

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

midraš tehilim

Buber, Salomon

Wilna, 1891

אובמ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-2083

מבוא

במדרם אקריב לפני הקוראים היקרים את המדרש תהלים עם הגדות ציונים ומראה מקומות והערות ותקונים, ובמדרם יבואו אל הקודש פנימה, אמרתי לדבר ברחבה בשמונה עשרה פרקים על כל הנוגע בהמדרש הזה בכלל ובפרט, הראוי לשים לב עליוהם, ואצפה כי דברי ימצאו חן בעיני הקוראים הישירים, ויפיקו רצון מהם, כי השתדלתי בכל כחי לדלות פנינים טמעמקי החקירה והררישה, אשר יתענגו עליוהם המתבבים והמוקירים דברי הכמינו ז"ל, וזה החלי בעור הצור.

(א) שם הספר.

המדרש הזה נקרא בפי קדמונים מדרש תהלים, אגדת תהלים, הגדת תהלים, מדרש שוחר טוב (א), ועל מומור קי"ט רשם המדפיס מוויניציא מדרש אלפא ביתא (ב), בשם שוחר טוב יכונה על שם התחלת הדרש על הפסוק שוחר טוב יבקש רצון, וכן דרכם לכנות המדרשים על שם התחלתם, מדרש שה"ש נקרא "מדרש חוית" על שם התחלת הדרשה על הפסוק חוית איש מהיר במלאכתו, וכן מדרש תדשא נקרא כן כי מתחיל על הכתוב תדשא הארץ, וכן מדרש אספה (הנאבד) (ג) כי מתחיל עה"כ אספה לי שבעים איש, וכן מדרש שמואל יכנהו רש"י בס' הפרדס (דף כ"ד דפוס קאנשאטאניא) מדרש עת לעשות לה', ג"כ על שם התחלתו, וכן מדרש לקח טוב נקרא על שם התחלתו (עיין מ"ש במבוא למדרש הזה אות א') וכמו כן מדרשים אחרים.

המדפיסים חשבו כי שוחר טוב הוא שם הכולל למדרשי תהלים משלי ושמואל, וכן חשב גם בעל אוצר הספרים (אות מ' ס' 649) ובאמת אינו כן כי הם מדרשים נפרדים ולא נולדו בזמן אחד וממסדר אחד. ונדפסו יחד רק בדפוס וויניציא בשנת ש"ו, אבל בפעם ראשון נדפס המדרש תהלים בקאנשאט' בשנת רע"ב, ומדרש שמואל נדפס ג"כ שם בשנת רפ"ב (ד), ומדרש משלי נדפס בפני עצמו ג"כ שם ולא נודע לי באיזה שנה, והיו לפני הרב בעל אות אמת ובהגהותיו למדרש משלי הביא הרבה פעמים את דפוס תוגרמה.

(ב) מסדרו ובאיזה מקום ובאיזה זמן נסדר.

הראשון אשר הודיע שם המסדר, הוא בעל אהל יוסף לה"ר אברהם הספרדי, וה"ל פ' ויקרא פסוק על ירך המזבח; וידוע כי מדרש תהלים חברו ר' יוחנן בארץ ישראל ובעבור שהיה דר שם על כן יש לסמוך על דבריו עכ"ל. אבל אין אלו אלא דברי נביאות, ואולי מעה במה שזכר כי הירושלמי נתייחס לר' יוחנן, אבל כי חיבר וסידר את המדרש תהלים אין לו יסוד כלל, ואך למותר להרבות בדברים. השני הוא הרב מוהר"ר אהרן משה פאדווא

מקארלין

(א) רבינו לדיקווי ג"כ אנהס הכופא נספרו עבדו הלקט שכולאמי לאור ערוגה הכניסית פניו ר"ח סי' קפ"ד, ודבריו מונחים גם בס' האגור ה' ר"ח, סיבא ביחד מדרש עו"ע והגדת תהלים וחשב שזה למוד וזה למוד, באשר לאה איזה קדמונים הביאו מאמרים בשם עו"ע ואחרים הביאו בשם הגדת תהלים משנ עהס ספרים שונים. (ב) הדקטות מזמור הזה הם רק עד התחלת אות ק' ובעל אוצר הספרים כתב בקופו נדפס האלפא ביתא פי' על מזמור קי"ט בתהלים עד אות ג' לר' מתתיהו טינהרי, יש לתקן בדבריו וכו"ל בקופו נדפס פי' האלפא ביתא והוא פי' על מזמור קי"ט בתהלים עד אות ט' לר' מתתיהו טינהרי, כי ה"ל עשה פי' על מזמור קי"ט ונדפס בדפוסים האלפא ביתא ודברתי אודותיו בפרק ע"ז. (ג) אודות המדרש הזה ממלא מאמר ממני בס' נקטת ישראל ח"א ל' 309. עד 320. (ד) המדרש שמואל דפוס קאנשאט' נשלח אלי מתוסיס ונקופו כתוב בדברים האלה: וסימא תחת משלת הספר הזה יוס' ח' למדע אדר ענת ע'ז'ר'ה בנרות נמלא מאה ונדפס בעיר קושטקניסניא דנתי אשר הוא תחת משלת אדוויט המלך סולטאן סלים יר"ה, והנכון ה"ל אפינדא ויריסי, והנכון כ"ל יהודה בן אלעזר (הוא מלך ערבית ומרגומש בן הכופא) ממנו ידו המדפיסים וכו' לעזר והסעול. ונקופו נדפסו משוטים שאלות לכ"ג בפנין מחיים כתיים נעמקיס מס' האמונות מאמר ז', ובעל אוצר הספרים הביא כי נדפסו בקוף מדרש תהלים בקאנשאט' ענת רע"ב, ואינו כן כי נדפסו בקוף מדרש שמואל בשנת רפ"ב.

מאחרת מן דרשן מאוחר, ומן מומור קב"ב עד סוף מזמור קל"ו הוא מועתק מלה במלה מהילקוט (עין בפרק ג'), והנה החוקר הגדול מהריט"ל צונץ ו"ל הראה לדעת בספרו גר"פ כי המדרש תהלים הוא מהמדרשים המאוחרים ומה גם מן קי"ט ואילך, והביא ראיות כי נמצא בהם סימן נערות, אולם אין מהצורך לפרטם כי מן קי"ט כולו נוסף בזמן מאוחר, וכאשר אשער במאה הראשונה לאלף השישי. ובתוך המזמורים ההם (היינו מן קי"ט ואילך) נמצאים י"ד מזמורים לקוחים מהילקוט, לכן מה שמצא בדף מ"ז ע"ד ומ"ח ע"א הלשון "אמרו רבותינו" ולדעתו הוא ראי' כי מאוחר הוא, המאמר הראשון שהביא הוא במומור קל"ו (התכם צונץ הי' מציון הדפים משו"ט עפ"י דפוס אמסטערדאם) והוא מן ההוספות שהוסיפו מן הילקוט, ומובא בילקוט ונובע מתנחומא דברים אות ה' וגם בתנחומא שם כתוב אמרו רבותינו, ועיין שם בהערה י"ד, ומאמר השני הוא במומור קל"ו אמרו חכמים סד אדם את ביתו בסיד כו', וגם המזמור הזה הוא מהמזמורים שנוספו מהילקוט, ובילקוט שם ברמז תתפ"ה הביא זה מגמרא ב"ב ס' ע"ב וכך איתא שם אמרו חכמים סד אדם כו', מלבד כל אלה אין להביא ראיות כאלה על איהור זמנו של המאמר, כי גם במכילתא נמצאים בהרבה מאמרים הלשון "אמרו" והוא כמו אמרו חכמים, או אמרו רבותינו, ועיין מה שהעירותי במבוא להתנחומא צד 209 הערה מ"ח, וגם ידידי הרב הגדול מהראה"וו בספרו דד"ו

וכתבי יד הישנים נאכזו באורך הזמן ואין זכר להם. (מזמור פ"ז אות ב') ה"ר ברכי' בש"ר אבא בר כהנא, עיין מה שהעירותי בפסיקתא פסקא עניה סופרה הערה כ"ח אשר אחד המעתיקים פליב במקומו דרשת ר"ל בר חמתי אשר בש"ס בבני ב"ב דף פ"ה פ"א ובחפזו שכן לקרוא את שמו עליו וכתיב את ר' אבא בר כהנא על מקומו בשלום, וכזה קרה גם לדורש ר' יוחנן סס שנחר כמו שהוא בש"ס בבלי סס, וכן תראה (מזמור ז' אות ב') ר' יוחנן אמר השוק והאליה כו', הוא לשון הירושלמי מגילה פ"א ה"ד (ע"ב פ"ג) אבל בבבלי ע"ז כ"ה פ"א הכתיבו הלשון, והמדרש הביא כמו שהוא בירושלמי. (מזמור י"ח אות ל"ב) הובא כי יהודה הכה את עשו נשפת שמת יצחק, ובגמרא סוכה י"ג ע"א איתא כי מושים בן דן הכנו, ועיין לקח טוב ויחי מ"ח כ"א ובכערה ל"ג. (מזמור כ"ב אות ב') אמרו רבותינו מהא דביטוי משה ביום ההוא, ופי' לקח טוב ויחי מ"ח כ"א ובכערה ל"ג. (מזמור כ"ב אות ה') יכול יהיו למים לילה ויום שלשה ימים ולא היו מתים אלא היו מפסיקים מעבוד יום, אבל בגמרא בבלי יבמות קכ"א ע"ב פליגי על זה וס"ל ר' עקיבא אמר, וכן במגילה ע"ז משמש בהדיא כי החפנו ג' ימים לרופים. (מזמור כ"ב אות ח') ה"ר לוי הלון הי' פתוח למסלה ממעמו כו', אולם בבבלי ברכות ג' פ"ב נאמר שבגמרא אמר ה"ר אחא בר ביצנא אר"ל חסיד' כטור הי' תלוי למעלה ממעמו של דוד כו' עיין מה שהעירותי על זה בפסיקתא ויהי בחצי הלילה הערה י"ז. (שם אות י') ה"ר בנימין בר יפת ה"ר אלעזר מה שחר זה סוף כל הלילה כו' ובבבלי יומא כ"ע ע"א מובא זה בשם ר' אפי, אבל בשם ר' בנימין בר יפת ה"ר אלעזר מובא מאמר אחר ע"ש. (שם אות כ"ז) ה"ר תחליפה מנינו שהארץ השרבים ל"ב אחיה ויש טסחאות ס"ב אחיה, אבל בבבלי מגילה ע"ז ע"ב לא נמצא מקפריס כאלה. (מזמור כ"ג אות ו') כוסי רויס וכתה שיעוריה אמר רב רכ"א לוגין כמנין רויס, ובבבלי יומא ע"ח ע"א מובא זה בשם אביי שאמר כסא דדוד לפלמא דלתי רכ"א לוגיא מחזיק רויס בגימטריא רכ"א. (שם שם אות ז') ועליו לתרופה רב ושמואל חד אמר להתיב פס אלמית וחד אמר להתיב פס עקרוח, אבל בבבלי סנהדרין ק' ע"א מנחות ל"ה פ"א מובא זה בשם חזקיה ובר קפרא. (מזמור כ"ד אות ג') שני רבותינו כל פרעה שאמר דוד נקפר תהלים כנגד עלמנו וכנגד כל ישראל אמרס כו', אולם בגמרא פסחים קי"ז ע"א הנוקמה מ"ר כל פירות והושבתות שאמר דוד בסי' תהלים ר"א אומר כנגד עלמנו אמרן, ר' יאשע אומר כנגד לבור אמרן כו'. (מזמור כ"ו אות ז') יום אחד מיתת של זסף כו' ובבבלי מ"ק כ"ה ע"א הוא כבגמרא אחר והמקור מהמדרש הביא כמו שהוא בירושלמי בטרס פ"ב ה"א (ס"ד ע"ד). (מזמור כ"ח אות ב') ומניין דרשו כנני' מישראל ופזרי' להשליך נפשם על קדושת השם כו', ואח"כ מובא מאמר אחר בשם תודוס איש רומי, אבל בבבלי פסחים ל"ג ע"ב מובא המאמר הראשון בשם תודוס איש רומי. (מזמור ל"א אות ט') ה"ר תנחום ב"ר חייה ארבעה דברים מחישין טורח של אדם, ובבבלי גיטין ע' ע"א איתא ג' דברים מחישין טורח של אדם. (מזמור ל"ב אות ב') אמרו רבותינו כל מי שאין לו אשה שרוי בלא ברכה כו', וביבמות ס"ב ע"ב הוא בשנינויים, ולא חשך טולס, גם איתא בגמרא שם במערכא אמרי אף בלא תורה כו', והוא כמובא בשו"ע. (מזמור ל"ג אות ב') נא וראה כמה קשה הוא היוונו מן התורה מן הכניאים ומן הכתובים כו', ובגמרא מ"ק י"ח ע"ב מובא זה בשם רב שאמר משום ר' ראוין בן אלעזרובלי מן התורה ומן הכניאים ומן הכתובים מה' אשה לאיש. (מזמור ל"ג אות ג') עשר נסיונות נכו ישראל להקב"ה, ובבבלי ערכין ע"ז ע"א הוא כבגמרא אחר ע"ש בהערה שלי. (מזמור ק"ב אות ב') ר' מאיר ור' יוסי חד אמר טובע לרכי ואל"כ יתפלל וחד אמר כו', ובבבלי ע"ז ז' ע"ב הוא בשם ר' אלעזר ור' יוסי. (מזמור ק"ד אות י"א) בענין ברכת המנוחה, הוא בירושלמי ברכות פ"א ה"א. ובבבלי ברכות ל"ח סע"א מוחלפת השיטה, דהתם ר' נחמיי' אומר מוטיא ורבנן אמרי המנוחה. (מזמור ק"ו אות ג') שאלו תלמידיו את ר' פרסון מי הוא זה שעושה לךקה ככל עת כו', ובגמרא כתובות ג' סע"א הוא באופן ובבגמרא אחר. (מזמור קס"ו אות ד') ר' יהודה אומר טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם טוב מי שאינו נודר כלל, ור' מאיר אומר טוב שטודר ומשלם, כ"ה בירושלמי נדרים פ"א ה"א (ל"ו ע"ד), אבל בבבלי מילין ב' ע"א ונדרים ט' ע"א הוא להיפך בשם ר' מאיר טוב שאינו נודר כל עיקר ובשם ר' יהודה טוב נודר ומשלם, גם אינו מובא שם לאות מן הכתובים ובירושלמי מובא כמו שהוא באדרש ראי' מן נדרו ושלמו, ועיין נכש"י ואוס' ע"ש :

דר"ו ח"ג צד 259 השיג בטוב מעם ודעת על החוקר צונץ במה שכתב כי מצא בב"ר הלשון אמרו רבותינו וכתב האין זה משפט מעוקל כו', והאמת הדבר שהדקדוק הזה של החוקר צונץ אשר נועד להוכיח נערותו של המדרש טוב היה שלא נברא משנברא, גם מה שהביא עוד החכם צונץ לראי' על איתור זמן של המדרש שו"ט, כי בדף מ"ז ע"ג נמצא מאמר לקוח מן תרב"א פי"ד, כוונתו למזמור קל"ו שמובא שם תני דבי אליהו פעם אחת הייתי עובר ממקום למקום כו', גם מזמור זה הוא מועתק מהילקוט והילקוט כשהביא מאמרים מן תרב"א הביא תמיד בלשון "תאנא דבי אליהו", והחכם הנ"ל דן דינו שגם עד מזמור קי"ח הוא מן מדרשים המאוחרים ונתחבר בזמן הגאונים, ונמצא בו מאמרים מש"ס בבלי ומפסיקתא ומפרד"א ותנחומא ופסיקתא רבתי, ובהערה שם הביא ראיות מלשונות המדרש שמצא בהם רושם נערות, אולם החכם הגדול הזה דן דין קשה על המדרש הזה כי מה שנמצא מאמרים מש"ס בבלי הם מהוספות שהוסיפו המעתיקים כמו שהעירותי לעיל בפרק הזה בהערה א', וכן ראיתי כעת בתגהות הרד"ל למדרש שמואל שכתב בהקדמתו וז"ל עוד לא שלטו בו זרים המעתיקים להוסיף דברים ממדרשים וחיבורים אחרים כאשר עינינו הרואות בדברי המדרש שו"ט שהוסיפו הרבה מש"ס בבלי ופרד"א ושאר חיבורים וערבום תוך דברי השו"ט תהלים עכ"ל. ומה שנמצא בו מאמרים הנובעים מפסיקתא דר"כ אין מזה ראי' כי צעיר לימים הוא, כי גם פסיקתא דר"כ הוא מהמדרשים הקדומים (ראה בפרק ד' סי' 7. הבאתי כל המאמרים אשר שאב המדרש שו"ט מהפסיקתא דר"כ) ומה שהביא כי לקוחים מאמרים מפרד"א והביא לראי' במזמור צ"ב כל עדיות נאמנות לישראל בעשרה, וכן עוד שם מנחם בן עמיאל בן יוסף כו', הוא מפרד"א פי"ט, גם מזה אין ראי' בלל, כי המאמרים ההם ועוד מאמרים אחרים נוספו אל השו"ט מאת מעתיק אחד ולא נמצאים ההוספות ההן בכ"י א' וכ"י ו' וגם הרא"פ רשם עליהם "אינו בכתובים" ועיין בפרק ד' סי' 9 מה שהעירותי על ההוספות מפרד"א. עוד הביא החכם צונץ כי לקוחים דברים מתנחומא והביא רק ב' ראיות היינו במזמור ל' ונמצא בילקוט איוב ד' קנ"ד ע"ד בשם התנחומא, כוונתו במזמור ל' אות ב' המתחיל ד"א מזמור שיר תנוכת הבית ושה"מ מי הקדימני ואשלם מי תושב בלבו לעשות מצוה כו', ונמצא בילקוט איוב ברמז תתקכ"ו ד"ה מי הקדימני בשם התנחומא, (הוא בפ' אמור אות י') אם כי התנחומא הי' כבר מסודר לפניו, כאשר העירותי בפרק ד' סי' 8. אולם מזה המאמר אין עוד ראי' כי הוא מדרש מאוחר, כי כל המאמר נוסף באיזה כ"י ואח"כ בדפוס וויניציא ולא נמצא בכ"י א' ג' ו' ח' ולא בדפוס ראשון, והראי' השנית שהביא במזמור י"ח שוה עם המובא בילקוט שמואל רמז קס"א, כוונתו להמאמר כל מי שמעלה עצמו סופו לילך באש וכה"א בדור המבול ובדור הפלגה כו'. והילקוט שמואל רמז קס"א הביא זה בשם תנחומא (הוא בפ' צו אות ג') אולם המעיין יראה כי מה שהילקוט הביא בשם תנחומא הוא בשינויים מאשר הוא בשו"ט, גם הביא כי לקוחים דברים מן פסיקתא רבתי, והביא לראי' מן מזמור קל"ו שהוא נובע מפסיקתא רבתי פכ"ז פכ"ט פל"ב (כוונתו פסקא כ"ו כ"ח ל"א והחוקר צונץ ציין עם פסקא אחת מאוחרת) ונעלם ממנו כי המזמור הזה הוא מן י"ד מזמורים המועתקים מלה במלה מהילקוט היינו כי נוספו בזמן מאוחר אל המדרש תהלים מן והילקוט הביא שם כל המאמר מפסיקתא רבתי, המאמר כיון שהגיע ירמי' לנהר פרת הוא מפסקא כ"ו פסקא ויהי בעת שסרחה הצאן, והמאמר שם ישבנו גם בכינוי הוא מפכ"ח פסקא על נהרות בבל, והמאמר א"ל נבוכדנצר הוא מפסקא ל"א ראה בהערות שלי למזמור הזה, וראי' השנית שהביא שבמזמור י"ד נובע מאמר אחד מפסיקתא רבתי פמ"ב כוונתו במזמור י"ד בסופו על מי יתן מציון ישועת ישראל הוא מפסיקתא רבתי פמ"א הוא פסקא תקעו, אבל ראה בפרק ט' הבאתי המאמר הזה ועוד מאמרים אחרים אשר מיכרה כי הפסיקתא רבתי שאבם מן השו"ט, וגם ידידי הרב הגדול מהר"ם פרידמאן אשר דרכו להראות קדימת הרבתי כתב שם בהערה מ"א אין להכריע בקידום ואיתור שכשם שיש רגלים לאתרוו סגנון הפסיקתא רבתי, כך יש רגלים סגנון המדרש שו"ט, ומה שהעיר החוקר צונץ כי בפסיקתא רבתי סיים "כך דרש ר' תנחומא ברבי" מזה אין ראיה בלל, עיין במבוא להפסיקתא סי' ג' שם העירותי כי כן דרכו של המסדר סדרבתי לרשום בראש "כך פתח ר' תנחומא ברבי", וכמו כן סיים "כך דרש ר' תנחומא ברבי", עוד שם הביא ראי' לאחר זמן השו"ט כי לרוב נמצא הלשון "וכן הוא אוסר" אבל באמת אין זה משפט צדק,

כי הלשון הזה נמצא גם בספרא וספרי ומכילתא. גם הביא כי במזמור א' נמצא "אבא תנחומא אומר" וכוונתו כי לא נמצא במדרשים הלשון "אבא תנחומא" אבל לדעתי ברור כי צ"ל ר' תנחומא ב"ר אבא אמר, גם הביא כי נמצא ביאורים על הלכות ישנות כי בתום ברכות ל"א ע"ב הביאו כל היושב בתענות בשבת פירש ר"ח בתענות חלום במדרש תהלים ע"ב, אולם בפרק י"א אות י"א הביאתי כי אין זכר מזה במדרש תהלים וע"ש מה שהעירוני על זה, עוד שם הביא לרא' כי נזכר ארבע כריעות בקדיש אשר בראשונה דיבר מזה רב נחשון גאון ראה אבודרהם דף כ"ד ע"ד עכ"ל, אולם המעיין באבודרהם (סדר שחרית של חול) הביא וז"ל כתב רב נחשון שיש בקדיש ארבע כריעות של חובה ואחת של רשות כו' וסיים וכן כתב רבינו סעדי', ואחר זה הביא וז"ל ואמר במדרש תהלים שארבע כריעות אלו הם כנגד ארבעה שמות שבפסוק כי ממזרה שמש עד מבואו ונו' (מלאני א' י"א), כל קורא בצדק יראה שאין למידין מזה כי דיבר ר' נחשון גאון בתחלה מזה, הוץ לכל אלה אין זכר מזה במדרש תהלים, ואין ספק שהי' לפני האבודרהם באיזה מדרש ובטעות הביא "במדרש תהלים", עוד הביא שם לרא' כי במזמור י"א בפ' כי צדיק ה' צדקות אהב נמצא הלשון "עתידין לעמוד לפני ה' וקיים קודשא בריך הוא", גם מזה אין להביא רא' כי בכתבי יד נאמר עתידין לעמוד לפני הקב"ה, וידוע כי המעתיקים עשו כרצונם, וכמו כן מה שהביא בדף ה' ע"א נמצא הלשון יתברך שמו של הקב"ה (הוא במזמור ד' אות ד'), הוא ג"כ לשון המעתיק. ועוד הביא כי נזכר בשו"ס (ד' ל"ח ע"א) מסכתות דרבנן בבבלי, כוונתו כי במזמור ק"ד אות כ"ב מובא שם רמש אלו המסכתות דבר קפרא ור' חייא ודרב, ודרבנן בבבלי, אם כי כוונת הדורש על רבנן מבבל, אין רא' מזה כי צעיר לימים הוא, כי מצינו בירושלמי הרבה פעמים "רבנן דתמן" וכוונתם על רבני בבלי, עוד הביא שם שנמצא נזכר ישמעאל ואדום, כמו מזמור ו' ישמעאל ואדום, במזמור ס"ג צמאה לך נפשי כמה לך בשרי בארץ ציה זו אדום נפשנו עיפה לדברי תורה ואין מניחין אותנו, אולם כבר העיר בצדק ידידי הרב החוקר הגדול מהרא"ה ווייס בספרו דר"ו צד 263 מה שהביא צונץ על מדרש איכה שזמכיר בו אדום וישמעאל שזה מכוון על ממשלת הערביים, וכוונתו מבוארת שחושב שרמו בזה על מלכות המתמידים, ואינו כן אלא הכוונה על הערביים בימי האמוראים, כי הרבה יהודים היו שרוים בתוכם, וכן תמצא בירושלמי תענית פ"ד ה"ו.

עוד הביא כי ממה שהזכיר במזמור ט' (אות ח'), פילוס בנה פוליא סקילוס בנה סציליא נראה כי המחבר חי בארץ איטלי', כוונתו ממה שהזכיר פוליא אשר לדעתו הוא מחוז Apulia באיטלי' בהשמטת א' בראש, וכן כוונתו ממה שהזכיר סקיליא אשר הכוונה Siciliæ, וכן הביא בעל ערך מלים צד 179 בערך אפוליא וז"ל מאי כתיב (יחזקאל כ"ז) תרגום ארמי ממדינת אפוליא והוא מחוז Apulia סמוך לנעאפעל וכולל הפלכים אוטרנטי וקאפיטאנאטא והוא חלק מארץ איטלי', ובמדרש תהלים ט' האויב תמו חרבות לנצח פוליוס בנה פוליא, אין ספק שכוון ג"כ למחוז זה בהשמטת אות א' כמו שהי' נקרא בזמן מאוחר וכן היום Puglia אך מי זה פוליוס אשר בנה כל הגליל הזה? לא ידעתי עכ"ל. אולם הראיה הלוז שהביא החוקר צונץ כי המחבר חי בארץ איטלי' אין לה יסוד כי הגי' משובשת וצ"ל פליפוס בנה פיליפא ר"ל שפיליפוס מלך מקדוניה בנה עיר ששמה Philippi וכן צ"ל סליקוס בנה סליקא וכוונת המדרש על עיר Seleucia בסיריא וזה שחושב שם קוסטנטינוס בנה קוסטנטניא פיליפוס בנה פוליא אנטיוכס בנה אנטיוכיאי סליקוס בנה סליקא. וראיתי בס' דר"ו ח"ג צד 275 לידידי הרב החוקר הגדול מהרא"ה, שכתב וז"ל במדרש תהלים נמצא הרבה שיעורים ממדרש תהלים הישן, וחלו בו ידי מאוחרים ושנו הלשון והמליצה והסגנון, ורוב המדרשים הישנים אשר הובאו בו העתיק ללשון אחרת, ולפעמים משתמש במליצת פסוק שלם מן המקרא כמו מזמור ב' "אבל ישאל לא יגעו לריק ולא ילדו לבהלה" ונמצא בו כמה לשונות זרות אשר אינן נמצאות במדרשים קדמונים, כמו שמעו דבר מופלא (מזמור ג') אין אנו עוסקין בהן כאופן וכהלכה (מזמור ו') מייתי לה מטעם אחר (מזמור י"ח) רוצה לומר (שם פ' כי אתה) ועוד אחרים דוגמתם כו' כו'. גם הרב החכם הזה חן משפט קשה על המדרש הזה, הכי בעבור הרושמים הקטנים נחלים על כל המדרש כי מאוחר הוא, מה שהביא רוב המדרשים הישנים אשר הובא בו העתיק המסדר ללשון אחרת, לא אדע על מה כוון בזה, ומה שהביא שמשתמש במליצת פסוק שלם אין מזה רא' כי

כי צעיר לימים הוא, הלא נמצא גם במדרש ב"ר שהוא ממדרשים הקדומים שהביא לישנא דקרא כמו לדוגמא ב"ר פמ"ו כך בתתלה אחד ה' אברהם וירש את הארץ הוא לשון הכתוב יהוקאל ל"ג כ"ד וכן עוד שם פנ"ו א"ל הקב"ה אברהם לא אחלל בריתי ומצא שפתי לא אשנה והוא לשון הכתוב תהלים פ"ט ל"ה וכמו כן נמצא בירושלמי ובבבלי ובמדרשים אחרים ואין פה המקום לפורטם. ואשר הביא כי נמצא איזה לשונות אשר ניכר בהם רושם נערות כמו שמעו דבר מופלא מזמור ג' [אות ג'] בכ"י שלפנינו נאמר שמעו דבר גדול, ומה אין ראי' כלל, וכן מה שהביא לראי' מן הלשון אין אנו עוסקין בהן כאופן ובהלכה מזמור ו' [אות א'], אולם כל המאמר הזה מן חביבה המילה עד שנאמר אם לא בריתי יומם נמצא רק בכ"י ב' ד' ז' אשר נמצא הרבה הוספות מאוחרות ונוסף בדפוס וויניציא ואח"כ בכל הדפוסים, ולא נמצא בכ"י א' ג' ו' ח' ולא בדפוס ראשון, וההוספה נוסף שלא במקומו עיין מבוא פרק ט"ו, וראיתי במדרש תהלים עם פי' מהרא"ם שהרגיש בזה וכתב שם בהערה ד': דע כי כל המאמר נראה שהוא הוספה מאוזה מעתיק אחרון כי אין זה לשון המדרשות כידוע למבין עכ"ל, והראי' שהביא עוד מהלשון מיתית לה מטעם אחר מזמור י"ח [אות י"א] גם במאמר שלפניו נמצא ר' יהודה אומר מטעם אחר, ונמצא בדרו"ל בהוראה זו הרבה פעמים כמו מקרא אחד יוצא לכמה טעמים (סנהדרין ל"ד ע"א) וכן טעמי תורה (שם כ"א ע"ב) וכן מה טעם, ולמעמיק, מה טעמא ודומיהם הרבה. וכן מה שהביא כי נמצא הלשון רוצה לומר במזמור י"ח פ' כי אתה [היא אות כ"ג] אולם באמת המלות רוצה לומר אם אתה תשמור את נרו כו' נוסף מאת מעתיק אחד ולא נמצא בכ"י שלפנינו, לכן כל קורא משכיל יראה כי אין לרונ מזה שהמדרש הוא מאוחר.

ג) אם נסדר כלו בזמן אחד ומאת מסדר אחד.

המדרש תהלים נסדר רק עד סוף מזמור קי"ח, ועל יתר המזמורים עד סוף הספר לא נתחברו רישות כלל, אם כי המסדר בעצמו לא השלים מלאכתו, או כי נאבדו באורך הזמן, ובכל שמונה כתבי יד אשר לפני לא נמצא יותר רק עד סוף מזמור קי"ח, רק בכ"י א' (אשר שמתיו לפניו הספר) וכן בכ"י ו' הדומה לו ממש בנוסחאות נמצא התחלת מזמור קי"ט מנוף המדרש, היינו דרשות מהמסדר בעצמו, לא כמו שנוספו אח"כ מדרשן מאוחר, וגם בהגהות הרא"פ בגליון המדרש הביא את התחלות הדרשות ההן, והגהות ההן הדפיסם ידידי הרב החכם הכולל מוה"א יעללינעק בבית המדרש ח"ה. וכן בדפוס ראשון דפוס קאנשטאנטינא משנת ה"א רע"ב (1512) לא נדפס רק עד סוף מזמור קי"ח. ואחר תום המזמור הזה סיים המדפיס: ותשלם המלאכה בעשרים וחמשה לחדש אדר שנת כי קולך ער"ב פה קושטנדינא רבתי, רק אח"כ בשנת רע"ה (1515) הדפיסו בשאלוניקי (כי מהאותיות ניכר שהוא דפוס שאלוניקי והמדפיס לא רשם כלל לא המקום ולא שנת ההדפסה) את החסרון מן מזמור קי"ט עד סוף הספר, ואחר תום ההוספה הוו הדפיסו את פירוש ה"ר מתתיה היצהרי ז"ל (עיין אודותיו בפרק ט"ז) על מזמור קי"ט, (ורק עד התחלת אות ש' ומשם ואילך חסר) ואחר זה בשנת ש"ז כשחזרו והדפיסו בוויניציא את המדרש תהלים ספחו אליו גם ההוספות מן מזמור קי"ט ואילך כאשר נדפס בשאלוניקי ונעשה מדרש שלם על כל ספר תהלים והמדפיס כתב בסופו ז"ל: בהדפיס מדרש תהלים היו מובאים לפנינו מדפוס ומקולמס כלם חסרים בסופם מדרשי התהלות, רק אחד אנה האלהים מדפוס ישן תוגרמה, נמצאו בו תשלום קצת חסרונות ובפרט מדרש האלפא ביתות עם פרושם יפה ונחמד מאד וכן הדפסנו אותו כו' ע"כ, וכונן המדפיס אל ההוספה אשר נדפסה אח"כ לבדנה מן קי"ט ואילך עד תום המדרש, ומי הוא אשר ערך הדרשות ההן מן מזמור קי"ט אלא לא נוכל לברר, כי גושפנקא של המסדר ההוא לא תתום עליהן, ואולי ה"ר מתתיה היצהרי בעצמו אסף אותן כי הוא חיבר ספרים ודרשות כאשר הבאתי בפרק ט"ז. הדרשות ההן משונות מן הדרשות עד מזמור קי"ט ואין להן דמיון כלל, והם בסגנון ולשון אחר ממדרשים הקדומים, ולא נמצא בהם שמות בעלי המאמרים, כי נתחברו מאת דרשן מאוחר, אמנם גם ההוספה ההיא מצאתי ראיתי כי נלקה בחסר ולא היתה בשלימות לפני המדפיס הראשון, מן מזמור קי"ט לא נמצא רק עד התחלת אות ק' והשאר חסר גם היו חסרים לפני דרשות על י"ד מזמורים ואלה הם: קב"ב קב"ד קב"ה קב"ו קב"ז קב"ח קב"ט ק"ל ק"ב ק"ג ק"ד ק"ה ק"ו ק"ז והשלימים מן הילקוט

הילקוט והעתיקם מלה במלה משם לא הוסיף ולא גרע, ובעל הילקוט לקט בילקוט מאמרים ממקומות שונים בבלי ירושלמי תוספתא תנחומא פסיקתא רבתי ודומיהם, כאשר נרשם בילקוט בגליון וכאשר הם מלוקטים בילקוט אחת לאחת כן העתיקם המדפיס להשלים החסרון, ויען כי על מומור קב"ג ומומור קל"א לא נמצא מאומה בילקוט לכן לא נמצא גם בהוספה היא על ב' מומורים האלה (ואני הוספתי לקומי דרשות גם על ב' מומורים ההם), וא"כ עולה מ"ה החסרון על ט"ו מומורים. והמומורים אשר נמצאים הדרשות שהוסיף בעצמו הלא הם: מומור קי"ט ק"כ קב"א ומן קל"ח עד סופו העולים ג"כ ט"ו, והרב החוקר הגדול מהריט"ל צונץ (גד"פ 266) אף כי לא ראה כתבי יד מהמדרש ולא דפוס קאנשט' שלא נמצא יותר רק עד סוף מומור קי"ח, בבניתו הזכה והתודרת הרניש כי לשון הדרשות ממומור קי"ט והלאה משונה מהקדמות, רק זאת נעלם ממנו כי נוספו על י"ד מומורים מהילקוט ועל ב' מומורים קב"ג קל"א לא נמצא בילקוט הדרשות לכן חסר גם במדרש ההלים בהוספה שהוסיף המדפיס, והחכם צונץ הביא כי חסר במדרש הדרשות על קב"ג ועל קל"א בלי טעם, והאמת כמו שהבאתי, כי המדפיס לא מצא עליהם מאומה בילקוט, גם הביא שם כי מן קי"ט והלאה מתחילים המומורים קב"ב קב"ה קכ"ו קכ"ח קל"ה עד קל"ז בשמות הדורשים, והמומורים קכ"ד קכ"ז קכ"ט קל"ב עד קל"ד מתחילים בדברי הגדה, ובאמת כל המומורים ההם נוספו מהילקוט, והילקוט הביא כמו שהם בהמקור אשר שאב משם, גם הביא החכם הנ"ל כי המומורים קי"ט עד קכ"א ומן קל"ח עד קכ"ז וגם מומור קכ"ט מתחילים במלות אמר שלמה ודומיהם, והמומור ק"ג מתחיל „אמרה רוח הקודש ע"י יחזקאל", אולם מאשר הבאתי המומורים ההם אינם מגוף המדרש רק הם הוספה מאוחרת שהוסיף דרשן אחד אל המדרש, וכל אשר הביא החכם הנ"ל הם בהוספות ההן ועיין לעיל בפרק שלפניו כי מה שהביא לראי' כי מצא מאמרים מפסיקתא רבתי גם מתדב"א הם ג"כ במומורים הנוספים מהילקוט.

והנה הילקוט לא ראה ההוספה מן קי"ט ואילך הנוסף מן דרשן מאוחר, ואם כי נמצא בילקוט במומורים מן קב"ב עד קל"ז (אשר נוספו אל המדרש מהילקוט), ובילקוט נרשם בגליון „מדרש" אין הכוונה אל המדרש תהלים במומורים ההם, רק הכוונה במלת מדרש, למקומות במדרש תהלים עד סוף מומור קי"ח, (עיין להלן בפרק "אות ט").

ומאשר כי מן מומור קי"ט נוסף בוסן מאוחר תראה מה שהעירותי בבית תלמוד שנה רביעית צד 53—55 על דברי הרב החוקר המהולל מהר"י רייפמאן שהביא (בית תלמוד שנה שלישית צד 333) כי נמצא במדרש תהלים מומור קכ"ו מאמר זר מאד מהו מתיר אסורים יש אומרים כל הבהמה שנשמאת בעולם הזה מטהר אותה הקב"ה לע"ל כו' כו', ולדעתו נוסף זה במדרש מאת אחד המשגים עור בדרך, אולם נעלם ממנו כי מן קי"ט ואילך נוסף מן דרשן מאוחר, אמנם אל מי כוון הדרשן הזה במה שהביא „יש אומרים" ואנה מצא המאמר הזה נעלם ממני, רק ראה זה מצאתי בספר ישועות משיחו להרב מהר"י אברבנאל העיין הרביעי פ"ג שם הביא מה שהמפקר הביא להוכיח בטול התורה מהגדה אשר אמר שהוא בב"ד של רבי משה הדרשן בפ' מקץ, ומתחיל: ה' מתיר אסורים כל בהמה שנשמאת בעוה"ז הקב"ה מטהר אותה לעתיד כו', וא"כ לקח זה המסדר אשר הוסיף למדרש תהלים, ההוספות ההן מן מדרש רבי משה הדרשן, וכוונת המאמר היטב אשר דיבר בו הרב האברבנאל ידרשנו הקורא משם.

וגם הדרשות מן מומור א' עד סוף מומור קי"ח נראה כי אב אחד לא הולידם כי נמצא שינויים בין מומור אחד למומור שני, ועל כלם העירותי בהערות שלי, ופה אביא איזה דוגמאות במומור ז' אות ה' פסוק קומה ה' באפך א"ר שמואל בר נחמני בשעה שעלה משה למרום כו', ובשינויים במומור י"ח אות י"ג, מומור י"ח אות כ"ה עשרה נסיונות, ומשונה במומור צ"ה אות ד', שם שם אות כ"ו הצייר הזה אינו יכול לצייר באפלה כו', ובסגנון אחר במומור ק"ג אות ב'. מומור כ"ז על הכתוב לולא האמנתי ובשינויים במומור צ"ד אות ה', וכן מומור נ"ו אות ד' ומומור ק' אות ד' כל הקרבנות בשילות לע"ל ע"ש, וכן מומור צ"א אות ו' ר' יהודה אומר מי גדול הפוטר כו' ר' יוסי אומר מי גדול הנשא כו', ובמומור ק"ד אות ג' טובא א"ר מאיר גדול הנושא וע"ש במומור צ"א בהערה שלי, מקורות

(ד) מקורות אשר מהם שאב המסדר.

1) המשנה. הרבה פעמים הביא דברים ממנה כמו שתראה (מוזור א' אות י"ב) בדתנינן כו', הוא במשנה סנהדרין ק"ז ע"ב. (מוזור ה' אות ט') תמן תנינן שלשה מלכים בו' הוא במשנה סנהדרין ריש פי"א, וכן (מוזור ה' אות י"א) תמן תנינן לא יצא אדם לא בסייף כו', הוא במשנה שבת ס"ג ע"א. (מוזור ו' אות א') דתנן כו', הוא במשנה ברכות י"א ע"א. (מוזור ז' אות ט') תמן תנינן רשב"ג אומר מיום שחרב בית המקדש כו', הוא במשנה סוטה ט"ח ע"א. (מוזור ט' אות ג') דתנינן ירדו ובאו למטה מן המערכה כו', הוא במשנה תמיד פי"ד ל"א ע"ב ובמשנה הלשון משונה. (מוזור י"ז אות ב') ושנו רבותינו המלך לא הן ולא דנין אותו, הוא במשנה סנהדרין י"ח ע"א. (שם אות ה') שכך שנו רבותינו בכל יום היו מקיפין את המזבח כו', הוא במשנה סוכה ט"ה ע"א. (מוזור י"ח אות ל"ב) כדתנן אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט, הוא במשנה מגילה ח' ע"ב. (מוזור כ"א אות ב') שנו רבותינו מלך בשר ודם אין רוכבין על סוסו, הוא במשנה סנהדרין כ"ב ע"א. (מוזור כ"ו אות ה') דתנן בכל יום היו מקיפין את המזבח, הוא במשנה סוכה ט"ה ע"א. (שם שם) דתנן לולב הגזול והיבש פסול, הוא במשנה סוכה ל"ט ע"ב. (מוזור נ"ה אות א') כדתנן תמיד נשחט בשנים עשר, הפר בעשרים וארבע, וארבע פייסות היו שם, המאמר הראשון הוא במשנה יומא כ"ו ע"ב, המאמר השני וארבע פייסות הוא דף כ"ב ע"א, ובמקום נשחט צ"ל קרב. (מוזור ע"ה אות א') ושנו רבותינו משפט דור המבול י"ב חודש, הוא בעדיות כ"ב. (מוזור ק"א אות א') תמן תנינן על הטוב מברך המוב והמטיב ועל הרעה ברוך דיין האמת, הוא במשנה ברכות נ"ד ע"א, ושם הגי' על בשורות טובות מברך המוב והמטיב ועל בשורות רעות אומר ברוך דיין האמת. (מוזור ק"ה אות ג') כמה דתנינן תקוע אלפא לשמן, הוא במשנה מנחות פ"ה ע"ב. (מוזור ק"ז אות ה') תמן תנינן ארבעה צריכין להודות, לא נמצא במשנה רק בבבלי ברכות נ"ד ע"ב. (מוזור ק"ח אות א') שנו רבותינו אין עומדין להתפלל אלא מתוך כבוד ראש, הוא במשנה ברכות ל' ע"ב, והמאמר ולא מתוך שחוק כו', הוא מתוספתא ברכות פ"ג. וכן נמצא במוזור י"ט אות י"ד רבי תנחומא פתר לה בשיתא סדרי משנה תורת ה' תימיה זה סדר נשים כו' (א).

2) התוספתא. גם בה השתמש, כמו: (במוזור ט' אות ט"ו) ר' אליעזר אומר כו' א"ל ר' יהושע כו', הוא לקוח מתוספתא סנהדרין פי"ג ושם הלשון מתוקן. (מוזור ט"ו אות ו') א"ר שמואל המוט הזה איני יודע מה הוא כו', הוא מתוספתא ב"מ סוף פ"ו. (מוזור פ"א אות ב') במידה שאדם מודד בה מודדין לו אין לי אלא טאה כו', הוא מתוספתא רפ"ג דסוטה. (מוזור ק"ח אות א') שנו רבותינו אין עומדין להתפלל אלא מתוך כבוד הראש ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים, המאמר הראשון הוא במשנה ברכות ל' ע"ב, והמאמר השני ולא מתוך שחוק כו' הוא מתוספתא ברכות פ"ג.

3) מכילתא. גם ממנה שאב הרבה דברים, כמו: (מוזור ח' אות ה') ד"א מפי עוללים ויונקים רב ור' יוסי הגלילי עוללים אלו שבפנים כו', הוא ממכילתא בשלח פרשה השירה סוף פ"א ועיין שם בהערה שלי שיש לתקן עפ"י המדרש את דברי המכילתא. (מוזור ט' אות י') תני בש"ד אליעזר שבועה נשבע כו', הוא ממכילתא סוף בשלח ושם איתא ר' אלעזר המודעי אומר עיין בהערה שלי. (מוזור י"ב אות ה') מה לך יוצא ליהרג על שמלתי את בני כו', הוא ממכילתא יתרו סוף פ"ו. (מוזור י"ח אות י"ג) כתוב אחד אומר מן השמים השמיעך את קולו כו', נובע ממכילתא יתרו סוף פ"ט, ולפנינו במדרש הלשון משובש, ותקנתי עפ"י המכילתא. (מוזור ט"ה אות ז') תרת אבותיך יהיו בניך א"ר אלעזר בר יוסי הגלילי

(א) ונמצא במדרש טו"ט שהביא בלשון שנו רבותינו ולא נמצא במשנה, כמו (מוזור ז' אות י"ב) שנו רבותינו כל הנשיקות הם של תפלות חוץ משלם נשיקות. יש לתקן ש"ל אמרו רבותינו עיין תנאומא שמות ספרס קל"ד מה שהפירוטו שם, וכן במדרש שם"ל פ"ה הגי' אמרו רבותינו. (מוזור כ"ב אות ז') שנו רבותינו מתוך כעס רלון מתוך אפילס אורס כו', לא נמצא במשנה ולא נודע לי המקור. (מוזור כ"ד אות ג') שנו רבותינו כל פרקה שאמר דוד נספר סהלים כו', זה ליתא במשנה, ועיין פסקים קי"ז ע"א ושם מתחיל מ"ל כל שיעות ומשפחות שאמר דוד נס' סהלים. (מוזור פ"ה אות ז') שנו רבותינו נבלה סהנס יא' יוסף מניח סאקוריס, ואין זה לשון סמשנס, ועיין ר"ה י"א ע"א:

הגלילי עתיד כל אחד ואחד מישראל להוליד בנים כיוצאי מצרים כו', הוא ממכילתא יתרו מסכתא דבתרא פ"ב. (מומור ע"ז אות א') בשעה שהיו ישראל עומדים על הים כו', הוא ממכילתא בשלת מסכתא ב' פ"ה פסוק ויבוא בני ישראל. (שם שם אות ב') שאלה זו שאלו התלמידים לר' מרפון כו', הוא ממכילתא שם שם. (מומור ע"ה אות פ"ו) ר' יוסי הגלילי אומר עשר מכות לקו המצרים במצרים כו' עד סוף אות ט"ו, הוא ממכילתא מסכתא דויהי בשלח פ"ו בהוספות דברים, עיין בהערה שלי. (מומור צ"ד אות ב') ר' מאיר אומר וידעת עם לבבך כו', לקוח מן מכילתא יתרו פ"י. (מומור ק"ז אות ה') ר' יהודה ור' נתני' ר' יהודה אומר אפילו פרעה כו', הוא ממכילתא בשלח מסכתא ב' פרשה ו' פסוק וישבו המים. (מומור ק"ז אות ו') ר' פפייס אמר כו', הוא ממכילתא בשלח מסכתא ב' פ"ו פסוק ובני ישראל הלכו ביבשה. (מומור ק"ז אות ד') כשם שהציפור הות נתון ביד הצייד כו', הוא ממכילתא בשלח מסכתא ב' פ"ו פסוק ויושע.

4) ספרי. נמצא איזה דברים אשר מקורם בספרי, כמו: (מומור י"ז אות ד') אתה מוצא שכל מי שקורא עצמו עבד כו', הוא מספרי ואתחנן פיסקא כ"ז. (מומור י"ח אות י"ז) מלך בשר ודם שהוא יוצא למלחמה כו', הוא מספרי בהעלותך פיסקא כ"ב. (מומור צ"ד אות ב') ר' מאיר וידעת עם לבבך אתה ולבך יודעים מעשים שעשית עמך כו', כל המאמר הוא מספרי ואתחנן פיסקא ל"ב ד"ה ובכל נפשך.

5) תלמוד ירושלמי. הרבה מאמרים נובעים מהירושלמי, והי' לו למקור להרבה דרשותיו, וק"ו מאמרים מצאתי אשר מקורם בירושלמי, כמו: (מומור א' אות ב') וכן תני ר' חייא כו', הוא בירושלמי פסחים סוף פ"ה ה"י דף ל"ב ע"ד, יומא פ"ג ט' ע"ב, סוטה פ"ז ה"ו כ"ב ע"א. (שם שם) ולא כן אמר רב הונא בש"ר ישמעאל אין ישיבה למעלה, הוא בירושלמי ברכות פ"א ה"א ב' ע"ג. (מומור א' אות ו') בעשרה מיני זמר, ירושלמי סוכה פ"ג ה"ב נ"ד ע"א. (שם אות ז') רשב"י אמר אם ישב אדם, ירושלמי קידושין פ"א ה"י ס"א ע"ד, מכות פ"ג ה"ז ל"ב ע"א. (שם אות ח') א"ר ירמי' בש"ר יוחנן אגורה באהלך עולמים, ירושלמי ברכות פ"ב ד' ע"א, מ"ק פ"ג פ"ג ע"ג, שקלים פ"ב ט"ז ע"א. (שם אות י') שלש מתנות טובות, ירושלמי קידושין פ"ד ה"א ט"ו ע"ג, סוטה פ"ט ה"ז כ"ד ע"ג. (שם שם) תני בשחר מברך כו', ירושלמי ברכות פ"א ג' ע"א. (שם אות י"ט) תני עץ חיים מהלך חמש מאות שנה, ירושלמי ברכות פ"א ב' ע"ג. (מומור ב' אות ה') כל עסקיו של הקב"ה בקדושה, ברכות פ"ט ה"א י"ג ע"א. (מומור ג' אות ג') ארשב"י שלשה עשר עגלות, ירושלמי סנהדרין פ"י ריש ה"ב כ"ח ע"ב. (מומור ד' אות ג') ר' יוחנן בש"ר יצחק בשר ודם יש לו פטרון כו', וכל המאמרים שלאחריו, מירושלמי ברכות פ"ט ה"א י"ג ע"א וע"ב. (שם שם) א"ר פנחס ע"ז נראה קרובה, ירושלמי שם במאמר שלאחריו. (שם אות ט') תנן הקורא ק"ש בבית הכנסת, ירושלמי ברכות פ"א ה"ב ב' ע"ג. (שם אות י"ב) ר' אליעזר אומר כל הנביאים פתחו בתוכחות, ירושלמי ברכות ריש פ"ה. (מומור ה' אות ה') כנגד שלשה צדיקים כאברהם, ירושלמי ע"ז פ"ב ה"א ט' ע"ג. (שם אות ח') א"ר יששכר כו', ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג נ"ו ע"א. (שם אות י"א) זבדי בן לוי כו', ירושלמי ע"ז פ"ג ה"א ט"ב ע"ג. (מומור ו' אות א') ר' מאיר היה אומר אדם מעוטף כו', ירושלמי ברכות פ"ט י"ד ע"ד. (מומור ז' אות ב') זירם הטבח את השוק והעליה ר' יוחנן אמר השוק והאליה, ר' אליעזר אמר השוק והחזה, ירושלמי כגילה פ"א ה"ד ע"ב ע"ג. (שם אות ד') כד אתי למעגל מה א"ל הלא תענה אבנר, ירושלמי פאה פ"א ה"א ט"ז ע"א, סוטה פ"א ה"ה ט"ז ע"ב. (שם אות ז') שהיו בהן דלטורין הה"ד נפשי בתוך לבאים, ירושלמי פאה פ"א ט"ז ע"א. (שם אות ט') א"ר זעירא אע"פ שזועם בכל יום, סוטה פ"ט ה"ד כ"ד ע"ב. (מומור ט' אות ג') ר' אחא בש"ר אבא בר כהנא מלטל הקב"ה מתן שכרן של מצות, פאה פ"א ה"א ט"ו ע"ד, קידושין פ"א ה"ו ס"א ע"ב. (שם אות ז') מעולם לא נזקק הקב"ה, סוטה פ"ז ה"א כ"א ע"ב. (שם אות י"א) א"ר לוי בשעה שהוא דן את האומות בלילה הוא דן אותם, ר"ה פ"א ה"ג נ"ו ע"א. (שם שם) אריב"ל כתוב אחד אומר יתרא הישראלי, יבמות פ"ה ה"ג ט' ע"ג. (שם אות ט"ו) א"ר נחמי' כל תיבה שאין למ"ד בתחלתה, יבמות פ"א ה"ו ג' ע"א. (מומור י' אות ג') מאן דאמר רחמנא וותרן, שקלים פ"ה ה"א מ"ח ע"ד, תענית פ"ב ה"א מ"ח ע"ד, ביצה פ"ג ה"ה ס"ב ע"ב. (שם אות ד') ר' אליעזר בן יעקב אומר הרי שגזל סאה כו', סנהדרין פ"א ה"א י"ח ע"ב. (שם אות ז') תכין לבס תקשיב אונך אריב"ל אם הניבו שפתיו כו', ברכות סוף פ"ה. (מומור י"א אות ה') ארבע כוסות של פורעניות, פסחים

פסחים פ"י ה"א ל"ז ע"ג. (מומור י"ב אות ב') קשה לשון הרע מג' עבירות כו', פאה פ"א ה"א מ"ז סע"ד. (שם שם) א"ר יוסי בר חנינא אין אדם מספר לשון הרע, פאה שם מ"ז ע"א. (שם שם) למה נקרא לישן תליתאי, פאה שם מ"ז ע"א, סנהדרין פ"ד ה"ב כ"ב ע"א. (מומור י"ג אות א') אלא בשעה שהקב"ה נזר להביא מובה בעולם, תענית פ"ב סוף ה"א ס"ה סע"ב. (מומור מ"ז אות ו') א"ר שמואל המוט הזה כו', ב"מ סוף פ"ה. (מומור מ"ז אות א') וז"ה לה' הארץ ומלואה מכאן אמרו חכמים כל הנהגה בעולם הזה בלא ברכה מעל כו', ברכות ריש פ"ו. (מומור י"ז אות ו') כשאדם קם משנתו מתפלל ברוך מחיה המתים, ברכות פ"ד ה"ב ד' ע"ד. (שם שם) ד"א הקשיבה רינתי זו רינונה של תורה כו', ר"ה פ"ד ה"ח נ"ט ע"ג. (מומור י"ז אות י"ג) כגון רשב"י שעשה הוא ובנו במערה י"ג שנים, שביעיות פ"ט ה"א, והמסדר מהמדרש הביא כל המאמר בקצרה ובלשון עברי. (מומור י"ח אות י"א) אליהו זכור לטוב שאל את ר' נהוראי על מה הויעות באות לעולם כו', ברכות פ"ט ה"ג י"ג ע"ג. (שם אות מ"ו) ר' יהודה בר יחזקאל אמר כך היה אבא מברך על הגשמים כו', ברכות פ"ט ה"ג י"ד ע"א. (מומור י"ט אות ב') ר' אבהו בש"ר יוחנן אמר אם יבקש לומר שבתו של הקב"ה יותר מדאי כו', ברכות פ"ט ה"א י"ב ע"ד. (שם שם) ר' חנינא ור' יונתן אזלין למעיבד באלין קרויתא, ירושלמי שם. (שם שם) א"ר שמואל בר נחמני כו', ירושלמי שם. (שם שם) א"ר אבין כו', ירושלמי שם. (שם שם) א"ר פנחס הכהן בר המא, ברכות פ"ז ה"ד י"ד ע"ג, ובירושלמי ליתא המלות, הכהן בר חמא" ובש"ס הוא בקצת הרחבת לשון. (מומור י"ט אות י"א) מה שהחמה מהלכת, ר"ה פ"ב ה"ה נ"ח ע"א. (מומור כ' אות ב') את מצא י"ח מומרים כו', ברכות פ"ד ה"ג ז' ע"ד, תענית פ"ב ה"ב ס"ה ע"ג. (מומור כ"ב אות ח') אמר דוד אעיר יקרי כו', ברכות פ"א ה"א ב' ע"ד. (שם אות י"ג) ר' חייא בר אבא ור"ש בן חלפתא היו מהלכין בקרוצתא בחדא בקעתה דארבל, ברכות פ"א ה"א ב' ע"ג, יומא פ"ג ה"ב מ' ע"ב, ובירושלמי שם ר' חייא רבה. (שם אות י"ט) אריב"ל יבא עלי כך וכך אם נסתכלתי בספר אגדה מימי אלא פעם אחת מצאתי ספר אגדה וראיתי בו קע"ה פרשיות שכתוב בתורה כו', שבת פ"ו ה"א מ"ז ע"ג, ובירושלמי הגי' אנא מן יומי לא איסתכלית בספרי דאגדתא אלא חד זמן אסתכלית אשכחית כתוב בה כו'. (שם אות כ"ט) ר' חזקיה ורבי אבהו בש"ר אלעזר אמרי אם באין הן גירי צדק לעתיד לבוא אנמונינום בא בראש כלם, מגילה פ"א ה"ג ע"ב ע"ב ופ"ג ה"ג ע"ד ע"א, סנהדרין פ"י ה"ו כ"ט ע"ג. (מומור כ"ד אות ו') והוא על ימים יסדה זו היא א"י שהיא יושבת על שבעת ימים כו', כלאים פ"ט ה"ד ל"ב ע"ג, כתובות פ"ב ה"ג ל"ה ע"ב. (שם שם) ונשקפה על פני הישימון כל מי שעולה כו', ירושלמי שם. (שם אות י"א) מה נשתנו תכלת מכל מיני צבעונן כו', ברכות פ"א ה"א ג' ע"א. (מומור כ"ה אות ו') כל מבקש משה אין כתיב כאן כו' מלמד כל מי שמקבל פני זקן כאילו מקבל פני שכינה, עירובין פ"ה ה"א כ"ב ע"ב. (שם אות י') א"ר פנחס למה טוב לפי שהוא ישר כו', מכות פ"ב ה"ז ל"א ע"ד. (שם שם) ר' אבין אמר על כל מיל ומיל היה בורגן כו', ירושלמי שם. (מומור כ"ו אות ו') א"ר אבין בצאת ישראל ממצרים לשעבר כו', ברכות פ"ב ה"ד ד' ע"ד, מגילה פ"ב ה"א ע"ג ע"א. (שם אות ז') אל תאסוף עם חמאים אלו הנסקלין והנשרפים, ועם אנשי חיי אלו הגהרגים והנתנקים, סנהדרין פ"ו ה"ב כ"ג סע"ד. (שם שם) דתניא יום אחד מיתה של זעף, עד שמא יעשה תשובה ולא עשה, בכורים פ"ב ה"א ס"ד ע"ד. (מומור כ"ז אות ו') א"ר יוסי בר חנינא אין הבמה ניתרת אלא ע"י נביא כו', מגילה פ"א סוף ה"ג ע"ב ע"ג, ותענית פ"ב ה"ה ס"ה ע"ד. (שם שם) א"ר אבא בר כהנא שבע עבירות נעשה בפרות של גדעון, ירושלמי מגילה שם. (שם שם) א"ר אבא בר כהנא שלש עבירות נעשה בעולתו של שמואל, ירושלמי מגילה שם, ובמדרש הוא קצת בהרחבת לשון. (מומור כ"ט אות א') א"ל ראה מה יש לי להשיב א"ל אתמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע כו', תענית פ"ב ה"ב ס"ה ע"ד. (מומור ל' אות א') א"ר חסדא לית מילתא פליגי, ברכות פ"ד ה"ה ח' ע"ג, ושם הוא בש"ר פנחס. (שם אות ג') כך אמר דוד אגורה באהלך עולמים וכי עלה ברעתו של דוד כו', ברכות פ"ב ד' ע"א, מ"ק פ"ג דף פ"ג ע"ג, שקלים פ"ב מ"ז ע"א. (שם אות ד') מדת פורענות עקרה ואינה עושה פירות, פאה פ"א ה"א מ"ז רע"ב, וקצת בסגנון אחר. (שם אות ד') ר' אלעזר ור' יוסי בר חנינא ר' אלעזר אומר כך מאונים סעוין כו', פאה פ"א ה"א מ"ז ע"ב, סנהדרין פ"י ה"א כ"ז ע"ג. (שם שם) חשב אדם לעבור עבירה, פאה שם וקצת בסגנון אחר. (מומור ל"א אות ד') א"ר יודן בש"ר נחמן עתיד הקב"ה ליתן ממש בע"ז כו', ע"ז פ"ד ה"ז ס"ד ע"א.

(שם אות ז) א"ר יונתן ארבע לשונות הן לשון רומי לקרב כו', מגילה פ"א ה"א ע"א ע"ב, סוטה פ"ז ה"ב כ"א ע"ג. (מומור ל"ב אות ב') ר' אליעזר בן יעקב אומר עבירות שהתודה עליהם שנה זו כו', יומא פ"ה ה"ט מ"ה ע"ג, ובירושלמי שמות האומרים הם מהופכים ע"ש בהערה שלי. (שם שם) א"ר הונא בש"ר אבהו בשביל כבודך כתבתי על עצמי שאני שכהן כו', פאה פ"א ה"א ט"ז ע"ב, קידושין סוף פ"א סל"ו ע"ד, סנהדרין פ"י ה"א כ"ז ע"ג, שבועות פ"א ה"ו ל"ג ע"ג. (מומור ט"א אות ג') א"ר יונה אשרי משכיל אל דל כו', פאה פ"ה ה"ט כ"א ע"ב. (מומור פ"ה אות ד') ר' ברכיה כו' עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים לע"ל כו', מגילה פ"ב ה"ג ע"ג ע"ב, מ"ק פ"ג ה"ז פ"ג ע"ב. (מומור נ" אות א') שאלו המינים כו', ברכות פ"ט י"ג ע"א. (מומור נ"ב אות ב') כמה קשה לשון הרע אין אדם מוציאו מתוך פיו עד שכופר בעיקר, פאה פ"א ה"א ט"ז ע"א. (שם שם) כמה קשה לשון הרע שהורג ג' כו', ירושלמי שם. (מומור נ"ה אות ב') א"ר שמואל מיכן שאדם צריך להתפלל ג' תפלות ביום ומי תיקן אותם כו', ברכות פ"ד ה"א ז' ע"א. (מומור נ"ו אות ב') ותחס עליך צניעות שהיתה כך היא הסתה עליך, סוכה פ"ה ה"ו נ"ה ע"ג, סנהדרין פ"ב ה"ד כ' ע"ב. (שם אות ג') באלהים אהלל דבר בה' אהלל דבר אם במדת הדין אתה הן אני מקבלך, ברכות פ"ט ה"ז י"ד ע"ב. (מומור נ"ז אות ב') א"ר סימון בשם ריב"ל בשלשה מקומות הסכים הקב"ה עם ב"ר של מטה כו', ברכות פ"ט י"ד ע"ג. (שם אות ד') עורה כבודי עורה איתער איקרי עד סוף אות ד' כל המאמר נמצא בכ"י א' וכ"י ו' וכן הוסיף הרא"פ ולקוח מירושלמי ברכות פ"א ב' ע"ד וליתא בכ"י האחרים ובנדפס. (מומור ס"ב אות א') ברא שני עולמים בשתי אותיות כו', תגינה פ"ב ה"א ע"ז ע"ג. (מומור ע"ב אות ב') א"ר סימון צריך הדין לחזור מענותיהן, סנהדרין פ"ג ה"ט כ"א ע"ב. (מומור ע"ה אות ד') ארבעה כוסות לטובה וארבעה לרעה, פסחים פ"י ה"א ל"ז ע"ג. (מומור ע"ה אות י"ח) כתוב אחד אומר ויטש משכן שילה, מגילה פ"א ה"ד ע"ב ע"ג. (שם אות כ"א) ר' אבהו בש"ר יוחנן ישב והישב שלא יהא משמר נוטל עם תבירו כו', סוף סוכה. (מומור פ"א אות ג') ר' חייא בר אבא אמר הווא נבל הוא כינור, סוכה פ"ה ה"ו נ"ה ע"ג. (מומור פ"ו אות ז') ואתה ה' אל רחום והגון אך אפים א"ר שמואל בר נחמני מאריך רווחו עם הרשעים כו', תענית פ"ב ה"א ס"ה ע"ב. (מומור פ"ט אות ד') א"ר אלעזר בש"ר יוסי בן זימרא אמן אמנה כו', סוטה פ"ב ה"ה י"ח ע"ג. (מומור צ"ב אות ד') א"ר לוי בש"ר נזירא שלשים ושש שמות כו', ברכות פ"ה ה"ז י"ב ע"ב, בקצת שינויים. (מומור צ"ג אות ד') א"ר ברכי' בשם בן זומא המזם היו עולים ומגיעים לכסא הכבוד כו', תגינה פ"א ה"א ע"ז סע"א. (מומור צ"ד אות ו') א"ר יוסי בן חלפתא וום שחרב בית המקדש כו'. תענית פ"ד ה"ה ס"ח ע"ג. (מומור צ"ה אות ב') א"ר לוי אם היו משמרים אפילו שבת אחד כתקונה מיד היו הן נגאלין, תענית פ"א ה"א ס"ד ע"א. (מומור צ"ט אות ד') א"ר אלעזר בר' יוסי כל שבעת ימי המילואים שמש משה בכהונה גדולה כו', יומא פ"א ה"א ל"ח ע"ב. (מומור ק"א אות א') א"ר הונא בש"ר אחא כך אמר דוד לפני הקב"ה כל המאמר עד סוף אות א' הוא בירושלמי ברכות פ"ט ה"ה י"ד ע"ב. (מומור ק"ב אות ב') ר' מאיר ור' יוסי כו', ברכות פ"ד ה"ד ח' ע"ב. (מומור ק"ג אות ז') ר' ינאי היה מניח תפילין בתר בישיה תלתא יומין כו', ברכות פ"ב ה"ג ד' ע"ג. (שם אות י"א) ארשב"נ מאריך רווחו עם הרשעים, תענית פ"ב ה"א ס"ה ע"ב. (שם אות ט"ו) א"ר יוחנן בש"ר לוי חסד ה' מעולם ועד עולם כו', פאה פ"א ט"ז ע"ג. (מומור ק"ד אות ב') אם בקש אדם לומר שבתו של הקב"ה מתבלע, ברכות פ"ט ה"א י"ג ע"ד. (שם אות י"א) ר' יעקב בר אחא ור' נחמי' ורבנן לענין ברכת המוציא, ברכות פ"ו ה"א י' ע"א. (שם אות ט"ז) א"ר שילא מכפר תמרתא בש"ר יוחנן כו', ר"ה סוף פ"ב נ"ח ע"ב. (שם אות כ"ג) א"ר יצחק בר מריון אלולי שכתוב הנותן בים דרך כו', שבת פ"ב ה"ג ה' ע"ב. (שם אות כ"ה) אליהו ז"ל שאל לר' נהוראי מפני מה הוועות באות לעולם כו'. ברכות פ"ט ה"ג י"ג ע"ג. (מומור ק"ו אות ט') א"ר אלעזר אין ישראל נגאלין אלא מתוך חמשה דברים כו', תענית פ"א ה"א ס"ג ע"ד. (מומור ק"ו אות ט') א"ר אלעזר בש"ר יוסי בן זימרא אמן שבועה כו'. סוטה פ"ב ה"ה י"ח ע"ב. (מומור ק"ח אות א') ארשב"נ אם כוננת לבך בתפלה, ברכות סוף פ"ה. (מומור ק"י אות ב') התחיל פרעה צוח כו', פסחים פ"ה ה"ה ל"ב ע"ג. (מומור ק"י"ד אות ג') ר' יהודה הנשיא שאל את רשב"נ כו', תגינה פ"ב ה"א ע"ז ע"ג. (מומור קט"ו אות ד') נדריה לה' אשלם ר' יהודה אומר טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם טוב מזה ומזה מי שאינו נודר כל עיקר כו', נדרים פ"א ה"א ל"ז ע"ד.

(6) בראשית רבה. מהמדרש הזה שאב המסדר הרבה דברים, כמו: (מומור א' אות כ"ב) א"ר ברכי' כשבא הקב"ה לבראות אדם כו', הוא מב"ר פ"ח אות ד'. (מומור ב' אות י') א"ר יוחנן ג' צדיקים אמר להם הקב"ה שאל, ב"ר פמ"ד אות ח', והמסדר משו"ט הוסיף ולמה נקרא שמו אחו כו' והוא מאמר מוסגר עיין בהערה שלי. (שם אות י"א) אחד מגדולי ציפורי כו', הוא מב"ר פי"ד אות ז'. (מומור ה' אות ח') ר' סימון פתר קריא בישמעאל, ב"ר פנ"ג אות י"ד. (מימור ח' אות ב') כשבקש הקב"ה לבראות את האדם, ב"ר פי"ז אות ד'. (מומור ט' אות ז') מעולם לא נזקק הקב"ה כו' אף היא ע"י עילא, ב"ר פ"כ אות ו', ופמ"ד אות י', ופס"ג אות ז'. (מומור ו' אות ג') מאן דאמר רחמנא וותרן, ב"ר פס"ז אות ד'. (מומור י' אות ג') ר' פנחס בש"ר הושע'י אמר שבמים גרמו לקרוע, ב"ר פפ"ד אות ב'. (מומור י"א אות ו') אמרו חכמים יקום איש צרורות היה בן אחותו של יוסי בן יעזר כו', ב"ר פס"ה אות כ"ב. (מומור י"ד אות א') שאתם מדמים צורה ליוצרה לארכיטקטוס שבנה מדינה כו', ב"ר ריש פכ"ד. (שם אות ב') הרשעים ברשות לבן, ב"ר פל"ד אות י', ופס"ז אות ח'. (מומור ט"ז אות ז') הראה הקב"ה ארבע דברים התורה והקרבנות כו', ב"ר פמ"ד. (מומור י"ח אות כ"ה) אמר רב לא נתן הקב"ה את המצות אלא לצרף בהן את ישראל כו', ב"ר פמ"ב אות א'. (שם אות כ"ח) שלשה דברים ניתנו במתנה לעולם תורה גשמים ומאורות כו', ב"ר פ"ו אות ו'. (שם אות כ"ט) ר' ברכי' בש"ר לוי בקש אברהם לעמוד כו', ב"ר פמ"ח אות ז'. (שם שם) א"ר סימון תיקון סופרים הוא כו', ב"ר פמ"ט אות ז'. (שם אות ל"ב) כמה נתחבט יהושע כו', ב"ר פצ"ח אות ו'. (מומור י"ט אות ד') א"ר אושע'י כחלל שבין מים התחתונים, ב"ר פ"ד אות ג'. (מומור כ"ב אות כ"ב) ארשב"ל בג' לשונות של חיבה כו', ב"ר פ"פ אות ז'. (מומור כ"ד אות ד') זש"ה אתה ה' לבדך אימתי נבראו המלאכים, ב"ר פ"א אות ג' ופ"ג אות ח'. (שם אות ח') מי יעלה מדבר באברהם כו', ב"ר פנ"ט אות ה'. (מומור כ"ה אות ב') ר' שמעון בש"ר סימון כמה שאתה מחדשנו לבקרים כו', ר' אלכסנדר'י אומר כו', ב"ר ריש פמ"ח. (שם אות ח') אריב"ל חסדים שנהגת עם אדם הראשון, ב"ר ריש פכ"ב. (שם אות י"א) א"ר שמלאי מציונו שהקב"ה מקשט כלות כו', ב"ר פ"ח אות י"ג. (מומור כ"ו אות ז') א"ר הושע'י מלמד שתלה להם הקב"ה שבעת ימי אבולו של מתושלח כו', ב"ר פל"ב אות ז', ואין ספק שכוון הדורש במלות "א"ר הושע'י" אל מחבר המדרש ב"ר כי בב"ר שם מתחיל מלמד שתלה ואינו טובא בשם ר' הושע'י כלל. (מומור ג"ו אות א') ר' יהודה בר סימון אמר הבדילו לעצמו ורבנן אמרו הבדילו לצדיקים כו', ב"ר פ"ג אות ו'. (שם אות ז') זבדי בן לוי אמר כל מקום שכתוב לולא כו', ב"ר פע"ד אות י"ב. (מומור כ"ח אות ד') א"ר אבא בר זעירא כו', ב"ר פפ"ד אות ט'. (מומור כ"ט אות א') א"ל ה' ראה מה יש לי להשיב א"ל אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע, ב"ר פנ"ז אות ט'. (מומור ל"א אות ז') א"ר יודן בש"ר אלעזר בר אבינא לשני בני אדם גילה להם הקב"ה את הקץ, ב"ר פצ"ח אות ב'. (מומור נ"ט אות ב') אמרו רבותינו כל מי שאין לו אשה, לקוח מב"ר פי"ז אות ב', וקה"ר פ' ראה חיים בקצת שינויים, והמדפיסים תקנו במדרש עפ"י הבבלי יבמות ס"ב ע"ב. (שם שם) בא וראה כמה קשה הוא הזיווג כו', ב"ר פס"ח אות ג'. (מומור ע"ו אות ג') א"ר ברכי' כו', ב"ר פנ"ז אות י'. (מומור פ' אות ז') ר' נחמן בש"ר יעקב דקיסרין אמר אותו שאמר לאברהם כו', ב"ר פנ"ג אות ד'. (מומור פ"ח אות ב') א"ר אחא אמר הקב"ה הם קראו לע"ז בשמי כו', דרש ר' אבהו כו', א"ר אלעזר בר' מנחם כו', הוא מב"ר פכ"ג אות ז'. (מומור פ"ט אות ב') א"ר אלעזר, משל הפרנסה כנאולה, עוד שם א"ר שמואל בר נחמני הפרנסה גדולה מן הגאולה, הוא מב"ר פ"כ אות ט'. (מומור צ"א אות ו') ר' יהודה אומר מי גדול הפומר או הנפטר, ב"ר פע"ח אות א' בקצת שינויים. (שם שם) ר' יהודה ור' נחמי' ורבנן ר' יהודה אומר בשעה שהי' יעקב מדרהר כו', ב"ר פס"ח אות י"א בקצת שינויים. (מומור צ"ב אות י"ג) עוד ינובון בשיבה זה אברהם כו', ב"ר פס"א אות ב' ואות ה'. (מומור צ"ד אות א') רבי ור' נתן בשר ודם חימה כובשת אותו כו', ב"ר פמ"ט אות ח'. (מומור ק"ג אות י"ד) א"ר חייא אוי לה לאותה עיסה שהנתתם מעיד עליה שהיא רעה, ב"ר פל"ד אות ט'. (מומור ק"ד אות ד') ר' שמעון בן יהוצדק שאל את רשב"נ כיצד ברא הקב"ה את האורה, ב"ר פ"ג אות ד'. (שם אות י"א) ר' יעקב בר אחא ור' נחמי' ורבנן כו', ב"ר פמ"ז אות ז'. (שם אות י"ב) ר' יצחק בשלשה מקומות שמענו שהלחם סועד לבב כו', ב"ר פמ"ח אות י"א. (שם אות י"ג) ר' חנינא אמר ישבעו מימיהם ישבעו וימיהם ישבעו

ישבעו ממתן כו', ב"ר ריש פט"ו. (שם שם) אמר ריש לקיש לא היה זהב צריך להיבראות כו', ב"ר פמ"ו אות ב'. (שם אות ט"ו) א"ר שילא מכפר תמרתא בש"ד יוחנן כו', ב"ר ריש פ"ו. (שם אות י"ח) כך דרשו חכמים שתהא היציאה של בעל הבית, ב"ר פע"ב אות ד'. (מומור ק"ה אות א') א"ר עזרי' כתיב כי ביצחק כו', ב"ר פנ"ג אות י"ב. (שם אות ג') א"ר לוי בש"ר שמואל בר נחמני תשע מאות ושבעים וארבע דורות כו', ב"ר פכ"ח אות ד'. (מומור ק"י אות ב') מהו כעפר הרבו ר' יהודה ור' נחמי', ב"ר פמ"ג אות ג'. (מומור קי"ד אות ג') ר' יהודה הנשיא שאל את רשב"ג מהו שכתוב ביה שמו כו', ב"ר פי"ב אות י' :

(7) גם הפסיקתא דרב כהנא הי' לו למקור ושאל ממנה הרבה דרשות, כמו: (מומור ג' אות ו') רבים אומרים לנפשי, לקוח מפסיקתא פסקא שקלים דף י' ע"ב. (מומור ד' אות ז') בני איש זה דואג ואחיותופל כו', הוא מפסקא עניה סוערה בהתהלה קל"ד ע"א. (שם אות ט') א"ר אחא ארגיו יצרך, הוא מפסקא שובה קנ"ה ע"א. (שם שם) תניא ר' אליעזר בן יעקב אומר מקוה ישראל ה', הוא ג"כ בפסקא הנ"ל. (מומור ט' אות ז') גערת גוים זה עמלק, פסקא זכור כ"ה ע"א. (שם אות י') ר' לוי בש"ר אחא אומר לא השם שלם, פסקא זכור בסופה. (מומור ט"ז אות י"ב) א"ר יודן אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע תודיעני אורה חיים כו', פסקא ולקחתם לכם קע"ז ע"ב. (מומור י"ז אות י"ג) רשב"י עשה במערה הוא ובנו י"ג שנים עד שהעלה גופם חלודה כו', פסקא ויהי בשלח פ"ח ע"ב, והמסדר משו"ט הביא המאמר בלשון עברי כאשר יראה המעיין. (מומור י"ח אות כ"א) יצילני מאויבי עז ר' סימן פתר לה בתוד ש ה ש ל י ש י י צ י ל נ י מ א ו י ב י ז ה פ ר ע ה כ ו ' , ה ו א מ פ פ ס ק א ב ח ד ש ה ש ל י ש י ק א ע א , ו ז ה ה כ ו ו נ ה ש ה ב י א , ב ח ד ש ה ש ל י ש י א ש ר א י נ ל ז ה ע נ י נ כ ל ל , ר ק ר ל ב פ פ ס ק א ב ח ד ש ה ש ל י ש י ע י י ו נ ב ה ע ר ה ש ל י , ו ב מ ד ר ש ה מ א מ ר ב ק צ ת ה ר ח ב ת ל ע י ו נ . (ש ם א ו ת כ ט ו מ מ ו ר כ ט א ו ת י ט) ר ' ב ר כ י ב ש " ר ל ו י א מ ר ב ק ש א ב ר ה מ ל ע מ ו ד כ ו ' , פ ס ק א ח ה ו ד ש י י ח ע " ב . (מ ו מ ו ר כ ט א ו ת ט ו) ד"א למנצה על אילת השחר וש"ה אמרו לאלהים מה נורא מעשיך ר' אליעזר בנו של ריה"ג אומר מה דהלין אינון מנגניא דילך הנהרגין הורגין הורגיהן כו', פסקא ויהי בשלח פ' ע"ב. (שם אות כ"ב) פזמא דיליה סליק, פסקא בחדש השלישי ק"א ע"ב. (מומור כ"ג אות ד') שאל ר' אליעזר את ר' שמעון כשיצאו ישראל ממצרים כלי קורים יצאו עמהם כו', פסקא ויהי בשלח ל"ב ע"א. (מומור כ"ה אות י') א"ר פנחס למה טוב לפי שהוא ישר, הוא מפסקא שובה קנ"ה ע"ב. (מומור כ"ו אות ה') א"ר לוי מי שהוא נוטל לולב גזול למה הוא דומה כו' עד לפיכך אמר דוד ארחץ בנקיון כפי במקוה ולא בגזל, פסקא ולקחתם לכם קפ"ב ע"א, (שם שם אות ו') א"ר אבין יש הלל שיש בו לשעבר כו', פסקא ולקחתם לכם קפ"א ע"ב. (מומור כ"ז אות ג' זד') הוא מפסקא אחרי מות קע"ד ע"ב. (מומור ל' אות ד') ר' אליעזר ור' יוסי בר חנינא אמר כף מאונים כף מעוין הוא כף עונות וכף זכויות כו', מפסקא סליחות קס"ו ע"א. (מומור ל"ב אות ג') אל תהי כסוס כפרד הסוס הזה אדם מקרדו ומקרצפו והוא בולם כו', פסקא זכור כ"ד ע"ב, ובמדרש שו"ט הוסיף המסדר איזה מלות עיין בהערה שלי. (מומור ל"ד אות ב') א"ר שמואל בר נחמני מדבר ביצר הרע, פסקא ויהי בשלח פ' ע"א. (מומור ל"ו אות ו') רשב"ל אמר כך אמר הקב"ה לישראל מבקשים אתם לספות עם או"ה כו', פסקא קומי אורי קמ"ד ע"ב. (שם שם) א"ר שמואל בר נחמני ע"י שהיו ישראל משמשין כו', פסקא שם קמ"ה ע"א. (שם שם) א"ר פנחס בש"ר ראובן עתיד הקב"ה להביא סיני ותבור וכרמל כו', בפסקא שם. (מומור ל"ח סוף אות א') ר' חנינא בר פפא אמר רבת עשית אתה ה' נפלאותיך ומחשבותיך אלינו כו', עד סוף המומור מפסקא החדש מ"ב ע"ב. (מומור מ' אות ד') לא הי' יודע אברהם שיברור לו את המלכות א"ר ברכי' הי' אברהם כל אותו היום עומד דומם כו', פסקא החדש מ"ג ע"א. (מומור מ"ו אות ב') ר' יהודה בר נחמן בש"ר שמעון בן לקיש אמר כיון שהקב"ה עלה לדין כו', עד סוף המומור, הוא מפסקא ר"ה קנ"א ע"ב, ובשו"ט הלשון משובש, והבאתי בהערה שלי כל המאמר מהפסיקתא. (מומור נ"ב אות ה') א"ר שמעון בר אבא כו' פסקא החדש מ"ב ע"ב. (מומור ס"ה אות ג') ר' יוסי בר הלפתא אומר ואני תפלתי לך ה' עת רצון עתים הם לתפלה כו', פסקא שובה קנ"ו ע"ב. (מומור ע"ה אות ג') ד"א זה ישפיל מדבר בישראל בשעה שעשו אותו מעשה ואמרו כי זה משה בזה הושפלו כו', פסקא שקלים י"ב ע"א. (מומור ע"ח אות ו') בכל זאת המאו וגו' ר' ברכי' ור' לוי כו', פסקא ר"ה בחדש השביעי קנ"א ע"א, ובשו"ט קמ"ע המסדר את המאמר ונמצא לנכון בפסיקתא שם, וכן בוי"ד פכ"ט אות

אות ב' הוא כמו בפסיקתא. (שם אות י"ז) א"ר אבא בר אחא בכור לאיש בכור לאשה כו', פסקא ויהי בחצי הלילה ס"ד ע"ב. (מוזמור פ"א אות ד') א"ר יאשי' והלא או"ה כמה קרנות יש להם כו', פסקא בחדש השביעי קנ"ב ע"א. (שם שם) תקעו בחדש שופר באיזה חדש, מפסקא שם קנ"ב ע"ב. (מוזמור פ"א אות ו') גזרו ב"ד למטה ואמרו היום ר"ה כו', פסקא החדש נ"ג ע"ב. (מוזמור פ"ו אות ב') כף מאזנים מעויין כמה עונות וכמה זכויות כו', פסקא סליחות קס"ז ע"א. (שם אות ז') א"ר שמואל בר נחמני מאריך רוחו עם הרשעים כו', פסקא שובה קס"א ע"ב. (מוזמור פ"ז אות א' ואות ב' ג') לקוח מפסקא עניה סוערה בשינויים קצת, (מוזמור צ' אות ג') א"ר הלבו בש"ד הונא שלש עשרה ספרי תורות כתב משה כו', פסקא וזאת הברכה קצ"ז ע"א. (מוזמור צ"א אות א') א"ר יהודה בר סימון שלשה דברים שמע משה מפי הגבורה ונרתע לאתרויו כו', פסקא שקלים כ' ע"א. (מוזמור צ"ב אות ג') שעה ראשונה עלה במחשבה בשנייה נמלך כו', פסקא בחדש השביעי קנ"ג ע"ב. (מוזמור צ"ט אות ד') משה ואהרן בכהניו כל אותן ארבעים שנה כו', הוא מפסקא פרה ל"ח ע"א. (מוזמור ק"א אות ד') ועד כמה הן קיימות כו', פסקא ויהי ביום כלות משה ט' ע"א בקצת שינויים. (מוזמור ק"ב אות א') א"ר פנחס בש"ד ראובן איני עומד על דעתו של דוד, פסקא ולקחתם לכם ק"פ ע"ב. (שם אות ג') ד"א פנה אל תפלת הערער א"ר יצחק כלפי הדורות אמרו כו', פסקא ולקחתם לכם קפ"א ע"א. (מוזמור ק"ג אות ח') בשעה שקבלו ישראל את התורה כו', פסקא נחמו קכ"ד ע"ב. (שם אות י"ד) תני ר' חייא כרחמן של אבות ומי הוא זה, ר' יהודה הנשיא אמר זה אברהם, פסקא אנכי אנכי קל"ט ע"א. (מוזמור ק"ה אות י') א"ר אבא בר כהנא בכור לאיש בכור לאשה כו', פסקא ויהי בחצי הלילה ס"ה ע"א. (מוזמור קי"ג אות א') ר' אייבי אמר אמרה כ"י לפני הקב"ה רבש"ע מדכרא אנא תיברי כו', ריש פסקא ותאמר ציון. (מוזמור קי"ד אות ד') א"ר אלעזר הקפר בזכות ד' דברים נגאלו ישראל ממצרים כו', פסקא ויהי בשלח פ"ג ע"ב :

(8) התנחומא גם ממנו שאב דברים. (מוזמור א' אות כ"ב) א"ר תנחומא אומרים לזיברתא לא מדובשך ולא מעוקצך, הוא בתנחומא בלק אות ט' ונמצא גם בתנחומא הנדפס מכבר בלק אות ו', אמרו לו לצרעה לא מדובשך ולא מעוקצך, וברור כי המסדר במדרש שו"ט לקח זאת מהתנחומא, ובתנחומא מובא סתמי, והמסדר מהשו"ט הביא זה בשם ר' תנחומא, וכונתו למדרש תנחומא. (מוזמור ב' אות י"ב) זש"ה חסד ואמת נפגשו, לקח מהתנחומא שמות אות כ"ה, ותנחומא הנדפס מכבר אות כ"ח. (מוזמור ג' אות ו') רבים אומרים לנפשי כו', תנחומא כי תשא אות ג', ובנדפס מכבר אות ד'. (מוזמור ד' אות ט') אחרי המלות בדי להברית מן המויקון נוסף בכ"י ב' ד' ז' מאמר אחד מתנחומא פ' קדושים אות ו' ע"ש בהערה שלי. (מוזמור ט' אות ג') א"ר אבא בר כהנא אורח חיים פן תפלו שלא תהא יושב ושוקל מצותיה של תורה, תנחומא עקב אות ג', ובנדפס מכבר אות ב'. (מוזמור י"א אות ג') ה' בהיכל קדשו כו', תנחומא שמות אות י'. (מוזמור י"ח אות כ"ט) ר' לוליאני בש"ד ישמעאל בנוהג שבעולם כו', תנחומא בראשית אות ד' ע"ש בהערות שלי. (מוזמור י"ט אות ז') מניין היה יודע משה אימתי הוא יום כו', תנחומא הנדפס מכבר סוף כי תשא אות ל"ז, והמסדר ממדרש תהלים הרחיב הדברים, ושם בתנחומא איתא רק ב' טעמים וידוע כי מדרש תנחומא הנדפס מכבר לס' שמות הוא הילמדנו מס' שמות, ובוודאי שאב המסדר של השו"ט מילמדנו הנאבד (א). (מוזמור כ' אות ז') מעשה שהי' ברוח כו', הוא מתנחומא קדושים אות ט', גם בנדפס מכבר אות ט', וגם הילקוט תהלים רמז תר"פ הביא כלשון התנחומא ולא כלשון השו"ט. (מוזמור כ"א אות ב') מי הוא זה מלך הכבוד שנו רבותינו כו', נובע מתנחומא וארא אות ז', ובשו"ט הוא קצת בסגנון אחר, והילקוט תהלים רמז ת"ש הביא כל המאמר כמו שהוא בתנחומא ובטעות נרשם שם בגליון "מדרש" וצ"ל "תנחומא", ובמדרש שמ"ר פ"ח מובא כמו שהוא בתנחומא. (מוזמור כ"ד אות ד') אימתי נבראו המלאכים, תנחומא ריש בראשית. (מוזמור כ"ב אות ב') זש"ה מות וחיים ביד לשון, נובע מתנחומא מצורע אות ד' ה', עיין בהערות שלי למדרש שו"ט.

וראיתי כי הרב החוקר מהריט"ל צונץ ז"ל בספרו גד"פ הביא ג"כ כי במדרש תהלים לקוחים דברים מן תנחומא. והביא רק ב' ראיות וכתב ראה מזמור ל' דף כ' ע"ג וילקוט אויב קנ"ד

(א) הילקוט תהלים רמז תתנ"ה ד"ס תפלו לפני סכ"א נחמך אחד בעם ילמדנו ונחמך נש"ט מזמור ק"ב אות ט'.

וכן דורש לפעמים בלשון אל תקרי (ים) גם נמצא בו הרבה באורי מלות ע"ד הדרש בלשון „אין זה אלא זה" (כ) וכן כך וכך אין כתיב כאן אלא ... (כא) וכן מבאר הרבה מלות ושמות ונותן גם טעם למה נקרא בן (כב). גם אהב לדרוש דרשות על המספרים (כג). ונמצא באיזה מקומות

זממה וטריקון (ג יג) : (יט) וטריקון יעבדו יאבדו (מזמור ה אות י) : אל תקרי אפסוי אלה טפסוי (יח י) : אל תקרי בהכרח אלה בה"א כרחס (קב ה) : אל תקרי שמו אלה שמו (פא ז) : אל תקרי ובאב אלה ובאב (גד ז) : אל תקרי רודס אלה רד ים (קיד ח) : (ב) כמו אין הלום אלה מלכות (מזמור ה אות ג) : אין הכס אלה ענה (ה יג) : אין עיר אלה הלום (שס ט) : אין אים אלה אברהם (ד ז) : אין אים אלה נח (ד ח) : שון זו תורה (ז ג) : מוסיף זו תורה (שס ט) : אין זאת אלה תורה (מ ג) : אין רהב אלה מלכות (שס ט) : אין בן אלה ישראל (ט ד) : אין בולר אלה הגויים (י ד) : אין שדה אלה בית המקדש (יא ג) : אין אים אלה תורה (טז ז) : אין לכן אלה טפסוי (יח י) : אין ממתים אלה גבורים (יח יח) : אין חלד אלה ארץ (שס ט) : אין רעש אלה הפסק מלכות (יח יג) : אין שון אלה תורה (כא ב) : אין שון אלה ארון (שס ט) : אין שון אלה מלכות (שס ט) : אין רגנו אלה לשון קיטום (ל ג) : אין נגדתי אלה לשון חיתוך כלי ברזל (נח ה) : אין ידך אלה לשון מכה (לב ג) : אין כריסה אלה לשון הפירס (מ ד) : אין עמידה אלה מפלה (נב ז) : אין שוחס אלה מפלה (שס) : אין פניסה אלה מפלה (שס) : אין אהל אלה תורה (נב ג) : אין מן אלה מזמון (קא ג) : אין יעטוף אלה לשון לידה (גב ז) : אין שים אלה מתיקים וצפלי חמס (שס) : אין סררך אלה עניית סדר (ז יח) : אין נהרות אלה מלכות (גז ו) : אין עשה אלה לשון תשובה (קב ז) : אין ראש אלה ישראל (קד ה) : אין קדוש אלה ישראל (שס) : אין טוב אלה בית המקדש (קד יג) : אין מפלה אלה משקל (קיס ה) : (בא) נפוע אין כתיב כאן אלה סמול (מזמור ה' אות יח) : ובתורה ה' אין כתיב כאן אלה ובתורה (א עז) : כהנים לויים ישראלים לא נאמר אלה האדם (ה יח) : טופס אין כתיב כאן אלה טפס (א ב) : במשפטים אין כתיב כאן אלה במשפט (ה כא) : טפשו בי לא נאמר אלה הפושטים (א כב) : כלי חרס אין כתיב כאן אלה על הנחילות (ה ח) : מי כתיב חנן להם מהם כתיב (י ח) : ישועה לא נאמר על הנחלה אין כתיב כאן אלה על הנחילות (ה ח) : ישכ יתו פנינו (יח ו) : יסר יתו פנינו (יח ו) : יסר יתו פנינו (יח ו) : פניו לא נאמר אלה פנינו (יא ו) : יגל אברהם וישמע יצחק אין כתיב כאן (יז ז) : מי ידור אין כתיב כאן אלה מי יגור (עו ג) : לא נאמר יתקרו מלך אלה יפול מלך אלה (יח ח) : ופונס אין כתיב כאן אלה ופונק (יח יג) : כאניס אין כתיב כאן אלה כאניס (כב ח) : אלהים עומד אין כתיב כאן אלה נבז (כב יע) : ויחי בנאות אין כתיב כאן אלה ויחי בנאות (כב כז) : אשר הם גוים אין כתיב כאן אלה בהבטתו (כה י) : כל מנקה משה אין כתיב כאן אלה כל מנקה ה' (כה ו) : נרדוף נביא אין כתיב כאן אלה ארדוף אשיב (כו ג) : נחלק אין כתיב כאן אלה נחלק (שס) : עולם אינו אומר אלה עולמים (לא ב) : וגואלו אין כתיב כאן אלה וגואלו (שס) : גואל אין כתיב כאן אלה גואל (שס) : יתחווו אין כתיב כאן אלה והשתחו (גא ד) : וכל מחשבות לא נאמר אלה וכל יר תהשבות (עט ד) : דברו ויקראו אין כתיב כאן אלה דבר ויקרא (כ ה) : במנגן אין כתיב כאן אלה במנגן (עט ד) : מעששו אינו אומר אלה כמעששו (קב ד) : שמה אין כתיב כאן אלה ישמה (עט ג) : אמרו אין כתיב כאן אלה יביעו (קד ב) : מי כתיב חוטאים חטאים כתיב (קד ב) : (כב) כמו : ואני נקדתי אתהחטאים במד"ה וסוף לא סכתי , ד"ה אתהחטאים במד"ה עגל חטאים , ד"ה גדיחטאים במד"ה נקדתי חטאים (מזמור ב אות ח) : כתיב אלו טרתי בריעות , פלתי מופלאי שב"ד , ורבנן אמרי שהן אומריין דבר ואין מי שמפליא אחריין (ג ג) : למה נקרא חושי הארצי כו' (ג ג) : מהנימה זו דומוס (ג ג) : שובי בן נחש זה חנון בן נחש כו' (שס ט) : משכב וקפוח וכלי יולר , משכב אלו פלוקתיה מנעות כו' (שס ט) : וכן דורש שם חטאים ושערים וקלי וכו' ע"ה : למה נקרא שמו שוכך למה נקרא שופך (ג ד) : למה נקרא שמה מוסיף (ז ג) : מהו סובג ומשגה (ז ג) : למה נקראו טש כו' (ז יג) : מהו מזור (ז יז) : ויילך לשון כיוס (ח ב) : עולגים אלו שבחין ויוקיים אלו שבמטי חמן (ח ב) : מהו יהושפט (ח ח) : פחים גומריין דאבא במד"ה פחים לגמלים (יא ח) : פחים מלודים במד"ה כתיב לפור אל פח (שס) : דומה זה חלר מות (יא ו) : למה נקרא שר של הכוחות דומה (יא ו) : מאי מקורתי מזמני (יד ז) : כל עיך , דורש לפרש מלת כל (עז ה) : הכריעוהו שברו כד"ה כרשו ונפלו (יח י) : ארחמך , מפרש בכמה אופנים (יח ז) : אפסוי , מפרש בכמה אופנים (יח י) : למענכו , מפרש בכמה אופנים (יח ח) : גוחי במד"ה בניחו מרחס (כב כג) : כהרוני , מהכרין לי , במד"ה כתיב את בנימין (שס) : כדונג כהדין שפוחה (שס) : למה נקרא מלקחיים שכן כמין מלקחיים ליקח את האוכל (שס) : למה נקרא שמה עגלה כו' (נח ד) : למה נקרא שמו פחול (פ ח) : למה נקרא שמו נבל (פא ד) : מהו הלזה , סדור , כמו הלוח (ז יח) : אקוב לשון תחית כמו נקעה נפשי בחיי , ר"ל אמר לשון גידוי הוא (לס ג) : למה נקרא אליהם כו' (זו ב) : מהו פסילים (שס) : מהו חושבה (שס) : מהו ענינים (שס) : למה נקרא שמה חקידס (קד יד) : אין נגינות אלה שברוני (קב ג) : מהו קולו קיטו (קיד ב) : (בג) כמו שחרהש פשרים אשרי כתיב בם' מהלים , כנגד פשרים כיו שכתוב בם' ישפיה (מזמור ה אות ח) : עשרים ושתיים אשרי כנגד פשרים ושתיים אומיות (שס ט) : חמס קימות כיבא דוד להקב"ה בספר מהלים , ד' כנגד ד' מלכות , ואחח כנגד גוג ומגוג (ג ז , ז , ומזמור יז אות ט) : חנני שלש טו"ן כנגד ג' מלכות (ט יד) : ז' מדורי גיהנם כחובים כפסוק (יא ח) : ארבעה סוכות של פורעניות וארבעה של יפוסה (יא ח) : כלפי שפלו לפניו עשרה שולחן אמר עשרה קילוסין (יח ח) : לפי שקילבו בעשרה קילוסין , לפיכך קילסו בעשרה הלולים בקוף מהלים (שס ט) : תשעה פסוקים יש במזמור יפך ה' כנגד תשעה חדשים שהאשה תעברת סולד (כ ב) : שמונה עשרה מזמורים מראש מהלים עד מזמור זה כנגד שמונה עשרה ברכות (שס ט) : מאה ושבעים וחמס פרשיות שכתוב במורה דבור והמירה ולווי כנגד קמ"ה שטמיו של אברהם (כב יט) : קמ"ה מזמורים ששס' מהלים כנגד שטמיו של יעקב (שס ט) : קמ"ג פסחים שטמיו אמר הקורא את

מקומות שקצר בדרשה ולא גמר כל הענין כי כבר אמר למעלה וסוים "וכו" או ציון באיזה מזמור נמצא המאמר, ובאיזה מקומות הם דברי המעתיק שקצר ולא העתיק בשלימות (כד): ולפעמים סוים "וכל הענין" (כה): ונמצא כי השתמש בהרבה מקומות במלות זרות, וכולן בארתי בהערות וברשימה אשר ערכתני (בפרק ח) תמצא כלם ערוכים ע"פ סדר א"ב ואנה מבוארות בהערות.

ובבלל המדרש הזה לשונו צה וקל, והוא מדרש יפה מאד, אשר יתענגו עליו הקוראים הישרים המוקירים והמכבדים דברי קדמונינו ז"ל:

דינים

הכלל הללויה כנגד שטחיו של אהרן (שס): י"ח אזכרות יש בפרשה הזו לה' בני אלים לכן אחס תחפלו י"ח ברטח (כט ז): י"ח אזכרות יש בפשיית המשכן כנגד הקטו י"ח בככות (שס בהוספה): חמשה פעמים כתוב כאן ברטי נפשו בו' (קג ג): (כד) במזמור א. אות יח) וכמשה דר' יוקי שהך אלל רבו ללמוד תורה וכו', סוים במלת וכו' ולא הביא המעשה בשלימות: (מזמור ה אות ז) משל למלך ב"ו שהיו לו שתי לגיונות קשים וכו' במזמור תפלה למשה, יש לתקן ש"ל במזמור תפלה לדוד והוא מזמור פ"ו אות ז' ע"ש בהערה שלי: (ז ז) וכו' כדלפיל, כ"ה בכ"י א' וכו"י א' אבל בכ"י האחרים ליתא וגם חקר כל המאמר וכי שאול כוש היה: (מזמור יב אות ד) וכו' מפורש לעיל במזמור אשרי האיש, הוא מזמור א' אות ג': (יב ד) כמפורש במזמור ז', הוא שס אות ז': (טו ד) לא רגל על נשטו דל"ה הקב"ה מקים שלם תיבות וכו' כדכתיב לעיל, כ"ה בכ"י א' ו' ובילקום, אולם בכ"י ב' ד' ז' ובנדפס ליתא והטובה למזמור ז': (עז ז) וכולה כדלפילין במזמור ראשון: (עז יב) וכו' כדלפיל במזמור בה' הקיטו, ר"ל במזמור יא אות ו': (יח ג) אחרי המלות שמור נכי ואשמור נכך נמלא בכ"י ב' ג' א' ו' ובדפוס ראשון "כו' במזמור ז" ובדפוס וויניציא בעטות במזמור י"ז, ואח"כ הציגו בדפוסים אחרים ע"ז, והוא במזמור י"ז אות ח': (יט ה) וכו' במזמור חמישי, ובכ"י ג' ובדפוס ראשון הגי' טלן במזמור חמישי, והוא כמו וכו', כי במקום וכו' היו כתבין כולן והמדפיס מן דפוס וויניציא הציג ללן במזמור חמישי וז"ל כולי במזמור חמישי והוא במזמור ה' אות ג': (כ ה) כמו שכתוב במזמור ע"ו, וכ"ה בכ"י ד' ו' ח' וז"ל במזמור י"ד אות ו' ובכ"י ב' ד' ה' ז' נאמר לנכון במזמור י"ד, ובדפוס ראשון נאמר ע"ו נעשית י"ח וכן נדפס בעטות בכל הדפוסים: (כא ד) וכו' במזמור למה רגשו, ובכ"י האחרים וכו' במזמור למעלה והוא במזמור ז' אות י': (כא ה) כו' כדכתיב לעיל, ובכ"י ו' כדכתיב לעיל במזמור למעלה מזה, ובכ"י ב ג ד ה ז ח, וכו' במזמור של מעלה, ובדפוס ראשון וכו' במזמור השמים מספרים, ובדפוס וויניציא וכו' במזמור השמים מספרים של מעלה, הוא במזמור יע אות יג: (כז ד) לאכול את בשרי מהם ביום הקרב את ישראל ליום הדין כ"ה בכ"י א' ו', אולם בכ"י האחרים הגי' שכן באין לקערג את ישראל ואחרים לפני הקב"ה אלו עובדי ע"ז ואלו עובדי ע"ז וכו', ובדפוס ראשון ואח"כ בכל הדפוסים נשמטה מלת "וכו" ונמלא המאמר בשלימות כמדרש תהלים מזמור א' אות כ', וכן בפסיקתא אחרי, ובזו"ר פכ"א אות ד': (לח בקוף) אר"ש בר אבא בש"ר יוחנן ד' דברים הראה לו הקב"ה לאברהם בכ"י א' וכו' ו כתוב כל המאמר בשלימות, אבל בכ"י ב ג ד ה ז ח ובנדפס המאמר מקוטע וכתיב הראה הקב"ה לאברהם את המלכות וכו' במזמור ל"ב: (מ ד) רבות עשית אתה ה' כתוב בכ"י א' ו המאמר בשלימות, אבל בכ"י במזמור ל"ב אות ח': (מז א) זש"ה אורח חיים למעלה למשטיל וכו' במזמור ל"ב, הוא במזמור ל"ב אות א', ובכ"י ב ג ז כתוב במזמור לב והמלה "וכו" ליתא ובדפוס ראשון נשארה המלה "במזמור" וחסר הניין "ל"ב" ובכ"י דפוס ראשון נדפס כן בדפוס וויניציא ואח"כ בכל הדפוסים וחסרו כי המלה במזמור חוסרת למטה למלות כאלו חסרו על אפיקו מים, ובאמת מן כאלו חסרו מוחיל מאמר חדש, והרא"מ ראה להגיש במזמור חילת השחר והוא מזמור כ"ב ועשה גזם כי לא נמלא מאומה במזמור כ"ב רק ל"ל במזמור ל"ב, ואח"כ מחיל כאלו חסרו מאמר בפני עצמו: (נב א) וכו' למעלה, הוא במזמור כ"ב אות י"ד, ובדפוס ראשון הציג המדפיס וכו' במזמור כ"ב ובדפוס כן נפל הדפוסים: (נע ג) כמו שכתוב במזמור מ"ה ל"ל במזמור מ"ו, וכן הוא בכ"י ו' ובדפוס סר"פ, אבל בכל כ"י האחרים ובנדפס חקר מאמר שלם וגם המאמר הזה אינו: (נז ב) מעשה נרוכל אחד שהיה מסבב בעירות של יפודי וכו', כ"ה בכל כ"י והוספתי בפנים סוים המעשה כמו שנמלא בתחומה מלורע אות ה' - (סג ג) אחרי המלות ר' יוקי בן חלפתא אומר עתים הן לחפלה נמלא בכ"י האחרים ובנדפס "במזמור למעלה מזה", הכוונה למזמור ס"ה: (עח כ) ויבן כמו רמים מקדשו כשהיה רועה את אביו וכו' במזמור כ"ב, כ"ה בכ"י ג ח ובדפוס ראשון, ובדפוס וויניציא בעטות במזמור כא, והוא במזמור כב אות כח, ובכ"י ב ד ה ז לא נמלא גם התחלה כדכ"ה ולא נעשה כלל, וראיתי כי גם נפל א"ח חיקן ש"ל במזמור כ"ב, ועפ"י סה"א חיקן כן המפרש בדפוס פראג ואח"כ בדפוס אמשטרדם: (פז ד) בכל כ"י (חוץ מכ"י א' ו') גם נדפס ר' חנינא ור' יוחנן אמרי בשני נכראו המלאכים "במזמור למעלה" הכוונה למזמור כ"ד ובכ"י א' וכו"י א' כתוב כל המאמר בשלימות: (צא א) במזמור כ"ב, הוא ברות כח, אבל בכ"י א' מובא פה סוים המאמר כלו כמו שהוא במזמור כב, וגם סר"פ חוקי פה את החקר: (קד ז) ר' יוחנן אמר בשני נכראו המלאכים כו' במזמור של מעלה כ"ה בכ"י האחרים ובנדפס וכוונתו למזמור כ"ד, אבל בכ"י א' ו נמלא פה המאמר בשלימות: (שס שס) נמלא בכ"י האחרים ובנדפס (מלבד כ"י א' ו) א"כ אינו משל למלך שותף תהלה וכו' במזמור ל"ב, ל"ל במזמור ל"ג: (קד כד) א"ל ברביה גס ר' לוי בכ"י א' וכו"י ו כתוב כל המאמר בשלימות אבל בכ"י האחרים ובנדפס נאמר "כדכתיב במזמור פה" יש לתקן וכו' במזמור ע"ג וז"ל במזמור ע"ה: (קו בקוף) בכ"י האחרים ובנדפס נאמר "כדכתיב במזמור פה" יש לתקן במזמור פט בקופו וזה ליתא בכ"י א' וכו"י ו: (קז א) א"כ ברביה משל לבשל בשר שהיה רכב על החמור בכ"י האחרים (מלבד כ"י א' ו) נאמר אחר זה וכו"י כי נמלא כל המשל בשלימות במזמור ק"ה אות י"א: (רה) כמו מזמור ח אות ב מזמור ט אות ב ועוד ב' פעמים עס סוים "וכל הענין":

ו) דינים ומאמרי מוסר ומדות המובאים בו.

בפרק הזה אספתי לאספה דינים ומאמרי מוסר ומדות הנמצאים במדרש הזה, ואקוה כי לא למותר יהי' בעיני הקוראים וימצאו בהם דברי הפי'.
 אין ישיבה בעזרה אלא למלכות בית דוד בלבד (מוסר א' אות ב'): עמוני ומואבי אסורין איסור עולם אבל נקבותיהן מותרין מיד (שם שם): מצוה גוררת מצוה עבירה גוררת עבירה (א' ז'): אם ישב אדם ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כאלו עושה מצוה, והוא שבא דבר עבירה לידו וניצל ממנה (שם שם): אל יהו קורין בהם בקורין בספרי מירוס אלא יהיו קורין בהם והוגין בהם ונוטלין עליהם שכר כנגעים ואהלות (א' ח'): בית דין של מעלה אין עונשין אלא מן מאה שנה ואילך (א' י"ב): כל דבר שהי' בכלל ויצא מן הכלל לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא (א' י"ד): לא הי' רשות לאחד מן הכהנים לשרת פחות משלשים שנה (שם שם): המקיים מצות תפילין כאילו יגע יום ולילה בתורה (א' י"ז): אין מצות תפילין מתקיימת אלא ביום (א' י"ז): אם קורא אדם ק"ש שחרית וערבית מעלה עליו הכתוב כאילו יגע בתורה יומם ולילה (שם שם): כל מי שהוא קורא שני פרקים שחרית ושני פרקים ערבית, קיים ובתורתו יתגה יומם ולילה כו' (שם שם): ילמד את בנו יונית בשעה שאינו לא מן היום ולא מן הלילה (שם שם): לא ילמד אדם את בנו אפילו אומנות כדי שלא יבטל מדברי תורה (שם שם): בשחר מברך שתיים לפניך ואת לאתריה, ובערב מברך שתיים לפניך ושתיים לאחריה שיהא הגיות היום והלילה שוים (שם שם): אפילו הגוים שעוסקים בתורה שקולין ככהן גדול (א' י"ח): כשאתה מתפלל התפלל בבית הכנסת שבעירך, ואם אין אתה יכול להתפלל בבית הכנסת התפלל בתוך שדך, ואם אין אתה יכול להתפלל בתוך שדך התפלל בתוך ביתך, ואם אין אתה יכול להתפלל בתוך ביתך התפלל על מטתך, ואם אין אתה יכול להתפלל על מטתך הרהר בלבך (ד' ט'): תיכף לסמיכה שחיטה, תיכף לנטיילת ידים ברכה, תיכף לגאולה תפלה (שם שם): כל מי שהוא תוכף לסמיכה שחיטה אין פסול נוגע באותו קרבן (שם שם): כל מי שהוא תוכף לנטיילת ידים ברכה אין השמן מקטרג באותה סעודה (שם שם): כל מי שהוא תוכף גאולה לתפלה אין השמן מקטרג באותו היום (שם שם): שתי כוסות יין לברכת המזון (ד' י"ג): חייב לבטל סחורתו ולעסוק בתורה שתורה קודמת לכל (ה' ב'): כמה כחה של צדקה (ה' ז'): יעד היכן מתן שכרן לעושי צדקה (שם שם): העושה תשובה כאלו לא חטא (ה' ח'): אינו דן את האדם אלא לפי מעשיו של אותה שעה ולא כשעה שהוא עתיד להיות (שם שם): בק"ש יש שבע מצות (ו' א'): אין מצות ציצית בערבית מוסיפין פורם סכת שלום בשבת וי"ט ובוהל שומר עמו ישראל (שם שם): שבע פעמים שלוח צבור אומר קדיש בכל יום (שם שם): שבע מצות אדם עושה בכל יום היינו ב' פעמים ק"ש ג' פעמים שמ"ע ב' פעמים ברכת המזון (שם שם): מילה שקולה כנגד כל המצות (שם שם): כל מי שהוא מהול אינו יורד לגיהנם (שם שם): חייב אדם בכבוד חמיו כבכבוד אביו (ו' ד'): בזכות ברכת כהנים ישראל עומדים (ו' ט'): בשעה שהוקן מתמנה נעשה ערב על הציבור (ח' ג'): כל העוסק בפרה אדומה סטמאין בגדים והיא עצמה מטהרת טמאים (ט' ב'): קורין בכל שנה ושנה עבדים היצו לפרעה במצרים (י' ג'): כל אדם השוטה מים בין השמשות נוזל את מתו (י"א ו'): לשון הרע קשה משלש עבירות ע"ז גילוי ערוות ושפיכת דמים (י"ב ב'): כל הנהנה בעולם הזה בלא ברכה מעל (ט"ז א'): צריך אדם לומר בשעה שמברך ברוך אתה ה', וכל ברכה שאין בה הזכרת השם אינה ברכה (ט"ז ח'): כל ברכה שאין בה מלכות שמים אינה ברכה (שם שם): כל מי שישומע קללתו ושותק נקרא חסיד (שם י"א): התקינו חסידים הראשונים שיהא מתפלל שלש תפלות בכל יום, והתקינו ב' אנא רחום ברחמיך הרבים השב שכינתך לציון וסדר העבודה לירושלים, ותקנו בונה ירושלים בברכה בפני עצמה בתפלה ובברכת המזון (י"ד ד'): הדם ולולב וערבה ניטלין בימין (י"ז ח'): לולב בימין ואתרוג בשמאל (שם שם): בהושענא רבה נוטלין ערבי נהל ומקיפין שבע הקפות וחון הכנסת עומד כמלאך אלהים וספר תורה בזרועו והעם מקיפין אותו דוגמת המזבח (שם שם): כשאדם קם משנתו מתפלל ואומר ברוך מחיה המתים (שם ו'): גדולה תורה מן המצות (י"ז ח'): גדול כח הצדקה בשביל פרומה אהת שנותן לעני זוכה ומקבל פני שכינה (י"ז י"ד): רשעים שאין בידן אלא זכותן של צדקה בלבד זוכין בה ומקבלין פני שכינה (שם שם): כל העושה תשובה מעבירה שבידו הקב"ה מוסיף לו כבוד וקורא לו שם חביב (י"ח ג'): בשעה שהי' דוד וחילותיו עוברים על מקום שנעשה להם נס היו יורדין מעל סוסייהן ומשתחוין ונוטלין על פניהם ומברכין ברוך שעשה לנו

נסים במקום הזה (י"ח ז'): כשם שאומרים מגן אברהם בתפלה כך אומרים מגן דוד אחר הפטרה
 (י"ח ח'): לא נתן הקב"ה את המצות אלא לצרף בהן את ישראל (י"ח כ"ה): גדול הכנסת
 אורחים מקבלת פני השכינה (י"ח כ"ט): אין רוכבין על סוס של מלך ואין יושבין על ככא
 ואין משתמשין בשרביטו (י"ח ל'): אם מבקש אדם לומר שברו של הקב"ה יותר מראי נמרד
 מן העולם (י"ט ב'): המלאך שהוא ממונה על התפלה הוא ממתין עד שמתפלל כניסה אחרונה
 שבישראל ועושה מהן עטרה ונותנה בראשו של הקב"ה (י"ט ז' ופ"ח ב'): דרך ארץ שלא יהא
 אדם דוחה בשתי ידיו אלא יהא דוחה בשמאל ויקרב בימין (כ"ב ה'): יכול צמים לילזה ויום
 שלשה ימים ושלשה לילות ולא היו סתים אלא היו מפסיקין מבעוד יום (כ"ב ה'): אין הקב"ה
 מניח לישראל בצרה יותר משלשה ימים (שם שם): מכאן סמכו חכמים לקרות את המגילה
 בלילה ולשנותה ביום (כ"ב ל"ב): אם עשה אדם הרי הוא מתברך ואם לאו אינו מתברך (כ"ג ג'):
 אין רוח הקודש שורה לא מתוך עצלות ולא מתוך עצבות לא מתוך שחוק ולא מתוך קלות
 ראש לא מתוך דברים במלים אלא מתוך שמחה (כ"ד ג'): בתענית צבור שבשעה שהצבור
 מתענין שלוח צבור יורד לפני התיבה לפי שעניניהם של צבור תלויות בו ועיניו תלויות בהקב"ה
 שהוא שומע תפלתם (כ"ה ה'): וכל מי שמקבל פני זקן כאילו מקבל פני שכינה (כ"ה ו'): לא ירד
 אדם לגדול ממנו שלא יאמר אני ערב לבי (כ"ו ג'): אם נתפללת וחזר ונתפללת תהא מבושר
 שנשמעה תפלתך והוא עתיד לעשות בקשתך (כ"ז ז'): אין מתפללין בשבת י"ח אלא שבע
 כנגד שיש בה שבע הזכרות, אבל בחול מתפלל אדם שמונה עשרה שאם יהי לו תולה
 בתוך ביתו נזכר ברכת תולה והוא מיצר, והשבת נתנה לעונג לקרושה ולמנוחה ולא לצער
 (כ"ט ג'): בשעה שהזקן יושב ודורש ואומר כך אומר פלוני שפתותיו דובבות בקבר ורוחשות
 (ל' ג'): חושב אדם לעשות עבירה אין הקב"ה חושבה עד שיעשנה, ואם חושב לעשות מצוה
 ולא הספיק לעשותה, עד שלא עשאה מיד הקב"ה כותבה כאלו עשאה (ל' ד'): לא יעשה
 אדם דברי תורה קרדום להתוך ולהשתמש בהן ולא עטרה לעטר בהן (ל"א ט'): אם עשה אדם
 תשובה שלימה שלבו עוקר עליו הקב"ה מוחל לו (ל"ב ב'): עבירות שהתוודה עליהם שנה זו
 אסור להתודות שנה אחרת ואם חזר עליהן הרי הוא מתודה עליהן שנה אחר כו', ורבנן אמרי
 עבירות שנתודה עליהם שנה זו אעפ"י שלא חזר עליהן צריך להתודות עליהן שנה אחרת
 (שם שם): כשקורא ק"ש משים הציצית כנגד הלב (ל"ה ב'): המלית משליך מאחוריו ומלפניו
 (שם שם): ביד שמאל אוהו הציצית בזמן ק"ש (שם שם): ובמוצאי שבת מריח בחושמו (שם שם): מסתכל
 בצפרנים אור להבדלה (שם שם): בתפלה כורע כריעת ברכיים (שם שם): בברכי נעשה סנדיקוס לילדים
 (שם שם): רגל ימין מצות חליצה (שם שם): רגל שמאל קודם לשלש פסיעות (שם שם): קשה לשון הרע
 יותר מע"ז (ל"ט א'): כל מי שהוא מבקר את החולה מעבירין מחליו אחד מששים וכל מי שאינו
 מבקר מוסיפין על חליו אחד מששים (מ"א ב'): קשה לשון הרע משפיות דמים ומגילוי עריות
 וע"ז (נ"ב ב'): צריך אדם להתפלל ג' תפלות ביום (נ"ה ב'): כל התפלות בטלות לע"ל והודייה
 אינה בטלה לעולם, וכל הקרבנות בטלות לע"ל, והתודה אינה בטלה לעולם (נ"ו ד'): הקב"ה
 מייחד שמו על היווג (נ"ט ב'): עד היכן חייב אדם לעמוד בתפלה (ס"א ב'): הקב"ה משלם לו
 שכר זכותיו אבל אינו מדקדק על עבירות שבידו ואינו מדקדק על עבירה להפרע ממנו במה
 שחטא (ס"ב ד'): אין תפלתו של אדם נשמעת אלא א"כ משים לבו כבשר (ס"ה ב'): שערי תפלה
 פעמים פתוחים ופעמים נעולים אבל שערי תשובה אינן ננעלין לעולם, התשובה כל שעה
 שאדם רוצה לעשות תשובה הקב"ה מקבל, אבל לתפלה יש עתים (ס"ה ד'): כשישראל יושבין
 ועוסקין בתורה הקב"ה משרה שכינתו ביניהם (ס"ח ט'): וכל הרואה פני הקב"ה אינו מת (ס"ח י'):
 עתים הם לתפלה ואימתי עת רצון בשעה שהצבור מתפללין (ס"ט ב'): אמר הקב"ה הו
 מזכירים אותי בכל פעם ופעם, שכל זמן שאתם מזכירין אותי מעי הומים עליכם (ע' א'): ישוב
 וחישב שלא יהיה משמר נוטל עם תבירו בשדה אוהוה (ע"ח כ"א): כל מי שהוא נכנס לבתי
 בנסיות ובתי מדרשות זוכה ונכנס בבתי כנסיות ובבתי מדרשים לעולם הבא (פ"ד ג'): כל
 היוצא מבית הכנסת ונכנס לבית המדרש עליו הכתוב אומר ילכו מחיל אל חיל ולא עוד אלא
 שזוכה ומקבל פני שכינה (פ"ד ג'): כל מי ששומע קללתו ושותק וספוקה בידו למחות נעשה
 שותף להקב"ה (פ"ו א'): המלאך שהוא ממונה על התפלה כו' (פ"ח ב') ולעיל י"ט ז'): כל מי
 שקדמורו יסורין בעולם הזה יש לו חלק לעולם הבא (צ' י"ב): בזמן שישראל מתכסין בציצית
 לא יהיו סבורין שמא תכלת הן לובשין אלא כך יהיו ישראל מסתכלין בציצית כאלו הדר
 שכינה

מבוא

שכינה עליהן (צ' י"ח): ר' שמאל בר רב יצחק הוה מפקד לספרייא דיהון מפנין למלייא בארבע שעות, ר' יוחנן הוה מפקד לספרייא דלא ליהוי מחיין למלייא בני י"ז בתמו למ"ב (צ"א ג'): נטל אדם הראשון שני האבנים והקישן זו לזו ויצא מהם אש והבריל עליו בורא מאורי האש לפיכך אנו מברילין על האור במ"ש, אף ביום הכפורים מברילין ששבת האש באותו היום (צ"ב ד'): כל מי שמורה על פשעים ועווב ניצל מדינה של גיהנם (צ"ב ז'): צריכין עשרה בקבורת המת (שם שם): צריכין עשרה בכרית מילה (שם שם): צריכין עשרה לברכת השם (שם שם): צריכין עשרה להליצה (שם שם): צריכין עשרה בברכת נשואין (שם שם): תובע צרכיו בשומע תפלה (ק"ב ב'): צריך אדם להיות עלוב בתוך ביתו כ"ש בביתו של הקב"ה (ק"א ג'): תפלה שהם מתפללים בראש השנה ויום הכפורים מכפר עליהם (ק"ב ג'): תפילין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים (ק"ב ז'): לא ליהוי לימא אינש רהמנא ירהיק יתנא מן הטאה אלא ירהיק הטאה מינן (ק"ב ג'): כל דבר ודבר מלאך ממונה עליו אם זכה אדם מלאכי שלום מסורין לו, ואם נתחייב אדם מלאכי חבלה נמסרין לו (ק"ד ג'): שירתן של ישראל תורה היא (שם שם): זוכה אדם מלאכי השרת מלון אותו ומשמרין אותו ואין נוגע בו דבר רע (ק"ד ג'): מי הוא זה שעושה צדקה בכל עת, מי שכותב ספרים ומשאילן לאחרים (ק"ז ג'): אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש ולא מתוך שתוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים (ק"ח א'): אם כוונת לבך בתפלה תהא מבושר שתפלתך נשמעת לפני הקב"ה (ק"ח א'): חביבין יסורין שהן מרצין בקרבנות (ק"ח ט"ו):

ז) שמות התנאים והאמוראים המובאים בשו"ט מסודרים עפ"י סדר אלפא ביתא עם הערות.

בפרק הזה אני נותן לפני הקוראים רשימה משמות תנאים ואמוראים מסודרים עפ"י סדר א"ב, מה שאמרו בעצמם, ומה שאמרו בשם אחרים, ומה שאמרו אחרים בשמם, ובכלם ציינתי באיזה מזמור ובאיזה אות נזכרים, כמו לדוגמא ציינתי ב'ו' הכוונה מזמור כ' אות י', ונרשמים עד סוף מזמור קי"ח, כי מן מזמור קי"ט עד סוף הספר היא הוספה מאוחרת. גם ערכתני הערות קצרות על השינויים הנמצאים בכתבי יד האחרים ובנדפס, גם במקומות אחרים, במבוא התחומא אות ז' אספתי לאספה שמות תנאים ואמוראים הנמצאים בתחומא ודברתי שם בהערות שלי קצת על זמנם ומקומם ומי היו רבותיהם וחבריהם ותלמידיהם, אבל פה במבוא שלפנינו לא עסקתי בזה רק באיזה מקומות, כי רובם נזכרים גם בתחומא, ידרשם הקורא בשם וימצא מבוקשו, ובפרט כי לחקירות כאלה קצר פה המצע מהשתרע, ולזה נדרש ספר שלם.

אות א'

- ר' אבא. א' ט"ז, ד' ג' ר' הלבו בשמו (א). מ' ד', י"א ב' ר' ברכי' בשמו
- (ב). י"ד ג', ט"ז י"ז (ג). י"ח ו', שם ט"ז, שם י"ז ר' יודן בשמו, שם י"ח, שם שם ר' סימון בשמו, שם כ"ט (ד). י"ט ז' ר' פנחס בשמו, שם י"א ג"כ כן, כ"ה ו' (ה). ל' ה' ר' הויא בשמו, שם שם, ל"ב ג' ר' אלעזר בשמו, מ"א ב' (ו). פ"א ה' ר' ברכיה בשמו, פ"ו א' ר' אלכסנדרו בשמו (ז).
- ר' אבא בר אהא. ע"ח י"ז (ח).
- ר' אבא בר אלישע. כ"ב כ"ב (ט).
- ר' אבא בר זבדא. ט' ט"ו (י).

(א) גם בהפסד ל"ח הפסוקים כי בירושלמי הגי' ל' חלבו בש"ל אבא כמקום, והוא ל' אבא האדמוני הנזכר בתחומא פ"ט במבוא אות ז' הפסד ג': (ב) גם בהפסד ז' הפסוקים כי בירושלמי הגי' בש"ל אבא בר כהנא: (ג) באיזה כ"ו ונדפס הגי' רבא אמר ואין ספק שהיה כהוב ל' בא אמר, ובירושלמי ל' בא הוא כמו ל' אבא, ונחמנו סלומיות ונפסית רבא אמר כן כתבתי שם בהפסד מ"ז: (ד) בתחומא הגי' ר' אבא בר אהא, עיין שם הפסד ר"ז: (ה) בכלי האחרים ונדפס הגי' ל' אהא, עיין שם הפסד כ"ג: (ז) בירושלמי הגי' ר' אבא בר יצחק בש"ל מאיר פ"ט הפסד י"ד: (ז) בירושלמי הגי' ר' אבא ור' אהא בש"ל אלכסנדרו, פ"ט הפסד ה': (ח) עיין קדר הדוכות נפרט, ובתחומא ק"ה אות ו' הגי' ל' אבא בר כהנא, ובפסיקתא דר"ב ל' אבא בר חמה פ"ט בתחומא פ"ח הפסד קכ"ז: (ט) לא נזכר בירושלמי ובס"ד, וממלתי בירושלמי הפסד 100 שהגי' ל' אבא בר אלישע ב' עמ' ל' מני בריס דל' יונה, ובפסל ס"ד כתב לא מלאמי זכור, ואולי ל"ל לפניו ל' אבא בר אלישע: (י) כ"ז.

בר נחמני, ג' ב' ר' יעקב בשמו, ד' ב' ר' אבין בשמו, שם ז', שם ט', שם שם ר'
נתן בשמו (כו), שם י' רב הונא בשמו, ז' ג', שם ט', ח' ב', ט' ג' בש"ד אבא בר כהנא,
שם י' ר' לוי בשמו (כח), י' ז' ר' יודן בשמו, י"א א', שם ג', ט"ז א', י"ה י', שם י"א
יחד עם ר' פנחס בש"ד חמא בר חנינא (כט), שם י"ב, שם ט"ז (ל), י"ט י"ז, כ"א א'
ר' חנינא בשמו, כ"ב כ"ה, כ"ד י' בשם ר' יוסי (לא), ל' א', ל"ד ב', ס"ח ב', ע"ה
ד', ע"ה ג', שם ה' בש"ד יונתן, פ' א', פ"א ד' ר' יוסי בן יעקב בר אידי בשמו, פ"ז
ו' (לב), שם ז' בשם ר' תנחום בר חייו, פ"ז ו', פ"ח ב' (לג), ק' א' ר' יעקב בש"ד אבהו
בשמו, שם ג', שם ד' ר' הונא בשמו, ק"ב ג' בש"ד אלכסנדרו, ק"ג י"ב בש"ד תנחום
(לד), שם י"ח, ק"ד כ"ה, ק"ו א' (לה), שם ד' יחד עם ר' הונא, ק"ד ו' בש"ד יונתן (לו),
ק"ט א' ר' הונא בר אבין בשמו.

ר' אחא בר אדא. ל"א ט' (לו).
ר' אחא בר חנינא. ק"ה י"ב (לח).
ר' אחא בר פפא. ט"ז ב' (לט).

ר' אידי או רב אידי. ב' י"ג, ב' ט"ז ר' חונייא בשמו, ט' ז' ר' יהושע בשמו,
ט"ז ד' ר' לוי בשמו (ט), ט' ד' עם ר' יודן ור' חמא בר חנינא בשם זקן אחד שאמר בשם
רבי, פ"ז ה' רב הונא בשמו, צ"א א' ג"כ בן, צ"ב ט' ג"כ בן.
ר' אייבו. ב' ב', ג' ג', ו' ב', ז' י', ח' ב' ר' יהודה בשמו, שם ו', כ"ג ג', כ"ד
י"א ר' יודן בשמו, כ"ז ז' ר' חלפתא בשמו, ל"ו ח' עם רבנן, נ"ט ד' ג"כ בן, ע"ב א', ע"ה
ד', צ"ג ב', צ"ד ג' יחד עם ר' שמואל בר נחמני, ק' ג', ק"א ד' בש"ד מאיר, ק"ז ד'
בש"ד יוסי בן זימרא, ק"ג א' עם ר' יהודה בר סימון.
איסי בן עקיבא. כ"ג ה' (מא).

ר' אליעזר. א' י"ז, שם שם, ד' י"ב, ט' י' תני בשמו (מב), שם ט"ז, י"ח ד',
שם ט"ז, שם כ"ג, כ"ב י"ב עם ר' יהושע, כ"ג ד' שאל את ר' שמעון (מג), כ"ה י"ג, ע"ב
ג', ע"ה ט"ז, שם י"ח ר' ברכי' בשמו, צ' י"ז, צ"ב ו', ק"ט ו'.
ר' אליעזר המודעי. א' כ', ק"ז ג' (מד).
ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי או ר' אליעזר בר יוסי הגלילי. כ"ב ט"ו,
מ"ה ז', ע"ה ד', ע"ה י"ז ר' יוחנן בשמו.
ר' אליעזר בן יעקב. ד' ט' (מה), י' ד', ל"ב ב', שם ד' בש"ד פנחס בן יאיר,
צ"ג ה', צ"ד ב', ק"ד ה' (מו).

(כו) כ"ה בכל כתבי יד רק ככ"י ג' ונדפס ר' נתן ככ"י אבא ז"ל כש"ר אחא עיין גם הערה
פ'. (כח) גם בהערה ע"ס הנאמרי כי בפסיקתא רבתי ר' לוי כש"ר חמא בר חנינא. (כט) כ"ה גם ככ"י
ו', וככ"י האחרים ונדפס המלות ור' אחא ליתא והגי' גם ר' פנחס כש"ר חמא בר חנינא כמו שהנאמרי
גם בהערה מ"ס. (ל) כ"ה גם ככ"י ו' אבל ככ"י האחרים ונדפס מונח סתמי בלי עם האומר. (לא) גם
בהערה ל"ב הנאמרי במדרש כתיב רבי' ר' יהודה כש"ר יוסף, כש"ר רבי' רב הונא כש"ר יוסי, ובהנחית
הגי' ר' הונא כש"ר יוסף וכ"ס בפסיקתא רבתי ר' הונא כש"ר רב יוסף. (לב) כ"ה גם ככ"י ו', וככ"י האחרים
ונדפס הגי' ח"ר חייה ע"ס הערה כ'. (לג) בילקוט הגי' ח"ר אחא כש"ר תנחום ע"ס הערה ז'. (לד) כ"ה גם
ככ"י ו', וככ"י האחרים ונדפס הגי' ר' אבא כש"ר תנחום וז"ל ר' אחא כש"ר תנחום ע"ס הערה ס"ה. (לה) כ"ה
גם ככ"י ו', אבל ככ"י האחרים ונדפס מונח סתמי. (לו) כ"ה גם ככ"י ו', וככ"י האחרים ונדפס הגי' ח"ר
אבא בר אחא כש"ר ר' תנין ע"ס בהערה כ"ט. (לז) נזכר רק פעם אח' בשו"ק, ומונח הרבה פעמים בבבלי
עיין סה"ד בערכו. (לח) עיין מה שהעיוותי אודותיו במנוח הסתומה חות ז' הערה י"ט, וככ"י האחרים ונדפס
הגי' ר' חמא בר חנינא ע"ס במזמור ק"ה הערה מ"ג. (לט) כ"ה גם ככ"י ו', וככ"י האחרים ונדפס הגי' ר' חמא
ובילקוט ר' חמא בר חנינא, ובילקוט במקום אחר הגי' ר' חנינא בר פפא ע"ס הערה ט"ו ואולי נשמע ככ"י האחרים ואח"כ
בנדפס המלות "בר פפא" ובכ"ד נזכר ר' חמא בר פפא. (מ) ככ"י האחרים ח"ר כש"ר אידי ז"ל ר' לוי כש"ר אידי
ובמזמור ב' ט' הגי' ח"ר הונא וככ"י ז' ג' ז' ובילקוט ר' הונא כש"ר אידי. (מא) בבבלי הגי' איסי בן יהודה
והכל אחד ע"ס הערה מ"ב ובמכילתא איסי בן שמיי והכ"ל ז"ל תיקן בן יהודה ונאמרי כש"ד ערך איסי בן עקיבא
הביא את הס"ט שלפניו וע"ס מה שהביא אודותיו. (מב) במכילתא הגי' ר' אליעזר המודעי עיין גם הערה
פ"ג. (מג) במדרשים ובפסיקתא הגי' ר' אליעזר בר' שמעון שאל את ר' שמעון בן יוסי בן לקוניה ע"ס הערה
כ"ב. (מד) נזכר המיד בשם ר' אלעזר עיין מנוח הסתומה ובהערה ל"ב. (מה) ככ"י ג' ח' ונדפס הגי' ר'
אחא בן יעקב ע"ס הערה ס"ה. (מו) כ"ה גם ככ"י ו', וככ"י האחרים ונדפס חסרים המלות "בן יעקב" ע"ס

ר' אליקים. א' כ"ב.

ר' אלכסנדר. ד' ג', ה' י', ט' י"א, ט"ז י"א רב הונא בשמו, כ"ה ב', פ"ו א' י' אבא בשמו, צ"ט ג', ק"ב א', שם ג' ר' אחא בשמו.

ר' אלעזר. א' כ' ר' יודן עמו, שם כ"ב, ג' ב', ו' ג', ז' ב', שם שם, שם ז' בש"ר יהודה ב"ר אלעאי, ט' ז' ר' יהושע בשמו, שם שם בש"ר יוסי, שם י"ג ר' אבהו בשמו, י"ח י"ד ר' ברכיה בשמו, כ' ג' יחד עם ר' פנחס ור' יוחנן, כ"ב י' ר' בנימין בר יפת בשמו, שם י"א בשם ר' יוסי בן זימרא (טו), כ"ב ט' ר' חזקיה ור' אבהו בשמו, שם ל"ב, כ"ג ג' ר' יהודה בשמו, כ"ה כ"ז, כ"ז ג', ל' ד' עם ר' יוסי בר חנינא, ל"ב ג' בש"ר אבא, ל"ז ג', מ"א ב', מ"ח ה' עם ר' ברכיה ור' חלבו בש"ר יוסי בר חנינא, ע"ב ב', ע"ה י"ח עם ר' יוסי בר חנינא (סח), ע"ט א', פ' ר', פ"ד ג', פ"ו ו', פ"ח ב' בש"ר מנחם (מט), פ"ט ב', שם ד' בש"ר יוסי בן זימרא, צ' ד' ג"כ כן, שם שם ג"כ כן, שם ה', שם ט"ז, ק"ד ד' ר' ברכי' בשמו, ק"ז ט', שם שם בש"ר יוסי בן זימרא, ק"ג ג' ד' ירמי' בשמו, ק"ד א'.

ר' אלעזר בר אבינא. ל"א ז' ר' יודן בשמו (ג).

ר' אלעזר בר יוסי. צ"ט ד' (גא).

ר' אלעזר בר מנחם. כ"ב ה' ר' פנחס בשמו, ג"ז ד' ג"כ כן (גב).

ר' אלעזר בן פדת. י"א ג', שם שם, ס"ה י', ק"ו א', ק"י ד' בש"ר יוסי בן זימרא.

ר' אלעזר בן ערך. א' י"ט.

ר' אלעזר הקפר. י"ז ח', ק"ד ד'.

ר' אלעזר בן שמוע. כ"ב ל"ב, ק"ה י"ב (גג).

ר' אלעשה. ט' ט' (גד).

ר' אמי. א' ב' בשם ר' שמעון בן לקיש, שם שם, ו' ג' ר' יודן בשמו, צ' י' רב הונא בשמו.

ר' אסי. מ"א ב', פ"א ג' רב הונא בשמו.

אות ב

רב ביבי. י"ב ב' בש"ר יהושע (גה), כ"ב כ"ב בשם רב.

ר' בנימין. כ"ב כ"ט, נ"ב א', ע"ב ב' בשם ר' יהודה (נו).

ר'

הערה כ"ה. (מז) בתנחומא ומדרש ב"ר הגי' ר' אלעזר בן פדת ע"ש הערה כ"ד. (מח) נכ"ג וכו' מ' ונגדפס חקר עם הלוצר, וככ"י ב' ד' ה' ז' חקר כל המלצר, ובמדרש שמואל הגי' ר' אליעזר בש"ר יוסי בר חנינא ע"ש הערה קל"ח. (מט) כ"ה גס נכ"י ו', וככ"י האחרים ונגדפס וגם במדרש ב"ר הגי' ר' אלעזר בר מנחם עיין עם הערה ד', והוסקין הביא וז"ל ר' אלעזר בן מנחם אמר לר' אבהו, ובעל סה"ד הביא את דבריו כדרכו וכמד: לא מלמתי, ואח"כ הביא בעל סה"ד ר' אלעזר בר מנחם ור' פנחס אמר בשמו ירושלמי ברכות סוף פסקא א'. מה שכתב לא מלמתי, כיון הוסקין למלמתי שפנינו מזמור פ"ח אות ב' דליתא עם דרש ר' אבהו טו' אמר לו ר' אלעזר ברבי מנחם טו', וכן מובא בפסקיטא דר"כ פסקא ויחי בחלי הלילה דף סב ע"ב וע"ש בהערה ע"ז וכן נזכר בתנחומא אמור אות ט' ועיין בתנחומא הערה ד', ולהלן תמלא שהבאתי ר' אלעזר בר מנחם שזכר ב' פעמים בשו"ע. (נ) מובא בסה"ד דף ל"ה ע"א. (נא) נזכר הרכה פעמים בירושלמי ר' לעזר ב' ר' יוסי, ע"י סה"ד דף ל"ה ע"ב ומבוא הירושלמי קי"ג ע"ב, ועיין עם בתנחומא ל"ט הערה. (נג) עיין לפיל הערה מ"ט. (נד) עיין מובא בתנחומא ועם בהערה ל"ז. (נה) בעל סה"ד בערך בן אלעשה כתב הכס ועשיך חמו דרבינו הקדוש ובשו"ע סי' ט' שאלו פלוסוף אחד טו' עכ"ל. (נה) דילקוט הגי' ר' יהושע אמר והמלות ג' ביבי בשם ליתא, ובמקומות אחרים המלצר סמתי ע"ג הערה כ"ג. (נו) בעל סה"ד לא הביא את ד' בנימין סהם ואולי הוא ר' בנימין בר יפת או ר' בנימין בר לוי, ומה שהבאתי שמו מן מזמור כ"ב אות כ"ט העיוותי עם בהערה קכ"ה כי בוי"ר הגי' ר' בנימין בר לוי, וכן מה שהבאתי מן מזמור ל"ב אות א' באזהר כ"י הגי' ר' אבין, ונגדפס א"כ לוי וכו"ל ר' בנימין בן לוי, ודילקוט ר' בנימין בר יפת וגם נקט"ר ר' בנימין סהם

מבוא

ר' בנימין בר יפת. כ"ב י' בשם ר' אלעזר (נו).
ר' בנימין בר לוי. פ"ז ג' (נח).

ר' ברכיה. (נט), א' ז', שם י"ז, שם כ', שם כ"ב, ב' ד' בש"ר לוי, ג' ג', ג' ז', ד' ג', ה' ז' בש"ר לוי, שם י' עם ר' חלבו בש"ר שמואל, ח' ז', ט' א' בש"ר יהונתן, שם ב' עם ר' סימון בש"ר יהושע בן לוי, י"א ב' בש"ר אבא, י"ג א', ט"ז ח', י"ח י"ד בש"ר אלעזר, שם כ"א בש"ר שמעון בן לקיש, שם כ"ב, שם כ"ה בש"ר יעקב, שם כ"ט בש"ר לוי, י"ט א' בש"ר שמעון, שם י"א, כ"א ד', שם ה' בש"ר שמואל, כ"ב י"ז, שם י"ט בש"ר לוי, כ"ג ג' בש"ר אבהו, כ"ד ה' עם ר' עזרי' ור' נתמיה, שם י', שם י"א בש"ר סימון, כ"ה ו' בש"ר יהונתן, כ"ז ו' בש"ר שמואל (ס), כ"ז ב', ל"ב ד' בש"ר יודן (פא), ט' ד', מ"ד ב', מ"ח ב' יחד עם ר' חלבו ור' אלעזר בש"ר יוסי בר חנינא, ג' ב' ר' נתמן בשמו, ג"ז ב' בש"ר יוחנן, ס"ב ד' יחד עם ר' חלבו ור' ענן בר יוסף בשם רבי, ס"ח י' (פב), ע"ה ב' בש"ר לוי, שם ג' ג"כ כן, ע"ז ג', ע"ה ו' יחד עם ר' לוי ור' שמעון בן יוסי בש"ר מאיר, שם י"ח בש"ר אליעזר, פ' ד', פ"א ה' בש"ר אבא, פ"ו ו' בש"ר יצחק, שם ז' בש"ר לוי, פ"ז ב' בש"ר אבא בר כהנא, שם ו' בש"ר יהודה, שם שם, פ"ח א', צ' ו' יחד עם ר' חלבו בש"ר שמואל בר נחמני, שם י"ז יחד עם ר' דוסא סבא, שם י"ח בש"ר חייא, צ"א ג' (סג), צ"ב ט' (סד), שם י"א, צ"ג ה' בשם בן עזאי ובן זומא (סה), שם שם בש"ר יודן בר לוי ור' יהודה בר שלום (סו), שם שם בשם ר' עזאי, צ"ט ד' בש"ר יהושע בן קרחי, שם שם בש"ר סימון, ק"א א' בש"ר לוי, ק"ג י' בש"ר אבא בר כהנא, ק"ג י"ד, שם ט"ז בש"ר אבהו, שם שם, ק"ד ד' בש"ר אלעזר, שם שם בש"ר יצחק, שם ט"ז, שם כ"ד בש"ר לוי, ק"ה ב' בשם רבנן, שם ד', שם ז' ר' לוי בשמו, ק"ה י"א, ק"ו ו' בש"ר יהודה בר סימון, שם ח', ק"ז א' בש"ר חלבו בש"ר שמואל, ק"ד א', ק"מ ד' בש"ר חנינא בר אבהו.

ר' ברכיה בר אבא. פ"א ה' (סו).
ר' ברכיה בר חנינא בר איקא. ע"ה י"א בשם ר' יהודה (פח).

אות ג

רבן גמליאל. י' ח' פילוסופוס אחד שאלו, ט"ז ז', ק"ג ה'.

אות ד

ר' דוסא סבא. צ' י"ז יחד עם ר' ברכיה (פט).

אות ה

רב הונא או ר' הונא. א' ב' בש"ר ישמעאל, שם ו' בש"ר אחא (ע), שם כ"ב בש"ר

פ"ט בהערה ג'. (נו) הוא תלמידו של ר' יוחנן ונמלה שחמך הכנה פעמים בש"ר אלעזר עיין מבוא הירושלמי דף ק"ע פ"א ומבוא הסנהדרין. (נח) עיין סדה"ד שמזכירו וזיין הכנה מקומות שזכר בס. (נט) יש שני ר' ברכיה בדור השני ובדור החמישי ועיין בספר דור דור ודורשיו ח"ג 91. 141. (ס) גם בהערה ל"ח הסיכומי בירושלמי ובאגדת שמואל הגי' ר' חניי בש"ר שמואל בר נתמן. (סא) כ"ה גם בכ"י ו' חגל בכ"י האחרים ובנדפס הגי' ר' יודן בש"ר ברכיה ע"ש הערה כ'. (סב) נפסקתא הגי' ר' ברכיה הכהן ברבי ונחנחומא ר' ברכיה הכהן ע"ש במזמור ס"ח הערה כ"ח. (סג) נתחומא הגי' ר' ברכיה הכהן ברבי ע"ש במזמור ל"א הערה כ'. (סד) בירושלמי ובז"ל הגי' ר' ברכיה בש"ר לוי ע"ש במזמור ל"ב הערה פ"ו. (סה) עיין גם במזמור ל"ג הערה פ"ז. (סו) כ"ה גם בכ"י ו', ובכ"י האחרים ובנדפס הגי' נקט ר' יודן והמלות "בן לוי" לוחא, ובז"ל הגי' ר' יודן בש"ר לוי ור' ברכיה בש"ר יודן בר שמעון ע"ש במזמור ל"ג הערה כ"ג. (סז) במדקש שו"ש שם איתא ר' ברכי' בר אבא ואתרי לה ר' ברכיה נקט ר' אבא והגי' בש"ר אבא הוא הגי' הנכונה, וכן הגי' בכ"י האחרים ובנדפס והגי' ר' ברכי' בר אבא לוחא שם, ובילקוט הגי' ר' ברכיה בש"ר ירמיה ל"ג בש"ר אבא ע"ש במזמור פ"א הערה כ"ו, ועיין מבוא הסנהדרין דף 46 ממלא ג"כ ר' ברכיה בש"ר אבא. (סח) בכ"י האחרים ובנדפס לוחא למלות "בר איקא", ובילקוט הגי' א"ר ברכיה אמר ר' חנינא בר איקא, ולפי זה לפנינו במדרש בר חנינא הוא כמו בש"ר חנינא וע"ש הערה פ"ח ור' חנינא בר איקא נזכר בסה"ד דף ע"ב ע"א עיין רב חנינא ברבי דרב איקא חגל ר' ברכיה בר חנינא לה הניא. (סט) כ"ה גם בכ"י ו' חגל בכ"י האחרים ובנדפס הגי' ר' ברכיה לנד והמלות ור' דוסא סבא לוחא, ובפסקתא רבתי ר' ברכיה בש"ר דוסא הגדול, ובילקוט ר' ברכיה בש"ר חייא הגדול ל"ג בש"ר דוסא הגדול ע"ש במזמור ל' הערה ל', ובסה"ד הניא את ר' דוסתאי סבא נקט ירושלמי חנינא ספ"א. (ע) גם בהערה פ"ז הנאמתי

לר' סימון (פט), מ"ז ח' עם ר' יהודה, י"ח כ"ה בש"ר שמעון בן לקיש (צ), י"ט ט' (צא), כ"ה ו' בשם ריש לקיש, נ"ט א', ע"ה י"ח, קצ"ב בש"ר הונא, ק"ד ג'.
ר' זירא. ד' ג' ר' שמעון בשמו (צב).

אות ח

ר' חגי או רב חגי. כ"ב י"ט בש"ר יצחק, כ"ב ל', צ"ג ח'.

ר' חגי בר אלעזר. קי"ט ג' (צג).

ר' חונייא. ב' ט"ז בשם רב אידי (צד).

חזקיה. כ"ח ה', ע"ט א', ק"ה י"ב (צה).

חזקיה בר חייא. א' ד', י"ט ט"ו, פ"ז ב' עם יהודה אחיו, קי"ט ד' (צו).

ר' חזקיה. א' כ"א, כ"ב כ"ט עם ר' אבהו בש"ר אלעזר, כ"ד י"ב, צ' י"ה,

שם שם (צז).

ר' חייא. א' ב', שם ה', שם י"ב בש"ר אחא (צח), שם ט"ו, שם י"ח (צט), ב' ט"ז יחד עם רב (ק), ד' ט', ט' ג', י"ז ח', י"ח כ"ד בש"ר לוי, שם כ"ט, כ"ב י"ב, ל' ה' בש"ר אבא, ל"ב ג' ר' יוסי בשמו, שם שם עם רב, נ"ב ג', ע"ה ד' ר' יודן ור' חמא ור' יצחק בשמו, ע"ה י"ט ר' שמעון אמר לו, ע"ט א' עם ר' תנחום, צ' י"ח ר' ברכי' בשמו, צ"א ח' ר' יצחק בשמו, ק"ג י"ד, שם שם, ק"ד כ"ב, ק"ה ח' בש"ר יוחנן, קי"ד ו' ר' ירמי' בשמו.

ר' חייא בר אבא. א' י"ז, י"ח ט"ז עם רבנן, כ"ב י"ג עם ר' שמעון בן חלפתא (קא), כ"ד ו' (קב), כ"ז ז', פ"א ג', ק"ה ו' יחד עם רבנן, ק"ה י"ג ר' חנינא שאל ממנו (קג).

ר' חייא בר אבא דמן יפו. ס"ב ג' (קד).

ר' חייא בר אבין. א' ד' (קה).

ר' חייא בר אסי. ע"ב ו' בשם ר' יוחנן (קו).

ר' חייא הגדול. ל' ג', ק"ז ב' ר' הונא הבהן בש"ר ירמי' בשמו (קז).

ר' חייא בר יוסי. ל' ג' (קח).

ר' חייא צפוראה. י"ב א' (קט).

ר

בטעות ל' זעירא בר ירמיה ע"ט במזמור ד' הערה ע"ד. (פט) במדרש איכה הגוי' ל' אושפי' שלח לר' סימון ואלוי' ל"ל כחאן ל' אושפי' זעירא ע"ט במזמור י"ב הערה ל'. (צ) נב"ר הגוי' ל' עזריה נש"ר יהודה בר סימון ובשמ"ר הגוי' ל' עזרי' בש"ר שמעון ע"ט מזמור י"ח הערה ק"ג. (צא) בילקוט ר' עזריה עיין עם מזמור י"ב הערה ל"ט. (צב) כ"ה גם בכ"ו ו', ובעל כ"י האחרים ונכדפס המלוח "בש"ר זירא" ליתא ובירושלמי הגוי' ל' שמעון בן לקיש ע"ט מזמור ד' הערה כ"ו, ור' זירא הוא כמו ל' זעירא ונבלע העי"ן ועיקר שמו זעירא. (צג) סיומין ואחריו בעל קדס"ד (דף ס"ג ע"א) הביאו את ל' מגלי בן אלפז ולא רשמו המקור וכו' לפיכך (צד) עם מזמור ב' הערה ק"ה העירוטו כי בכ"י האחרים (מלבד כ"ו ו') ונכדפס הגוי' ל' הונא בש"ר בט"ט. (צה) עם מזמור ב' הערה ק"ה העירוטו כי בכ"י האחרים (מלבד כ"ו ו') ונכדפס הגוי' ל' הונא בש"ר אידי ובירושלמי חזי"א וכו' הכל אחד. (צח) חזקיה קתס נודחי הוא חזקיה בר חייא המובא אחריו. (צו) הוא רבו על ר' יוחנן ועלם עם אביו מצבל, ובמזמור א' אות ד' הערה מ"ו העירוטו בכ"י ג' ז' ח' הגוי' חזקיה בר אבא ז"ל בר חייא וכו' לנטון נכדפס. (צז) הוא חלמיו על ר' ירמיה. (צח) בכ"י ב' ג' ד' ז' ח' הגוי' חזקיה המאמר הזה קתמו בלי עם האומר. (ק) עם במזמור ב' הערה ק"ה הבאתי בכ"י ו' אלל בכ"י האחרים ונכדפס מובא ז' ונכדפס ובילקוט הגוי' רב ור' אחא. (קא) בירושלמי נכרות פ"א ה"א הגוי' ל' חייא רבא, ובירושלמי יומא פ"ג ה"ג ל' חייא רבא, ובאסתר רבא ל' חייא רבא, ובחזית ר' חייא קתס פ"א ה"א הגוי' ל' חייא רבא, ע"ג ל' חייא רבא או רבא וכו' בעל מסדר התוספתא. (קב) בכ"י האחרים ונכדפס בטעות ל' אבא בר חייא ע"ט במזמור כ"ד הערה כ"ו. (קג) עיין מבוה הסגומא פרק ז' הערה ע"ג. (קד) יש לתקן ט"ז ל' חייא בר אדא דמן יפו, ומובא נכס"ד דף ס"ז ע"א בשם המדרש שו"ט מזמור ס"ב ועוד ממקומות אחרים וגם נכדפס הגוי' ל' חייא בר אבא דמן יפו, ועיין מבוה בירושלמי דף פג ע"א ל' חייא בר אדא דמן יפו. (קה) הוא חלמיו שמואל עיין קדס"ד דף ס"ז ע"א וכו' ל' חייא בר יוסי ע"ט במזמור ע"ב הערה כ"ט. (קו) הוא ל' חייא רבא נכס"ד דף ט' ע"א. וככ"י אחר הגוי' ל' חייא בר יוסי ע"ט במזמור ע"ב הערה כ"ט. (קז) הוא ל' חייא רבא או רבא בירושלמי. (קח) עיין קדס"ד דף ס"ז ע"א בערך רב חייא בר יוסף, וכו' ל' חייא בר אסי המובא לט"ל. (קט) עיין קדס"ד דף ל"ג ע"א ערך רב הונא לפוראה עם הביא המקומות אשר נזכר גם ל' חייא דלפונין.

מבוא

ר' חנינא בר אבהו. פ"ו ה', צ"א ד' (קבח).
 ר' חנינא בר יצחק. צ' ט"ו, שם ט"ז, ק' ב' ר' הונא בשמו (קבט).
 ר' חנינא בר פפא. ח' ז', י' ה', י"ח ט"ז, ל"ח ב', ט' ר', ס"ה ד' שאל לר'
 שמואל בר נחמני (קל).

ר' חנינא בר תרדיון. ט' י"ג (קלא).
 ר' חנן בר פזי. צ"ב י"ב (קלב).
 ר' חנניה. יז א' ר' יהושע בשמו. צ"ב י"ב עם ר' נחמיה ור' פנחס (קלג).
 ר' חנניא בר פפא. ה' ח', ק"ד י"ז (קלד).
 רב חסדא. ל' א' (קלה).
 ר' חוצפת המתורגמן. ט' י"ג.

אות ט

ר' טביומי. ז' ה' (קלו).
 ר' טרפון. ז' י"ג, ע"ז ב', ק"ז ג'.

אות י

ר' יאשיה. ל' ג' ר' יהודה בר סימון בשמו, ע"ה י"א, פ"א ד' (קלי).
 ר' יאשיה הגדול. ל"ו ה' (קלה).

ר' יהודה. א' ה', שם י"ב, ג' ג' עם ר' נחמיה ורבנן, ד' א', שם ג' ר' פנחס
 בשמו (קלט), ה' א', שם ו', ז' ב' בש"ר לוי, שם ד', שם שם, שם ה', ח' ב' ר' נחמיה
 בשמו, שם שם בש"ר אייבו, ט' ב' ר' שמואל בשמו, י' ו' ר' יודן בשמו, י"ב ה', י"ד
 ג' בש"ר שמואל, שם ד', ט"ו ה' ר' עזריה בשמו, ט"ז ה' בש"ר שמעון בן לקיש, שם ח'
 עם ר' זעירא, י"ז ד', י"ח א' ר' יודן בשמו, שם ח', שם י"א, שם שם, שם י"ד, שם כ"ב,
 שם ל' בשם רב, כ"א ד', כ"ב כ"ו, כ"ג ג' בש"ר אלעזר, שם שם, כ"ה ג', שם ו', ל'
 ד' עם ר' נחמיה, ל"א ד' ג"כ כן, נ' ב' (קמ), נ"ג ב' (קמא), ס"א ב' (קמב), ס"ב ד' עם
 ר' נחמיה, ע"ב ב' ר' בנימין בשמו, ע"ח י"א, שם שם בשם רבי, שם שם ר' ברכיה בר
 חנינא בר איקא בשמו, ע"ט א', פ"ז ב' בשם רב שמואל בר יצחק (קמג), שם ו' ואמרי
 לה שר' ברכיה אמר בשמו, צ"א ג' בש"ר יוסי (קמד), שם ו', שם שם עם ר' נחמיה ורבנן,
 צ"ב ו', צ"ט א' בש"ר שמואל, ק"א ב' יחד עם ר' נחמיה, ק"ד ח' ג"כ כן, שם י"ד,
 שם כ"ז יחד עם ר' נחמיה, ק"ז ה', ק"ז ה', ק"י ב', ק"י ב' עם ר' נחמיה, שם ה' ג"כ כן, קמ"ז ד'.

ואבכו, ור' חנינא סיס ננו וע"ם נמזמור י"ע הערה פ'. (קבח) מונח נסה"ד דף ע"ה פ"א. (קבט) נפל סה"ד דף
 פ"ב פ"ב בערך רב חנינא בר רב יצחק הניח בשו"ס סי' ו' וסי' ק' ל' חנינא בר יצחק, יש לתקן בדבריו סי' ל'
 במקום סי' ו' ועיין מנחה התחומה פרק ז' הערה פ"ז. (קל) עיין מנחה התחומה פרק ז' הערה פ"ט.
 (קלא) הוא ל' חנינא בן תרדיון עיין סה"ד. (קלב) הוא כמו ל' חנינא בן פזי עיין מנחה התחומה דף כ"ה פ"א.
 (קלג) כ"ה גם בכ"י ו', ובכ"י האחרים ונגדפס איתא ל' נחמיה ור' פנחס לגד, וזילקוט ר' הוניה ורב סוכה ור' פנחס
 ע"ם נמזמור ל"ב הערה קמ"א. (קלד) הוא כמו ל' חנינא בר פפא, ובמזמור ק"ד אות י"ז בכ"י האחרים ונגדפס
 חסר גם האומר ובכ"י ו' הוא כמו לפנינו וע"ם הערה כ"ז. (קלה) נזכר רק פעם א' בשו"ס והוא רב הקדש האמורה
 הדבלי רבו וחמיו של רבא ונזכר הרבה פעמים בירושלמי ועיין מנחה בירושלמי דף פ"ט פ"ב. (קלו) נזכר
 בירושלמי ברכות פ"ב ה"א. (קלז) נזכר בהרבה מקומות בירושלמי. (קלח) נפל סה"ד בערך ר' יאשיה הניח
 ז"ל בשו"ס סי' ל"ו ר' יאשיה הגדול אולי הוא ר' יאשיה הג"ל שהיה תנא, ועיין רש"י מנחות פ"א ע"א שכתב
 לאפוקי ר' יאשיה הגדול שהיה תנא. (קלט) גם נמזמור ד' הערה ל"ג העיוותי בירושלמי הגי' גם רב יודא
 בר סימון. (קמ) גם נמזמור ל' הערה י"ד הנחתו נפסקתא דר"ב הגי' ל' יודא בר זבידא ונזכר בירושלמי קט"ז פ"ד. (קמא) כ"ה
 זבדא המונח נסה"ד דף ל"א פ"א והוא ל' יודא בר זבידא ונזכר בירושלמי קט"ז פ"ד. (קמב) כ"ה
 גם בכ"י ו' אצל בכ"י האחרים ונגדפס מונח סתמי. (קמג) כ"ה גם בכ"י ו' אצל בכ"י האחרים ונגדפס מונח
 סתמי גלי גם האומר. (קמד) גם נמזמור פ"ז הערה י"א העיוותי נפסקתא הגי' ל' ירמיה בש"ר מנחה
 בר יצחק, ובכ"י האחרים ונגדפס האחרים המונח "בר יצחק" ומונח גם ל' שמואל לגד. (קמז) בכ"י

ר' יהודה הלוי. ד' ב' (קמה).
 ר' יהודה בן בבא. ט' י"ג (קמו).
 ר' יהודה בר אלעאי. ו' ז' ר' אלעזר בשמו, ס' ה' ז', ע"ב ב', ע"ז א', פ"א ג' (קמו).
 ר' יהודה בן ר' חייא. ע"ה י"א, פ"ז ב' (קמה).
 ר' יהודה בר חנינא. ג' ד' (קמט).
 ר' יהודה בר יחזקאל. י"ח ט"ו (קנ).
 ר' יהודה בר יצחק. ג"ה א' (קנא).
 ר' יהודה בר נחמן או נחמני. ב' ב', מ"ז ב' בש"ר שמעון בן לקיש, ק"ה ה' ג"כ בן (קנב).
 ר' יהודה הנשיא. י"ח י"ז, ק"ג י"ד (קנג) קי"ד ג' (קנד).
 ר' יהודה הנחתום. ט' י"ג (קנה).
 ר' יהודה בר סימאי. כ"ה ב' (קנו).
 ר' יהודה בר סימון. ח' ב' עם ר' יהודה בש"ר אייבו, י"א ו', כ"ב י"ד, שם י"ז, כ"ח א', ל' ג' בש"ר יאשיה, ל"ב ד', ע"ה ה', פ' א' עם רבנן, פ"ז ו', שם ז' בש"ר מאיר, צ' ב' עם רבנן, שם ה' בש"ר שמעון בן לקיש, שם י"ד, צ"א א' (קנו), שם שם ר' פרוודק בר נחשא בשמו, צ"ב ב' (קנה), ק"ב ב', שם ג' (קנט), ק"ג י"ז, ק"ד כ"ז, ק"ה ח', ק"ז ו', קי"ג א' יחד עם ר' אייבו, קי"ט א' ר' יהודה הלוי בר שלום בשמו.
 ר' יהודה בר פלייא. צ"ד ט', ק"א א' (קס).
 ר' יהודה הלוי בר שלום. ג' ג', ע"ב א' (קסא), צ"ג ה', ק"ז ב', שם שם, קי"ט א' בש"ר יהודה בר סימון, שם ב' בש"ר הגיי בר אלעזר.
 ר' יהונתן. ט' א' ר' ברכי' בשמו, ק"ד כ"ד ביהר עם רבי (קסב).
 ר' יהושע. א' י"ז, שם שם, ג' ד', ט' ז' בש"ר אירי, שם שם בש"ר אלעזר (קסג), שם ט"ו, י"ב ב' ר' ביבי בשמו, ט"ו ד', י"ז א' בש"ר חנניה, י"ח ט"ז, שם שם, שם כ"ח (קסד), כ"ב י"ב עם ר' אליעזר, כ"ח ה', ע"ה י"א עם ר' חמא, צ' ט"ז, שם י"ז, צ"ב ג', ק"ד ד' ר' ברכי' בשמו.

האחרים ונדפס ר' יודא בר יוסי, ובאזה כ"י ר' יוסי בר יודא ויטן כי לא נמצא ר' יודא בר יוסי אין ספק ש"ל כמו לפנינו גם ככ"י ו' בטס ר' יוסי, או ז"ל ר' יוסי בר יודא. (קמה) הוא ר' יודא הלוי בר שלום המובא להלן. (קמו) עיין סד"ד. (קמו) הוא ר' יודא קחם ומובא הרבה פעמים בש"ס. (קמה) עיין סד"ד דף פ"ט ע"ב בטכך יודא בר יוסי ומובא ננו של ר' חייא רנא וחמנו של ר' ינאי. (קמט) עיין סד"ד דף ז' פ"א בטכך ר' יודא בר חנינא. (קנ) עיין בסד"ד דף ז' פ"א באריות ממנו ועיין מובא הסתחומא פרק ז' הערה ק"ב. (קנא) כ"ה גם ככ"י ו', אבל ככ"י האחרים ונדפס מובא סתמי בלי שם האומר ובטל סד"ד דף ז' ע"ב כ"ה רב יודא בר יצחק מגמרא מענית ו' פ"ב. (קנב) הוה מחורגמניה דריש לקיש עיין סד"ד בטכך ר' יודא בר נחמני, ועיין מובא הסתחומא פרק ז' הערה קנ"ז והוא ר' יודן בר נחמני. (קנג) ככ"י האחרים ונדפס הג' א"ר יודא בר סימון כמו שהבאתי שם במזמור ק"ג הערה פ"א. (קנד) הוא רבינו הקדוש ונקרא רבי סחם. (קנה) עיין בגמרא כ"ב קל"ב ע"א. (קנו) כ"ה גם ככ"י ו', וככ"י האחרים ונדפס ר' יודא בר סימון. (קנז) שם במזמור ז"א הערה ה' הבאתי כי במקומות אחרים הגי' ר' יודא בר סימון בש"ר יוחנן. (קנח) כ"ה גם ככ"י ו' ר' יודא בר סימון פתח, אבל ככ"י האחרים ונדפס מובא סתמי. (קנט) כ"ה גם ככ"י ו' אבל ככ"י האחרים ונדפס א"ר יוסי ברבי שמעון כמו שהעירותי שם במזמור ק"ב הערה כ"א. (קס) בירושלמי ר' יודן בן פילה, ובזו"ר ר' יודן בר פיליא, וככ"י האחרים ונדפס א"ר יודא בר שלום ז"ל בר פילה כמו שהעירותי שם במזמור ק"א הערה ג'. (קסא) ככ"י האחרים ונדפס ר' יוסי בר שלום ויש לחקן ר' יודא בר שלום והוה כתוב בז"ל ר"י בר שלום והל"ג המעתיק ר' יוסי במקום ר' יודא, ור"אוי בסד"ד דף ק"י ע"ב שהביא וז"ל ר' יוסי בר שלום אמר עזים הוה לאבא ט' שו"ע ס' פ"ב המאמר שהביא בשמו כשתרנב מערך שלפניו ופה הביא רק ר' יוסי בר שלום שו"ע ס' פ"ב פ"ש מזמור ע"ב הערה ז'. (קסב) כ"ה גם ככ"י ו' רבי ור' יוחנן, וככ"י האחרים ונדפס רבי ור' נתן כמו שהעירותי שם במזמור ק"ד הערה פ"ח. (קסג) שם במזמור ט' הערה ט"ז העירותי ש"ל ר' יוחנן בש"ר אלפז בר שמעון, ובאזה כ"י ונדפס הגי' ר' אלפז בש"ר יואשע ז"ל לסיפך ר' יואשע בש"ר אלפז. (קסד) ככ"י ובזו"ר הגי' ר' יואשע בר נחמני כמו שהעירותי שם במזמור י"ח הערה

ר' יהושע הכהן. כ' ב', ע"ה כ"א (קסה).

ר' יהושע הכהן בר נחמיה. פ' א' בשם רב שמואל בר רב יצחק, צ' ד' (קסו).
ר' יהושע בן לוי. א' י"ד ר' זעירא בשמו (קסז), שם י"ז ר' יוסי בר אבין בשמו,
ג' ב', ד' א', שם ג', שם י"א, ה' ה', שם שם, שם י"א עם זבדי בן לוי ור' יוסי בר
פנחס, ו' א', שם ו', ד' ג', שם ה', שם ז' עם ר' יוסי, שם י"ב, ה' ו', ט' ב' ר' ברכיה
ור' סימון בשמו (קסה), שם י"א, י' ז', י"ב ד' (קסט), שם שם, י"ד ו' ר' יודן
בשמו, ט"ו ג', י"ז ה', י"ח כ"ג, שם ל', שם ל"ב, י"ט ו', שם י"א, שם י"ג,
כ"ב י"ט, שם כ', שם כ"ט, כ"ה ה' (קע), ל"א ג', שם שם, שם ה' יחד עם ר'
שמואל בר נחמני ורבנן, שם ו', ל"ו ח' מעשה בריב"ל, נ"ב א', נ"ה א' (קעא),
שם ג', נ"ז ב' ר' סימון בשמו, ס"ג ב', ע"ד ב', שם ט"ז, ע"ה י"ז ר' יודן בשמו,
פ"ד ג', צ' ג', צ"א ח' בש"ד פנחס בן יאיר, צ"ב ט' עם ר' יוסי בן נהוראי, צ"ד
ה', ק' ב' יחד עם ר' סימון בש"ד חלפתא, ק"א ג', ק"ג ג', ק"ד ה'.

ר' יהושע בן חנניא. ק"ז א' (קעב).

ר' יהושע דסכנין. א' ט' בשם ר' לוי, י"ז ו' ג"כ בן, שם שם ג"כ בן, צ' ג' ג"כ בן,
ר' יהושע בן קרחה. א' ח', ע"ה ט' בש"ר שמעון בן יוחאי, צ"ב ו', שם י"ג.
שם שם שאלו אותו ר' יוסי בר יהודה ורבי, צ"ט ד' ר' ברכיה בשמו (קעג).
ר' יודא. א' ה' (קעד).

ר' יודן. א' ג', שם ה', שם י"ב, שם ט"ז, שם י"ט, שם כ' יחד עם ר' אלעזר,
שם כ"א עם ר' פנחס, ב' ט', שם ט"ז, ג' ג', שם שם יחד עם רב, ד' ג' בש"ר יצחק,
שם שם ג"כ בן, שם שם, שם שם, שם ט', ה' ז', ו' ג' בש"ר אמי, ט' ו',
שם ט"ז, י' ג' (קעה), שם ו' בש"ר יהודה, שם ז' בש"ר אחא (קעו), ו"א ה', י"ב ג',
י"ד ג' בש"ר סימון, שם ו' בשם ר' יהושע בן לוי, ט"ז י"ב, י"ז ה' בש"ר לוי, ו"ה א'
בש"ר יהודה, שם ה', שם ז', שם ט', שם י"ז בש"ר אבא, שם י"ט, שם כ', שם שם,
שם כ"ט בש"ר חנינא (קעז), שם שם בש"ר חמא, שם ל"ו, כ' א', כ"א ד', כ"ב ל"ב,
שם שם, כ"ג ג', כ"ד י"א בש"ר אייבו, כ"ה ט', ל"א ד' בש"ר נחמן, שם ז' בש"ר
אלעזר בר אבינא, ל"ב ד' ר' ברכיה בשמו, מ' ד' עם ר' אידי ור' חמא בר חנינא בשם
זקן אחד שאמר בשם רבי, נ"ה ג' בש"ר לוי, ע"ה ד' עם ר' חמא ור' יצחק בש"ר חייא (קעה),
ע"ה ג' בשם ר' שמעון בן יוחאי, שם י"ז בש"ר יהושע בן לוי, שם כ"א (קעט), פ"ו ו',
פ"ז ג', צ' ג', שם ט"ז, צ"ג ה' ר' ברכיה בשמו ובשם ר' יהודה בר שלום (קפ), צ"ט
ד' בש"ר יוסי בר חנינא, ק"א ד' בש"ר שמואל בר נחמני, ק"ג ח' (קפא), שם שם, ק"ד
ט' בש"ר ישמעאל, שם ט"ו, ק"ה א', שם ד' בש"ר יצחק, ק"ה ח' בש"ר צדוק, ק"ו ב', שם ז'.

ק"ד. (קסה) הוא ר' יהושע הכהן בר נחמיה המובהא אחריו. (קסו) כ"י האחרים ונגדפס חסרים המלות בר
נחמיה ע"ש מזמור ז' הערה כ"ח ועיין מזמור התנחומא פרק ז' הערה קכ"א וק"ל. (קסז) שם במזמור א' הערה
קכ"ג הערותי כ"י ג' ד' ז' ח' ונגדפס הגי' כ' זעירא בש"ר יהושע וחסרים המלות "בן לוי". (קסה) כ"ה ככל
כ"י גם בזלקוט אצל בקה"ל הגי' ר' יהודה בר סימון בשם ריב"ל כמו שהבאתי שם מזמור ט' הערה י"ט.
(קסט) שם מזמור י"ב הערה מ"א הערותי באזהרה כ"י הגי' כ' יהושע אמר וחסרים המלות "בן לוי", ונגדפס הגי'
ר' יהושע בשם ר' לוי, ובפסיקתא ובזו"ל ונת"ל ובהתנחומא הגי' ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי.
(קע) שם במזמור כ"ה הערה כ"ה הבאתי כ"י הגי' ה"ר יהושע בר נחמני וזילקוט ר' הושע"י בר נחמני.
(קעא) כ"ה גם כ"י ו', אצל כ"י האחרים ונגדפס מובהא סתמי. (קעב) עיין מזמור התנחומא פרק ז' הערה
קכ"ג. (קעג) עיין מזמור התנחומא שם הערה קכ"א. (קעד) כ"י האחרים ונגדפס הגי' ר' יודן, וכ"י ו' הוא
כמו לפנינו. (קעה) שם במזמור ו' הערה ו' הבאתי כי במקומות אחרים שכתמתי שם הגי' א"ר חנינא במקום
א"ר יודן. (קעו) שם במזמור ו' הערה ל"ח הערותי כ"י ו' השוה תמיד עם כ"י א' שלפנינו הגי' ר' לוי בש"ר
חמא, וכ"י האחרים ר' לוי בש"ר יהושע. (קעז) שם באמר ר' שמואל בר חייא ור' יודן בש"ר חנינא ל"ל ר'
שמואל בר חייא בר יודן בש"ר חנינא עיין להלן בערך ר' שמואל בר חייא. (קעח) לפנינו שם הגי' ר' יודן ור'
חמא ור' יצחק בש"ר חייא, וכ"י האחרים ונגדפס ר' יודן ור' נחמני בר חנינא ור' יצחק בר חייא ולא מוכר בשום
מקום ר' נחמני בר חנינא. (קעט) שם במזמור ע"ה הערה קנ"ד הערותי זילקוט הגי' א"ר יוחנן. (קפ) כ"י א'
שלפנינו הגי' בשם ר' יודן בן לוי אולם כ"י האחרים ונגדפס המלות "בן לוי" ליתא ואולי ל"ל בשם ר' יהושע בן
לוי. (קפא) כ"י האחרים ונגדפס הגי' ר' יוחנן וזילקוט ובהתנחומא הגי' ר' סימון ע"ש מזמור ק"ג הערה ל"ז.

ר' יודן בריה דר' יודן. ק"ו ז' (קפב).

ר' יודן בר מנשה. א' ג' (קפג).

ר' יוחנן. א' ה' ר' ירמיה בשמו, שם ט"ו, שם י"ז, שם כ' בש"ר שמואל בן יהוצדק, שם כ"ב, ב' י' (קפד), ג' א', ד' ב' (קפה), שם י', שם י"ב, ה' ו', ו' ג', ז' ב', שם ג', ט' י"ב, שם שם, ט"ז ו', י"ז ב', שם ח', י"ח ט"ז, י"ט ב' ר' אבהו בשמו, י"ט י', כ' ג' יחד עם ר' פנחס ור' אלעזר, כ"א ד', כ"ב כ"ב, שם כ"ד, שם ל"ב, כ"ג ג', כ"ד ד', כ"ה ו' ר' ברכיה בשמו, כ"ז ז', כ"ז ו', שם ו', כ"ח ב', שם ו', ל"ג ג', ל"א ג', שם שם, שם ד', ל"ו ו', ל"ח ב' ר' שמעון בר אבא בשמו, מ"א ב', נ"ב ח' ר' שמעון בר אבא בשמו, נ"ה א', נ"ז ד' בש"ר מנחם גלילאה, נ"ז ב', שם שם ר' ברכיה בשמו, ס"ו א' (קפו), ס"ח ב', ע"ב ו' ר' חייא בר אסי בשמו, ע"ה י"ב, שם י"ג, שם י"ז בש"ר אלעזר בנו של ריה"ג, שם כ"א ר' אבהו בשמו, פ' ד', שם ה', פ"ד ג', שם שם, פ"ז ד' עם ר' חנינא, פ"ל ב', צ' י"ג, שם שם (קפז), צ"א ג', שם ה', שם ו' ר' הונא בש"ר אבהו בשמו, שם ז' ר' אבהו בשמו, צ"ב ד' רב הונא בש"ר אבהו בשמו, שם י"ד, צ"ד ה', צ"ט א' (קפח), ק' ד' יחד עם ר' פנחס ור' לוי בש"ר מנחם, ק"א ד', ק"ב ב', ק"ג ג', שם ז', שם ח', שם שם ר' אבא בר כהנא בשמו, שם ט"ז בש"ר לוי (קפט), ק"ד ז', שם ט"ז, שם ר' שילא בשמו, ק"ה ח' ר' חייא בשמו, ק"ה ט', שם י', ק"ו ז' (קצ).

ר' יוחנן בן זכאי. כ"ה י"ג (קצא).

ר' יוחנן בנו של ר' יוסי בן קיסמא. ק"י ד' (קצב).

ר' יוחנן בן שאול. ק"ה ז' ר' לוי בש"ר ברכי בשמו (קצג).

ר' יונה. מ"א ג', פ"ד ד' בשם ר' לוי, ק"ב ג' ר' שמואל בר נחמני בשמו (קצד), ר' יונה. א' י"ג ר' שמואל בר נחמני בשמו, ג' ג', שם שם (קצו), מ' א', י' ב' (קצז), י"ב א', שם ד' ר' אבהו בשמו (קצה), י"ט ב' יחד עם ר' חנינא, שם י"א ר' שמואל בר נחמני בשמו, ל"א ז', ע"ה ה' ר' אחא בשמו, שם ז' יחד עם ר' נתן (קצט), ק"ב א' ר' שמואל בר נחמני בשמו, קי"ד ו' ר' אחא בשמו.

יונתן איש הבירה. ג' ג' (ר).

ר' יוסי. א' י"ח, ב' י"א, ז' ז' עם ר' יהושע בן לוי (רא), שם י' (רב), ט' ז' ר' אלעזר בשמו (רג), י' א', י"א ד', כ"ד ו' ר' אחא בשמו, כ"ז ז', ל"ב ג' בש"ר חייא, שם

(קפב) בעל קדש"ד דף ל"ב ע"א בערך ר' יהודה בר שלום הביא המקומות אשר נזכר בירושלמי ר' יודן בר יודן בר שלום והביא ג"כ בשו"ע תזמור ק"ו מובא כ' יודן בריה דר' יודן. (קפג) בעל קדש"ד דף ל"ב ע"ב הביא רב יהודה בר מנשי מגמרא מגולה י"ד ע"א ובכ"ז כ"א ח' איתא מנשה והביא שם ג"כ שמואל במדרש חסלים תזמור א' . (קפד) שם בתזמור ב' בהערה ק"ו הערותי בכ"ז פת"ד שו"ת הני' ר' יונתן. (קפה) כ"ה גס בכ"ו ו' אבל בכ"י האחרים ובנדפס מובא סתמי. (קפ) כ"ה גס בכ"ו ו' בש"ר יוחנן אבל בכ"י האחרים ובנדפס מובא סתמי בלי שם האומר. (קפו) כ"ה גס בכ"ו ו' בש"ר יודן ע"ש בתזמור ל"ט הערה ג'. (קפט) בכ"י האחרים מלבד כ"ו ו' ובנדפס המלות בש"ר לוי איתא ע"ש בתזמור ק"ג הערה ע"ח. (קצ) כ"ה גס בכ"ו ו', ובכ"י האחרים ובנדפס גס בילקוט הגי' א"ר יודן ע"ש בתזמור ק"ו הערה כ"ז. (קצא) נודע למכניז וסיס כהן וקבל מהלל ומשמאי, וחי ק"כ שנה. (קצב) כ"ה גס בכ"ו ו', ובכ"י האחרים ובנדפס המלות „בן קיסמא" ליתא, ובעל קדש"ד דף ק"ד ע"א הביא ר' יוחנן ב"ר יוסי שו"ע סי' ק"י, ולדעתי יחד נכון לגרוס כ' יונתן בר יוסי פיין קדש"ד דף ק"ה ע"א בערך יונתן בר יוסי ובערך ר' יונתן בר יוסף דף ק"ה ע"א. (קצג) בעל קדש"ד דף ק"ד ע"א הביאו וליין אהס נזכר בצבלי והביא ג"כ ר' לוי בשמו שו"ע סי' ק"ה. (קצד) פיין אודותיו במבוא הירושלמי ל"ט ע"א. (קצו) כ"ה גס בכ"ו ו' א"ר יוחנן כתיב יעשה עגל בחורב, ובכ"י האחרים ובנדפס מובא סתמי. (קצז) בכ"י ב' ג' ו' ובנדפס הגי' ר' יוחנן ולי' כמו לפניו ר' יוחנן ע"ש בתזמור י' הערה ה'. (קצה) בגמרא פירושין י"ג ט"ב הגי' ר' אבהו בש"ר יוחנן ע"ש בתזמור י"ב הערה ט'. (קצט) בכ"י האחרים ובנדפס ובילקוט הגי' ר' יוסי בן יוסף ע"ש בתזמור ע"ה הערה ט' ויחד עם ר' יוחנן שם הביאה ע"ש בתזמור ג' הערה ט"ח וכתא רב אחא שר הביירה (ג"כ קמ"ז ע"א) וכן יועזר אהס הביירה (עלמס פ"ב מ"ב). (רא) בפסיקתא ובו"ר ומתנחמה הגי' ר' יוסי ממלחיה ור' יהושע דסקינן בש"ר לוי, ובנדפס הגי' ר' יהושע בן לוי בש"ר יוסי ובאיהס כ"י ריב"ל ור' יוסי ע"ש בתזמור ז' הערה מ"ז. (רב) במדרש קהלת הגי' ר' יעקב דכפר הנין ע"ש בתזמור ז' הערה נ"ז. (רג) בכ"י

שם שם, נ"ב ב', ס"ד א' רב הונא בשמו, ס"ח ט', צ' י"ז, צ"א ג' ר' יהודה בשמו, שם שם ר' הונא בשמו, שם ו', צ"ב א', צ"ו ב', ק"ב ב' יחד עם ר' מאיר.

ר' יוסי בר אבין. א' י"ז בשם ר' יהושע בן לוי (רד).

אבא יוסי בן דוסתאי. ב' ז' (רה), ק"ג י"ד (רו).

ר' יוסי בן דורמסקית. כ"ה י"ג (רו).

ר' יוסי הגלילי. ה' ה' עם רבי, ע"ח ט"ז.

ר' יוסי בן זימרא. כ"ב י"א ר' אלעזר בשמו (רה), נ"ב ו', ע"ה ו' בש"ר שמעון

בן יוסי (רש), פ"ט ד' ר' אלעזר בשמו, צ' ד' ג"כ בן (רי), שם שם ג"כ בן, ק"ו ט' ר' אלעזר בשמו, ק"ז ד' ר' אייבו בשמו (ריא), ק"י ד' ר' אלעזר בן פדת בשמו.

ר' יוסי בן חלפתא. נ' ג', ס"ה ר', ס"ט ב', ע"ב ד' (ריב), צ"ד ו', ק"ה א'.

ר' יוסי בר חנינא. י"א ד', י"ב ב', כ"צ ב' (ריג), כ"ה ט', כ"ז ו', ל' ד' עם

ר' אלעזר, ט"ח ה' ר' ברכי' ור' חלבו ור' אלעזר בשמו, ע"ב א', ע"ח י"ח עם ר' אלעזר

צ"ב ג', צ"ט ד' ר' יודן בשמו.

ר' יוסי בר יהודה. ל"ב ב', צ"ב י"ג עם רבי שאלו את ר' יהושע בן קרחה,

צ"ד ב'.

ר' יוסי בן יעקב. פ"א ד' בר אידי בשם ר' אחא (ריד).

ר' יוסי בן יועזר. י"א ז'.

ר' יוסי בר נהוראי. צ"ב ט' עם ר' יהושע בן לוי (רשז).

ר' יוסי בר פנחס. ד' י"א (רשז).

ר' יוסי בן קצרתה. ע"ה י"ז ר' שמעון בן חנן בשמו (ריו).

ר' יוסי בר שלום. (עיין ר' יהודה בר שלום ובהערה קס"א).

רב יוסף. כ"ד י' רב הונא בשמו, נ"ד א' ר' מאיר בשמו (ריח).

ר' יחזקיהו. צ"ב ח' בשם ר' ירמי' (ריט).

ר' ינאי. ד' ג', ה' א', י"א ג', י"ב ד', י"ח ז', י"ט י"ג עם ר' שמעון בן

לקיש, ל"ז ז', נ"ב ב', ק"ד כ"ו.

ר' יעקב. ג' ב' בש"ר אחא (רב), ז' ד' (רבא), י"ד ג', י"ח כ"ה ר' ברכי'

בשמו

הג"י ר' אלעזר בש"ר יוסי בן זימרא פ"ט מזמור ט' הפסוק מ"ט. (רד) הוא ר' יוסי בר בון בירושלמי עיין מבוא
הירושלמי דף ק"ב פ"א. (רה) שם מזמור כ' אות ז' לפנינו ובכ"ו ו' אבא יוסי בן דוסאי ושם בהערה כ"ט
הפסוקים כי נגדפס הג"י רבי אבא בר דוסאי ז"ל אבא יוסי בר דוסאי ופסח ראיתי נכס"ד ערך אבא יוסי בן
דוסאי שהביא תלמידי אשר נזכר שמו וקיים ונפטר ס' כ' ר' אבא בר דוסאי שהרג השד לדפסי ז"ל אבא
יוסי בן דוסאי פ"ל וכאשר סימן בן הוא לנכון לפנינו בכ"ו ובהערה שם הכתמי כי נפגמומה הג"י ר' יוסי א"ש
זימור. (רו) בכ"ו האחרים ונגדפס בן דוסאי, ובכ"ו אבא יוסי הסורתי פ"ט מזמור ק"ג הפסוק ע"ה ועיין נכס"ד
דף ק"ג פ"ב בערך אבא יוסי בן דוסאי. (רז) הוא ר' יוסי א"ש דורמסקית ובעל סדס"ד דף ק"ח ע"ב הביא
ג"כ שזכר בשו"פ ס' כ"ה. (רה) בעל סדס"ד דף ק"ו ע"ב בערך ר' יוסי בן זימרא הביא ר' אלעזר בן פדת
בשמו ול"ן שו"פ ס' כ"ב וס' ק"ו. (רש) בילקוט הג"י ר' יוסי בן קיסמא פ"ט מזמור פ"ח הפסוק ל"ו.
(רי) בכ"ו האחרים ונגדפס חסריס המלות בן זימרא פ"ט מזמור ז' הפסוק ל'. (ריא) בעל סדס"ד דף ק"ו פ"ב
הביא ר' יוסי בן זמרא ר' אייבו בשמו ול"ן שו"פ ס' ק"ז. (ריב) באיזו כ"ו ונגדפס ר' יוסי והמלות בן חלפתא
ליתא. (ריג) בילקוט ר' חמא בר חנינא ז"ל ר' יוסי בר חנינא פ"ט מזמור כ"ג הפסוק ב'. (ריד) בכ"ו האחרים
ונגדפס ר' יוסי בן יעקב בשם רבי אחא, ובכ"ו ר' יוסי בר אבא דרב יעקב בר אידי בשם מדרש שו"פ ס' פ"א גס בשם
מזמור פ"ח הפסוק ע"ז, ונזכר נכס"ד דף ק"ו פ"ב בערך ר' יוסי בן יעקב בשם מדרש שו"פ ס' פ"א גס בשם
ירושלמי פ"ט ואולי המלות בר אידי הכוונה בש"ר אידי. והמלות "ב"ל" הוא ל"ח בשם ר'. (רשו) עיין רש"י ב"מ
מ"א פ"ב והוא רש"י ר' יוחנן. (רשז) ז"ל ר' יוסי בר פיטרס והמעתיקים הציגו בר פנחס, עיין סדס"ד דף
ק"ו פ"ב בערך ר' יוסי בן פנחס, ועיין ב"ר פס"ב ופ"ג וירושלמי ע"ז פ"ג. (ריז) עיין סדס"ד דף ק"ו פ"ב
בערך ר' יוסי קוליתא והביאו שם גס בשם שו"פ ס' פ"ח. (ריח) נזכר גס בתנחומא עיין שם בתנ"ך, ועיין
מבוא הירושלמי דף ק"ג פ"א. (ריט) הוא כמו ר' חזקיהו והוא שלמית על ר' ירמי', זמחיס פ"ה ע"א, ובכ"ו
האחרים ונגדפס הג"י ר' יחזקיהו ברבי ירמי' בעשות וז"ל בש"ר ירמי' ופ"ט מזמור פ"ב הפסוק ס"ו. (רב) שם
במזמור ג' הפסוק ח' הפסוקים בכ"ו ב' ג' ד' ז' ח' ונגדפס הג"י ר' יעקב בר אחא, ועיין להלן בערכו.
(רבא) באיזו כ"ו ונגדפס הג"י ר' יוחנן ובמזמור כ"ה הג"י ר' יחזק' ועיין שם במזמור ז' הפסוק כ"ה.

מ ב ו א

ר' ישמעאל. א' ב' רב הונא בשמו, ג' ב' (רלט), י"ה כ"ט ר' לוליאני בשמו
 (רט), ק"ד ט' יחד עם ר"ע, שם שם ר' יודן בשמו (רמא).
 ר' ישמעאל בן אלישע כהן גדול. ט' י"ג.
 ר' ישמעאל בר יוסי בן חלפתא. ק"ה א'.
 ר' ישבב הסופר. ט' י"ג (רמב).
 ר' יששכר. ה' ח', י' ג' (רמג).

אות כ

רב כהנא. ז' ה'.

אות ל

ר' לוי. א' ה' בש"ר חמא, שם ט' ר' יהושע דסכנין בשמו, שם י', שם שם,
 שם י"ב, ב' ד' ר' ברכי' בשמו, שם ט"ז, ג' ז', ד' ג', ה' ז' ר' ברכי' בשמו, ז' ב' ר'
 יהודה בשמו, שם שם, שם י"א, שם י"ב, ח' ה' עם רב, ט' ז', שם י' בש"ר אהא,
 שם י"א, י"א ו', י"ד א', שם ו', שם שם, ט"ז ד' בש"ר אירי, י"ז ג', שם שם, שם ה', שם
 ח' ר' יודן בשמו (רמד), שם ו' ר' יהושע דסכנין בשמו, שם שם ג"כ בן, י"ה כ"ד ר'
 חייא בשמו, שם כ"ט ר' ברכי' בשמו, י"ם י"א, שם ט"ז, שם י"ז, כ' ג', כ"א ב',
 שם ה', כ"ב ח', שם י"ט ר' ברכי' בשמו, שם כ"ד בש"ר חמא, כ"ז ה', כ"ז ז', נ"ה
 ג' ר' יודן בשמו, נ"ז ד' ר' פנחס בשמו, נ"ז ב', שם ד', ס"ב ג' ר' נחמני בשמו, ס"ח
 י', ע"ה ב' ר' ברכי' בשמו, שם ג' ג"כ בן, ע"ה ו' עם ר' ברכי' ור' שמעון בן יוסי בש"ר
 מאיר (רמה), ע"ט ב', פ"ד ד' ר' יונה בשמו, שם שם, פ"ו א', שם ז' ר' ברכי' בשמו,
 צ' ג' ר' יהושע דסכנין בשמו, צ' ה' בש"ר חנינא (רמו), צ"א ח' (רמו), צ"ב ג', שם ד'
 בש"ר זימרא (רמח), שם שם בש"ר נזירא (רמט), צ"ג ה', צ"ד ג', שם ה', צ"ה ב', שם
 ג', ק"א א' ר' ברכי' בשמו, שם ד', ק"ב ב', ק"ג ב' בש"ר חמא (רנ), שם ט"ו ר'
 יוחנן בשמו, ק"ד כ"ד ר' ברכי' בשמו, ק"ה ג' בש"ר שמואל בר נחמני (רנא), שם ז' בש"ר
 ברכי' (רנב), ק"ו ד' ר' אבא בר כהנא בשמו.
 ר' לוליאני. י"ה כ"ט בש"ר ישמעאל (רנג), כ"ד ד' (רנד), שם י"א בש"ר יצחק.
 ריש לקיש. א' ט"ז, כ"ה ו', ק"ד י"ג, (עיין ר' שמעון בן לקיש).

אות מ

ר' מאיר. ו' א', נ"ד א' בש"ר יוסף (רנה), ס"ח י"ד, ע"ה ו' ר' ברכי' ור' לוי ור'
 שמעון

בש"ר חייא פי' קדש"ד דף קכ"ג ע"ב לכן הגי' שלפנינו ר' ירמיה' בש"ר חייא היא הנכונה. (רלט) עם תזמור ג'
 הערה י' הערותי בכ"י ג' ד' ז' ח' וננדפס הגי' ר' שמואל בר יוסי ואלוי ז"ל ר' ישמעאל בר יוסי. (רט) עם
 תזמור י"ה הערה ר"ד הערותי כי ז"ל ר' לוליאני בר עבריני בש"ר יצחק ורואימי בטה"ד בערך ר' לוליאני בר
 עבריני היא בש"ר תזמור י"ה מובא בש"ר ישמעאל. (רמא) לפנינו ר' ישמעאל ואמרי לם ר' יודן בש"ר ישמעאל,
 בכ"י האחרים וננדפס ובילקום הגי' ח"י יודן סתם ז"ל בש"ר ישמעאל ע"ש תזמור ק"ד הערה ל"ה. (רמב) עיין
 קדש"ד ומה שהביא שם הערה הרביעית מלכות טוון למאמר שלפנינו בש"ר וזכרה רנה פסקו בלע. (רמג) עיין
 מנחם הסתומה. (רמד) בכ"י ג' וכלל הדפוסים ר' יודן בש"ר ז"ל בש"ר לוי, וכל"ה לכתוב כל"י האחרים
 ובילקום גם בתזמור ל"ה אות ג'. (רמה) עם בתזמור ע"ה הערה ל"ה הערותי בפסקתא הגי' ר' ברכי' ור'
 חלבו בש"ר שמעון בן יוסינה בש"ר מאיר. (רמו) בילקום תהלים עם ח"ר לוי בש"ר חייא בר מניא, ובילקום
 ברכה ח"ר לוי בש"ר חמא בר מניא ז"ל בש"ר חייא או בש"ר ר' אחא בר מניא כמו שהעירותי עם תזמור ז'
 הערה ל"ג. (רמו) כ"ה גם בכ"י ו' חלבו זכ"י האחרים וננדפס מנחם סתמי בלוי עם האומר. (רמח) כ"ה גם
 בכ"י ו', וכל"י האחרים וננדפס ר' לוי סתם, ובילקום ר' לוי בש"ר נזירא כמו שהבאתי עם תזמור ז"ב הערה
 מ"ו. (רמט) בירושלמי הגי' בש"ר נזירא ז"ל נזירא כמו שהבאתי עם תזמור ז"ב הערה מ"ו. (רנ) בכ"י האחרים
 וננדפס הגי' ר' לוי בש"ר חמא ע"ש תזמור ק"ג הערה ד'. (רנא) כ"ה גם בכ"י ו', וכל"י האחרים וננדפס
 ר' חייא בש"ר שמואל בר נחמן כמו שהבאתי עם תזמור ק"ה הערה ח'. (רנב) כ"ה גם בכ"י ו', וכל"י האחרים
 וננדפס ובילקום תהלים בש"ר ברכי' ליתא כמו שהבאתי עם בתזמור ק"ה הערה ח"ג. (רנג) עם בהערה ר"ד
 סעירותי כי ז"ל ר' לוליאני בר עבריני בש"ר יצחק, ועיין מנחם הסתומה פרק ז' והערה קל"ט ושם בתנח"א אולי
 בל"ה הגי' ר' לוליאני בר עבריני בש"ר יצחק, (רנה) כ"ה גם בכ"י ו' ר' מאיר בש"ר יוסף, חלבו כל"י האחרים

מבוא

כ

שמעון בן יוסי בשמו, שם שם, פ"ו ו' ר' יהודה בר סימון בשמו, צ' י"ח אות דאמרי בשמו, צ"א א', צ"ד ב', ק"א ד' ר' אייבו בשמו, ק"ב ב' ביחד עם ר' יוסי, ק"ד ג', שם ו' ר' פנחס בשמו, שם כ"ז, ק"ה י"ב, ק"ו ה', קמ"ז ד'.

ר' מנחם. פ"ח ב' ר' אלעזר בשמו (רנז).

ר' מנחמא. פ' ב' בשם ר' אבין (רנז).

ר' מנחם גלילאה או דמן גליא. נ"ו ד' ר' יוחנן בשמו (רנח), ק' ד' ר' פנחס

ור' לוי ור' יוחנן בשמו.

ר' מני. א' י"ז ר' נחמן בשמו (רנש).

ר' מנסיא. א' י"ש.

אות נ

ר' נהוראי. י"ה י"ב אליהו שאלו, שם שם, נ"ו ג' (רס).

ר' נזירא. צ"ב ד' ר' לוי בשמו (רסא).

ר' נחמיה או ר' נחמיה. א' ה', שם ו', ג' ג' עם ר' יהודה ורבנן, ו' ד', ה' ב'

בש"ד יהודה (רסג), ט' ט"ו, י"ב ה', י"ח ו' בש"ד שמעון בן לקיש, שם ט"ז, שם

כ"ב, כ"ב כ"ז, כ"ג ג', כ"ד ה' עם ר' עזריה ור' ברכי, ל' ד' עם ר' יהודה, ל"א ד' ג"כ

בן, ט"ז ג', ס"ב ד' עם ר' יהודה, ע"ה ה', שם י"א, צ"א ו' עם ר' יהודה ורבנן, צ"ב

י"ב עם ר' חנניה ור' פנחס, צ"ד ב', צ"ח ב', ק"א ב' עם ר' יהודה, ק"ד ח' ג"כ בן,

שם י"א עם רבנן, ק"ד כ"ז עם ר' יהודה ורבנן, ק"ו ה' עם ר' יהודה, ק"י ב' ג"כ בן, ק"ד

ב', שם ה' ג"כ בן.

ר' נחמן או ר' נחמני. א' י"ז בש"ד מני (רסג), ל"א ד' ר' יודן בשמו, ט"ח ד',

שם שם, נ' ב' בש"ד ברכיה, נ"ב ד', נ"ה א' (רסד), ס"ב ג' בש"ד לוי (רסה), פ' ו'

בש"ד יעקב דקסרין.

ר' נתן. ד' ט' בש"ד אחא, י"ב ב' בר קפרא בשמו (רסו), ס"ח ט', ע"ה ו' עם

ר' יונתן, שם י"א, צ"ד א' ביחד עם רבי (רסז).

ר' נתן בר' יוסי. צ"ד ב' (רסה).

אות ס

ר' סימון. ה' ח', ו' ב', ט' ב' עם ר' ברכיה בש"ד יהושע בן לוי, י' ה', שם

שם, י"א ג', י"ב ב', י"ד ג' ר' יודן בשמו, ט"ו א', שם ד', י"ח ו', שם י"ח, שם שם

בש"ד אבא, שם כ"א, שם כ"ב, שם כ"ג, שם כ"ט, שם שם, כ"א ב', כ"ד י"א, שם

שם, שם שם ר' ברכי בשמו, כ"ה ב' ר' שמעון בשמו, שם י"ג, כ"ה ו', ל"ד א', נ"ג א',

נ"ז ב' בש"ד יהושע בן לוי, ע"ב ב', פ' ו' ר' פנחס ור' הלכיה בשמו, שם שם ג"כ בן,

פ"א ו' ג"כ בן, צ"ט ד' ר' ברכי בשמו, ק' ב' יחד עם ר' יהושע בן לוי בש"ד חלפתא, ק"ג

ו', ק"ד ב', שם י"ד יחד עם ר' הונא בר פפא (רסט).

וננדפס מובא סממי. (רנז) הוא כמו ר' מנחמא. (רנז) בילקוע ר' מנחם ובכ"י האחרים וננדפס ח"ל תנחומא

בש"ל חבין כמו שהבאתי שם בתמוז פ' הערה י"ג. (רנח) בטה"ד דף קל"ז ע"ב הביאו בשם מ"טע תמוז נ"ו.

(רנש) ב' נקראים בשם זה עיין מנחם התנחומא פרק ז' הערה ר"ט. (רס) כ"ה גם בכ"י ו' ח"ל נהוראי, ובכ"י

האחרים וננדפס מובא סממי. (רסא) בעל סדה"ד דף ק"ט ע"ה ערך מזרח הביא וז"ל בילקוע סהלים ריש סי' צ"ב

נחמך ב' פעמים זורלי ונחמך קן במדבר סהלים. (רסב) באיזה כ"י וננדפס ר' נחמיה בש"ל יודא כמו שהבאתי

שם בתמוז ח' הערה ט"ו. (רסג) כ"ה גם בכ"י ו' אצל בכ"י האחרים וננדפס מובא סממי סהלים הזה בשם ר' יוסי נד

חבין בש"ל יושע ולפניו בכ"י א' גם בכ"י ו' מובא בש"ל יוסי נד חבין המאמר שלפניו. (רסד) כ"ה גם בכ"י

ו', אצל בכ"י האחרים וננדפס מובא סממי. (רסה) בכ"י ו' חגי' ר' אחא בשם ר' לוי ובאיזה כ"י וננדפס חגי' ר'

חייא בשם רבי, והכ"ל פ' הביא גי' אחת ר' אחא בש"ל מאיר ע"ס בתמוז ס"ב הערה ט'. (רסו) באיזה כ"י

וננדפס חגי' נד קפרא בש"ל יונתן כמו שהבאתי שם בתמוז י"ב הערה י"ד. (רסז) שם בתמוז ל"ד הערה ב'

הבאתי כי בכ"י חגי' רבי ונ' יונתן. (רסה) לא נמצא בשום מקום נזכר ר' נתן נד יוסי, ואין ספק שז"ל ר'

יונתן נד יוסי עיין בטה"ד בערטי. (רסט) כ"ה גם בכ"י ו', ובכ"י האחרים וננדפס ר' אגא נד פפא ונ' יושע

אות ק

בר קפרא. א' י"ז, י"ב ב' בש"ר נתן, י"ח כ"ג, נ"ב ד', פ"ו ב', צ' ט"ו, ק"א ד' ר' חנינא בשמו (רפא), ק"ד כ"ב. בן קופיא. ט' י"ג (רפב).

אות ר

ר' ראובן. א' כ' בש"ר חנינא, ל"ו ו' ר' פנחס בשמו, פ"ו ג' ג"כ כן, ק"ב א' נ"ב כן, ק"י א' (רפג).

רב. א' ו', שם שם, ב' ט"ו עם ר' חייא, ג' ג' עם ר' יודן, ה' ה' עם ר' לוי, י"ד ז', ט"ז ה', שם י"ב, י"ח י' (רפד), שם כ"ה, שם ל' רב יהודה בשמו, שם שם ג"ב כן, י"ט ב' רב הונא בשמו, כ"ב כ"ב רב ביבי בשמו, כ"ג ז' עם שמואל, ל"א ו', ל"ב ג' עם ר' יוסי, ס"ה ג' רב הושעיא בשם רב שמואל בר שילא בשמיה דרב, ע"ב ב' (רפה), ע"ה י"ב עם שמואל, ע"ט א', צ"ג ח', ק"ד כ"ב. רב בריה דשמואל. ט' א' בשם שמואל (רפז).

רבותינו אמרו. אמרו רבותינו. כ"ב ב', נ"ב ב', שם ד', נ"ט ב', ס"ב ד', ע"ב ד', ע"ט א', פ"א א', פ"ד ד', צ"ב י"א, ק"ז ד' ר' אבא בר כהנא בשמם. שנו רבותינו. א' ז', ב' י"ב, י"ז ב', שם ה', כ"א ב', כ"ב ו', כ"ד ג', ע"ה ג', פ"א ב', שם ו', ק"ה א'.

רבנן. אמרו רבנן, רבנן אמרו, ורבנן אמרו. א' ה', א' כ', שם שם, ג' ג', שם שם עם ר' יהודה ור' נחמיה, ג' ו', ד' א' (רפז), שם ז', שם ט', ה' א', ו' ג', שם ו', ז' ב', שם ג', שם ד', שם י', ח' א' (רפה), ט' ד', שם י"א, ט"ו ד', ט"ז א', י"ז ד', שם שם, שם ה', י"ח ח', שם י', שם ט"ו עם ר' חייא בר אבא, שם י"ח, שם כ"ח, שם שם, י"ט י"ג, שם י"ד עם ר' ירמיה, שם ט"ו, כ"א ד', שם ה', כ"ב י"ד, שם כ"ט, כ"ג ג', שם ז', כ"ז א', שם ד', כ"ח ב', שם ה', ל' ד', ל"א ד', שם ה' עם ר' יהושע בן לוי ור' שמואל בר נחמני, ל"ב ב', ל"ו ח' עם ר' אייבו, ט"א ב', ג"ט ד' עם ר' אייבו, ע"ה ב', פ"א א', שם שם עם ר' יהודה בר סימון, שם ז' עם ר' שילא, פ"א ה', שם ו', פ"ז ז', צ' ב' עם ר' יהודה בר סימון, שם י"ד, שם שם, שם י"ז, צ"א ג', שם ו' עם ר' יהודה ור' נחמיה, שם ז', צ"ב י"ג עם רמי בר יהוקאל, צ"ג ח', צ"ד ג', ק"א א', ק"ב ג', ק"ג ד', שם י"ז, ק"ד י"א, שם כ"ב, ק"ה ב' ר' ברכיה בשמם, שם ו' יחד עם ר' חייא בר אבא, ק"ד ב'.

רבי. א' ה', שם ט"ו, ג' ג', ד' י"ב, ו' ה', ח' ב', שם ה', ט' ז', י"ח ז', ט' ד' ר' יודן ור' אידו ור' חמא בר חנינא בשם זקן אחד בשמו, ס"ה ד' ר' ברכיה ור' חלבו ורב ענן בר יוסף בשמו (רפא), ע"א י"א ר' יהודה בשמו, פ"א (רצ), צ' י"ג (רצא), צ"ב י"ג.

תילקוט סהלים הוא כנחמיה ומהאמר שהביא הוא משו"ט תזמור מ"ז אות א' אולם לפנינו במדרש טו"ט מונח סהמי, ומנחם גם בתזמור ל"א כמו שרשמי. (רפא) בעל סדה"ד בערך בר קפרא הביא ר' חנינא בר חמא בשמו כוון למאמר הכ"ל בשו"ע. (רפב) בכ"י האחרים ונגדפס בן קפרא ל"ל בן קופיא, בעל סדה"ד דף קס"א ע"ה הביא פעם אחת גזרה מלכות שיהרג ר' יהודה הנחתום כו' נשם ילקוט סהלים סי' ט' ובאמת דברי הילקוט טובעים משו"ט תזמור ע' אות י"ג וילקוט שם לוחן לו פסקו ל"ל ספיקולא. (רפג) כ"ה גם בכ"י ו' ח"ל ראונו, ח"ל בכ"י האחרים ונגדפס מונח סתמי. (רפד) בכ"י האחרים ונגדפס מונח סתמי. (רפה) במדרש קהלת הגי' רבי מאיר אומר כמו שהבאתי שם תזמור פ"ב הערה י'. (רפו) בעל סדה"ד דף קס"ח פ"ב בערך רבה בר שמואל הביא רבה אומר כהן נזכר בהם וכתב בשו"ט דף ס"ט וילקוט שם רב בריה דשמואל בשם שמואל, כ"ס ו"ל רבה בר שמואל והביא לוחן לדבריו והרכ בעל נפתלי משכיל לניחא שהגהות שלו סי' ל' כתב על דברי הסה"ד שהביא מן מדרש טו"ט דף ס"ט לא מלאמי, אולם המלה דף הוא בטעם מלאמי המעתיקים וכוונת מלת "ס"ט" סי' ט' כדרך בעל סדה"ד לרשום סי' כך וכך במקום תזמור כך וכך והוא במאמר ברשמי תזמור ט', ונגדפס בטעם נשם רבי שמואל. (רפז) שם בתזמור ד' הערה ס"ג העיוותי בכ"י האחרים ונגדפס הגי' ורב חמל. (רפה) בכ"י ב' ג' ד' ז' ונגדפס וילקוט הגי' ורב חמל כמו שהבאתי שם תזמור ח' הערה ח'. (רפט) בכ"י האחרים ונגדפס הגי' נשם ר' אידו במקום נשם רבי. (רצ) כ"ה גם בכ"י ו', ובכ"י האחרים ונגדפס הגי' רבי חמל בתזמור פ' הערה י': (רצא) כ"ה גם בכ"י ו', ובכ"י האחרים ונגדפס הגי' רבנן אמרי וילקוט גורס ר' פ"ט בתזמור פ' הערה י'.

מבוא

י"ג עם ר' יוסי בר יהודה שאלו לר' יהושע בן קרחה, צ"ד א' יחד עם ר' נתן, ק"ד ב', שם כ"ד.

רמי בר יחזקאל. צ"ב י"ג עם רבנן (רצב).

אות ש

ר' שילא. פ' ז' עם רבנן (רצג).

ר' שילא בר יצחק (רצד).

ר' שילא מבפר תמרתא. ק"ד ט"ו בשם ר' יוחנן (רצה).

ר' שלום הלוי. ק"ה ה' (רצו).

שמואל. ט' א' (רצז), שם ו', כ"ג ז' עם רב, ע"ח י"ב עם רב, ק"ד ט'.

ר' שמואל. ג' ה' (רצח), ה' ג' ר' הנינא שאלו, ה' ג', שם ה', ט' ב' בש"ר יהודה (רצט), י"ד ג' ר' יהודה בשמו, שם ד', ט"ו ד', י"ח כ"ב, כ"א ה' ר' ברכיה בשמו, כ"ב ז', שם י"ט בש"ר הנינא (ש), כ"ג ד', כ"ו ז' ר' ברכיה בשמו, נ"ג א' (שא), נ"ה ב' (שב), צ"ט א' ר' יהודה בשמו, ק"ו א' (שג), שם ה', שם ח', ק"ו א' ר' ברכיה בש"ר חלבו בש"ר שמואל.

ר' שמואל בר אבא. י"ט ד' (שר).

ר' שמואל בר חייא. י"ח כ"ט עם ר' יודן בשם ר' חנינא (שה).

ר' שמואל בר חנינא. כ"ב י"ט (שו).

ר' שמואל בן יהוצדק. א' כ' ר' יוחנן בשמו (שו).

ר' שמואל בר יצחק. א' י"ט, נ"ז ב', פ' א' ר' יהושע הבהן בר נחמיה בשמו, פ"ו ב' ר' יהודה בשמו, צ"א ג' (שה), צ"ב י"ב, ק"ד כ"ז (שט).

ר' שמואל בן לקיש. י"ט ט"ו (שי).

ר' שמואל בר נחמני או בר נחמן. א' י"ג, שם שם בש"ר יונתן, שם י"ד, שם ט"ו, שם כ"א, ב' ו' ר' אהא בשמו, שם י', ג' ג', שם שם, ה' ד', ז' ב', שם ז', שם שם, ט' י"א, י"ג א', ט"ז ז', י"ח ז', שם י"ב, שם שם, שם כ"ג, שם ל', י"ט

אלעזר אומר כמו שהבאתי שם במזמור ל' הערה ע"ד. (רצב) ככ"י האחרים ונדפס מובא סתמי, ועיין קדס"ד דף קע"ב פ"א בערסו. (רצג) נזכר בירושלמי. (רצד) עיין להלן ר' שמואל בר יצחק בהערה ט"ח. (רצה) הוא ר' שילא ח"ט כפר תמרתא עיין קדס"ד בערסו וסביב שם גם את הש"ס. (רצו) ר' יהודה הוא בט עיין לעיל בערסו ר' יהודה הלוי בר שלום. (רצז) לפנינו שם רב כריס דשמואל בשם שמואל ונדפס בשם רבי שמואל לעיל בערה רפ"ו. (רצח) בתנחומא ובפסיקתא הגי' ר' שמואל בר אמי והוא ר' שמואל בר אימי בירושלמי. (רצט) ככל כ"י האחרים ונדפס הגי' ר' שאלו בש"ר יהודה, ובקס"ר ר' שאלו דרוש בש"ר שמעון, ובליקוט ר' שמואל בש"ר ירמיהו ל"ל בש"ר יהודה ע"ש מזמור ט' הערה י"ז. (ש) בפסיקתא ד"לכ החודש הגי' ר' שמואל בר חייא בש"ר חיינא, ובפסיקתא רבתי שם ר' שמואל ב"ר חייא בר יהודה בש"ר חיינא, ובג"ר פת"מ אות ז' ר' שמואל בר חייא ור' יודן בש"ר חיינא ל"ל בר יודן, וע"ש במזמור כ"ג הערה פ"ה ועיין להלן הערה ט"ה. (שא) כ"ה גם ככ"י ו' אצל ככ"י האחרים ונדפס מובא סתמי. (שב) גם פה ככ"י האחרים ונדפס מובא סתמי. (שג) במזמור י"ט אות ב' ובירושלמי הגי' א"ר שמואל בר נחמני כמו שהבאתי שם במזמור ק"ז הערה ג'. (שד) נזכר הרבה פעמים בירושלמי ר' שמואל בר בא, ועיין קדס"ד דף קע"ז ע"א בערך רב שמואל בר אבא. (שה) בעל קדס"ד דף קע"ט ע"א הביא ר' שמואל בר חייא בר יהודה בש"ר חיינא בשם ירושלמי ברטת פ"א ואין ספק שיש לתקן גם לפנינו ר' שמואל בר חייא בר יודן בשם ר' חיינא והביא בן גם בשם מדרש חזית, ובעל קדס"ד אחר שהביא האין ירושלמי דפ"ק דברכות הביא עוד מ"ש ב' וכתב הרב המופלג מוהר"ר נפתלי משכיל לאיתן לא ידעתי כוונתו. ולדעתי ה' כתוב מ"ש ג' וכוונתו מעט שני פ"ג והוא שם בירושלמי דף כ"ד ע"א ובשמות נעמק מ"ש ב'. (שו) ככ"י האחרים ונדפס ר' שמואל קחם והמאמר נקמה בב"ר פת"מ אות ז' ושם הגי' ר' שמואל בר חייא ור' יודן בש"ר חיינא ל"ל בר יודן ועיין לעיל הערה ט'. ויש לתקן לפנינו בש"ר ט"ל ר' שמואל בר חייא בר יודן בש"ר חיינא, ושם במזמור ה"ל במאמר שלאחריו נזכר ר' שמואל בשם ר' חיינא. (שז) בעל קדס"ד הביא דברי הומוסין רב שמואל בר לודק ולא ל"ן המקור, וכאן ל"ל ר' שמעון בן יאזדק. (שה) ככ"י האחרים ונדפס רבי שילא בר רבי יצחק כמו שהבאתי שם במזמור ל"א הערה ל"א וגם בעל קדס"ד דף קע"ד ע"א הביא ר' שילא בר יצחק ש"ש מזמור ל"א. ויומר נטן ש"ל כמו לפנינו ר' שמואל בר יצחק כי לא נמלא בשום מקום ר' שילא בר יצחק. (שט) עיין אודותיו מובא התנחומא פ"ז הערה קס"ד. (שי) תקנתו בפנים ר' שמעון בן לקיש כמו שהא' ככ"י האחרים ונדפס

י"ט ב', שם ה', שם י"א בש"ר יונתן, כ' ג', כ"ב כ', שם כ"ט (שיא), כ"ז ג', ל"א ג', שם ה' עם ר' יהושע בן לוי ורבנן, ל"א ט', ל"ד ב', שם שם, ל"ו ו', נ"ב ד', ס"ה ד' ר' חנינא בר פפא שאלו, ע"ג ד', פ' ב', פ"ו ז', פ"ה ב', פ"ט ב', צ' ו' ר' ברכיה ור' חלבו בשמו, צ"ג ד', צ"ד ג' (שיב), צ"ז ב', ק"א ד' ר' יודן בשמו, ק"ב א' בש"ר יונתן (שיג), שם ג' בש"ר יונה (שיר), ק"ג ט', שם י', שם י"א, ק"ד ד' ר' שמעון בן יהוצדק שאלו, שם כ"ה, ק"ה ג' ר' לוי בשמו, ק"ו ו', שם שם ר' הונא בשמו, ק"ח א', ק"ד ג'.

רב שמואל בר שילא. ס"ה ג' רב הושעיא בשמו (שטו).

ר' שמלאי. כ"ה י"א, כ"ז ו', נ' א' המינין שאלו.

ר' שמעון. א' ב' ר' הונא בשמו, שם כ"ב, ד' ג' (שטו), ז' ט' (שיז), י"ה כ"ט (שיח), י"ט א' ר' ברכיה בשמו, כ"ג ד' שאלו ר' אלעזר, כ"ד ד' (שיט), כ"ה ב' בש"ר סימון (שכ), ע"ג ד' ג"כ בן, ע"ח י"ט (שכא), פ"א ג', ק"ה ט'.

ר' שמעון בר אבא. כ' ב', ל"ה ב' בש"ר יוחנן, נ"ב ח' ג"כ בן, ק"ד כ"ז (שכב).

ר' שמעון בן גמליאל. ז' ט', ט' י"ג.

ר' שמעון בן חלפתא. כ"ב י"ג יחד עם ר' חייא בר אבא.

ר' שמעון בן חנן. ע"ה י"ז בשם ר' יוסי בן קצרתה (שכג).

ר' שמעון בן יהוצדק. ק"ד ד' שאל את ר' שמואל בר נחמני.

ר' שמעון בן יוחי או בן יוחאי. א' ז', שם י"ב, שם י"ג, ג' ג', י"ב ב' (שכד), ט"ז ז', י"ז ד', שם י"ג, י"ט י"ז, כ"ג ג', ל"ו ח', ע"ח ג' ר' יודן בשמו, ע"ח ט' ר' יהושע בן קרחה בשמו, צ"א ב', שם שם, שם ו' ר' חנינא בש"ר אבהו בשמו, צ"ב ח', צ"ג ד' (שכה), צ"ד ב', שם ג', ק"ג ח'.

ר' שמעון בן יוסי. ע"ה ו' עם ר' ברכיה ור' לוי בש"ר מאיר (שכו), שם שם ר' יוסי בן זימרא בשמו.

ר' שמעון בן לקיש. א' ב' ר' אמי בשמו, ב' י"ג, ו' ג', ז' ג', י"ד ז', ט"ז א', שם ה' ר' יהודה בשמו, י"ה ז' ר' נחמיה בשמו, שם ט"ז, שם שם, שם כ', שם שם, שם כ"א ר' ברכיה בשמו, י"ה כ"ה ר' זעירא בשמו, י"ט י"ג יחד עם ר' ינאי, כ' ד', כ"ב כ"ב, כ"ה

ולא נמלא שם ר' שמואל בן לקיש. (שיא) כ"ה גם ככ"ו ו' וכן נחבא בילקוט, ובכ"י האחרים ובנדפס ר' שמואל סתם, ובוי"ל ר' ישמעאל בן נחמן ל"ל ר' שמואל בר נחמן כמו שהעירוני שם במזמור כ"ב הערה קמ"ד. (שיב) לפניו ר' אייבו ור' שמואל בר נחמני ובילקוט הגי' ר' אבהו ור' שמואל בר יצחק כמו שהבאתי שם במזמור ל"ד הערה ט"ו. (שיג) כ"ה גם ככ"ו ו', ובכ"י האחרים ר' שמואל בע"ל נמן כמו שהבאתי שם במזמור ק"ג הערה ז'. (שיר) בכ"י האחרים ובנדפס בע"ל אבה, ובילקוט בע"ל יונתן כמו שהבאתי שם במזמור ק"ז הערה ט"ו. (שטו) נזכר גם בדירושלמי פי"ן סדס"ד דף קט"ז ע"ב בערך רב שמואל בר עילם. (שטז) לפניו ר' שמעון בע"ל זירא וכלל כ"י ובנדפס המלות "בע"ל זירא" ליתא ובירושלמי הגי' ר' שמעון בן לקיש כמו שהבאתי שם במזמור ד' הערה כ"ו. (שיז) במשנה הגי' ר' שמעון בן אליעזר כמו שהבאתי שם במזמור ז' הערה ל"ג. (שיח) במתומת הגי' ר' שמעון בן זירא כמו שהבאתי שם במזמור י"ח הערה ר"ה. (שיט) בכ"י האחרים ובנדפס הגי' ריש לקיש ואין ספק ע"ל לפניו ר' שמעון בן לקיש, ובכ"ל ובמתומת הגי' ר' חנינא ע"ש במזמור כ"ד הערה ט"ו. (שכ) בעל סדס"ד דף קפ"ט ע"ב הביא ר' שמעון בע"ל סימון שוח"ט ס"י כ"ד והעיר שם סדס נפתלי משביל לחימן בהנהגת שלו בקי' כ"ד לא מלאחי כלל רק בקי' כ"ה ר' שמעון בע"ל ר' סימון והוא המאמר שלפניו. (שכא) לפניו א"ל שמעון לר' חייא ובכ"י האחרים ר' שמעון בר חייא וכן הוא בדפוסים הראשונים דפוס קאנטאטאנינא ודפוס וויניציא, אבל האות אמת תיקן א"ל שמעון לר' חייא רבה ומיקן בן עפ"י הילקוט, ובדפוס פראג ואח"כ בדפוס אמסטרדם הניגו בן צפנים המדרש כי בן דרך המפרש מהר"י סתן לתקן צפנים עפ"י האות אמת, ובירושלמי מנילס פ"א הי"ד (ע"ב פ"ד) איתא ר' חייא רבה אמת לר' שמעון נרנני פי"ן מה שהבאתי שם במזמור ט"ח הערה קמ"ו. (שכב) כ"ה גם ככ"ו ו' אצל בכ"י האחרים ובנדפס הגי' ר' שמואל בר אבהו הבאתי לעיל ועיין שם במזמור ק"ד הערה ל"א, ור' שמעון בר אבהו מובא הכנסה בדירושלמי פי"ן סדס"ד בערכו ובמנוח הירושלמי דף קכ"ז ע"ב. (שכג) כ"ה גם ככ"ו ו', ובכ"י האחרים ובנדפס הגי' ר' שמעון סתם. (שכד) בחיזה כ"י ובנדפס הגי' ר' שמואל בן יוחאי ל"ל ר' שמואל בר נחמן כמו שהעירוני שם במזמור י"ב הערה כ"ה. (שכה) בכ"י האחרים א"ל שמעון בן לקיש, ובנדפס אמת ריש לקיש כמו שהבאתי שם במזמור ל"ג הערה י"ג. (שכו) בפסיקתא ר' נכ"י ור' חלבו בשם ר' שמעון בן יוחאי, ובמתומת ר' נכ"י בשם ר'

שם שם (שם רמו תשצ"ב)	ר' אלעזר. ס"ז א'
שם שם (שם רמו תת"ב)	" " ע' א'
שם שם (שם רמו תשנ"ה)	ר' ביבי. מ"ח ב'
(ילקוט תהלים רמו תשס"ז)	ר' בנאה בשם רב. נ"ב ז'
שם שם (שם רמו תשע"א)	ר' בנימין. נ"ד ב'
שם שם (שם רמו תשצ"ב)	ר' ברכי'. ס"ז א'
שם שם (שם רמו תתס"ה) (שמא)	ר' ברכי' בש"ד סימון. ק"ו ז'
שם שם (שם רמו תשפ"ח)	ר' חלבו. ס"ה ג'
שם שם (שם רמו תשמ"ז)	ר' חנין. מ"ד א'
שם שם (שם רמו תר"ז)	ר' חנינא. א' י"ט
שם שם (שם רמו תת"ב)	ר' חסדא. ע' א'
שם שם (שם רמו תשע"ה)	ר' מביומי משמי דרב. נ"ו ד'
שם שם (שם רמו תשנ"ה)	ר' יהודה. מ"ח א'
שם שם (שם רמו תשע"א)	ר' יהודה אמר רב. נ"ה א'
(ילקוט שמואל רמו קל"א)	ר' יהושע בן לוי. נ"ב ד'
שם תהלים " תשנ"ב)	" " מ"ז א'
שם תהלים רמו תתכ"א) (שמב)	ר' יהושע הכהן בש"ד חנינא בר יצחק. ע"ח כ"א
(ילקוט תהלים רמו תשנ"ג)	ר' יודן. מ"ז ב'
(" " " תש"ע) (שמג)	" " נ"ג ב'
(" " " תשע"א)	" " נ"ד ג'
(" " " שמואל קלד)	" " נ"ז א'
(" " " תהלים " תשע"ז)	ר' יוחנן. ס' א'
(" " " תת"ה)	" " ע"ב ב'
(" " " תת"ט)	" " ע"ד א'
(" " " תת"יג)	ר' יוחנן בן נורי. ע"ו א'
(" " " משלי " תתקנ"ז)	" " נ"ט ב'
(" " " תהלים " תש"ע)	ר' יונתן. נ"ג ב'
(" " " " " תשנ"ז)	ר' ינאי. מ"ח ד'
(" " " " " תשע"ב)	ר' יעקב בר אידי. נ"ה ד'
(" " " " " תרע"ב)	ר' יעקב בר זבדי. י"ט א'
(" " " " " תת"ב)	ר' יעקב איש כפר תמרתא. ע' ג'
(" " " " " תרס"ב)	ר' יצחק. י"ד ד'
(" " " " " תשנ"ה)	" " ס"ח ב'
(" " " " " תשמ"ז)	ר' כהנא. מ"ד א'
(" " " " " תשנ"א)	" " מ"ז א'
(" " " " " תש"ע)	ר' לוי. נ"ג ב'
(" " " " " תשנ"ה)	ר' משרשי'. ס"ז א'
(" " " " " תשע"א)	ר' נהוראי. נ"ד ג'

לימא נכ"י וננדפס. (שמא) נכ"י וננדפס לימא סמלות "בכ"י סימון". (שמב) נכ"י וננדפס סמלות "בכ"י
 סמיתא בר ינח"ק לימא. (שמג) בילקוט עס א"ל יודן נקט רבי משום בר קפרא. ולפינוי מוכח קסמי.

מלה	מזמור	אות	הערה	מלה	מזמור	אות	הערה
*אנבטא	עה	צו	קיו	אמטרופוס	עה	צו	קנה
*אנבונין	צב	צ	צ	*אפטיקון	צב	צ	קל
*אנבוכין	"	"	"	*אפיא	"	"	נ
אנריא	יט	ט	פג	*אפי	יט	ט	נ
אנדרטי	יד	ג	טו	*אפיליון	יד	ג	ס
*אנדרנימוס	"	"	"	אפליטוס	"	"	קל
אנטיוכס	ט	ה	סה	*אפליקתא	ט	ה	קל
אנטיוכיא	"	"	"	*אפמיא	"	"	קנה
*אנטיא	טו	א	א	"	טו	א	קנה
*אנטכא	עה	טו	קיו	*אנטיסין	עה	טו	קנה
אנטונינוס	נט	נט	קכג	אנפוסין	נט	נט	קנה
*אנטיא	טו	א	א	אנפון	טו	א	קנה
אנכוכין	צב	צ	צ	*אפיפורין	צב	צ	קנה
אוני	קד	כז	סט	*אפיפורין	קד	כז	קנה
אננקי	יה	י	רכה	אפיסטון	יה	י	קנה
*אנסיומא	י	י	ט	אפסניות	י	י	קנה
*אנפליגוס	עב	ט	טו	*אפס	עב	ט	קנה
אנפוריא	קרת	ט	ל	*אפקלתא	קרת	ט	קנה
אנקקנירא	קד	ט	ט	אפריון	קד	ט	קנה
*אנקקרא	"	"	"	"	"	"	קנה
אונקוס	ד	ט	עט	אפרכוס	ד	ט	קנה
אסטרטיגוס	יה	י	צ	אפרכוס	יה	י	קנה
*אסטרטיא	ה	י	ט	אפריא	ה	י	קנה
אסטרטיא	צב	ט	קג	*אצטרובלין	צב	ט	קנה
אסטרטיקולין	עט	ט	קד	אקיינוס	עט	ט	קנה
אסטרטיקוסין	קד	טז	סה	אקלפרין	קד	טז	קנה
*אסטרטילוסין	"	"	"	איקונוא	"	"	קנה
*אסטרטיליטין	עט	א	יד	איקונין	עט	א	קנה
אסטרובלין	ג	ט	קז	*אקנקיתא	ג	ט	קנה
*אסכילי	ד	י	קז	ארביל	ד	י	קנה
אסלא	פו	י	לז	*ארדיכל	פו	י	קנה
אספליגית	נא	ט	ד	ארטי	נא	ט	קנה
*אספליטון	עג	א	ד	אריך	עג	א	קנה
אספמיא	נט	לז	קז	אריכא	נט	לז	קנה
אספסיינוס	יה	ט	קז	ארכיטון	יה	ט	קנה
אספקלריא	ה	ה	לז	*ארכיטקטון	ה	ה	קנה
*אספריוטון	עג	א	ד	ארכון	עג	א	קנה
אסקוטא	ג	ט	ט	ארנונא	ג	ט	קנה
*אסקופי	י	ט	ט	*ארנקי	י	ט	קנה
אסקופסי	"	"	"	ארסטון	"	"	קנה
*אסקפסטי	קז	י	טז	*אתניסאה	קז	י	קנה
אסרא	אז	טז	נא	ט	אז	טז	קנה
*אפרמוסין	יה	ט	לז	*טאין	יה	ט	קנה
אפישורפין	ט	ט	ט		ט	ט	קנה

מילה	מזמור	אות	הערה	מילה	מזמור	אות	הערה
*בדודיות	שז	ד	כב	*גנחיים	נה	ד	נז
*בין	שז	ה	לה	געגע	טג	ד	ל
בארי	קלז	ג	י	גשש	יט	ו	סז
ביא	קיד	ג	יע				
בזאי	נה	ל	רפז	ד			
*בישי	טז	טז	צט	דיבורא	טז	ו	סז
בי תרו	נה	ל	רלש	דוגמא	קיה	ט	סז
בית אלים	סה	ס	כא	*דגמשיות	"	ט	סז
בלם	לב	ג	ז	*דגמניות	"	ג	סז
בולים	קלו	ז	יה	*דידימוס	טט	ג	סז
בליסמרא	יה	יט	עט	דו	קיה	ט	סז
בימה	ס	ו	ל	*דיגמיות	ג	ט	סז
בן פיחה	ו	ע	קב	דיכוס	א	ט	סז
ביסדיא	יה	ל	רבא	דיתיקי	א	ט	סז
*בסיליאוס	טז	ט	יא	דיופא	א	ט	סז
בסיליקי	טז	א	ה	דייש	א	ט	סז
בעבע	נה	ה	לה	*דיכאות	טז	ז	סז
בעל זמרה	שא	ג	יה	דלטר	ז	ט	סז
בעט	לג	ג	יה	דמוך	טט	ט	סז
בצוריות	טז	ז	קא	דומה	ז	ט	סז
בקיינוס	נה	ז	פב	*דימוס	ג	ט	סז
בוצין	א	ה	לו	דימוס	ז	ט	סז
*בר פחין	ו	ע	קב	דימוס	טז	י	סז
ברבר	נה	ז	נא	דימוס	טז	ה	סז
בורגנין	י	א	ה	דימוסיא	טז	ה	סז
בורגן	"	"	"	דיסמוס	טז	ג	סז
*ברטניא	יש	צ	ע	*דר	טז	ט	סז
בת צידעא	קלז	ו	ל	דיריגון	טז	ו	סז
ג				דרום	טז	ט	סז
גברתן	יה	לב	רנה	דורון	א	ז	סז
גיהוזין	נו	ד	כו	*דוריה	א	ז	סז
גזא	לב	ג	יט	דיפליא ספיא	א	ז	סז
*גזא (בר גזא)	עה	יא	נט	*דיפליסט	א	ז	סז
גיים	ט	ג	יח	*דיפלא איסמורה	א	ז	סז
גולגלת	י	ו	יד	*דיופלסטון	טז	ז	סז
גליא	טט	לא	קנו	*דקלמיאנוס	טז	ז	סז
גלילאה	טז	ה	יו	דקק	טז	ז	סז
גלוסקא	ו	ע	ק	דשא	טז	ז	סז
*גלוקדקא	טז	ו	לג	ד			
גמסאות	יע	א	ג	הגמן	ה	ט	סז
גינאות	טז	ו	יע	*הפלס	א	ט	סז
*גונניות	"	"	"	המגון	א	ט	סז
גנוסי	קה	ז	ט	הגדיוסין	א	ט	סז

מלה	ממור	אות	הערה	מלה	ממור	אות	הערה
*הניוכין	יו	ה	לה	טמיון	קפז	י	ע
הנדיות	י	ג	יה	טימי	יפ	ט	ט
הנדיקי	צב	ה	סה	טינא	קו	ז	ט
הרכנא	קלו	ו	כה	טס	לו	יא	ט
ז				טפא	טו	יב	ט
זיברתא	א	כב	שג	*טפאטא	א	יג	ט
זמיות	קכט	ג	י	*טארנא	ג	יד	ט
זוניא	קג	ה	לה	טרוד	ז	יז	ט
ח				טריאות	ד	יח	ט
חגונין	טג	ד	יע	*טרבסמון	כב	יט	ט
*חויק	עה	ו	לג	*טרמוסיא	ע	כ	ט
חיוורא	יא	י	נג	*טרמנפה	יה	כא	ט
חזוית	יה	צ	טט	*טרמנפה	"	כב	ט
חזוי	קכו	ז	יפ	*טרמנסנה	כב	כג	ט
*חזין	"	"	"	טרקסמון	"	כד	ט
*חיורא	יא	ו	נג	*טרסכמון	"	כה	ט
הכים	טו	ה	טה	*טרקסמון	"	כו	ט
*הכינא	נא	ד	סט	י	טו	כז	ט
הילד	נה	ו	טט	ירדן	טו	כח	ט
חלזון	טג	ז	טט	ירמך	טז	כט	ט
*חלחולת	נה	ח	טה	ירקמי	טז	ל	ט
חילתא	טו	ו	טט	יתר	טז	לא	ט
חמין	טו	ו	טט	ט	טז	לב	ט
*חמץ	"	"	"	כאר	טז	לג	ט
חמתן	צב	יא	צה	*כובבו	טז	לד	ט
חפפית	יה	א	סה	כדוריות	טז	לה	ט
*חצובות	פז	ג	יה	כיון	טז	לו	ט
חצרמות	יא	ו	טז	כוסקין	טז	לז	ט
ט				כחלא	טז	לח	ט
טבלא	א	ט	רפג	*כוכבי	טז	לט	ט
טבלרין	יז	ג	י	כלך	טז	לא	ט
טבריא	טו	ו	טט	*כלקדיקא	טז	לב	ט
*טבריים	נה	ד	טז	כמלניות	טז	לג	ט
טיברי	עה	ד	יז	כמן	טז	לד	ט
טביא	יה	ל	ריו	כנה	טז	לה	ט
טמפראות	טה	ד	יד	כנמא	טז	לו	ט
*טמפראות	"	"	"	כנין	טז	לז	ט
טמריגון	עה	פז	קכא	כסף	טז	לח	ט
*טמריאות	יד	ג	יע	כסכס	טז	לח	ט
טכסים	ג	ג	כה	כפת	טז	לח	ט
טלמוסא	ג	ד	יד	כפישא	טז	לח	ט

מלה	מזמור	אות	הערה	מלה	מזמור	אות	הערה
*כצוריות	ט	ז	קא	*מרגליות	ט	ז	"
כרכם	יה	כס	קיא	*מורטניא	נה	יד	נא
*כרכם	כב	כד	קיה	סירם	א	ה	קז
*כר	כג	ט	קלא	*מרק	צב	ה	ש
*כיש	א	כא	רצב	משפל	ג	יע	צה
כשכש	לג	ג	ה	נ			
כינתא	יה	ל	הלא	נבוריא	יפ	ג	נא
כהף	ג	ה	לד	נוה	ש	ג	ז
כתיחן	ש	ג	ס	ניב	צב	יע	קש
ל				*נוולא	יה	ל	ללא
לגיון	ה	ז	ט	נספאות	סה	ג	ה
לגינא	א	כא	רצב	נימא	פא	ג	ה
*לבלך	ט	ד	ל	*נימסאות	סה	ג	ה
למין	א	יב	קד	גנס	קלו	ג	ה
לקופינינפוס	קכט	א	ו	נערדותיא	עה	יא	ט
*לקניתא	יז	ה	נה	נפנף	נו	ד	ט
מ				נקיבת	א	ט	רסה
פער	סה	ב	ד	נקלם	צב	יא	אא
*פדון	צב	ה	ע	נרתק	ו	ג	יש
מוזא	לג	ג	יד	*נשרא	יא	ו	נג
משפר	צג	ה	ל	נשריתא	עה	יא	נו
*משפרון	"	"	"	ס			
משרפם	לג	א	ב	סברן	א	ט	רעה
מטרפולין	צ	ה	לה	סיבכי	ט	ו	נג
סוימם	יה	יז	קיא	*סבקין	צ	ה	לה
סויספרופולין	צ	ה	לה	סגן	ט	י	לד
פלוגמא	יפ	ס	צה	סגניות	יה	יד	ש
*פלכיא	ט	ד	יז	סדנא	צ	יז	צא
מילחא	כד	ו	כג	*סדקארים	ה	ג	יז
*מיליא	"	"	"	סיטן	ט	ד	נה
*מלניא	"	"	"	*סכבי	כד	ו	נג
מילת	עב	ו	לא	סיכוין	א	ט	רעה
מנגניא	ט	ס	עד	סלד	א	ה	לג
מונישן	יה	ז	כא	סלייקוס	ט	ה	סה
מוספירין	ש	ז	סה	סליקיא	ט	יד	"
*מוסקין	א	ו	פה	סלפינום	יה	"	"
סמסם	נה	ג	יפ	*סלפינקם	"	"	"
מסתורין	קד	ד	יפ	*סלפידים	פא	ד	יה
מקלין	קה	ה	יפ	סמבק	צ	ה	לד
מרא	ט	ס	קז	סמלן	קכט	א	ג
*מרגזאות	יע	א	ג	*סמין	"	"	"
מרגיחא	צב	א	ג	*סמלניות	עה	יא	סג

מלה	מזמור	אות	הערה	מלה	מזמור	אות	הערה
טמטרינון*	ט	ט	ט	פיגה	ט	ט	ט
טמטרא	ט	ט	ט	פדגוג	ט	ט	ט
טמפניא	ט	ט	ט	*פודגרין	ט	ט	ט
טמרטוט	ט	ט	ט	*פדאמי	ט	ט	ט
טנדקינז	ט	ט	ט	פודיק	ט	ט	ט
*טנדיקס	ט	ט	ט	*פזמא	ט	ט	ט
טנדודין	ט	ט	ט	פזמדיקן	ט	ט	ט
טנגריא	ט	ט	ט	*פזמיקן	ט	ט	ט
טניער	ט	ט	ט	פיטורי	ט	ט	ט
טמרא	ט	ט	ט	פטרק	ט	ט	ט
טמפורינין	ט	ט	ט	פטומא	ט	ט	ט
טנקליטין	ט	ט	ט	פטסיקן	ט	ט	ט
ק	ט	ט	ט	פטרונה	ט	ט	ט
טפלירון	ט	ט	ט	*פטריקן	ט	ט	ט
*טפלוקה	ט	ט	ט	פלגא	ט	ט	ט
טפייטמוס	ט	ט	ט	פילום	ט	ט	ט
טפיקטורין	ט	ט	ט	פוליא	ט	ט	ט
טסקלא	ט	ט	ט	פלייטון	ט	ט	ט
*טקוטריס	ט	ט	ט	*פלוסקייא	ט	ט	ט
טקילום	ט	ט	ט	*פלומא	ט	ט	ט
טקיליא	ט	ט	ט	*פלניא	ט	ט	ט
טקטורין	ט	ט	ט	פוליסום	ט	ט	ט
טקסטמי	ט	ט	ט	*פולטיקא	ט	ט	ט
*טקטמי	ט	ט	ט	*פלסיון	ט	ט	ט
*טקריפטור	ט	ט	ט	פלסטר	ט	ט	ט
טרוות	ט	ט	ט	*פלסטון	ט	ט	ט
טריקה	ט	ט	ט	פילקא	ט	ט	ט
טירקאריס	ט	ט	ט	פלקין	ט	ט	ט
טורהא	ט	ט	ט	פלקיס	ט	ט	ט
ע	ט	ט	ט	פלוקמיא	ט	ט	ט
*ענעג	ט	ט	ט	פאמא	ט	ט	ט
עויק	ט	ט	ט	פמליא	ט	ט	ט
עולא	ט	ט	ט	פונדק	ט	ט	ט
עכו	ט	ט	ט	פונדקי	ט	ט	ט
עכנא	ט	ט	ט	*פנמון	ט	ט	ט
עילא	ט	ט	ט	פונדא	ט	ט	ט
עמילה	ט	ט	ט	פניא	ט	ט	ט
עטרא	ט	ט	ט	פנס	ט	ט	ט
עקס	ט	ט	ט	*פנוסקן	ט	ט	ט
*עקמן	ט	ט	ט	פנתרין	ט	ט	ט
עירוני	ט	ט	ט	פס	ט	ט	ט
פ	ט	ט	ט	*פטסיס	ט	ט	ט
פטר	ט	ט	ט	פטסיקן	ט	ט	ט
	ט	ט	ט	*פטליקן	ט	ט	ט

מבוא

נו

מילה	מזמור	אות	הערה	מילה	מזמור
קוסטנטינוס	ט	ח	טג	רומים	י
קוסטנטינא	"	"	י	רומילוס	"
קיסטור	י	ה	טו	רמתה	ג
*קסמינר	"	"	"	*רעף	צג
*קסיוהא	עה	ד	יע	רפרף	לג
*קסלפנס	לו	ו	יע	*רתמה	ג
קיסר	טא	ט	יע	ש	
קיסרין	טא	ט	יע	*שהץ	עה
קפד	א	ג	לג	שטפא	עה
קפה	א	ד	נג	שייר	י
קפסא	ט	א	ה	שברבואי	ה
קפץ	א	ט	יג	שלה	ל
*קקבטון	ד	ד	יע	*שלית	ט
קיקליון	ד	ג	יע	*שלף	ט
*קרמיות	סה	ה	יע	*שפנינא	ט
קרטס	ט	ט	טו	שפלא	ט
*קרובין	ט	ג	טו	שופת	ט
קדד	לג	ג	טו	שריית	ט
קרמיון	נד	ו	נה	שירקירוס	ה
קרוכיות	טו	ד	נד	שירתא	ז
קרונ	יה	טו	פה	שתיתא	ג
קרונ	ט	ט	טו	*שתותיה	נה
קרויוס	ט	ד	נג	ת	
קרץ	ט	א	ה	תדיוטוס	ט
קרצוף	לב	ג	טו	תלמוסא	ע
קרקס	יד	ג	יע	*תלמידה	יג
קרקוניא	יט	ז	ע	*תלמירה	"
*קרקדוניא	"	"	"	תוסבראות	טו
קורא	כג	ה	כו	תקוע	קה
קיש	א	כא	רצג	תרים	א
*רמאות	טח	ד	יד	תשושין	יה
רטיבה	כג	ג	יד		

המילה קוסטנטינוס
המילה קוסטנטינא
המילה קיסטור
המילה קסמינר
המילה קסיוהא
המילה קסלפנס
המילה קיסר
המילה קיסרין
המילה קפד
המילה קפה
המילה קפסא
המילה קפץ
המילה קקבטון
המילה קיקליון
המילה קרמיות
המילה קרטס
המילה קרובין
המילה קדד
המילה קרמיון
המילה קרוכיות
המילה קרון
המילה קרון
המילה קרויוס
המילה קרץ
המילה קרצוף
המילה קרקס
המילה קרקוניא
המילה קרקדוניא
המילה קורא
המילה קיש
המילה רמאות
המילה רטיבה

(ט) המדרשים אשר השתמשו במדרש שו"ט.

(1) מדרש שמות רבה לקח דברים מן המדרש שו"ט, ואביא פה איזה דוגמאות: (שמ"ד פ"ב אות א') הה"ד יודיע דרכיו למשה כו', נובע משו"ט מזמור ק"ג אות י'. (שם אות ב' עד שלא הרב בית המקדש היתה שכונה שורה בתוכו כו' א"ר אחא אין השכינה זזה בכותל מערבי, הוא בשו"ט מזמור י"א אות ג' ונמצא גם בתנחומא שמות אות י', ואולי נובע מתנחומא. (שם שם) היה מונע הגדולים מפני הקטנים והיה מוציא הקטנים לרעות כדי שירעו עשב הרך כו', הוא משו"ט סוף מזמור ע"ח. (שם פ"ד אות א') הה"ד נקי כפים ובר לבב כו' עד סוף אות א' הוא משו"ט מזמור כ"ד אות ז', ובשמ"ר הוא בהרחבת לשון ע"ש. (שם פ"ז אות ד') שנאמר השומרים הבלי שוא ולמי אני מבקשת כו' שנאמר לעלוקה שתי בנות, הוא משו"ט סוף מזמור ל"א. (שם פ"ט אות י') א"ר אבין ממכת דם העשירו ישראל, הוא משו"ט מזמור ע"ח אות י', ומובא בילקוט רמז ת"כ. (שם פ"י אות ב') כל מכה ומכה שהיתה באה על המצרים במצרים היה הדבר ממשמש ובאה עמה, הוא בשו"ט מזמור ע"ח אות ט"ו. (שם שם אות ג') ר' יוחנן אמר כ"מ שהיה שם עפר והיה מפה של מים בו, משו"ט מזמור ק"ה אות ט'. (פ"י"ב אות ד') יתרוג בברד גפנם ושקמותם בחנמל ר' יהודה בר שלם אמר מהו בחנמל כו', הוא משו"ט מזמור ק"ה אות ט', ומובא בילקוט רמז תתס"ג בשם השו"ט, ובמדרש שמ"ר מצוין בפנים כל המאמר הנ"ל "במדרש תהלים" והציון הזה הוא מהמעתיק. (פכ"א אות ד') ר' פנחס בש"ר מאיר ור' ירמ' בש"ר חייא בר אבא כו', הוא משו"ט מזמור י"ט אות ז', ובשמ"ר הוא בהרחבת לשון ע"ש. (שם שם) שומע תפלה אתה מוצא ב"ו אינו יכול לשמוע שנים כאחד כו', הוא משו"ט מזמור ס"ה אות ב'. (שם אות י') לא הסרת דבר שלא היו חסרים אלא להזכיר דבר והוא נברא לפניהם, כעין זה במדרש שו"ט מזמור כ"ג אות ג'. (פכ"ז אות ט') זש"ה בני אם ערבת לרעך כו', הוא משו"ט מזמור ח' אות ד'. (פל"ו אות א') כתיב בצור צור את אמרת אני כלילת יופי כו', הוא משו"ט מזמור מ"ח אות ב'. (פמ"א בסופו ופמ"ד אות ח') בענין אף והמה הוא משו"ט מזמור ו' אות ו'. (ריש פמ"ג) ר' ברכי' שתיים אתה בשם רבינו כו', הוא משו"ט מזמור ק"ז אות ו'. (פמ"ה אות ג') ר' יוחנן אמר כך דרש משה מנודה לרב מנודה לתלמיד, הוא משו"ט מזמור כ"ה אות ו', ודומיהם.

(2) מדרש ויקרא רבה שאב ג"כ דברים משו"ט, כמו שתראה. (וי"ד ריש פ"א) ר' תנתום בר חנילאי פתח ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו במה הכתוב מדבר כו', כל אות א' לקוח מן שו"ט מזמור ק"ג אות י"ז, ובוי"ד הוא בהרחבת דברים ובהוספות. (שם פ"ג אות ב') נפש כי תקריב יראי ה' הללוהו כל זרע יעקב כבודו (תהלים כ"ב) יראי ה' אריב"ל אלו יראי שמים כו' עד סוף אות ב' הוא משו"ט מזמור כ"ב אות כ"ט, ובוי"ד נוסף "רבי חזקיה ור' אבהו בש"ר אלעזר אמרי אם באין הן גירי צדק", ובמקום לעתיד לבוא הצינו במדרש לעולם הבא, וכן נוסף בוי"ד "למה ת"ל כל זרע יעקב כבודו אלו אחד עשר שבטים" וכן א"ר בנימין בר לוי המלות "בר לוי" נוספו והשמיט שם מאמר אחד ורבנן אמרי כו' כי מובא במדרש וי"ד שם רק על שם הסיום על הכתוב כי לא בזה וגו' וכשם שלא בזה את תפלתו גם לא בזה את קרבנו לכן השמיט זה. (שם פ"ג אות ה') אגריפס המלך בקש להקריב כו', הוא משו"ט מזמור כ"ב אות ל"א ובוי"ד מביא זה באמצע המאמר ובאמת הוא ההמשך על לא בזה ולא שקץ שהביא באות ג', והמלות וגעש השור והוציא מחט הוא הוספת המסדר ממדרש וי"ד, וגם המאמר שלאחריו באות ו' הרי שהביא מנחתו מגולה מאספיא כו' הוא משו"ט. (שם פ"ד אות ז') ר' יוחנן וריב"ל, ר' יוחנן אמר ה' פעמים אמר דוד ברכי נפשו כו', הוא משו"ט מזמור ק"ג אות ג' ובמדרש שו"ט נוספו דברים מאת המעתיק מגמרא ברכות י' ע"א ע"ש. (שם שם אות ח') וכי מה ראה דוד להיות מקלם בנפשו להקב"ה כו', הוא משו"ט מזמור ק"ג אות ד', ובוי"ד הוא בהרחבת דברים ובאריכות. (שם פ"ה אות ה') ר' ברכי' בש"ר אבא בר כהנא אמר מה עשו שבנא ויואח כו', הוא משו"ט מזמור י"א אות ב', ובוי"ד הוא בהרחבת לשון ומתוקן יותר. (סוף פ"ה אות ח') ואומר השמים מספרים כבוד אל א"ל השמים שמא את צריך לכלום כו', עד סוף פ"ה, הוא משו"ט מזמור י"ט אות י"ז. ועיין בהרז"ו במדרש וי"ד שם שכתב כאן בוי"ד

(בו"ד) לקוח משם (משו"מ) וכאן חסר. (פ"ט אות ג') א"ר אבהו זה אתד מן הסקראות שישועתו של הקב"ה ישועתן של ישראל ולכה לישועתה לנו, הוא משו"מ מזמור פ' אות ג'. (פ"י אות ה') ר' הונא בש"ד הנינא בר יצחק אמר יצא שמח בו, הוא משו"מ מזמור ק' אות א'. (שם אות ז') ויפול על פניו ארצה הוא משו"מ מזמור י"ח אות ל"ב. (פ"א אות ה') וי"ה עם חסיד תתחסד ר' יהודה פתר ר' נחמי' פתר בו, הוא משו"מ מזמור י"ח אות כ"ב, ובמדרש וי"ד הלשון מתוקן יותר. (שם אות ו') א"ר שמואל בר נחמן כל שבעת ימי הסנה בו, הוא ג"כ משו"מ שם. (שם פ"ב אות ג') פקודי ה' משמחי לב תני תוקיה נעשה דברי תורה עטרה לראש בו, הוא משו"מ מזמור י"ט אות מ"ו. (שם פ"ג אות ג') רב אמר לא נתנו המצות אלא לצרף בהן בו, הוא משו"מ מזמור י"ח אות כ"ה. (פכ"א אות ז') ואל יבא בכל עת אר"י בר סימן צער גדול ה' לו למשה, הוא משו"מ סוף מזמור י', ובוי"ד נוסף עוד רק שנכנס בסדר הזה בו. (פכ"א אות פ') אמר רב בשעה שגלגל חמה ולבנה נכנסין ליטול רשות מלפני הקב"ה בו, וגם המאמר מר' לוי שם, הוא משו"מ מזמור י"ט אות י"א, ובוי"ד הוא בהרחבת דברים ומתוקן הלשון, ונוסף שם המאמר מר' הושעיל בריה דר' שמלאי, גם לפני המאמר מה הקב"ה עושה נוסף בוי"ד, א"ר יוסמא בר שונם עיין בשו"מ בהערות שלי. (פכ"ד אות ג') מעשה בקרתני בו, הוא משו"מ מזמור כ' אות ז'. (שם אות ד') א"ר לוי כל טובות וברכות ונחמות אינן אלא מציון, הוא משו"מ מזמור י"ד אות ז'. (פכ"ו אות א') אמרות ה' אמרות מהורות ר' יודן בש"ד יוחנן ור' ברכי' בש"ד אלעזר ור' יעקב דכפר הנין ואמרין לה בשם ריב"ל מצינו שעיקם הקב"ה בו, הוא משו"מ מזמור י"ב אות ד', ושם בשו"מ מובא רק בשם ריב"ל לבד ואולי כוון המדרש וי"ד שהביא וואמרין לה בשם ריב"ל אל המדרש שו"מ. (שם אות ב') מן גלגלי דידך בסירה הוערה, הוא משו"מ מזמור ז' אות ד'. (שם אות ג') א"ר תנחום בר הנילאי ב' פרשיות, הוא משו"מ מזמור י"ב אות ד', ובוי"ד הלשון מתוקן גם נוספו המלות „בר הנילאי". (שם אות ד') אמר אל הכהנים וי"ה יום יביע אומר תניא בא' בתקופת ניסן בו, הוא משו"מ מזמור י"ט אות י'. (שם אות ו') ד"א אמר אל הכהנים הה"ד יראת ה' פתורה בו, הוא משו"מ מזמור י"ט אות מ"ו. (פכ"ז אות י"א) או להם לרשעים שהם מתעסקים בעצות על ישראל, הוא משו"מ מזמור ב' אות א'. (פ"ל אות ב') ר' יודן אמר אם חיים אתה מבקש, הוא משו"מ מזמור ס"ו אות י"ב. (שם אות ג') ד"א ולקחתם לכם הה"ד פנה אל תפלת הערער וגו' שנצחו ישראל בדין ונמחלו עונותיהם והן אמרו נצחו ישראל שנאמר וגם נצח ישראל לא ישקר הוא שרוד אומר לישראל אם קיימתם מצות לולב שנקרא נעים, שנאמר נעיסתם בימינך נצח הרי את מבושר שנצתת לאו"ה שנאמר וגם נצח ישראל לפיכך משה סוהר את ישראל ואומר להם ולקחתם לכם, א"ר אבין פנה אל תפלת הערער, וא"ר אבין אין אנו יכולין לעמוד על אופי של דוד בו, וכל משכיל יראה כי הדברים האלה אין ענינם לכאן כי מה שייכות יש להודישה הזאת אל הכתוב פנה אל תפלת הערער, גם הסיוס א"ר אבין פנה אל תפלת הערער אין לה מובן כלל, מה בא ר' אבין להודיענו, ובפסיקתא דר"כ פסקא ולקחתם לכם (ק"פ ע"ב) אשר משם נובע פרישה ל' שבוי"ד חסר זה ואיננו, ואין ספק שבעל מסדר המדרש וי"ד הוסיף זה מן מדרש שו"מ מזמור י"ז אות ה', ומקום ההוספה הוא למעלה בשורה שלפניו בסיוס המאמר אנו יודעין דישראל איננו נצוחיין, ועל זה הוסיף המאמר ממדרש שו"מ דאיתא שם: כיון שהגיע יום הראשון של חג וכל ישראל יוצאין קמנים וגדולים וטוענין לולביהן בידם הכל יודעין שנצחו ישראל בדין ונמחלו עונותם והן יודעין שנצחו בו' בו, ומן המלות שנצחו ישראל בדין הוסיף במדרש וי"ד ומובא פנימה חוץ למקומה אתרי המלות פנה אל תפלת הערער, ובמדרש וי"ד שם יש לתקן וכצ"ל ד"א ולקחתם לכם הה"ד פנה אל תפלת הערער, א"ר אבין אין אנו יכולין לעמוד על אופי של דוד בו' בו, כמו שהוא לנכון בפסיקתא שם. (פ"ב אות א') ר"י אומר הה"ד סביב רשעים יתהלכון בו, הוא משו"מ מזמור י"ב אות ה' בהוספות ע"ש. (פ"ב אות כ') גם במדעך סלך אל תקלל בו, הוא משו"מ מזמור ז' אות א', ובוי"ד הוא בהרחבת דברים. (פ"ד אות א') הדרשות על אשרי משכיל אל דל נובעים משו"מ מזמור פ"א בהוספות, בשו"מ ר' אבא ובוי"ד אבא בר רמי' בש"ר מאיר גם יש עוד שינויים בשמות האומרים.

(3) מדרש במדבר רבה שאב ג"כ מן מדרש שו"מ, כמו: (פ"ג אות א') מן ד"א מת

תמרה אין בה פסולת עד ד"א צדיק כתמר מדבר בשבטו של לוי, הוא משו"ט מזמור צ"ב
 אות א', עיין מבוא לתנחומא צד 76, (פ"ט אות ל"ה) אמן לקבלה אמן לשבועה, הוא
 משו"ט מזמור פ"ט אות ד', ומובא בילקוט תהלים רמז תת"מ בעם השו"ט. (פ"א אות ז')
 בשעה שנפטר מן העולם שלש כתות של מה"ש מקדימין אותו בשלום, הוא משו"ט מזמור
 ל' אות ג', ומובא בילקוט תהלים רמז תתפ"ט בשם השו"ט. (פ"ב אות ג') ויהי ביום כלות
 משה הה"ד יושב בסתר עליון א"ר הונא בש"ד אידי מי אמר המזמור הזה כל המאמרים שם
 עד סוף אות ג' לקוחים משו"ט מזמור צ"א בהוספות, כמו שהעירותי בהערות שלי, גם
 נוסף שם מאמרים ממדרש איכה רבה. (פ"ג אות ד') ד"א נודע ביהודה אלהים הה"ד אפרים
 לשמה תהי' עד ד"א השני הוא משו"ט מזמור ע"ו אות א' בהוספת דברים. (שם סוף אות ד')
 א"ר יהודה בר אלעאי כשעמדו ישראל על הים, הוא משו"ט מזמור ע"ו אות א'. (פ"ד אות
 ג') את מוצא בשעה שבנה שלמה את בית המקדש ביקש להכניס את הארון כו', הוא משו"ט
 מזמור כ"ד אות י', ובמדרש במ"ר נמצא הוספה מן פסוק כי האמנם אלהים עד ועתה
 קומה ה' למנוחתך אתה וארון עוֹך כ"ד פסוקים. (שם שם) מהו ויבוא מלך הכבוד א"ר
 סימון כו' ד"א מלך הכבוד אמר חזקיה כו', הוא משו"ט מזמור כ"ד אות י"א ואות י"ב.
 (שם אות ט"ז) אתיא כההיא דאמר ר' תנחומא תורת ה' תמימה שזה סדר נשים כו', הוא
 משו"ט מזמור י"ט אות י"ד בהוספת דברים. (פ"ה אות י"ז) ואתה אנוש כערכי עד ישיא
 מת עלימו, הוא משו"ט מזמור נ"ה אות א', ועפ"י המדרש שו"ט יבין הקורא דברי
 המדרש מהו בבית אלהים נהלך ברגש כדתנן הפר היה קרב בכ"ד כדי שיהא הרוגש מרגיש,
 שנאמר בבית אלהים נהלך ברגש, והנה אף כי המדרש במ"ר לקוח כמעט כלו מהתנחומא
 עיין מבוא להתנחומא דף ל"ח, אבל המאמרים בפ' קרח מן אות ט"ז ט"ז י"ז י"ח הטה
 הוספות עיין מבוא להתנחומא צד 78.

(4) מדרש דברים רבה לקח דברים ממדרש שו"ט. (ואתחנן פ"ב אות י"א) ד"א יענק
 ה' ביום צרה אמר ריש לקיש למה הדבר דומה לאשה שישבה על המשבר לילד והיתה
 מצמערת כו' הוא משו"ט מזמור כ' אות ד', ובשו"ט הוא בלשון ארמית ובכ"ר הוא בלשון
 עברי צה, מי שענה את עמך הוא יענה אותך ע"ש. (שם שם אות י"ב) ר' חנינא בר פפא
 שאל לרשב"ג מהו דכתיב ואני תפלתי לך ה' עת רצון אמר לו שערי תפלה פעמים פתוחים
 כו', הוא משו"ט מזמור ס"ה אות ד'. (ראה פ"ד אות ד') לשני בני אדם אחד הו' לו כרם
 בגליל כו', הוא משו"ט מזמור י"ז אות ה'. (שם שם) אין בית רובע בחללו של עולם שאין בו
 כמה אלפים מויקין כו' אריב"ל אקוניא מהלכת לפני האדם כו', הוא משו"ט מזמור נ"ה אות
 ג'. (שופטים פ"ה אות ה') ר' אליעזר אומר במקום שיש דין אין דין כו', משו"ט מזמור ע"ב
 אות ג'. (שם אות ה') א"ר יהודה ב"ר אלעאי על ג' דברים נצטוו ישראל בכניסתן לארץ,
 הוא משו"ט מזמור ז' אות ז'. (תצא פ"ז אות ו') יש מויק שקושט כחך כו', משו"ט מזמור צ"א
 אות ג' ונשנה גם בתנחומא נשא אות כ"ז. (תבא אות י"א) ר"א בנו של רשב"י שאל את
 ר"ש בן יוסי חמוי כו', משו"ט מזמור כ"ג אות ד', וגם הביא הגי' אסיטון כמו שהוא
 בשו"ט במעות. (ברכה פ"א אות כ') ד"א וזאת הברכה וש"ה מי יעלה בהר ה' רבנן אמרי
 מדבר במשה מי יעלה בהר ה' זה משה כו', הוא משו"ט מזמור כ"ד אות ז'. (שם אות ד')
 אם אלהים למה איש כו', הוא משו"ט מזמור צ' אות ה'.

(5) מדרש שה"ש לקח דברים ג"כ מהמדרש שו"ט, כמו: (פ"א פסוק שיר השירים אות
 ה') הונא בש"ר יוסף הכל מסייעין את המלך כו' ר' ברכי' אמר כו' וכי אבנים יש בבבל
 כו', הוא משו"ט מזמור כ"ד אות י'. (שם שם אות י') א"ר יצחק וכי אפשר לו לאדם לישב
 על כסא ה' כו', הוא משו"ט מזמור ע"ב אות ב', ומובא בילקוט תהלים רמז תת"ה בשם
 השו"ט. (שם שם) אז תבאנה שתים נשים מי היו, רב אמר רוחות היו כו', הוא משו"ט שם,
 ובמדרש שה"ש נוסף ורבנן אמרין יבמות היו, ומובא בילקוט מלכים רמז קע"ה בשם
 השו"ט. (שם פ' כי טובים הודיך מין אות ג') נמשלו דברי תורה במים כו', הוא משו"ט מזמור
 א' אות י"ח, ובמדרש שה"ש הוא באריכות יותר ובהוספת דברים. (שם פ' משכני אות י')
 בשעה שעמדו ישראל לפני הר סיני לקבל התורה אמר להם הקב"ה כו', הביאו לי ערבים
 טובים כו', הוא משו"ט מזמור ח' אות ד' ובשה"ש שם הוא בהרחבת לשון, וכן איתא שם
 אמר להם הקב"ה אלעיקי אני נותן לכם את התורה. (שם פ' לספתי אות ד') רכב פרעה על

סוס זכר כו', הוא משו"ט מזמור י"ח אות ד', ובהזיות הוא בהרחבת דברים, ומובא בילקוט שמואל רמז ק"ם בשם שו"ט. (שם שם אות ה') כתוב אחד אומר וידא וכתוב אחד אומר וירא א"ר אחא מכאן שהיה לו להקב"ה עולמות ויצא להראות בהן, הוא משו"ט מזמור י"ח אות י"ד, ומובא בילקוט שמואל רמז קס"א בשם שו"ט. (שם פ' הנד יפה דודי אות ב') מהו בחדר המטות, ר' אלעזר אמר בתאים ורשב"נ אמר בעלויות כו', הוא משו"ט מזמור י"ח אות כ"ג, ומובא בילקוט מלכים סוף רמז רל"ב בשם שו"ט. (פ"ב פ' אני תבצלת השרון אות א') אמרה כנסת ישראל אני הוא וחביבה אני כו', אני הוא שהייתי חבויה בצלן של מצרים, הוא משו"ט מזמור א' אות כ' בהוספת ובהרחבת לשון כאשר תראה בהערות שלי ובהזיות נוסף חבויה בצלו של ים וליתא בשו"ט, וכן נוסף מאמר אחד בש"ד יודן עיין שם בהערה שלי, וכן עוד שם אות ג' אתיא דרבנן כההיא דאמר ר' אלעזר המודעי עתידים שרי או"ה שיבואו לקטרג את ישראל לפני הקב"ה כו', וזה מובא בשמו בשו"ט מזמור א' אות כ', והובא בילקוט תהלים רמז תרצ"ב בשם שו"ט, וכן המאמר שם א"ר ראובן אלו לא היה הדבר כתוב אי אפשר לאומרו כביכול כי באש ה' נשפט, הוא ג"כ בשו"ט שם אות כ', ומובא בילקוט מיכה רמז תקנ"ב בשם המדרש שו"ט. (שם פ' השבעתי אחכם אות א') מה היו עושים בדורו של שמד כו', הוא משו"ט מזמור ט"ז אות ד'. (שם פ' דודי לי ואני לו אות א') הוא משו"ט מזמור כ"ג אות א', ובהזיות שם הוא בהוספת דברים ובאריכות לשון, גם הוסיף שם ראיות מהכתובים, על הוא לי לאב הביא עוד הפסוק כי אתה אבינו, גם על ואני לו לבן, הוסיף בנים אתם לו, וכן נוסף שם הוא לי לשומר ואני לו לכרם הוא לי במקניאין ואני לו בכביעוסיין, ועוד הרבה הוספות, כמו אני אמרתי ה' רועי לא אחסר, ובהזיות הוא אמר לי אל יחסר המזג, שנאמר אל יחסר המזג ואני אמרתי לו את הוא רחמי טבא לא לחסר טבותך לעולם המד"א ה' רועי לא אחסר ועוד הוספות אחרות. (פ"ג פ' מי זאת עולה אות ב') א"ר אלעזר בש"ד יוסי בן זימרא בשעה שהיו ישראל מתנודדין בו' כמין שני זקיקין של אש יוצאין כו', הוא משו"ט מזמור כ"ב אות י"א בהרחבת לשון. (פ"ד פ' הנד יפה סוף אות ג') לפני השירה כתיב ויוסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיני ה' כו', הוא משו"ט מזמור י"ח אות ו'. (שם פ' כמגדל דוד אות א') עשרה בני אדם אמרו ספר תהלים כו', הוא משו"ט מזמור א'. (שם שם אות ה') כתיב ויפול על פניו ארצה, למה ויפול על פניו, הוא משו"ט מזמור י"ח אות ל"ב. (שם פ' אתי מלבנון כלה) מהו בכרכרות, ר' ברכי' בש"ד יהודה אמר כאילין סביא כו', הוא משו"ט מזמור פ"ו אות ו', ומובא בילקוט תהלים רמז תתל"ה והוא לקוח משו"ט. (שם פ' נפת תסופנה שפתותיך כלה אות ב') שאל ר' אלעזר בר"ש את ר' שמעון בן יוסי בן לקניא המיו א"ל כלי קריוס יצאו עם ישראל כו', עד סוף הפסוק, הוא משו"ט מזמור כ"ג אות ד', ובמדרש הזית נוסף, תרגם עקילם איפליקרא" ובמקום בשו"ט הסימון מתוקן בהזיות לנכון אמיינטין, ומובא בילקוט תהלים רמז תרצ"א וחסר הציון שו"ט. (פ"ו פ' מי זאת הנשקפה אות א') מה לבנה פעמים חסרה כו', הוא משו"ט מזמור כ"ב אות י"א בהוספת דברים. (שם פ' לא ידעת נפשי שמחני ריש אות א') תני ר' הווי משל לבת מלכים כו', הוא משו"ט מזמור כ"ב אות י"ב ומובא בילקוט שה"ש רמז תתקצ"ב בשם השו"ט. (פ"ז פ' שרד אגן הסדר אות ג') במנך ערמת המים כו', לקוח משו"ט מזמור ב' אות י"ג י"ד ט"ו ט"ז. (פ"ח פ' מים רבים אות א') מים רבים אלו או"ה, הוא משו"ט מזמור ט"ו אות ד'. (שם פ' אחות לנו קטנה אות א') ר' עזריה בש"ד יהודה בר סימון לע"ל עתידין כל שרי או"ה באין ומקטרגין את ישראל, הוא משו"ט מזמור ט"ו אות ה'. (שם פ' כרם היה לשלמה אות ב') א"ר יודן לאתר שהיה לו בן גידם אצבעים כו', הוא משו"ט מזמור ח' אות ב', ומובא בילקוט תהלים רמז תרל"ט. (שם פ' כרם הודי כסופו) בארבעה דברים נמשלו גאותן [צ"ל גאולתן] של ישראל כו', הוא משו"ט מזמור ח' אות א', ובמדרש הזית הוא בהרחבת לשון, ומובא בילקוט תהלים רמז תרל"ט והוא לקוח משו"ט שם.

6) מדרש רות רבה שאב ג"כ מן מדרש שו"ט, כמו: (בפתיחתא אות א') שעתידין או"ה לקטרג לפני ולומר רבון העולמים אלו עובדי ע"ז ואלו עובדי ע"ז כו', הוא משו"ט מזמור כ' אות ג', ובמדרש רות נוסף באמצע וכי יש ישיבה למעלה אשר הוסיף המסדר, ובילקוט ישעיה רמז שס"ו ותהלים רמז תרצ"ב מובא זה המאמר בשם שו"ט. (פ"ב אות י"א והקם

וחקם היא וכלותיה) כתוב אחד אומר כי לא ימוש ה' עמו כו', הוא משו"ט מומר צ"ד אות ג', ומובא בילקוט תהלים רמז תת"נ בשם השו"ט. (פ"ד אות א') ר' אבא בר כהנא פתח רגזו ואל תחטאו כו', הוא משו"ט מומר ד' אות ט', ובמדרש רות הוא בהוספת דברים, ומובא בילקוט תהלים רמז תרכ"ז בשם שו"ט.

7) מדרש איכה רבה לקח דברים מן מדרש שו"ט, כמו: (פתיחתא אות ו') ר' אבהו פתח אפרים לשמה תהיה כו', הוא משו"ט מומר ע"ו אות א', ומובא בילקוט תהלים רמז תתי"ג בשם שו"ט. (שם אות כ"ג) שמונה עשרה שנה היתה בת קול יוצאת בפלמין של נבוכדנצר כו', הוא משו"ט מומר ע"ט אות ב'. (שם אות ל') ריב"ל אמר לשני לילות ויום אחד היה הקב"ה מאיר לו כו', הוא משו"ט מומר י"ח אות כ"ג, ומובא בילקוט שמואל רמז קס"א ד"ה יצילני בשם שו"ט. (שם שם) ארבעה מלכים היו מה שתבע זה לא תבע זה כו', וכמה נשתויר מהם כו', הוא משו"ט מומר ע"ט אות א', וכן הוא במדרש איכה פ"ד אות ט"ו, ובמדרש איכה הוא בהרחבת לשון, עיין בהערות שלי. (פרשה א' אות כ"ב בפ' בכה תנכה) רבנן אמרין כל מי שבוכה אינו אוכל שניא' ותבכה ולא תאכל, הוא משו"ט מומר ט"ב אות ד', ומובא בילקוט שמואל רמז ע"ו ותהלים רמז תשט"ב בשם שו"ט. (שם אות ל"ו ד"ה כד דמך ר' יוסי ממלחיא) ר' יהודה בר סימון אמר תרתי כתיב ושור אושה אותו ואת בנו כו', הוא משו"ט מומר כ"ב אות י"ז. (שם אות מ"ג פסוק הנשיל כחי) א"ר תנחום בר ירמיהו ארבעה דברים מתישין כחו של אדם כו', הוא משו"ט סוף מומר ל"א. (פ"כ אות ו' פ' ג' ג' נחתי אף) עשר קרנות הן כו', הוא משו"ט מומר ע"ה אות ה', ומה שתביא שם וי"א קרנו של משיח כוון למדרש שו"ט. (שם אות ו' פ' ויבעד כינקב) ארשב"ל כשהפורענות באה אין מרגיש בה אלא יעקב כו', הוא משו"ט מומר י"ד אות ו', ומובא בילקוט תהלים רמז תרכ"ג והוא משו"ט כי מן המאמר את מוצא ב' פעמים הוא משו"ט. (פ"ג אות ח' פ' חסדי ה') א"ר אלכסנדרו על שאתה מחדשנו בכל בקר ובקר אנו יודעין שאמנתך רבה לתחות המתים כו', הוא משו"ט מומר נ"ה אות ב'. (פ"ד אות י"ד פ' כלה ה') כתיב מומר לאסף אלהים לא הוה קרא צדיק למומר אלא בכי לאסף כו', היא משו"ט מומר ע"ט אות ג', ומובא בילקוט תהלים רמז תרכ"ד בשם השו"ט. (שם אות ט"ו פ' לא האמינו) ארבעה מלכים היו מה שתבע זה לא תבע זה, הוא משו"ט מומר ע"ט אות א', ומובא גם בפתחתא אות ל'. (שם אות כ"ב פ' קלים היו רודפינו) על ההרים דלקינו ר' איבו אמר שהיו דולקין את המעביות, הוא משו"ט מומר ו' אות י', ומובא בילקוט תהלים רמז תרל"ח בשם השו"ט. (פ"ה אות כ"א פ' השיבנו) אמרה כ"י לפני הקב"ה רבש"ע שלך הוא השיבנו, הוא משו"ט מומר פ"ה אות ג', ומובא בילקוט תהלים רמז תתל"ד בשם השו"ט.

8) מדרש קהלת רבה השתמש ג"כ במדרש שו"ט, כמו: (פ"א פ' הנל הנלים) ר' יהודה בר סימון אמר ו' הבלים שאמר קהלת כנגד שבעה ימי בראשית כו', הוא משו"ט מומר צ"ב אות א'. (שם פ' והארץ לעולם עומדת) כל מה שברא הקב"ה באדם ברא בארץ כו', הוא לקח משו"ט מומר י"ט אות א' בהוספת דברים. (פ"ד פ' טוב ילד מסכן) טוב ילד מסכן וחסם זה יצר טוב כו', הוא משו"ט מומר ט' אות ה', ובמדרש קה"ר הוא בלשון עברי צח והלשון סתוקן יותר. (פ"ה פ' כי נא החלום) ולו הבין כלי מות חציו לדולקים יפעל מהו לדולקים כו', הוא משו"ט מומר ו' אות י', ומובא בילקוט תהלים רמז תרל"ח בשם שו"ט. (שם פ' אל תתן את פיך) ריב"ל פתר קריא בפוסקי צדקה כו', ר' בנימין פתר קריא בתניפי תורה כו', הוא משו"ט מומר נ"ב אות א'. (פ"ז פ' החכמה תענו לחכם את א') עשרה דברים שמשמשים את הנפש כו', הוא משו"ט מומר ק"ג אות א', ומובא בילקוט תהלים רמז תתנ"ו בשם השו"ט. (שם שם אות ד') עשרה זקנים שאמרו בספר תהלים, הוא משו"ט מומר א' אות ו', ובמדרש קהלת הלשון סתוקן יותר עיין בהערות שלי. (פ"ט פ' עיר קטנה אות ח') ד"א עיר קטנה זו הגוף ואנשים בה מעם אלו איבריו כו', הוא משו"ט מומר מ"א אות א', ובקה"ד שם נוסף ולמה הוא קורא ליצר הרע גדול שהוא גדול מיצר טוב שלש עשרה שנה. (פ"ט פ' אי לך ארץ) כתיב או תבאנה שתיים נשים זנות, מי היו, רמ"א רוחות היו כו', הוא משו"ט מומר ע"ב אות ב', ומובא בילקוט שמואל רמז קע"ה בשם שו"ט. (שם פ' גם במדעך) ד"א גם במדעך מלך אשר בדורך אל תקלל כו', הוא משו"ט מומר ו' אות א', ובקה"ר הוא בהרחבת לשון

לשון, ומובא בילקוט קהלת בפסוק הנ"ל בשם שו"ט. (פ"ב ס' וישב העפר) א"ר לוי י"ח שנה היתה בת קול מכרות ומצפצפת על נבוכדנצר כו', הוא משו"ט מזמור ע"ט אות ב'. (שם פ' ויותר שהיה קהלת חכם) בקש קהלת לעמוד על סתן שכרן של מצות כו', הוא משו"ט מזמור ט' אות ב'.

(9) גם מדרש אסתר רבה שאב ממדרש שו"ט, כמו: (פתיחתא אות ה') כאשר ינום איש מפני הארוי זו בכל כו', הוא משו"ט מזמור י"ח אות י"א עם הוספות, ומובא בילקוט עמוס רמז תקמ"ה בשם השו"ט. (פ"א אות ו') ר' ברכיה בש"ר לוי ור' הונא בש"ר לוי ור' יודן בש"ר לוי שלשתן אמרו פסוק אחד תמצא ידך לכל אויבך ימינך תמצא שונאיך תהא ידך מצויה ליפרע מאויבך, הוא משו"ט מזמור כ"א אות ה', ומובא בילקוט תהלים רמז תרפ"ד בשם השו"ט, ובמדרש שו"ט מובא בשם ר' לוי בעצמו, ובמדרש אסתר המאמר באריכות דברים ע"ש. (פ"ג ס"ט ב' פ' גס ושתי המלכה אות ה') כתיב ראיתה כי אתה עמל זכעם תביט וגו' אמרה כ"י לפני הקב"ה רבש"ע ראית שעישו הרשע בא ועתיד להתריב את בית המקדש כו', עד זו ושתי סוף אות ה', הוא משו"ט מזמור י' אות ו', ובמדרש אסתר הוא בהרחבת לשון ובהוספות, ובילקוט תהלים רמז תרנ"ב מובא כל המאמר בשם שו"ט וחסר הציון. (שם אות ז') ד"א ממתים ידך ה' מה גבורים הם שנמלו את שלהם מתחת ידך ה' כו', פה ערב הדורש יהי מאמר השו"ט מזמור י"ז אות י"ג עם מאמר הירושלמי שביעות פ"ט ה"א ופסקתא דר"ב פ"י (דף פ"ח ע"ב) וע"ש בהערות שלי. (שם שם) אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע תאמר שיש לי חלק לעוה"ב כו', הוא משו"ט שם. (פ"ו אות א') אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת נמנו בעליית ר' מרפון כו', הוא משו"ט מזמור ק"ו אות ג', ובמדרש אסתר מובא זה רק בעבור הדרשה על זכרני ה' ברצון עמך. (פ"ז אות כ"ה) א"ר הנין מאן דאמר רחמנא וותרן כו' אמר הקב"ה לשבטים כו' א"ר יששכר דכפר מגדי כו', הוא משו"ט מזמור י' אות ג'. (פ"י אות ט"ו) זש"ה אמרו לאלהים כו', הוא משו"ט מזמור י"ח אות י"א, ונמצא גם בפסקתא דר"ב פסקא י'.

(10) מדרש שמואל השתמש במדרש שו"ט, כמו: (פ"ג) הכי את אמר ותביאדו בית ה' שילה כו', הוא משו"ט מזמור ע"ח אות י"ח. (פ"א) ר' לוי אמר ששים מיל היה שאול הולך ביום אחד כו', הוא משו"ט מזמור ז' אות ב' ובמדרש שמואל הוא בהרחבת לשון ע"ש בהערה שלי. (פ"ט) וישלח ויביאדו והוא אדמוני לפיכך הוא מקלם להקב"ה בעשרה מזמורות, נובע משו"ט מזמור י"ח אות ח'. (פכ"א) ויפול על פניו ארצה כרי שלא יצטער כו', הוא משו"ט מזמור י"ח אות ל"ב. (פכ"ד) אדם הולך לבית המשתה ואינו מליך בנוי עמו כו', הוא משו"ט מזמור ז' אות ב' ובמדרש שמואל הוא בהרחבת לשון. (פכ"ט) אויה חסדיך הראשונים עד מלה לשעבר, הוא משו"ט מזמור י"ח אות ו'. (פל"א) הוא מן מזמור י"ז אות ד'.

(11) הפסיקתא רבתי שאבה הרבה דברים משו"ט, כמו לדוגמא: (פסקא א') וכמה ימות המשיח כו', הוא משו"ט מזמור צ' אות י"ז. (פסקא ב') כתוב אחד אומר האתה תבנה כו' ד"א מזמור שיר הנוכת הבית לרוד בוא וראה שלמה בונה את הבית כו', הוא משו"ט מזמור ס"ב אות ד' וברבתי הוא ברחבה ובהוספת דברים. (שד שם) אמר ר' חייא הגדול בשעה שהצדיק נפטר מן העולם שלש כיתות של מלאכים מטפלין בו עד ד"א מזמור שיר הנוכת, הוא משו"ט מזמור ל' אות ג'. (פסקא ו') ד"א ותשלם כל המלאכה מאליה היתה נבנית כו', הוא משו"ט מזמור כ"ד אות י'. (פסקא ח') כך פתח ר' תנחומא ברבי נר לרגלי דבריק ואור לנתיבתי כו', הוא משו"ט מזמור כ"ז אות א' בהרחבת לשון והמסדר מהרבתי דויסיף, כך פתח ר' תנחומא ברבי. (פסקא יא) באותה שעה בא גד הנביא אצלו ואמר לו מה אתה מבקש שלש שנים רעב כו', הוא משו"ט מזמור י"ז אות ד' בהרחבת דברים. (פסקא כ"א) א"ר לוי סבלדין שלו חקוקה על לבם כהדון אסמרטיוגוס, הוא משו"ט מזמור י"ז אות ג'. (עוד שם) א"ר יודן כו' כשנגלה הקב"ה לעשות מלחמותיו של בנו כו', הוא משו"ט מזמור י"ח אות י"ו, וברבתי הוא בקצת הוספות עיין בהערות שלי. (פסקא כ"ג) אורח חיים פן תפלם שלא תהא יושב ושוקל מצותיה של תורה כו', הוא משו"ט מזמור ט' אות ג'. (פסקא כ"ה) כשבא הקב"ה ליתן תורה התחילו מלאכי השרת משליכים פורקס לפני הקב"ה כו', הוא משו"ט מזמור ח' אות ב'. (פסקא ל"א) א"ר פנחס הכהן בש"ר הושעיא חמש מעמדות

מעמדות אמר דוד לפני הקב"ה כו', הוא משו"ט מזמור י"ז אות ט', וברבתי הוסיף בהתחלתו
 "כך פתח ר' תנחומא ברבי", גם הוסיף מלת "הבהן", וכל המאמר שם מועתק משו"ט.
 (פסקא ל"ט) כל המאמר מן כך פתח ר' תנחומא ב"ר אבא לא הביט און ביעקב מה ראה
 בלעם, לקוח משו"ט מזמור פ"א והמסדר מהרבתי הוסיף "כך פתח ר' תנחומא ב"ר אבא".
 (פסקא מ') ד"א בחדש השביעי והוא ישפוט תבל בצדק לקוח מאמר גדול בהרחבת דברים
 משו"ט מזמור ט' אות י"א. (עוד שם) תפלה לדוד שמעה ה' צדק תפלה לדוד זו תפלה שאדם
 מתפלל בשעה שהוא נעור משנתו ברוך מחיה המתים, שמעה ה' צדק זו ק"ש כו', הוא
 משו"ט מזמור י"ז אות ו'. (פסקא מ"א) א"ר לוי השמחה מציון כו', הוא משו"ט מזמור י"ד
 אות ו' באיזה שינויים. (שם שם) לפי ששני פעמים התינוקות אומרים בביהכ"ג הושיענו ה'
 אלהינו, הוא בשו"ט מזמור י"ד אות ו' ונוסף ברבתי "בבית הכנסת". (עוד שם בסוף הפסקא)
 ד"א מי יתן וגו' יגל יעקב ישמה ישראל לא היה צריך לומר כו', הוא משו"ט מזמור י"ד
 אות ו' בהוספת דברים וזה כוונת הפסיקתא רבתי "כשם שדרש ריש לקיש כו" וכוון בזה
 אל המדרש שו"ט שמוכא שם הדרש שם ריש לקיש ע"ש בהערות שלי.

(י) דרכו של בעל הילקוט בהשתמשו במדרש תהלים וציוניו ותכונת כ"י שהיו לפניו.

(א) בכל המקומות בילקוט בתורה ובכתובים כאשר הביא מאמרים ממדרש
 הוה מצוין בצדו "מדרש שוחר טוב" או "שוחר טוב", אולם בילקוט תהלים כאשר
 הביא מאמרים בשמו מצוין "מדרש" כי מאליו מובן שכוון למדרש שוחר טוב (א) ולהלן
 בפרק י"ה תמצא רשימה (ב) מכל המקומות אשר הביא מאמרים מהמדרש הוה אנה הם
 נמצאים לפנינו, באיזה מזמור, ובאיזה אות, ובהערות שלי להמדרש העיוותי בכל מאמר
 ומאמר במקומותם למושבותם. אנה מובאים בילקוט.

(ב) אכן באיזה מקומות נרשם בילקוט "מדרש" סתם, ויש לתקן שצ"ל "שוחר טוב"
 כמו דברים רמו תת"ח ד"ה כי ה' אלהיך ברכך, נרשם מדרש וצ"ל שו"ט, והוא במזמור
 כ"ג אות ג', וכן שמואל רמו קל"א ד"ה ולמה נקרא שמו אדומי, והוא במזמור נ"ב אות
 ד', שם רמו קל"ג ד"ה ויהי הוא נחפו ללכת, והוא במזמור י"ח אות ז', שם רמו קל"ד
 ד"ה ישמע נא אדוני, והוא במזמור נ"ו אות א', ומן א"ל שאל, עד וישבע שאל הוא
 בשו"ט מזמור נ"ו אות ג', ומן וישבע שאל לדוד [צ"ל וישבע דוד לשאל] הוא במזמור נ"ח
 אות א', ומן וימת שמואל ויקבצו כל ישראל הוא ממדרש שמיאל פכ"ג. וכן ילקוט שמואל רמו
 קנ"א ד"ה משכב אלו פולוסיקא נרשם מדרש וצ"ל שו"ט, והוא במזמור ג' אות ג', שם
 רמו קס"ה ד"ה אלה דברי דוד, הוא במזמור י"ח אות ה', משלי רמו תתקנ"ט ד"ה יכפה
 אף, הוא במזמור ג' אות א', איוב רמו תתק"י ד"ה ומשך אבירים, הוא במזמור ט"ז אות ב',
 וכן הביא המאמר הוה ברמו תתצ"ח בשם שו"ט, הניאל סוף רמו אלף ס"ז ד"ה ענו לדרך,
 הוא במזמור כ"ח אות ב'. ובכל המקומות מצוין מדרש וצ"ל שו"ט.

(ג) כאשר אמרנו בעל הילקוט תהלים רשם בגליון "מדרש" וכוונתו למדרש תהלים.
 אולם נמצא לפעמים שהציון "מדרש" הוא במעות, כמו תהלים רמו תרכ"ו ד"ה אמר ר'
 ישמעאל

(א) רק בשלשה מקומות נרשם גם כהלים "מדרש שו"ט" כמו נרמו תרל"ט, ונרמו תכ"ו, ונרמו
 תמל"ג. (ב) כשימה הזאת להילקוט ממדרש תהלים היא רשימה שצייני' אשר ערכתי. (א') נמנוח להפסיקתא
 דכ"ב רשמתי כל המקומות אשר הילקוט מניח את הפסיקתא ונחיה פסקא נמלאים לפנינו. (ב') גם נמנוח רשמתי
 כל המקומות שהביא הם הפסיקתא רבמי ונחיה נמלאים לפנינו. (ג') נמנוח להמנוחה רשמתי כל המקומות אשר
 הביא את המנוחה ונחיה המאמרים נמלאים כשנחיה אשר הולאתי לאור. (ד') גם רשמתי גם כשימה שניה כל
 המקומות אשר הביא את הילמדט. (ה') נפסח דבר ללקוטים מן מדרש אלס הדברים שאל, ערכתי רשימה מכל
 המקומות אשר הביא מאמרים בשם "מדרש אלס הדברים" ונחיה נמלאים ממדרש דברים רבה לפנינו כשימה לא
 נדפסה בבית תלמוד רק נדפסה בעלה מיוחדת. (ו') נפסח דבר נחיה סך, ספרי דאגדתא" ערכתי רשימה וכל
 המאמרים בילקוט אסדר אנה הם נמלאים ממדרש אנה גליון ובמדרש פנים אחרים (אשר הולאתי שמה לאור).
 (ז') היא כשימה ממדרש תהלים. וכן כאשר הולאתי א"י"ה את המדרש שמואל אמן רשימה מכל המקומות אשר
 ילקוט הביא ונחיה נמלא לפנינו.

ישמעאל, מצוין מדרש ולא מצאתי בשו"ט, ובוודאי נשתבש הציון. ומן שינוי רשעים שברת משל למה"ד הוא משו"ט מומור ד' אות י"ג. רמז תרמ"ו ד"ה ד"א לפי שהם עושים, מצוין מדרש וצ"ל תנחומא, והוא בתנחומא שלנו וארא אות מ"ו, וגם המאמר רמזו תרמ"ו לא נמצא בשו"ט והציון מדרש אינו מוסב רק על זה הרמז והמאמר שם הוא בפסיקתא רבתי פל"א. ברמזו תרע"א ד"ה ממתים יודך במקום הציון מדרש צ"ל וי"ר והוא בפ"ג אות ו', ועל אני בצדק מצוין וי"ר, צ"ל ב"ב דף י' ע"א. שם רמז ת"ש ד"ה ד"א מי הוא זה מצוין מדרש וצ"ל תנחומא והוא בפ' וארא אות ז'. ברמזו תשי"ו ד"ה מה רב טובך משל לאדם, מצוין מדרש ולא מצאתי בשו"ט, ואולי נשמט הציון ממקומו ושייך להתחלת רמזו תשי"ו. ברמזו תשכ"ח ד"ה שם נפלו נרשם מדרש וצ"ל תנחומא, והוא בפ' ויצא אות י', וברמזו תתפ"ח ד"ה סוּך ה' טובא לנכון בשם התנחומא. ברמזו תשל"ד ד"ה ד"א והתחולל מצוין מדרש ולא מצאתי בשו"ט. ברמזו תשנ"ה ד"ה כשםך מצוין מדרש וצ"ל תנחומא והוא בפ' שמות אות א'. ברמזו תשס"ה ד"ה הצילני מדמים מצוין מדרש וצ"ל מדרש שמואל, והוא בפכ"ה. ברמזו תשצ"ה ד"ה מנין שבות הים מצוין מדרש וצ"ל מכילתא והוא בפ' בא מסכתא דפסחא סוף פי"ג. ברמזו תת"ט ד"ה כי הנה מצוין מדרש, ולא נמצא בשו"ט. ברמזו תת"כ ד"ה מצינו מצוין מדרש, וצ"ל מכילתא והוא בפ' משפטים פי"ג. ברמזו תתל"א ד"ה מומור לאסף מצוין מדרש וצ"ל תנחומא והוא בפ' וארא אות ד'. שם שם ד"ה הי' ר' סימאי אומר, לא מצאתי עוד במדרש שו"ט, והסיוס ר' אליעזר בנו של ריה"ג נמצא גם בשמ"ר פמ"ו אות ז'. ברמזו תת"ם ד"ה אשרי העם ר' אבהו פתח, מצוין מדרש וצ"ל וי"ר או פסיקתא, והוא בו"ר פ"ל, ופסיקתא פסקא ר"ה דף קנ"א ע"ב. מן ד"א מדבר בסנהדרין עד כי תפארת עוזמו הוא משו"ט מומור פ"א אות ד'. ברמזו תת"ס ד"ה ד"א מלאכיו אלו הנביאים, מצוין מדרש, וצ"ל תנחומא והוא ריש ויקרא. ברמזו תתע"ג ד"ה מה לך הים מצוין מדרש, וצ"ל מכילתא והוא בפ' בשלח מסכתא ב' פרשה ד'. ברמזו תתע"ה ד"ה לכל תכלה מצוין מדרש וצ"ל ב"ר והוא בפ"י אות א', שם שם ד"ה צרופה אמרתך א"ר אבין מצוין מדרש וצ"ל פסיקתא והוא בפסקא בתרש השלישי ק"ב ע"ב. ברמזו תתפ"א ד"ה שיר המעלות מצוין מדרש וצ"ל ספרא והוא בפ' בחקותי. ברמזו תתפ"ח ד"ה ותשת עלי כפכה, מצוין מדרש, וצ"ל ב"ר והוא פי"א אות ב' ופי"ב אות ו'. שם שם ד"ה ועל ספרך, מצוין מדרש וצ"ל תנחומא והוא בפ' בראשית אות כ"ח. שם שם ד"ה אלופינו מסובלים מצוין מדרש וצ"ל מדרש רות והוא בפסוק האיש אלימלך. שם שם ד"ה רצון יראיו יעשה כגון ר' חנונא בן דוסא מצוין מדרש, וצ"ל ירושלמי והוא בברכות פ"ה ה"א דף ט' ע"א.

(ד) גם נמצא באיזה מקומות אשר מצוין בהם "שוחר טוב" במצות, כמו ילקוט שמואל רמז ע"ו ד"ה בן ירוחם נרשם "שו"ט" ולא נמצא במדרש שו"ט וצ"ל פסיקתא רבתי, והוא בפמ"ג פסקא כי פקד, ומן אפרתי ריב"ל אמר פלמיאני הוא מן מדרש שמואל פ"א ואולי צ"ל מדרש במקום שו"ט ומוסב על המאמר הזה. עוד בילקוט שמואל רמז ק"ב ד"ה ותכבד יד ה', נרשם שו"ט, וצ"ל מדרש והוא במדרש שמואל פ"י, והמאמר זה אהר מן הדברים הוא בשו"ט מומור ע"ח אות י"א. עוד שם שמואל רמז קס"ה ד"ה וכאור בוקר נרשם שו"ט וצ"ל מדרש והוא במדרש שמואל פכ"ט עד כי ברית עולם שם לי. מלכים רמז רמ"ד ד"ה ויאמר חזקיהו, נרשם שו"ט ולא נמצא במדרש הזה, ונעלם ממני מקור המאמר. ירמיה רמז שי"ב ד"ה כי אעלה מצוין מדרש שו"ט וצ"ל מדרש והוא במדרש שמואל פמ"ו. משלי רמז תתקנ"ט ד"ה א"ר ביבי בר אבינא נרשם מדרש שו"ט והוא בו"ר פ"ד אות ג' ואות ד' וקה"ר פי"ב פ' כי את כל מעשה.

(ה) גם תמצא להיפך שמצוין מקום המאמר, שהוא במדרש ב"ר, או בתנחומא, ולא נמצא שמה רק במדרש שו"ט, כמו ילקוט תהלים רמז תשע"ב ד"ה ד"א פדה בשלום נפשו, מצוין "ב"ר פע"ד" וצ"ל מדרש, והוא בשו"ט מומור נ"ה אות ד', ובב"ר פע"ג אות ג' נמצא מאמר אחר ע"ש. שם רמז תשע"ו ד"ה למנצח אל תשחת מצוין ב"ר, וצ"ל מדרש, והוא במומור נ"ה אות א'. שם רמז תתי"ב ד"ה כי לא ממוצא וממערב מצוין תנחומא, וצ"ל מדרש והוא בשו"ט מומור ע"ה אית ג', והציון תנחומא מוסב למאמר שלאחריו ד"א כי לא

ממצא וסמערב, והוא בתחומא מסות אות ט'. שם רמו תתס"ג ד"ה עמו אנכי בצרה א"ר יודן, מצוין תנחומא וצ"ל מדרש, והוא בשו"ט מזמור כ' אות א', ומן אורך ימים אשביעוהו הוא בשו"ט מזמור צ"א אות ח'. שם רמו תתנ"ה ד"ה המשביע בטוב עדיך, ר' יוחנן פתר, מצוין ב"ר וצ"ל מדרש, והוא בשו"ט מזמור ק"ג אות ח'. שם רמו תתס"ג ד"ה ויך כל בכור א"ר אחא, מצוין מכילתא במענות וצ"ל מדרש, והוא בשו"ט מזמור ק"ה אות ט', והציון מכילתא נשמט ממקומו ושייך על המאמר שלפניו ויך כל בכור במצרים כתיב, והוא במכילתא בא פי"ג. וכן בילקוט משלי רמו תקנ"ג במאמר ר"י בש"ד חנינא לפי שבלעם אמר לבלק מצוין תנחומא וליתא בתנחומא, וצ"ל שו"ט והוא במזמור י"ז אות א'.

(ו) חוץ לכל זה נמצאו בילקוט הרבה מאמרים אשר חסר בהם הציון והם לקוחים ממדרש שו"ט, וגם בילקוט תהלים חסרים הרבה פעמים הציונים, וברשימה אשר ערכתי מהילקוט הצנתי סימן כוכב כזה * על המאמרים בילקוט תהלים אשר חסר בהם הציון, מדרש"ל ולדוגמא תראה ילקוט וארא רמו קפ"ג ד"ה ותעל הצפרדע הביא מאמרים מסנהדרין דף כ"ז ע"ב [צ"ל ס"ז ע"ב] ומן בתי השיש הוא משו"ט מזמור ע"ה אות י"א, וחסר הציון. וכן עקב רמו תתנ"ה הן לה' אלהיך מצוין שו"ט והוא במזמור כ"ד, ואח"כ כל המאמר רבנן אמרי שני רקיעין הן חסר הציון והוא במזמור קי"ד אות ב'. ברכה רמו תתנ"א ד"ה וזאת הברכה אר"ל בש"ר אחא בר חנינא, הוא משו"ט מזמור צ' אות ד', ומן כתיב לכן יחכה הוא מפדר"כ פסקא וזאת הברכה בהתחלתה. שמואל רמו קל"ד ד"ה ויהי כעשרת הימים הוא בשו"ט מזמור כ"ו אות ז' ונמצא גם במדרש שמואל פכ"ג. שמואל סוף רמו קמ"ו ד"ה וימדרם, אתר שהביא מאמר מסנהדרין סיים ריב"ל אמר ע"י שהרגו לאביו ואמו וזה הוא משו"ט מזמור ז' אות ד'. שם רמו קמ"ו מן ד"א וישב יואב ויך את אדום עד כתוב אתר אומר בו' הוא משו"ט מזמור ס' אות א'. שם רמו קנ"ז ד"ה מילתא ב"ר אושע'י, ובסוף סיים א"ל ישבו שנים על אחד, עד קטליך לך, הוא משו"ט מזמור י"ה אות ל'. שם רמו ק"ס ד"ה אתה מצא המאמר א"ר יוחנן מעשה נסים יש בשמים הוא משו"ט מזמור י"ה אות ט"ו. ישעיה רמו רס"ב ד"ה ד"א אמרו צדיק כשאדם מוכיר את הצדיק, הוא משו"ט מזמור קי"ח אות א', והמאמר שלאחריו כתיב צדקתך כהררי אל מה הרים, הוא מפדר"כ פסקא שור או כשב. ישעיה רמו שי"א ד"ה מי העיר ד"א מי העיר ממורה א"ר ראובן הוא בשו"ט מזמור ק"י אות ב', והציון סנהדרין ק"ה מוסב על המאמר שלאחריו. ואל רמו תקל"ג ד"ה דבר ה' הוא משו"ט מזמור פ' אות א'. מיכה רמו תקנ"ח ד"ה ד"א אל תשמחי הוא משו"ט מזמור כ"ב אות ז', ומבא בילקוט עקב רמו תתנ"ב, וירמיה רמו שי"א בשם שו"ט. משלי רמו תתקנ"ה ד"ה מעשה בבנו, הוא בשו"ט מזמור נ"ט אות ב'. משלי רמו תתקס"א ד"ה תכסה שנאה מן תני ר' חייה הוא משו"ט מזמור נ"ב אות ג'. איוב רמו תתקי"ז מן צדק לבשתי א"ר חנינא הוא משו"ט מזמור כ"ד אות א' והציון במאמר שלפניו, ב"ר"ה הוא עד המאמר הזה. דניאל רמו אלף ס' מן ר"י אמר בשני מקומות מצינו הוא משו"ט מזמור כ' אות ז', והציון תנחומא במאמר שלפניו הוא בתנחומא מקץ אות ז' והוא שם עד המאמר מ' יוחנן ומן המאמר הזה הוא בשו"ט. אסתר רמו אלף נ"ו ד"ה וצומ עלי הוא משו"ט מזמור כ"ב אות ה'. קהלת רמו תתקע"א טובים השנים טוב צדיק בן צדיק הוא משו"ט מזמור נ' אות א'. שם שם ד"א טובים שנים היוצאים לדרך שאם נפל אחד הוא ממזמור נ"ט אות א' עד ר' מאיר ומשם ואילך הוא מקה"ר. שם טוב ילד מסכן חכם זה יצר טוב הוא במזמור ט' אות ה'. קהלת רמו תתקפ"ט ד"ה בקש קהלת למצוא דבר חפץ בקש קהלת לעמוד על עסקי פרה הוא במזמור ט' אות ב', בכל אלה המקומות חסרים הציונים.

(ז) ואודות הנוסחאות של בעל הילקוט במדרש הזה, דע קורא נעים כי עד מזמור ל"ה הביא הגירסאות כמו שהם בכ"י ג' (כ"י רומי) ועפ"י כ"י זה נדפס המדרש בדפוס ראשון דפוס קאנשטאנמינא, מלבד איזה שינויים קטנים אשר הם מבעל הילקוט שתיקן הלשון כדרכו תמיד, והנוסחאות וההוספות וההיקונים שהם בכ"י א' וכ"י ו' עד מזמור ל"ה לא הביא הילקוט, רק מן מזמור ל"ה ואילך החל להביא כגירסת כ"י א' וכ"י ו' השיים תמיד (אשר שמתו לפניו הספר), וכפי הגראה הי' לפניו שני קובצים האחד אשר העתיק מסנו

ער מוזמר ל"ה השוה עם כ"י ג', וקובץ אתר מן מוזמר ל"ה השוה עם כ"י א' ו', ואולי היה חסר בקובץ שלפניו עד מוזמר ל"ה והשלים מקובץ אתר, והגוסתאות וההוספות הנמצאים בכ"י ב' ד' ה' ו' ואשר מהם נוסף בדפוס וויניציא לא הביא בעל הילקוט כי לא היה לפניו קובץ אחד השוה אל כתבי יד האלה, ולכן תראה בילקוט ריש יואל הביא מאמר אחד הנמצא בכ"י א' ו' וכן הוסיף מהרא"פ בהגהות שלו בגליון המדרש, וליתא בכ"י האחרים ובנדפס. וכן ברמו תשכ"ג אחר שהביא מאמר אחד בשם הפסיקתא רבתי והוא בפ"ט פסקא למנצח על הנגינות המתחיל א"ר תנחום אין לך כל אבר ואבר שלא קלם דוד להקב"ה עד כי לא ידעתי ספורות אח"כ מתחיל שם המאמר כל עצמותי תאמרנה אמר דוד אני משבתך בכל איברי, והביא שם מאמר גדול עד כל עצמותי תאמרנה מי כמוך, והוא מן מדרש שו"ט מוזמר ל"ה אות ב', והמאמר הזה לא נמצא בכ"י האחרים ובנדפס רק בכ"י א' וכ"י ו' (כאשר טובא בפנים המדרש שלפנינו) לכן נראה בעליל כי היה לפניו כתב יד השוה עם קובץ א' וקובץ ו' והעתיק בילקוטו כל המאמר הזה, וגם הרבה מהקדמונים הביאו דברים מזה המאמר בשם שו"ט, כאשר שם בהערה וכן במבוא פרק י"א. וכן במוזמר ל"ו חסר בכ"י האחרים ובנדפס מאמר גדול ונמצא לנכון בכ"י א' ו', עיין שם הערה ב' ומבוא לנכון בילקוט, עוד שם במאמר וכשהיו הנשים משחקת בכ"י האחרים ובנדפס המאמר מקומע ומשובש ונמצא לנכון בכ"י א' וכ"י ו' עיין הערה ד', ומבוא ג"כ לנכון בילקוט, וכן תראה ברמו תש"ע לא נמצא המאמר שדוּספתי בפנים: ד"א כלו סג אלו אנשי סדום כו', כי לא נמצא בכ"י א' וכ"י ו', אף כי נמצא בכ"י ג' ובכ"י האחרים ובנדפס. רמו תשע"א א"ר נהוראי לא נתנו דעתם על מה שכתוב בתורה כו', נמצא ג"כ בכ"י א' וכ"י ו', וכן הוסיף הרא"פ בגליון, ולא נמצא בכ"י האחרים ובנדפס. רמו תשע"ה כי הצלת נפשי סמות, כל המאמר נמצא בכ"י א' ו', וכן הוסיף הרא"פ בגליון, ולא נמצא בכ"י האחרים ובנדפס. שם ד"א חנני שלא ידרב הבית חנני בגלות כי כך חסיה נפשי במלכות, כ"ה גם בכ"י א' ו', וליתא בכ"י האחרים ובנדפס, ובילקוט שם רשם אתר המדפיסים, עיין במדרש"ו וזה הוסיף להעיר כי ליתא במדרש הנדפס. רמו תשע"ז ואתה ה' אלהים צבאות אלהי ישראל הקיצה לפקוד כל הגוים לפי שבעולם הזה הקב"ה עושה עצמו ישן כו', כן הוא בשו"ט מוזמר נ"ט אות ה' בכ"י א' וכ"י ו', וכן הוסיף הרא"פ, וליתא בכ"י האחרים ובנדפס. רמו תש"ל ואיבי ה' כיקר כרים, ר' פנתס אמר אמר דוד יבואו הרשעים ליקר כרים כו', והוא בשו"ט מוזמר ס"ח אות ב' בכ"י א' וכ"י ו', וכן הוסיף הרא"פ, ולא נמצא בכ"י האחרים ובנדפס, ואף כי בילקוט המאמר קצת בשוניים, בכל זאת הוא המאמר שלפנינו, ומה שגרשם שם ב"ד פפ"ד הציון הזה מוסב על לא יבושו בעת רעה וצ"ל ב"ד פס"ד (אות א'). רמו תת"ה ד"א משפטיך למלך תן אלו היסטורים כו' וכ"ה ג"כ בכ"י א' ו', וכן הוסיף הרא"פ, וליתא בכ"י האחרים ובנדפס. וכן ברמו תתל"ג א"ר פנתס הכהן מכלל שאחרים מקטרגים. וברמו תתל"ג נשאת עין עמך מי נושא עין כו'. רמו תתמ"ב המאמר על יושב בסתר עליון. רמו תתמ"ג מעשה בר' שמעון בן תלפתא. רמו תתמ"ז מעשה באחד שעשה דייתיקי. רמו תתנ"ב מלך ב"ז אם יאמרו לו הארץ שלך. רמו תתנ"ד כיון שראה משה כך סידר עליה מוזמר לתורה. רמו תתס"ב תאמר שהן נובעין כו'. רמו תתס"ה א"ר ברכיה ידל להון מן צדקהון כו' כל זה הוא כג"כ א' וכ"י ו', וליתא בכ"י האחרים ובנדפס, והעירותי עליהם בהערות שלי למקומותם למושבותם, וכן תמצא בהערות עוד הרבה הדומים לזה.

(ח) והנה בכ"י א' וכ"י ו' נמצא התחלת מוזמר קי"ט מגוף המדרש, ולא נמצא בכ"י האחרים ובנדפס. וכן הביא הרא"פ בהתחלה בגליון המדרש, ועל פי ההגהות ההן של מהרא"פ הדפים הדרתחלה היא הרב החוקר הגדול מהר"א יעללינעק בבית המדרש ח"ה, וגם לפני בעל הילקוט הי' ההתחלה ממוזמר הזה, כמו שתראה רמו תתע"ז ד"ה אשרי חמימי דרך אמר דוד ומצוין בצדו מדרש, הוא בהוספת הנמצא בכ"י א' ו' במוזמר קי"ט את ג', וכן עוד שם ד"ה אתה צוית הביא מאמר בשם הפסיקתא והוא בפסקא את קרבני (דף ס ע"א), ומן המאמר ד"א בכל מקום צוה הקב"ה על התורה הוא מן שו"ט מוזמר קי"ט אות ו' בהמאמר ההוא הנמצא בכ"י א' ו' והציון מדרש נשמט ממקומו. וכן ילקוט איזב רמו תתקב"ב ד"ה התדע על ספלישי עב א"ר יודה בר אחא כל נסים ונבורות שהקב"ה

שהקב"ה עושה בו מצוין „מדרש שו"ט" נמצא בזמור קי"ט אות א' במאמר הזה ולא נמצא בנדרפס מאומה. וכן ילקוט שה"ש רמו תקפ"ו ד"ה השמיעני את קולך א"ר יהודה בן לוי ב"ר שלום בש"ר יודא בר סימון אין כתיב יונה אלא יונתי בו ומצוין בצדו „מדרש שו"ט" והוא בהוספה ההיא בזמור קי"ט אות א' ולא נמצא בנדרפס. וכן בילקוט משלי רמו לתק"ט ד"א אני הכמה בו הביא זה בשם שו"ט, ובזמור קי"ט בהתחלה הנמצא בכ"י א' ו' לא נמצא זה, רק בהוספה המאוחרת אשר הוסיף דרשן אחד מאוחר בזמור קי"ט אות ז' בשינוי ובסגנון אחר, ומה נראה כי לפני הילקוט הי' עוד קצת המשך מהתחלת זמור קי"ט. או הציון בטעות, ומקור אחר הי' לבעל הילקוט מזה המאמר.

מ) והנה כבר מלתי אמורה כי בכל כתבי יד לא נמצא המדרש תהלים רק עד סוף זמור קי"ה מלבד בכ"י א' ו' נמצא גם קצת מהתחלת זמור קי"ט אולם בדפוס ראשון ואח"כ בכל הדפוסים נדרפסה הוספה מאוחרת אשר אחד הדרשנים השלים את החסרון מן קי"ט ואילך עד סוף הספר, היינו זמור קי"ט ק"ב קב"א, ומן קל"ה עד סוף הספר (כי המזמורים קב"ב עד סוף קל"ז נוספו מן הילקוט אל תוך המדרש מלה במלה) את הדרשות המאוחרות ההן לא ראה הילקוט, ואם תמצא בילקוט מן זמור קי"ט ואילך עד סוף הספר מאמרים אשר מצויינים בצדו „מדרש" כוונתו למדרש תהלים בזמורים עד קי"ט או הציונים הם בטעות, כמו שתראה רמו תתע"ט המיבה ה' לכל מצוין מדרש הוא בזמור ד' אות ה'. רמו תתפ"א ד"ה שיר המעלות רבת צירוני מצוין מדרש בטעות וצ"ל ספרא והוא בפ' בתקתי. רמו תתפ"ב ד"ה לעושה נפלאות מצוין מדרש הוא בזמור קי"ט אות א'. רמו תתפ"ה ד"ה זמור לדוד ה' שמע תפלתי ואל תבא במשפט את עבדך הוא בזמור כ"ו אות א' ומובא גם בילקוט ברמו תש"ג. שם שם ד"ה לדוד ברוך ה' צורי הנותן תשועה למלכים זה שאול דוד כו' הוא בשו"ט זמור ז' אות י"ג. רמו תתפ"ט כבוד ה' יאספך א"ר חייא הגדול בשעה שהצדיק נפטר מן העולם ג' כתות של מלאכים מטפלין בו מצוין מדרש והוא בזמור ל' אות ג' ועל הציונים „מדרש" והם בטעות העירוותי עליהם בפרק זה אות ג', מן רמו תתע"ה ד"ה לכל תכלה שהוא בזמור קי"ט ע"ש.

י) כאשר הבאתי למעלה בפרק הזה באות ז' הי' לפני בעל הילקוט קובץ אחד ממדרש תהלים השוה לכ"י א' וכ"י ו' ובכ"י האלה מצאתי בהרבה מקומות אשר מובאים המאמרים בשם אומרם, ובכ"י האחרים ובנדרפס מובא המאמר ההוא סתמי בלי שם האומר, כאשר העירוותי על זה לקמן פרק י"ב הערה א' והבאתי שמה ראיות לזה. ועתה ראיתי כי בילקוט בהרבה מקומות כשהביא מאמרים ממדרש תהלים הביאם בשם אומרם ובכ"י א' ו' ומה גם בכ"י האחרים ובנדרפס מובא המאמר סתמי, ואין ספק שהכ"י שהי' לפני בעל הילקוט הי' ישן נושן מוקדם לפני כתיבת כתבי יד א' ו', והמעתיק רצה לקצר והשמיט שמות האומרים והציג המאמרים סתמיים. ואתן לפני הקוראים הנכבדים רשימה מכל המקומות בילקוט אשר הביא המאמר בשם אומרם ולפנינו הוא סתמי, כמו ילקוט שמואל רמו קל"א ושמו דואג, ולמה נקרא שמו אדומי ר' יהושע בן לוי אמר על שם עירו, ובמדרש שו"ט זמור נ"ב אות ד' בכל כ"י ובנדרפס מובא סתמי. שם רמו קל"ד ד"ה ישמע נא אמר רבי יודן אם בא אדם אליך, ובשו"ט זמור נ"ו אות א' ובכל כ"י ובנדרפס מובא סתמי. מלכים רמו קע"ה ד"ה אז תבאנה, אמר ר' שמואל בר נחמני בשם ר' נהוראי התחיל פיו נובע בחכמתו, ובשו"ט זמור ע"ב אות ב' הוא סתמי. תהלים רמו תרי"ו ד"ה ר' שמואל הי' שותל, ר' תנינא אמר זה תלמודו של אדם, ובשו"ט זמור א' אות י"ט הוא סתמי. שם רמו תרס"ב א"ר יצחק שלא קראו קודש ישראל לה, ובשו"ט זמור י"ד אות ד' הוא סתמי. שם רמו תרע"ב ד"ה השמים מספרים א"ר יעקב בר זבדי משל לגבד, ובשו"ט זמור י"ט אות א' מובא סתמי. שם שם ד"ה יום ליום א"ר אבדימי בשעה שהקב"ה מלמדו מקרא, ובשו"ט זמור י"ט אות ז' הוא סתמי. שם רמו תש"ב ד"ה ד"א טוב וישר ר' אבין בשם ר' יעקב אמר על כל מיל ומיל הי' עומד בורגן, בשו"ט זמור כ"ה אות ו' בכל כ"י ובנדרפס מובא ר' אבין לבד והמלות בשם ר' יעקב ליתא. שם רמו תשמ"ו ד"ה למנצח לבני קרה א"ר אלעזר אמר ליה משה כו', ובשו"ט זמור מ"ד אות א' הוא סתמי. שם שם א"ר הנן וכי באזניהם שמעו מאבותיהם, ובשו"ט זמור מ"ד אות א' הוא בסתם. שם שם א"ר כהנא שהתנבאו על הדורות האלו, ובזמור מ"ד אות א' הו"א

הוא סתמי. שם רמז תשמ"ז א"ר פנחס כל מי שרואה אותם אומר קוצים הם, ובמזמור מ"ה
 אות א' לא נמצא שם האומר. רמז תשנ"א אמר ר' פרוודורי בר נחשא הוא לבדו יודע מה
 עושה, ובמזמור מ"ו אות א' לא נמצא שם האומר ובעל סדר הדורות הביא את השם הזה
 בערך ר' פרוודירה בשם הילקוט. שם רמז תשנ"א אמר ר' אבדימי דמן חיפה מעולמים הם
 הדברים שראינו, ובש"ט מזמור מ"ו אות א' ליתא. שם שם א"ר נחמן ב"ר יצחק ראו
 דינון של אותם שבמהו על הולם, ובש"ט מזמור מ"ו אות א' הוא סתמי. שם שם אמר רב
 כהנא לא יאמר אדם בשביל אחי או אבא צדיק אני נמלט ובמזמור מ"ו אות א' לא נמצא
 שם האומר. רמז תשנ"ב ויקר פדיון נפשם א"ר אלעזר למה הוא יקר, ובמזמור מ"ו אות א'
 הוא סתמי. שם שם אמר ר"ג אמרו בני קרה לשאול, ובמזמור מ"ו אות א' לא נמצא שם
 האומר. שם שם אריב"ל מלמד שהצדיקים יורדין בכל בקר ומבקרין אותן, ובש"ט מזמור
 מ"ו אות א' איננו מובא בשמו. שם שם א"ר נחשון כל צרה וצרה שמגעת אצלנו נמצא
 לנו, ובמזמור מ"ו אות א' הוא סתמי. רמז תשנ"ג אמר רבי יודן אמרו בני קרה אל
 תתיראו, ובמזמור מ"ו אות ב' לא מובא בשמו כלל. רמז תשנ"ה א"ר משרשי מכאן כל
 זמן שהרשעים שולטים בעולם ובמזמור מ"ו אות א' הוא סתמי. רמז תשנ"ה א"ר יהודה
 אלהינו אינו גדול אלא בעירו ובמזמור מ"ה אות א' לא מובא שם האומר. שם שם א"ר
 יצחק שהיתה משמחת כל הארץ, ובמזמור מ"ח אות ב' מובא סתמי. שם שם אמר רב נחמן עלה
 לירושלים ומקריב קרבן, ובמזמור מ"ח אות ב' הוא סתמי. שם שם רב ביבי אמר
 שכן המלך עושה כן, ובמזמור מ"ח אות ב' מובא סתם. רמז תשנ"ו כמה בימות עתיד
 להיות בירושלים א"ר ינאי אלף ושצ"ט, ובמזמור מ"ח אות ד' הוא סתמי. רמז תשס"ד
 חנני ה' כחסדך אמר בן עזאי למה היה דוד דומה, ובמזמור נ"א הוא סתמי. שם שם א"ר
 שמואל משל הדיוט אומר, ובש"ט שם מובא סתמי. רמז תשס"ז א"ר בנאה אמר רב אהבת רעתו
 של שאול, ובמזמור נ"ב אות ד' מובא סתמי. רמז תשס"ט א"ר נתן שהיה ידו קצרה
 במצות, ובמזמור נ"ג אות א' הוא בסתם. רמז תש"ע ד"ה כלו סג, ר' יונתן אמר נאלחים
 מבחוץ, ובמזמור נ"ג אות ב' הוא סתמי. שם שם א"ר לוי אף המובה שהיא נאה, ובמזמור
 נ"ג אות ב' מובא בסתם. שם שם אמר רב נחמן בר יצחק לע"ל מתפחדים הצדיקים,
 ובמזמור נ"ג אות ב' מובא סתמי. שם שם א"ר יודן בשם רבי משום בר קפרא לעתיד
 אומר הקב"ה למלכות, ובמזמור נ"ג אות ב' מובא סתמי. רמז תשע"א א"ר בנימין בר
 יפת בשם ר' ישמעאל אמר דוד, ובמזמור נ"ד אות ב' לא מובא בשמו. שם שם א"ר יודן
 אמר דוד לפני הקב"ה, ובמזמור נ"ד אות ג' הוא סתמי. שם שם א"ר נהוראי לא נתנו
 דעתם על מה שכתוב בתורה, ובש"ט שם מובא סתמי (ובכ"י האחרים ובנדפס חסר כל
 המאמר). שם שם ד"ה ואתה אנוש אמר רב יהודה אמר רב כסדרי, ובמזמור נ"ה אות
 א' הוא סתמי. רמז תשע"ב ד"א פדה בשלום על רחל נאמר א"ר יעקב בר אידי שכך היה
 התנאים ומצוין בצדו ב"ר פע"ד וצ"ל מדרש והוא בש"ט מזמור נ"ה אות ד' ומובא סתמי.
 רמז תשע"ה אמר רבי טביומי משמיה דרב כך אמר דוד, ובמזמור נ"ז אות ד' מובא
 סתמי (ובכ"י האחרים ובנדפס חסר המאמר כלו). רמז תשע"ז ר' יוחנן אומר שנמל ארם
 נהרים ונתן בארם צובה, ובמזמור ס' אות א' הוא סתמי. רמז תשפ"ח ד"ה אשרי תבחר
 ותקרב, א"ר חלבו אשריו כו' ובמזמור ס"ה אות ג' ובכ"י ב' ג' ד' ה' ד' ה' ובנדפס
 מובא סתמי, ובכ"י א' ו' הני' א"ר הושע' בשם רב שמואל בר שילא משמיה דרב. רמז
 תשצ"ב א"ר ברכי' אין הקב"ה מושיע, ובמזמור ס"ז אות א' הוא סתמי. שם שם א"ר אלעזר יכול
 שהגוים אומרים נשא להם פנים, ובמזמור ס"ז אות א' הוא סתמי. רמז תשצ"ג ד"ה כהנדה עשן א"ר
 נהוראי בשם ר' חייא בר אבא משל למה"ד, ובמזמור ס"ח אות ב' הוא סתמי. רמז תת"ב ד"ה
 למנצח לדוד להזכיר, א"ר אלעזר בשכר שהם מזכירין אותי, ובמזמור ע' אות א' הוא סתמי. שם שם
 אמר רב הסדא משל למה"ד, ובמזמור ע' אות א' הוא סתמי. שם שם ד"ה יבושו א"ר יעקב איש כפר
 תמרתא אמר דוד לפני הקב"ה, ובמזמור ע' אות ג' הוא סתמי. רמז תת"ה ד"ה לשלמה, אמר ר'
 יוחנן שהוא דן דין כיוצו, ובמזמור ע"ב אות ב' הוא סתמי. רמז תת"ח ד"ה מהיכי אין
 תרצובות למותם עברו משכיות לבב א"ר אליעזר הרבה נתת להם ממה שהיו מבקשין,
 ובמזמור ע"ג אות ג' מובא סתמי. רמז תת"ט א"ר יוחנן אתה ארך אפים, ובמזמור ע"ד
 אות א' הוא סתמי. שם שם ד"ה משכיל לאסף הרימה פעמיך א"ר שמעי' בשם ריב"ל.

ובמזמור ע"ד אות ב' הוא סתמי. רמו תת"י א"ר אושע"י אמר אסף, ובמזמור ע"ה אות א' הוא בלי שם האומר. רמו תת"ב ד"ה כי לא ממוצא א"ר שמאל בר נחמני א"ר יוחנן בשעה שראה בלשצר, ובמזמור ע"ה אות ג' הוא סתמי. רמו תת"ג א"ר יוחנן בן נורי בשעה שגלו עשרת השבטים, ובמזמור ע"ו אות א' הוא סתמי. רמו תת"ט ד"ה משכיל לאסף, א"ר שמאל בר נחמני לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל, ובמזמור ע"ה אות א' הוא סתמי. רמו תתכ"ג ד"ה ויבחר בדוד ר' יהושע הכהן בשם ר' חנינא בר יצחק, ובמזמור ע"ה אות כ"א ליתא המלות, בשם ר' חנינא בר יצחק. רמו תתמ"א ד"ה במרס, ר' יוחנן אמר כו' ר' אלעזר אמר כו', במזמור צ' אות י"ב בכ"י האחרים ובנדפס ליתא ר' יוחנן אמר, ונמצא לנכון בכ"י א' ובכ"י ו', ובמקום ר' אלעזר אמר הגי' בכ"י האחרים ובנדפס רבנין אמרי. שם שם ד"ה כי גז רבנן אמרין גזין חשין מסין, ובמזמור צ' אות י"ד הוא סתמי. שם שם ד"ה יראה אל עבדיך א"ר הונא, ובמזמור צ' אות י"ח בכ"י א' וכ"י ו' טובא ג"כ כן בשמו, אבל בכל כ"י האחרים ובנדפס מובא סתמי. רמו תתמ"ג א"ר לוי כל י"ב חדש, במזמור צ"א אות ח' בכ"י א' ו' הוא ג"כ כמו שהביא הילקוט בשמו, אבל בכל כ"י ובנדפס הסר שם האומר. רמו תתמ"ג ד"ה אורך ימים, א"ר אבהו זה אחד כן המקראות, ובמזמור צ"א אות ח' בכ"י האחרים ובנדפס מובא סתמי, אולם בכ"י א' וכ"י ו' הוא כמו שהביא הילקוט. רמו תתס"ג ד"ה לאסור שריו בנפשו זה פוטר א"ר אידו שרו כתיב ובמזמור ק"ה אות ו' בכל כ"י ובנדפס הוא סתמי, וגם לפני רש"י תהלים ק"ה היתה הגי' א"ר אידו. רמו תתס"ה ד"ה כי המרו ר' ברכי' בש"ד סימון ובמזמור ק"ו אות ז' המלות, בש"ד סימון ליתא. משלי רמו תתקנ"ז ד"ה מצא אשה א"ר יוחנן בן נורי את מוצא עד שלא נבראת האשה, ובש"ד מוזמור נ"ט אות ב' מובא סתמי.

וזה באמת חרוש ובהכרח שהוא כאשר אמרתי למעלה שהי' לפני הרב בעל הילקוט כתב יד ישן נושן מומן קדמון כתוב עוד לפני העתקת כתבי יד א' ו' והמעתיקים אחרי כן כדי לקצר השמישו הרבה משמות האומרים, מזה יבינו הקוראים וישפצו על דרכי המעתיקים ומעשיהם בימים קדמונים אשר עשו כרצונם גרעו והוסיפו כאות נפשם. ולעיל בסוף פרק ו' סדרתים על סדר א"ב, ע"ש ובהערה של"ט.

יא) הקדמונים אשר הביאו את המדרש שוחר טוב.

המדרש הזה היה מסודר לפני הנאונים והקדמונים, והיה יקר בעיניהם ושאומו ממנו הרבה מאמרים, והביאו בספריהם, והנני לערוך לפני הקוראים הנכבדים המקומות אשר הזכירו המדרש, ואנה המאמר נמצא לפנינו:

א) רבינו נסים גאון (הי במאה השמינית לאלף החמישי לערך ד"א תש"ג—ד"א ת"ת) והובא בשמו בס' הרך תמים לה"ר יוסף שלום ו"ל, והם הגהות הרי"ף נדפס בס' תמת ישרים (וויניציא שפ"ב), ושם דף ט' ע"א הביא וז"ל: מצאתי במעילת סתרים לרבינו נסים ז"ל שהביא מדרש א"ר ועירא שיתתן של בני [ארץ] ישראל תורה היא, שהם אומרים תהא אח לשבעה ואב לשמונה, ריב"ל אומר זה אברהם שהוא אב לשמונה זה יצחק ובני קטורה, ואח לשבעה זה יצחק שהוא לישמעאל ובני קטורה, ושמואל אמר זה ישי שהיה לו ח' בנים, ואח זה דוד שהיה לו אחים, והמאמר הזה הוא בש"ד מוזמור ה' אות ה', ועיין במדרש לקח טוב חיי כ"ה א', ויחי מ"ח כ' ובהערות שלי מה שהעירותי שם.

ב) רבינו יצחק ב"ר יהודה אבן גיא (נפטר באמצע המאה התשיעית לאלף החמישי ד"א תתמ"ט) בספרו הלכות הל"ל (דף א' ע"ב) הביא וז"ל ומצינו במדרש תלים אריב"ל יבא עלי אם נסתכלתי בספר אגדה מימי פעם אחת מצאתי וכתוב בו קע"ה פרשיות שכתוב בתורה אמירה וצווי כנגד קע"ה שנים של אברהם כו', הוא במזמור כ"ב אות י"ט (א). רבינו

(א) וכן נמצא במאמר הזה בירושלמי שנת פ"ו ה"ח דף ע"ו פ"ג ומס' סופרים פ"ט ס"י. והכח המניד פ"ג מס' תוכס ס"ב כתב שם שכתב סתמ"ס שהיו עונים קב"ג פתמים כלל קימן נהס עומיו על אהבן, סוליא מן מדרש תהלים, ופל זס כעיר אלאון סכ"ץ חיות נאגרת נקרת סהתמ"ס סוליא זס מן הירושלמי פ' כל כתבי, אכל כאשר סתמתי תלסה שנס הגאון ר' יצחק אכן גיאות סוליא זס נהס מדרש תהלים, ועיין בהקדמת

(ג) רבינו נתן בעל הערוך (חי במאה התשיעית לאלף החמישי והשלים ספרו ד"א תתס"א) מביא את המדרש הזה, ולא השתמש בו הרבה והביאו רק בשמונה ערכים. א' בערך ושוטפוס: במדרש תלים ותלבש אסתר מלכות (ב), הוא במזמור כ"ב אות כ"ז. ב' בערך מטפראות: בהגדה דתלים ספרו מגדליה, הוא במזמור מ"ח אות ד' (ג). ג' בערך סתר: במדרש תלים הכותים הללו יודעים לסבב על הפתחים, הוא במזמור י"מ אות י"ז. ד' ערך סמפרינון: ובהגדה דתלים יסודתו בהררי קודש, הוא במזמור פ"ז אות א'. ה' ערך סנקלם: ובהגדה דתלים יכרסמנה חזיר מיער, הוא במזמור פ' אות ה'. ו' ערך סער א': בהגדה דתלים יסודתו בהררי קודש, הוא במזמור פ"ז אות א'. ז' בערך פרמא: בהגדה דתלים תפלה לדוד אין לך בית רובע, הוא במזמור י"ז אות ה'. ח' ערך פשפש ג': בהגדה דתלים יסודתו עתיד הקב"ה לעשות כו', הוא מזמור פ"ז אות ב'.

(ד) הרופא ה"ר בנימין מוספיא (נולד בשנת ה"א שס"ה ונפטר ה"א תל"ה) (ד) הביאו בערך אבטומאטוס (הוא במזמור א' אות כ"א). אגוסטלא (מזמור י' אות ו'). אנטמריין (מזמור כ"ז אות ד'). אכסומא (מזמור ו' אות י'). אסקפי (מזמור ג' אות ג'). אפפון (מזמור י"ח אות י'). אקלפריין (מזמור מ"ה אות ה'). המנון (מזמור א' אות ו'). הנדיוסין (מזמור י"ז אות ה'). טארגא (מזמור א' אות ד'). לקומננטיס (מזמור קמ"ט אות א'). סנדיקוס (ה). פלק (מזמור ק"ה אות...). פיננס (מזמור י"ט אות י'). פנתרין (מזמור ע"ה אות י"א). פרפוריא (מזמור ט' אות י"ג). פרוקסטורין (מזמור י"ז אות ג'). קמנטין (מזמור נ"ד אות ב').

(ה) הנשר הגדול רש"י ז"ל (נולד ד"א ת"ת ונפטר כ"ט תמוז ד"א תתס"ה) מביא את המדרש הזה בהרבה מקומות, כמו: (ברכה ל"ג ז') שמע ה' קול יהודה כן כתוב באגרת תהלים, הוא במזמור צ' אות ג'. (קהלת י"א ז') ומתוך האור כך נדרש באגרת תלים, הוא במזמור מ"מ אות א'. (שוטפוס ו' א') ויעשו הרע עד כאן נאמר ויסיפו כו', כך נדרש באגרת תהלים, הוא במזמור י"ח אות ו'. (ש"א י"ז מ"ט) ויפל על פניו ארצה לא היה לו ליפול כו' במדרש תהלים, הוא במזמור י"ח אות ל"ב. (ישעיה כ"ט י"ב) ונתן הספר כו' וסיים וזהו שאמר ירמי' הנני מסב את כלי המלחמה אשר בידכם זה שם המפורש במדרש תהלים, הסיום הזה הוא סוף מזמור ל"ז. (שם ג"ד י"ב) שמשותיך מדרש תהלים פותר שמשותיך ושמש ומגן תהלים פ"ד שני החומה וכן הביא רש"י תהלים פ"ד י"ב על שמש ומגן מדרש תהלים פותרו לשון שני החומה, אולם אין זכר מזה במדרש תהלים ואולי צ"ל ברש"י פסיקתא וכוונתו לפסקא עניה סערה ע"ש בהערה ל"ט. (שם ס"ו כ"א) וגם מהם אקח לכהנים ללוים כו' כך מפורש באגרת תהלים, הוא במזמור פ"ז אות ו'. (משלי י"ג י"ג) בזדבר יתבל לו ומדרש תהלים דורש כו', הוא במזמור ל"ד אות א'. (שם ס"ז ד') כל פעל ה' למענהו כו' בהגדה תילים, הוא במזמור י"ט אות א'. (שם כ"א מ"ו) שמחה לצדיק כו' כך נדרש במדרש תילים, הוא בריש מזמור ג' בקצת שינויים. (תהלים ה' ב') כשיש בי כח כו' כך מפורש במדרש, הוא במזמור ה' אות א'. (שם ז' ז') זה מצאתי במדרש, הוא במזמור ז' אות ג'. (שם י"ח כ"ט ל') כשנלחם בלילה כו' במדרש תהלים, הוא במזמור י"ח אות כ"ג וכ"ד. (שם כ"ג ב') למה נקרא יער חרת כו' מדרש תהלים, הוא במזמור כ"ג אות ו'. (שם ל"ד א') כדאיתא במדרש תהלים, הוא במזמור ל"ד אות א'. (שם ס"א ד') כך נדרש באגרת תהלים, הוא במזמור ס"ד אות א'. (שם ס"ב י"ג) כך נדרש באגרת תהלים, הוא במזמור ס"ב אות ד'. (שם ס"ד ב') מזמור זה דרשוהו בעלי אגרת תהלים על דניאל, הוא במזמור ס"ד אות א'. (שם ע' א') ובמדרש תהלים ראיתי, הוא במזמור ע' אות א'. (שם ע"ח ל"ח) וכן מפורש באגרת תילים, הוא במזמור ע"ח אות ח'. (שם שם מ"ח) זה מדרשו, הוא במזמור ע"ח אות י"ד. (שם ס"ד י"ב)

המפרש שם טכניא טהומנ"ס ז"ל סמך סכסס פליו והביאו בתשובת פאך סדוק ס' קע"ד, ועיין להלן בלוח י"ח שגם חכמי סמוק' פסיס קי"ז ד"ס טעומדיס הביאו זס בשם ממדכס. (ב) בערוך שס נכסס, ונממכס ממלכס אסכר"ס הוא סוספס כי לא נמלכס כלל בממכס אסכר. (ג) וסכס"ל רשס שס "בילקוס דף קי"ז ולא שס לעיין ממדכס. (ד) יפן כי סכסתי בלוח טלפניו סכסכיס ממכס סערוך אסר מוכס כס ממדכס סכסיס אמכתי להביא אמכתי נס סכסכיס ממכספסי אסר סקיף וסניא אמ ממדכס סזס ולכס ממלמכיס נמלמכיס ממדכס. (ה) סמוספי סניא ממלכס בשס טלקוס נמממור ריכס ס' אמ יריכי (למזו סכס"ג) ודכני טילקוס סוכסס ממדכס שו"ס ממממכר

כי שמש ומגן ומדרש תילים פותרו לשון שני חומה, עיין לעיל מה שהבאתי מרש"י ישעיה נ"ד י"ב. (שם פ"ו ב') כך הוא באגדת תילים, הוא במזמור פ"ו אות א'. (שם שם ג') כך מפורש באגדת תילים, הוא מזמור פ"ו אות ב'. (שם ק"ט ה') רעה תחת טובה שבעים פרים כו' בשוחר טוב, הוא בסוף מזמור ק"ט, ורש"י לא יכנה את המדרש בשם שו"מ לכן אין ספק שהציון "בשוחר טוב" הוסיף אחד המעתיקים.

גם נמצא בפירושו לתהלים שהביא הרבה פעמים, "ומדרש אגדה" או "ורבותינו פירשו" וכוון אל המדרש שו"מ, כמו שתראה: (תהלים ג' א') ומדרש אגדה על שראה מכסיו קיימת, הוא במזמור ג' אות ג'. (שם ג' ח') ומדרש אגדה מכת הפה כו', הוא במזמור ג' אות ד'. (שם ח' א') ומדרש אגדה, יש מפרשים נחילות כו', הוא במזמור ה' אות א'. (שם ז' א') ורבותינו פירשו כו', הוא במזמור ז' אות ג'. (שם י"ב ח') מזוקק שבעהים מדרש אגדה יש כו', הוא במזמור ז' אות ז'. (שם י"ד ה') ורבותינו פירשו כו', הוא במזמור י"ד אות ד'. (שם י"ט י"ד) אמרו חכמים למה דוד דומה, הוא במזמור כ"ב אות ל"ב. (שם מ"ב ב') אמרו רבותינו האילה הזאת כו', הוא במזמור כ"ב אות י"ד ובמזמור י"ב אות א'. (שם מ"ב ה') ושמו בלשון אגדה כו' ומדרש אגדה כו', הוא במזמור מ"ב אות ד'. (שם מ"ב ט') ומדרש אגדה על הדתות כו', הוא במזמור ס"ב אות א'. (שם שם ג') ומדרש אגדה, הוא שם שם אות ב'. (שם ע"ח ס"ג) ורבותינו דרשוהו, הוא במזמור ע"ח אות י"ח. (שם ע"ט ב') כך מפורש באגדה, הוא במזמור ע"ט אות ד'. (שם פ' ו') ורבותינו פירשו על ג' דמעות כו', הוא במזמור פ' אות ד'. (שם פ"ב ז') ומדרש אגדה כאחד השרים כו', הוא במזמור פ"ב אות ג'. (שם פ"ד ד') ומדרש אגדה בבניינו מדבר, הוא במזמור פ"ד אות ב'. גם הרבה פעמים בפירושו לספר תהלים מפרש הכתובים עפ"י המדרש הוה אף כי לא הזכירו בשם (ו).

רש"י

ל"ה אות ב' הנמלך כ"ו ח' וכ"ו ו' ומסר כ"ו החמרים ונדפס. (ו) כמו שתראה: (תהלים ח' ח') אשרי האיש בעסקה של זמר, הוא במזמור ח' אות ח'. (שם ג' ב') בני אדם גדולים כמורס ט', הוא במזמור ג' אות ד'. (שם ד' ג') בני אדם בני אברהם, הוא במזמור ד' אות ז'. (שם שם) עד מתי אתם מנזים אותי, הוא שם אות ח'. (שם שם ו') זכרו זמתי נדק, הוא שם אות ט'. (שם ו' י"א) ח"ר יוחנן נפ"ל הקב"ה דן הכשפים, הוא במזמור ל"ח אות ג'. (שם שם) רב"ל אומר. הוא שם אות ט'. (שם ז' ח') ה' ידיו עמים ט' שפטי ה' כו', הוא במזמור ז' אות ח'. (שם שם ט"ו) כל מה שהוא תוליד, הוא במזמור ז' אות י"א. (שם ט' ח') ים פומרון, הוא במזמור ט' אות ד'. (שם שם) ויש פותרין, הוא במזמור ט' אות י"ז. (שם שם ט') משפטי ודיני, הוא במזמור ט' אות ז'. (שם שם) נערות נויס, הוא שם שם. (שם שם ח') ופי' לעולם ישב, הוא במזמור ט' אות י". (שם שם ט') עד נה הקץ כו', הוא שם שם. (שם שם י"ח) נשאלה אר"י, הוא במזמור ט' אות ט"ו. (שם י' י') ח"ר סימון, הוא במזמור י' אות ט'. (שם י"א ח') הפשחני הזה, הוא במזמור י"א אות ד'. (שם י"ח ל"ב) ונדרכה קשת נחושט ט', הוא במזמור י"ח אות כ"ז. (שם שם מ"ו) ויחננו לבן אריה ט', הוא במזמור י"ח אות ל"ד. (שם כ"ד ב') שבעה ימים, הוא במזמור כ"ד אות ו'. (שם שם ז') גימתי שלמה בנו, הוא במזמור כ"ד אות י". (שם כ"ה ח') אומך קיימי כל היום הוא הטוב, הוא במזמור כ"ד אות ח'. (שם שם ו') נקיין כפי, הוא במזמור כ"ו אות ט'. (שם שם ז') כל ח'. (שם כ"ו ח') שפטי ה', הוא במזמור כ"ו אות ח'. (שם שם ו') נקיין כפי, הוא במזמור כ"ו אות ט'. (שם שם ז') כל כפלאומך זס הלל, הוא במזמור כ"ו אות ו'. (שם ל"ב ט') אל סהיו כסום כפרד, הוא במזמור ל"ב אות ג'. ככ"י שלנו וליתא נדפס. (שם מ"ב ד') היתה לי דמעתמי לחם מכהן סהלרה ט', הוא במזמור מ"ב אות ד'. (שם שם ט') את זאת אני זוכרת כו', הוא במזמור מ"ב אות ד'. (שם שם ט') הוא שם שם. (שם מ"ט ג') גם בני אדם בני אברהם כו', הוא במזמור מ"ט אות ג'. (שם מ"ט י"ג) אהניוכס בנה אהניוכס ט', הוא במזמור ט' אות ח'. (שם ל"ב ג') מה מחלל ד"ח חסד אל, הוא במזמור ל"ב אות ו'. (שם ל"ז ט') טורס הנבל כו', הוא במזמור כ"ב אות ח'. (שם ל"ח ד') זורו רשעים מרחם ממתי אתם כו', הוא במזמור כ"ח אות ב'. (שם ט' ח') מכתם לדוד על עדותן של סנהדרין כו', הוא במזמור ט' אות א'. (שם ע"ב ח') ד"ח משפטיך, הוא במזמור ע"ב אות ג'. (שם שם ג') שלום לפס, הוא במזמור ע"ב אות ג'. (שם ע"ג ד') ד"ח שאין הקב"ה מלאך לנינוס, הוא במזמור ע"ג אות ח'. ומה שהביא ורבותינו פירשו הוא נבמכה שבת ל"ח ע"ב. (שם ע"ג ז') ילח מחלב פיננו, הוא במזמור ע"ג אות ג'. (שם ע"ח כ"ה) לחם אבידים לחמם על מלאכים, הוא במזמור ע"ח אות ד'. (שם שם) ד"ח אבידים, הוא שם אות ג'. (שם ע"ח ע"א) מאחר עלות הביאו ט', הוא במזמור ע"ח אות כ"א. (שם ט"ט ח') ומתו מזמור, הוא במזמור ע"ט אות ג'. (שם פ' י"ד) מיטע העי"ן תלויה, הוא במזמור פ' אות ו'. (שם פ"א ג') כנור נעים עם נבל ר' חיות בר אבה אומר ט', הוא במזמור פ"א אות ג'. (שם פ"ז י"ג) משאל תחמיה ט', הוא במזמור פ"ז אות ו'. (שם שם י"ד) זדים קמו עלי, הוא במזמור פ"ז אות ז'. (שם פ"ז ו') ימנה את ישראל הנבלים בטוכס כו', הוא במזמור פ"ז אות ו', ומוכה גם בנש"י ישעיה ס"ו ל"ח בשם המדרש תהלים. (שם ז' א') אחד עשר מזמורים, הוא במזמור ז' אות ג'. (שם ק"ח ח') חסד ומשפט אשיכס, הוא במזמור ק"ח אות ח'. (שם ק"ט כ"ב) ח"ר אידו טרו כמבי, הוא במזמור ק"ט

ו) רש"י בפירוש המיוחס לו על מדרש בראשית רבה, וידוע כי הפי' הוה איננו מרש"י, ויש להביא גם לראיה כי בפי' הוה יכנה המדרש "שוחר טוב", ורש"י הביאו תמיד בשם "מדרש תהלים", ויען כ נקרא שמו עליו, אמרתי להביאו פה: (כ"ר פ"ג ד"ה מקמי כן) כך מצאתי בשוחר טוב, הוא במזמור ק"ד אות ד'. (שם שם ד"ה לשבעת ימי משותתי) ויראה אלהים ויבדל כך מצאתי בשו"ט, הוא במזמור כ"ז אות א'. (שם פכ"ו וכל אשר יעשה יצילה) בשו"ט איתא כבש הקב"ה על מעינו של נח כו', הוא במזמור א' אות י"ב. (שם שם) ובשו"ט ועתיד לחזור לעיקרה לימות המשיח כו', הוא שם במזמור א' אות י"ב. (שם פל"ט ד"ה מוניטין) בשו"ט מפרש מוניטין דידי, הוא במזמור י"ח אות ז'. (שם פט"א ד"ה ולא היתה עושה פירות) ובשו"ט מפורש מעשה בתמרים כו', הוא במזמור צ"ב אות י"א. (שם פס"א ד"ה שהיו מתקשין בעולם) ובשו"ט מפרש שהיו בני אדם קשים, הוא במזמור צ"ב אות י"ג.

ז) רבינו שמואל בן רבינו מאיר הרשב"ם (נפטר ד"א תתקל"ה). בפירושו על התורה: (וישלה ל"י י"ב) על ותמנע היתה פילגש הביא ראיתי בשוחר טוב כו' ולא נמצא מה שהביא במדרש שו"ט ובודאי צ"ל בלקח טוב כמו שהעירותי במבוא למדרש לקח טוב דף כ"ד ע"א, וידידי הרב התוקר מהר"ד ראזין בפי' הרשב"ם שהוציא לאור כתב שלא ישרה השערתי בעיניו, בכל זאת במה שכתב שם אין סתירה כלל להשערתי. עוד שם סוף ואתהנן נמצא תוספת ומתהיל: בשוחר טוב פרשת למנצה בנגינות אמר ר' זעירא אדם יש לו בן בית, פעם ראשונה נכנס אצלו ומושיבו על המטה כו', הוא במזמור ד' אות ג'.

ח) רבינו יעקב הנקרא רבינו תם (נפטר ד"א תתקל"א) הביא בספר הישר ס' תר"כ וזה לשונו: מדרש אגדה השותה מים בין השמשות גזול את המתים, וזה נמצא במדרש שו"ט מזמור י"א אות ו', ודבריו הובא בשו"ט הרשב"א ס' אלף קי"ט, ובאו"ז ה' מו"ש ס' פ"ט, ובתוס' פסחים ק"ה ע"א ד"ה והנ"מ, ובהרא"ש פסחים פ"י ס' י"ג, ובמור או"ה ס' רצ"א, ובמרדכי בתוספות מערכי פסחים, ועיין גם בשבלי הלקט השלם ס' קכ"ז בשם תשובת הגאונים.

ט) רבינו משולם [בר' נתן. עי' שה"ג אות מ' ס' 196] אשר רבינו תם השיב לו (ס' תר"כ) בענין לאכול בין מנחה למעריב, כי נמצא במדרש השותה מים בין השמשות גזול את מתיו, והוא השיב לר"ת כי לפניו גירסא אחרת במדרש, עיין בשו"ט מזמור י"א אות ו' ומה שהעירותי שם על זה בהערה.

י) הרב הנשיא ר' יהודה בר ברזילי הברצלוני (חי בסוף מאה התשיעית ובדתחל"ז מאה העשירית לאלף החמישי) בפירוש ספר יצירה דף ה' הביא וז"ל: באגדת זה הים גדול ורחב ידים שם רמש ואין מספר שבו שקוע משניות וחיצונות ופרקים למככתות, חיות גדולות עם קמנות זו משנת ר' חייא ומשנת ר' הושעיא, והכוונה למדרש תהלים ק"ד אות כ"ב, ולפנינו קצת במגנן אחר שם רמש אלו המככתות דבר קפרא ור"ח ודרב ודרבנן בבלאי חיות קמנות עם גדולות אלו התלמידים הקטנים עם הגדולים שמתדדין זה את זה, ועיין מ"ש בהערה במדרש שם. עוד שם דף כ"ט הביא ודרשו בו מה אנוש כי תזכרנו זה אברהם ובן אדם כי תפקדנו זה יצחק כו', הוא במזמור ח' אות ז'.

יא) בעלי התוספות (גרוסת ל"א ע"ב) ד"ה כל היושב בתענית בשבת. פי' ר"ח בתענית הלום וכן איתא במדרש תילים עכ"ל, וכן ראיתי בהדושי הרשב"א ברכות פ"ה (דף י"ב ע"ג) הביא וז"ל: ליתב תענית על תעניתו, רב האי גאון ז"ל ורוב המפרשים פירשוה בתענית הלום, וכן הוא במדרש תהלים עכ"ל, ואין זכר מזה במדרש תהלים שלפנינו, ועיין בס' ברכה משולשת בתוס' ר"י הסיד ושם נמצא גי' אחרת, ואולי כונת התוס' על מדרש משלי כי השלמי הגבורים על המרדכי שבת פ"א הביא דבר אחד בשם מדרש משלי מענין תענית הלום בשבת, ובפי' ר"ח בשבת פ"א, ותענית פ"א לא נמצא שום רמז מה שהביאו

אות ז'. (שם שם ל') שכן אלס לפנדפיס א"ר יומן, הוא נמזמור ק"ה אות ע'. (שם ק"ו כ') אוכל עשב אין לך מתוכנ כו', הוא נמזמור ק"ו אות ע', ונכס"י הלסון משוכש ומקמתי שם נמדכס סכניס נכעכס. (שם שם מ"ח) מן כפולס ט', הוא נמזמור ק"ו אות ע'. (שם קכ"ז ע"ז) ענדך כן אממך אונו דומס טו', הוא נמזמור קכ"ז אות ע'.

שהביאו בעלי התוס' בשם ר"ה, וידידי הרב הגדול מוהר"ר יוסף לעוונישמיין אב"ד דק"ק סעראצק העירני במכתבו אלי וז"ל: אשר כתב כבודו במכתבו מה שהביאו התוס' ברכות ל"א ע"ב שלא נמצא במדרש תהלים, זה נמצא בזהר (דף ק"ה ע"ב) ותני מלי כד מתערי עלי' בחלמא בלילי' דשבתא ע"ש בד"ה ויקחו אליך, ובס' אוצר הכבוד פסחים פ' תמיד נשחט ובר"ה פ"ב כינה לס' הזהר בשם מדרש כי לא נמצאו דבריו רק בזהוהר, גם במגדל עזו פ"ג מה' תפלין כ' ומצאנו מדרש נסתר ונעלם, וכבודו בהערות ותקונים לתשובת הגאונים ד' ליק סי' צ', וראינו בנוסח ירושלמי לא נמצא בירושלמי שלפנינו רק בזהר פ' תרומה (דף קכ"ט ע"א) ואשר כינהו מדרש תהלים כי הזהר שם פתח שם בפסוק מתהלים ל"ב שמתו כו', גם בזהר תרומה (דף קס"ה ע"ב) העמיד על תהלים ס"ה סלו לרוכב בערבות (אלא דשם לא כתב רק על ת"ח ודבריו סותרים וצ"ע) עכ"ל. אמנם קשה בעיני להסכים להשערה זו אשר בעלי התוס' יכונו אל ס' הזהר כי עוד לא נתפרסם בזמנם. (שנת ק"ל ע"א) ד"ה שש, במדרש שוחר טוב למנצה על השמינית כתיב, הנדרש על המילה שהיא בשמיני, הוא במזמור ו' אות ב'. (פסחים ק"ה ע"ב) ד"ה ושמע ורבינו שלמה בן רבינו מאיר אומר להטעין כוס [בברכת המזון] אפילו ביחיד וכן מוכח במדרש שוחר טוב על קרא דשיני רשעים שברת, הוא במזמור ד' אות י"ג. (שם דף קי"ז ע"א) ד"ה שעומדים דאמרינן במדרש קמ"ז מזמורים יש בספר תהלים כנגד שנות יעקב, הוא במזמור כ"ב אות י"ט, וכ"ה בירושלמי שבת פ"ו ה"א דף ט"ו ע"ג ובמס' סופרים פמ"ז הי"א. (סוטה ט' ע"ב) ד"ה והאמר הביאו מדרש שו"ט מזמור א' [אות ב'].

יב) תוספות על התורה. (פ' כי תשא בפ' הנה מקום אתי) הביאו וז"ל מצאתי בשוחר טוב אמר ר' חנינא למה נקרא שמו של הקב"ה מקום כו' הוא במזמור צ' אות י'. (פ' פינחס בפ' ביום השבת) איתא בשוחר טוב בכל המוספים לא תמצא מוסף מעט כשבת ועל דבר זה קראה שבת תגר לפני הקב"ה אמר לה הקב"ה הנה שזהו קרבן מוסף הראוי לך שכל מעשיך כפולים כו'. עיין במזמור צ"ב אות א' והלשון שהביא לא נמצא בשו"ט שם.

יג) רבינו אליעזר ב"ר יהודה מגארמיוא. (חי בסוף אלף החמישי), הביא בספרו הרוקה (שרש זכירת השם) וז"ל: בשוחר טוב א"ר איבו כתיב עבדו את ה' ביראה וכתיב עבדו את ה' בשמחה כו', הוא במזמור ק' אות ג'. (הלכות יולדת בשנת סי' ק"ח) בשוחר טוב ברכי סנדקנים לילדים פי' בעל ברית, הוא במזמור ל"ה אות ב' בכ"א א' ובכ"ו ו', וליתא בכ"י האחרים ובנדפס. (שם שם) אומרים יענך ביום המילה שיש בו ט' פסוקים כו' כדאיתא בשוחר טוב, הוא במזמור כ' אות ב'. (ה' ר"ה סי' ר"ג) בשו"ט מזמור פ"א תקעו בהדש שופר רבנין אמרין חדשו מעשיכם כו', הוא במזמור פ"א אות ה'. (שם סוף סי' ר"ג) ובשוחר טוב לדוד אליך ה' נפשי אשא ר' פנחס בש"ר אלכסנדרו כו', הוא במזמור כ"ה אות ה'. (שם סי' ר"ז) בשוחר טוב במזמור תפלה לדוד שמעה ה' צדק תודיעני אורה היים אלו עשרה ימים של תשובה, הוא במזמור י"ז אות ה'. (ה' לול סי' רכ"א) בכל יום מקיפין את המזבח ואמר ה' הושיעה נא ר"י אומר אני והו הושיעה נא וביום ז' מקיפין ז' פעמים, ואיתא נמי בשו"ט על פסוק ארחץ בנקיון כפי ואסובבה את מזבחך ה', הוא במזמור כ"ז אות ה'. (שם שם) ואיתא במזמור ששה עשר בשוחר טוב שמעה ה' צדק למה טקיפין שבעה פעמים זכר ליריחו, הוא במזמור י"ז אות ה'. (ה' פסח סי' רפ"ג) בשוחר טוב ג' צריכין לקרוא שכן אחד אומר לשנים הודו, הוא במזמור קי"ג אות ג'. (ה' תפלה סי' שכ"ג) בשוחר טוב במזמור י"ח, ע' אלף בימי דוד שלא תבעו בנין בית המקדש כו', הוא במזמור י"ז אות ד'. (ה' ברכות סי' שס"א) ובשוחר טוב מזמור ע' אומר חזקיה בזמן שישאל מתכסים בציצית כו', הוא במזמור צ' אות י"ח. (ויש לתקן בדבריו מזמור צ' במקום מזמור ע').

עוד בספרו רמזי הפמרת (הפמרת א' דסוכות דף י"ח ע"ב) הביא וז"ל: גם רומז אל"ף (מן וראמה שאל"ף יתיר) למ"ש בפ' הספינה להוסיף אלף טפף מגדלים כו' וכך במדרש תהלים, הוא במזמור מ"ח אות ד'.

עוד בספרו שערי בינה כתב יד מובא במנות הלוי להר"ש אלקבץ ז"ל דף קל"ו ע"א

ע"א, הביא וז"ל בשו"ט דורש שאוכלים מעט להשיב נפש קודם שקיעת החמה, הוא במזמור כ"ב אות ה'.

יד) ספר רוזאל (יש מייחסים הספר לרוקה) במאמר המתחיל ברוך חכם הרזים הביא וז"ל: ואומר בשוחר טוב על אברהם, אבא לא למדו ורב לא למדו אלא נעשה כליותיו כשתי מעינות ונובעות חכמה, הוא במזמור ט"ז אות ז'.

מז) ח"ד שמואל גמע (חי במאה התשיעית לאלף החמישי עיין בפתח דבר אשר ערכתי בראש ספרו „אגור“ אשר הוצאתי לאור) הביא את המדרש שו"ט בערך אגוסטרון, אמלים, איילת, אמבסירוס, אמיינמן, אסמראטיגוס.

מז) רבינו משה בר נחמן (הרמב"ן) חי בסוף אלף החמישי ובהתחלת אלף השישי ובשנת ה"א כ"ז עלה לירושלים, בספרו תורת האדם בשער הגמול הביא וז"ל: במדרש תלים אמרו כל כת וכת משבע כתות יש לו מדור בפני עצמו בג"ע וכנגדן שבע בתי דירות בניהנם כו', הוא במזמור י"א אות ו'. (עוד שם) בשער הגמול. במדרש תלים אמרו דוד בידך אפקיד רוחי בשעת מיתתי פדית אותי מניהנם, לא מצאתי בשו"ט מזמור ל"א וגם לא במזמור כ"ה אות ב' אשר שם נדרש על הכתוב הזה. (עוד שם שם) במדרש תלים אמרו יעלו חסידים בכבוד באיזה כבוד, שהקב"ה עושה לצדיקים בשעת שנפטרין מן העולם כו', הוא במזמור ל' אות ג'.

יז) רבינו דוד קמחי (רד"ק) (חי במאה האחרונה לאלף החמישי), בפירושו לספר תהלים מבאר הכתובים עפ"י המדרש הזה, ובהרבה פעמים כתב „ובדרש“ וכוון למדרש שלפניו, והרב החכם החוקר מהר"ר שלמה בן מאיר המכונה ד"ר שיללער— סינעסטי פראפעססאר בקאמבריש הוציא לאור פי' הרד"ק לתהלים ספר ראשון עפ"י הרבה כתבי יד ומציין המראה מקומות אנה הם נמצאים במדרש תהלים, ויען כי דברי הרד"ק שהביא מהמדרש רבים הם לכן אי אפשר לפורטם.

יח) רבינו אברהם בר יצחק אב"ד (חי במאה האחרונה לאלף החמישי) בספרו האשכול ח"א דף כ"ז הביא וז"ל: ואמר באגדתא אמונים נוצר ה', אלו שאומרים אמן באמונה הרי ש"ץ אומר טחיה המתים והם לא ראו תחית המתים ועונין אמן ומאמינים שהקב"ה טחיה מתים כו', הוא במזמור ל"א אות ח'.

יט) רבינו אליעזר בר יואל הלוי (חי בסוף אלף החמישי ובהתחלת אלף השישי ונפטר ה"א כ"ד) בספרו ראבי"ה בחלק הראשון הנדפס עם הוספות והערות מהרב הגאון מהר"ר חיים נתן דעמביצער נ"י, הביא בס' כ"ח וז"ל ובשוחר טוב אמרו המזמור זה ראשון בענייה וסופו בענייה, הוא במזמור כ' אות י'.

כ) רבינו יצחק בר משה מזוינא (חי בסוף אלף החמישי ובהתחלת אלף השישי) בספרו אור זרוע הביא את המדרש שו"ט, (באלפא ביתא אות א') ואמרינן בשוחר טוב במזמור קמ"א הדורה היא ומשובחת שמועתו של ר' יוחנן, ושל ר' שמעון בן לקיש יושבין ומפלפלין בה, הוא במזמור א' אות ט"ז. (וצ"ל במזמור קמ"א בלי קיום למעלה והכוונה במזמור ראשון). (שם סי' י"ח) ואמרינן בשוחר טוב כתיב וממתנה נחליאל ופירושו ממתנה שנחלתנו אל כו' משל לאשה כו', הוא במזמור ה' אות א'. (שם סי' י"ט) ואמרינן בשו"ט ובתורתו יהנה יומם ולילה בר קפרא אמר כל מי שקורא שני פרקים שחרית וערבית כו', הוא במזמור א' אות י"ז. (ה' ק"ש סי' ו') ובשו"ט איתא אפילו למד כל התורה וחסר תורת כהנים נידון עליהם ביום הדין כו', ליתא בשו"ט, ועיין מדרש משלי פ"י. (שם שם סי' מ"ד) ומה שנוהגים שלא יאמר הלל בפסח כי אם בשלשה, מצאתי עיקרו בשו"ט מדרש הלל הגדול הללויה הללו עבדי ה', הללו את שם ה', למה אומר הללו את שם ה' א"ר ירמ' בן אלעזר אין העולם כדאי בכל השם אלא בחציו כו', מכאן אמרו אין קורא את ההלל פחות משלשה כו', הוא במזמור קי"ג אות ג'. (שם בשו"ט סי' קי"ב) כדאמר בשו"ט במזמור בבא אליו נתן וכן הוא אומר כבסני מעוניי מכאן אתה למד שכל מי שעבר עבירה כאלו מטא בטמא מת כו', הוא במזמור נ"א אות ב'. (שם שם) חייבי לאוין ועשה ואחד חייבי בריתות כו' כמו שדורש בשו"ט במזמור למנצח על שושנים, הוא במזמור מ"ה אות ד'.

(ה' הלה סי' רכ"ח) בשוחר טוב במומר אלי אלי למה עזבתני, שלש פעמים כתוב כאן אלי בו, הוא במומר כ"ב אות מ"ז. (ה' תפילין סי' תקצ"ד) כדדרשינן בשו"ט כי אם בתורת ה' חפצו, כל מי שעוסק בתורה הקב"ה עושה לו חפצו, ר' אלעזר אומר אמרו ישראל לפני הקב"ה בו, הוא במומר א' אות י"ז. (שם בשו"ט סי' תשנ"ב, ובה' ע"ש סי' כ') ולאחר שגומרין התפלה פותח עליה צבור בקול רם ויכולו השמים והארץ ופותחין כל הקהל אחריו ויכולו בקול רם בו, וסמך למנהג זה אשכחן בשוחר טוב בו, לא מצאתי בשו"ט. (ה' אבילות סי' תכ"ג) אין קוברין רשע אצל צדיק, ואמר בשו"ט במומר שפסני ה' ויגע האיש בעצמת אלישע ויחי ויקם על רגליו, על רגליו עמד ולביתו לא הלך בו, הוא במומר כ"ו אות ז'.

כא) רבינו צדקיהו בר אברהם הרופא (חי בראש אלף הששי) בספרו שבלי הלקט השלם אשר הוצאתי לאור עולם, הביא את המדרש הזה, (ערוגה ראשונה ענין תפלה סי' ז') וכן מצאתי בשוחר טוב (בוודאי חסר המאמר ומה שהביא א"ר יוסי יהא חלקי מגומרי הלל הוא בשבת קי"ח ע"ב). (שם סי' ח') והמומר הזה מפורש בשו"ט על העתיד במלחמת גוג ומגוג, הוא במומר פ"ג אות ג'. (שם סי' י"ז) מצאתי בשו"ט כתוב אחד אומר עבדו את ה' ביראה בו, הוא במומר ק' אות ג'. (שם סי' י"ח) וצריך להתחיל שלש פסיעות מרגל שמאל, לפי מה שמצינו בשו"ט בו רגל שמאל קודם לשלש פסיעות בו, הוא במומר ל"ה אות ב'. (והוא רק בכ"י א' וכ"י ו' ובכ"י האחרים ובנדפס ליתא). (שם סי' קס"י) באגדת תהלים כתיב מות וחיים ביד לשון כיצד כלכלה של תאנה לפניו בו, הוא במומר נ"ב אות ב'. (ערוגה הרביעית ענין ר"ח סי' קע"ד) ובשו"ט כתב אין אומרים הלל אלא בשלשה, למי אומרים הודו אלא לשנים, והבי איתא באגדת תלים שאין קורין בפחות משלשה בו, והביא שם את דברי ה"ר אביגדר כהן צדק וצ"ל שכתב שאין לסמוך על דברי שוחר טוב דאמרינן התם אין קורין הלל אלא בשלשה ע"ש, הוא במומר קי"ג אות ג'. (ערוגה הששית סדר פסח סי' רי"ח) והקוראין את ההגדה צריכין שיהא שלשה לפי מה שמצינו במדרש שוחר טוב כדי שיאמר האחד לחבירו הודו לה' כי טוב בו, הוא במומר קי"ג אות ג'. (שם שם) בפ"י הגדה ביד חוקה זו הדבר בו מפורש באגדת תהלים כל מכה שהביא הקב"ה על המצרים במצרים הביא מכת דבר על כל אחת ואחת בו, הוא במומר ע"ה אות מ"ז. (ה' ר"ח סי' ש"ד) ובאגדה מפרש שמעה ה' צדק (זו תפלה) [צ"ל זו ק"ש], הוא במומר י"ז אות ו'. (ה' מילה סי' ד' דף קפ"ח) באגדה א"ר זעירא שיתתן של בני א"י תורה היא, הוא במומר ה' אות ה', והוא המאמר שהביא רבינו נסים גאון (עיון בפרק הזה אות א').

כב) שבלי הלקט הקצר. (ה' תפלה סי' ז') בשו"ט כתוב אחד אומר עבדו את ה' ביראה בו, הוא במומר ק' אות ג' מובא לעיל משבלי הלקט השלם ערוגה א' סי' י"ז. (שם ה' ברכות סי' מ"ח) באגדת תהלים כתב מות וחיים ביד לשון כיצד כלכלה של תאנים לפניו, הוא במומר נ"ב אות ב' מובא לעיל משבלי הלקט השלם ערוגה ג' סי' קס"ו. (שם ה' ברכות סי' מ"ח) ובשוחר טוב כתב אין אומרים הלל אלא בשלשה בו, הוא במומר קי"ג אות ג', מובא לעיל בשם שבה"ל השלם ערוגה ד' סי' קע"ד. (ה' פסח סי' ס"ה) והקוראין את ההגדה צריכין שיהו שלשה לפי שאמרו במדרש שו"ט כדי שיאמר האחד לחבירו הודו בו, הוא במומר קי"ג אות ג' מובא לעיל שם שם. (ה' ר"ה סי' ק') ובאגדה מפרש שמעה ה' צדק זו ק"ש בו, הוא במומר י"ז אות ו' ומובא לעיל משבלי הלקט השלם.

כג) תניא רבתי. שהיא קיצור משבלי הלקט השלם הביא את המדרש כמו שמצא מובא בשבה"ל, סי' ה' הוא בשבה"ל סי' י"ז, עוד שם סי' ה' הוא בשבה"ל סי' י"ח, סי' ט' הוא בשבה"ל סי' נ"א, סי' כ' הוא בשבה"ל סי' קכ"ו, סי' ל' הוא שם סי' קס"ו, סי' מ"ח הוא שם סי' רי"ח, סי' ע"ה הוא שם סי' ש"ד, סי' צ"ה הוא שם ה' מילה סי' ד'. ולעיל באות כ"א רשמתי את כלם.

כד) הרכ ר' אברהם בר נתן הירחי בעל המנהיג (הביא בספרו שנת ה"א ס"ד ובשער הספר כתב המדפיס שהי ס"ד שנים קודם אלף הששי ועיון קורא הדורות דף כ' ע"א) והוא בעצמו כתב בהקדמתו שהספר מיוסד על אדני התלמוד ירושלמי ובבלי ספרא

ספרא ספרי תוספתא ב"ר וי"ד פדר"א מכילתא שוחר טוב וסד"ע וילמדנו ופסיקתא. (סי' ג"ה)
 כתב מצאתי במדרש כל ישראל תותמין ברוך מחיה המתים ועונין אמן אחר החון ועדין לא
 ראו תהייתם ומאמינים שיהיו המתים כו', הוא במזמור ל"א אות ח'. (ה' שבת סי' ס') וכן
 מצאתי במדרש תהלים כתיב ישיתו בי יושבי שער אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע אין
 אומה זו כישאר או"ה כו' לא נמצא בשו"ט ועיין איכה רבתי בפתחתא ר' אבהו פתח ישיתו
 בי יושבי שער וכן שם במדרש בפ' הביא בכליותי. (ה' ר"ה סי' ג') ובמדרש תהלים שמעת
 ה' צדק וגו' אמר דוד לפני הקב"ה דברוך שהצבת לאדם הראשון כו' לא נמצא בשו"ט רק
 בפסיקתא רבתי פ"ט. (ה' פסח סי' צ"ד) מצאתי בשוחר טוב והקוראים את ההלל צריך להיות
 שלשה כדי שיאמר האחד לשנים הודו, הוא במזמור קי"ג אות ג'.

כה) רבינו שלמה בן אברהם בן אדרת (הרשב"א) (חי במאה הראשונה
 לאלף הששי) בחידושי הרשב"א ברכות סוף פ"א (דפוס אמסטערדאם דף ו' ע"ג) הביא
 ובמדרש תלים מצאתי במזמור שנין לדוד זש"ה שבע ביום הללתך אמר ריב"ל אלו שבע
 מצות שבק"ש. (צ"ל במזמור למנצח על השמינית) והוא במזמור ו' אות א' (עוד שם ברכות
 פ"ה דף י"ב ע"ג) ליתב תענית על תעניתו רב האי גאון ז"ל ורוב המפרשים פירשוה
 בתענית חלום וכן הוא במדרש תהלים ע"ב. לא מצאתי מאומה במדרש תהלים ועיין תוס'
 ברכות ל"א ע"ב שהבאתי לעיל בפרק הזה אות י"א.

עוד בשו"ת הרשב"א (סי' אלף קי"ט) הביא בשם הר"ת את דברי המדרש השוטה
 מים בין מנחה למעריב נוזל את קרוביו המתים, והוא בשו"ט מזמור י"א אות ו' ועיין
 לעיל בפרק הזה אות ה'.

כו) ה"ד משה תקן (חי במאה הראשונה לאלף הששי עיין אודותיו אוצר נחמד ח"ג
 דף נ"ד), בספרו כתב תמים הביא את המדרש הזה (ז' דף ס') ובמדרש שוחר טוב יחזקאל
 כשראה דמותו נשמטה נפשו טמנו הה"ד ואראה ואפול על פני, הוא במזמור קי"ג אות ה'.
 (דף ס"ז) ובספר החסיד הביא אנדה משו"ט והוא יושב פתח האהל א"ר ברכי' בשם ר' לוי
 ישב כתיב אמר לו הקב"ה אברהם כל זמן שבניך נכנסים בב"כ ולבתי מדרשות יהיו
 יושבין וכבדי עומד כו', הוא במזמור כ"ב אות י"ט. (דף ע"ב) ובשוחר טוב מסיים מה
 הנפש טהורה שהיא למעלה מן הגוף כך הקב"ה טהור והוא למעלה מעולמו, הוא במזמור
 קי"ג אות ה'. (דף צ') ר' אבהו הראה לו י"ג נהרות אפרסמון במדרש שוחר טוב, לא
 מצאתי עוד, והמאמר הוא בירושלמי ע"ז פ"ג, וב"ד פס"ב אות ב', הנחומא הנדפס מכבר
 בראשית אות א', ושם"ד פנ"ב אות ג', ועיין תענית דף כ"ה.

כז) ה"ד ידעיה הפניתי בר אברהם בדרשיו. (נולד ה"א מ' נפטר ה"א ק'),
 נמצא סמנו בדפוס פירוש למדרש שו"ט, וארציאו אי"ה לאור, ושם אדבר אודותיו.

כח) רבינו אשר בר יחיאל אשכנזי (הרא"ש), (נפטר ה"א פ"ח). (פסחים פ'
 ערבי פסחים סי' ל"ב) הביא וז"ל: דאמרינן במדרש תהלים הקוראים צריך שיהיו שלשה כדי
 שיאמר אחד לשנים הודו, הוא במזמור קי"ג אות ג', ובהגהת אשרי ברכות פ"ב סי' ה'
 הביא בשם או"ז וז"ל ומה שנהגו שלא לומר הלל כ"א בשלשה מפרש בערוך, אולם
 בערוך אין זכר מזה, והעירותי במכתבי הנדפס בראש הערוך השלם כי באו"ז סוף רנ"ז
 הביא וז"ל והלל המצרי פי' בשוחר טוב שיהיו הקוראים שלשה כדי שיאמר האחד לשנים
 הודו. וכן הביא גם בסי' מ"ד לכן יש לתקן שצ"ל מפורש בשו"ט. עוד תראה בהרא"ש
 שם בערבי פסחים סי' י"ג הביא בשם הר"ת דאמרינן במדרש השוטה מים בשבת בין
 השמשות נוזל את המתים, המאמר הוא במדרש שו"ט, כמו שהבאתי לעיל באות ה'.

כט) רבינו מנחם בר שלמה מפרפינגנאן. (השלים את ספרו על אבות בשנת
 ה"א ס'), כתב בספרו בית הבחירה על פרקי אבות בפתוחה (ט"ו ע"ב) ונתחברו שאר
 חברים

(ז) צדף פ"ח הביא את מדרש אנכי אמר כ"ה אין אדם שמת בימיו יומר מנשפת מופתו, ונניקן נקבל
 בפלים מנשפת מופתו, שנלמדו הפסחים ח"י גיל ישיב כי יתאלו קב"כ.

חבורים שלא הזכירו כגון מכילתא ופסיקתא ומדרש השכם, וספרי המדרשות כגון רבה ותנחומא ומדרש תהלים ומדרש חוית ומדרש נחמות ומדרש תמורות וס' הבהיר ושיעור קומה ופרקי היכלות ע"ב.

(ל) ה"ר יצחק המכונה איש תורי בר משה הפרחי. בעל כפתור ופרח (חיבר ספרו בשנת ה"א פ"ב). (דף ל"ה ע"ב דפוס בעליון) הביא וז"ל מדרש תהלים בארצות החיים זה ארץ ישראל, ד"א זה גן עדן, הוא בסוף מזמור נ"ו.

(לא) רבינו בחיי בר אשר מסרקוסמא אשר בספרד בפירושו עה"ת (חיברו בשנת ה"א נ"א), הביא הרבה פעמים מאמרים בשם המדרש, (בהקדמתו דף ג' ע"א דפוס אמסטערדאם) הביא במדרש תלים במזמור בברתו ספני אבשלום בנו א"ר אלעזר לא נכתבה פרשיותיה של תורה על הסדר כו', הוא במזמור ג' אות ב'. (פ' נח דף כ"ג ע"א) דרשו במדרש תלים הבה נבנה לנו עיר אין הבה אלא עצה, הוא במזמור א' אות י"ג. (פ' חיי דף ל"ח ע"א) ובמדרש תלים בא וראה כמה קשה כח הזווג כו', הוא במזמור נ"ט אות ב'. (פ' וישב דף ג"ד ע"ג) ובמדרש תלים וישבו לאכל לחם אמר הקב"ה אתם מכתתם אחיכם סתוך מאכל ומשתה כו', הוא במזמור י' אות ג'. (פ' שמות דף ע"ב ע"ד) ואמרו במדרש תהלים במזמור ט' למצצה על סות לבן שאל פילופוס את ר' אלעזר לא כך אמר הנביא כו', הוא במזמור ט' אות ט'. (שם דף ע"ג ע"ד) במדרש תלים תינוקות שהיו בדורו של שאול ושמואל עד שלא הביאו שתי שערות היו דורשים את התורה כו', הוא במזמור ז' אות ז'. (שם דף ע"ז ע"ג) במדרש תהלים ר' חייא בר אידי אמר למה היו אומרים השם הנכבד בבהמ"ק ככתבו ובמדינה בכנויו כו', הוא מזמור פ"ז אות ה'. (פ' בשלח דף צ"ג ע"א) במדרש תלים בפ' עזי וזמרת יה בעולם הזה מקלסים אותו בשתי אותיות אבל לעולם הבא בשש אותיות, הוא במזמור קי"ח אות י"ד.

עוד בספרו כד הקמח הביא הרבה פעמים את המדרש תהלים.

(לב) הגהות מיימוני (מיוחסים לה"ר מאיר הכהן תלמיד מהר"ם בר ברוך). (ה' תפלה פ"ה סי' ס') הביא וז"ל וברגל שמאל יפסיע תחילה לאחוריו, דאמרינן במדרש שוחר טוב בפ' כל עצמותי תאמרנה אמר דוד כי רגל שמאל קודם לג' פסיעות אחר התפלה, הוא במזמור ל"ה אות ב' בכ"י א' ובכ"י ו', ובכ"י האחרים ובנדפס ליתא, ומובא גם בשב"ל סי' י"ח כמו שהבאתי לעיל. (שם פ"ט סי' ד') במדרש שוחר טוב ג' פעמים חייב אדם לוטר ויכולו אחד בתפלה ואחד לאחר התפלה ואחד על הכוס כנגד ג' אשר שבפרשת ויכולו, כן הביא גם האו"י סי' תשנ"ב ובה' ע"ש סי' כ', כמו שהבאתי לעיל באות ב', ולא נמצא בשו"ט מאומה מזה. (ה' ציצית פ"ג סי' פ') במדרש שו"ט כל עצמותי תאמרנה אמר דוד לפני הקב"ה אני אשבתך בכל איברי ומקיים בהם מצות, עד בחזה אני משים הציצית כנגד הלב כו', הוא במזמור ל"ה אות ב', (הוא בכ"י א' ובכ"י ו' אבל בכ"י האחרים ובנדפס ליתא). (ה' מילה פ"ג סי' ד') זה שחומדין ומתאווין לאחוז התינוק בשעה שנימול על הברכים ולהיות בעל ברית, יש לזה סמך לדבר במדרש שוחר טוב בפ' כל עצמותי תאמרנה אמר דוד לפני הקב"ה אני משבתך בכל איברי ומקיים בהם מצות וכי ברכי אני נעשה בהן סנדיקים לילדים בשעת מילה, הוא במזמור ל"ה אות ב'. (בכ"י א' ו', ובכ"י האחרים ובנדפס ליתא ומובא גם ברוקח כאשר הבאתי לעיל אות י"ג).

(לג) רבינו יעקב ב"ר אשר. (חי בסוף מאה הראשונה לאלף השישי), הביא בטור או"ח סי' תע"ט וז"ל: במדרש תלים הקוראים את ההלל צריך שיהיו ג' שיהא אחד אומר לשנים הודו, הוא במזמור קי"ג אות ג', וכן בטור יו"ד סי' ר"מ חייב אדם לכבד חמו דכתיב אבי ראה גם ראה, וזה נובע משו"ט מזמור ז' אות ד'. ועיין בב"ח שהביא דב"י השו"ט ועיין בשו"ט שם הערה ל"א.

(לד) ה"ר יוסף ב"ר נחמיהאש (תלמיד הרא"ש עיין שה"ג אות י' סי' 151) הביא בשמו הרב ר' שמואל מאווידה בספרו מדרש שמואל על אבות פ"ד משנה כ"ח דף קע"א ע"ב ויכנהו החסיד וז"ל: ותחסיד וז"ל הביא כי מצא במדרש תהלים מלפניך משפמי יצא א"ל

א"ל הקב"ה הוד לחנם בראתי סנהדרין כו', הוא במזמור י"ז אות ה', ועיין עוד שם בספר מדרש שמואל דף קע"ב ע"א וע"ב.

לה) הרב ר' לוי בן גרשום (רלב"ג) (חיבר את פירושו על התורה בשנת ה"א פ"ה, עד ה"א צ"ה כמו שהביא סוף פ' בראשית וסוף ספר בראשית ובסוף ספר שמות ובפ' שמיני ובסוף במדבר ודברים) (פ' בראשית דף מ' ע"ד הפוס וויניציא שנת ש"ז) הביא וז"ל: במדרש תלים מזמור אורי וישעי, וירא אלהים כי טוב א"ר יהודה ב"ר סימון הבדיל הקב"ה את האור לעצמו משל למלך כו', הוא במזמור כ"ו אות א'. (פ' אמור קע"א ע"ג) אמרו ז"ל במדרש תלים תודיענו אורה חיים אלו עשרת ימים שבין ר"ה ליו"כ, הוא במזמור ט"ז אות י"ב.

לו) רבינו אהרן הכהן מלוניל (חי בסוף המאה הראשונה לאלף הששי) בספרו ארחות חיים ה' ליל הפסח בסו' ל"ג הביא וצריך שיהיו הקוראים ג' כדי שיאמר האחד לשנים הודו כן מצינו במדרש שוחר טוב, הוא במזמור קי"ג אות ג'.

לז) ה"ר דוד ב"ר יוסף בספרו אבודרהם (השלימו בשנת ה"א ק'). הביא (בספר הפלות של חול דף ד' ע"ב דפוס פראג) וז"ל: ואומר במדרש תלים מזמור לתורה ר' יוחנן בש"ר מנחם דמן גליא כל התפלות במליון לע"ל והתורה אינה בטלה כו', הוא במזמור ק' אות ד'. (סדר שחרית של חול דף כ"ב ע"ב) ואומר במדרש תלים שארבע כרועות אלו, הן כנגד ארבע שמות שבפסוק כי במזרח שמש, לא מצאתי בשו"מ. (שם דף ל' ע"ב) אמרו במדרש אמונים נוצר ה', אלו שאומרים אמן באמונה, אומר שליח צבור מחיה המתים והם עונים אמן, ועדיין לא ראו תחית המתים כו', הוא במזמור ל"א אות ח'. (שם דף ל"ו ע"ד) במדרש תלים עשרים אשרי יש בספר תלים כנגד עשרים היו שבספר ישעי, הוא במזמור א' אות ה'. (שם דף ל"ו ע"א) במדרש תלים א"ר שמעון בר אבא אתה מוצא י"ה מזמורים בראש הספר עד פסוק זה כו', הוא במזמור כ' אות ב'. (שם דף ל"ו ע"ב) ואומר במדרש תלים תשעה פסוקים יש בפסוק יענך ה' ביום צרה כנגד תשעה חדשים שהאשה מתעברת בהם כו', הוא מזמור כ' אות ב' ואת ד'. (שם שם) עוד אומר במדרש תלים המזמור הזה ראשו בענייה כו', הוא במזמור כ' אות י'. (סדר מעריב של חול דף מ"ב ע"ג) ודורש במדרש תלים בידך אפקיד רוחי וגו' בנוהג שבעולם כו', הוא במזמור כ"ה אות ב'. (שם דף מ"ב ע"ד) ומפרש במדרש תלים לפי שאין מצות ציצית בערבית מוסיף פורס סוכת שלום, הוא במזמור ו' אות א'. (שם דף מ"ד ע"ד) ואומר במדרש תלים כי חלק ה' עמו כאינש דאמר נפלה פלניא לבן [צ"ל נפלה פלנית לפלן], הוא במזמור ט"ו אות ו'. (סדר שחרית של שבת דף ג' ע"א) ומעולם עד עולם אתה אל ואומר במדרש תלים מן עלמא דלא הוינן ביה עד עלמא דאנן ביה, הוא במזמור ק"ו אות ט'. (סדר תפלה ר"ה דף פ"ב ע"ב) במדרש תלים לעולם ה' דברך נצב בשמים לדור ודור אמנתך וכתוב בתריה למשפטיך עמדו היום אמר דוד לפני הקב"ה דברך שהצבת לאדם הראשון לדון ולזכות ביום זה בניו כו', לא נמצא בשו"מ, ועיין בפסיקתא רבתי פ"מ ועיין לעיל סי' כ"ד שגם המנהיג הביא זה בשם המדרש שו"מ. (שם דף פ"ג ע"ד) ואומר במדרש תלים תקעו בהדש שופר, א"ר ברכי' בשם ר' אבא שפרו מעשיכם, הוא במזמור פ"א אות ה'. (סדר תפלה סוכה דף צ"ב ע"ג) ואומר במדרש תלים אשירה לה' כי גמל עלי אמר להם הקב"ה לישראל פרעו לי מה שהקדמתי אתם בעוה"ז כו', הוא במזמור י"ג אות ד'.

לה) ה"ר יצחק אבן הבה הספרדי (חי בסוף המאה הראשונה לאלף הששי), בספרו מנורת המאור, (נדפס פעם ראשונה בקאנסטאנטינא שנת רע"ד), הביא בהקדמתו ח"ל: וכן דרשו במדרש תלים מזמור כ"ה לדוד אליך ה' אקרא בפסוק כי לא יבינו אל פעולת ה' ר' יהושע אומר אלו האגדות, הוא במזמור כ"ה אות ה'. (סי' פ"ב) וגרסינן במדרש תהלים ואני תמיד איתל ארשב"י בא וראה שאין הביב לאדם יותר מבניו כו', לא נמצא במדרש תהלים רק בתחומא הנדפס מכבר ריש תצוה. (סי' ק"ב) וגרסינן במדרש תהלים מזמור ס"ה נוראות בצדק תעננו ר' חנינא בר פפא שאל לרשב"נ מאי דכתיב סכות כו', הוא במזמור ס"ה אות ד'. (סי' ק"ה) כדגרסינן במדרש תהלים מזמור י"ט יענך ה' ביום צרה זש"ה יקראני ואענהו אמר הקב"ה כו', הוא במזמור כ' אות א'. (סי' ק"ע) וגרסינן במדרש תהלים

תהלים אלהים משיב יחידים ביתה קשה היוווג לפני הקב"ה כקריעת ים סוף כו', ד"א אלהים יושב ודן אותם ומביא זה במקומו וזה במקומו ומושיבן בבית אחד כו', לא נמצא זכר מזה במדרש תהלים רק הוא במדרש במ"ר פ"ג אות ו' ע"ש. (ס' ר"ח) וגרסינן במדרש תהלים אשרי משכיל אל דל זש"ה מלוה ה' חונן דל כו', הוא במזמור מ"א אות ב'. (ס' רפ"ב) כדגרסינן במדרש תהלים אל תאסוף עם הטאים נפשי, היה דוד מתפלל לפני הקב"ה שלא יאסוף אותו כשהוא חוטא כו', הוא במזמור כ"ו אות ז'. (ס' שי"ב) כדגרסינן במדרש תהלים למנצה וגו' לבני קרה משכיל שיר ידידות בוא וראה בבני קרה שעד שלא עשו תשובה לא נקראו ידידים כו', הוא במזמור מ"ה אות ד' קצת בסגנון אחר. (ס' שכ"ט) כדגרסינן במדרש תהלים א"ר אלכסנדרי אתה כוננת מישרים אתה כוננת ישרות של עולם כו', הוא במזמור צ"ט אות ג'.

לט) הדר חזקיה ב"ר מנחם בעל חוקני על התורה (חי במאה הראשונה לאלף הששי עיין אודותיו בשה"ג ערך חוקני ועיין בסוף סדר ויחי דפוס ווילנא תרל"ה). (בראשית ה' ב') הביא וז"ל: ויקרא את שמם אדם בתנחומא ושוחר טוב א"ל הקב"ה אתה מה שמך א"ל נראה לי שאקרא אדם כו', הוא במזמור ה' אות ב'. (בשלח י"ג י"ז) במדרש תהלים ואיבי חיים עצמו אמר דוד מה שנתן לאבימלך לשלשה דורות נתן לאברהם לשבעה דורות כו', לא נמצא בשו"ט רק בב"ר פנ"ד אות ב'. (ואתחנן ה' ג') כדאיתא במדרש תהלים גבי מפי עוללים ויונקים יסדת עון שאפילו העוברים במעי אמן קבלו את התורה כו', הוא במזמור ה' אות ה'.

מ) רבינו שמעון בר צמח דוראן ז"ל (הרשב"ץ) (נולד בשנת ה"א ק"כ נפטר ה"א ר') בספרו סגן אבות על מס' אבות (דפוס לייפציג תרמ"ז). (דף ד' ע"א) הביא וכן במדרש תהלים אמרו יד ימנית אני כותב בה ומראה טעמי תורה, הוא בכ"י א' וכ"י ו' מזמור ל"ה אות ב'. (דף ד' ע"ב) ולזה כתוב בסוף מעשה בראשית ה"א יתירה שאם יקבלו ישראל את התורה בששה בסיון טובב ואם לאו אחזיר אתכם לתהו ובהו, כמו שנוכר בפרק ראשון מע"ז ובמדרש רות ובמדרש תהלים, הוא בע"ז דף ג' ע"א, ובמדרש רות בפתיחתא אות א', ובמדרש תהלים מזמור ע"ה אות א' בכ"י א' ובכ"י ו', אבל בכ"י האחרים ובנדפס נוסחא אחרת כאן. (דף ה' ע"א) וכן תפלות כנגד תמידין תקנום, כמו שנוכר בפ' תפלת השחר ובמדרש תהלים, הוא בגמרא ברכות כ"ו ע"ב, ועיין שו"ט מזמור נ"ה. (דף י' ע"א) חושי הארכי שהיה מערכאות של דוד, וכן הוא במדרש תהלים, הוא במזמור ג' אות ג'. (דף י"ד ע"א) ואחריו היה שמעון השני הנזכר כאן שמעון בנו אומר והוא היה מעשרה הרוגי מלכות כמו שזכר במכילתא פ' וגונב איש, ובמדרש קינות, ובמדרש תהלים, הוא במזמור ט' אות י"ג. (דף ט"ז ע"א) ובמדרש תהלים אמרו כל מי שמחרפים אותו ויכול להשיב ואינו משיב יכול לקרוא את עצמו חסיד כו', הוא במזמור ט"ז אות י"א. (דף י"ז ע"א) מכרו ר' אלכסנדרא מאן בעי חיי כו', ואמרו במדרש תהלים ובילמדנו כי ר' ינאי נתן לו זון א' בעכר שהזכירו הפסוק אעפ"י שכבר היה יודע אותו, הוא במזמור נ"ב אות ב'. (דף כ' ע"א) ואמרו במדרש תהלים אורה חיים פן תפלס וגו' אראב"כ שלא תהא יושב ושוקל מצותיה של תורה כו', הוא במזמור ט' אות ג'. (דף כ"ז ע"א) ונקראת ג"כ תושיה שמתשת כחו של אדם כמו שנוכר במדרש תהלים, הוא במזמור ז' אות ג'. (דף כ"ט ע"א) ובמדרש תהלים אמרו כל מי ששומע קללתו ושותק כדאי הוא שיקרא עצמו חסיד כו', הוא במזמור פ"ז אות א'. (דף ל"א ע"ב) ובמדרש תהלים אמרו כל המזכיר את הצדיק ואינו מברכו כו', הוא ריש מזמור קי"ח. (דף ל"ג ע"ב) במדרש תהלים מי שהוא חכם ובנו חכם ובן בנו חכם מכאן ואילך התורה תורת לאכסניא שלה, הוא בריש מזמור נ"ט. (דף נ"ב ע"ב) במדרש תהלים כשנתן להם הקב"ה לישראל תורה אמר להם תנו לי ערבים כו', הוא במזמור ה' אות ד'. (דף נ"ז ע"א) בילמדנו ובמדרש תהלים גבורי כח אלו שומרי שביעית כו', הוא במזמור ק"ג אות י"ח, גם בתנחומא ריש וירא. (דף ס"א ע"א) הקפיד הכתוב על הלול השם כו' במדרש תהלים במזמור ה' אורי וישעי, הוא במזמור כ"ז אות ה'. (דף ע"ו ע"ב) במדרש תהלים כל האומר רחמנא ותרן הוא יתורתן היסודי כו', הוא במזמור י' אות ג'. (דף ע"ז ע"ב) במדרש תהלים

תהלים ובאדר"ג מנו עשר נסיונות בחילוף, הוא במזמור י"ח ובמזמור צ"ה. (דף ע"ה ע"א) בענין עשר נסיונות נתנסה אברהם נסיון השלישי, וסיים וכן אמרו במדרש תהלים, ועוד שם וכן במדרש תהלים מנאום כן עם מעט שינוי, הוא ג"כ במזמור הנ"ל. (ע"ט ע"א) ובמדרש תהלים דקדקו ממה שכתוב וימרו על ים בים סוף, על ים קודם רדתם בו כו', הוא במזמור ק"ז אות ד'. (שם שם) ובמדרש תהלים מנה עשר נסיונות שנסו אבותינו להקב"ה כו', הוא במזמור צ"ה אות ג'. (דף ע"ט ע"ב) ובמדרש תהלים אמרו בענין דברים שאדם עושה אותן כו', הוא במזמור נ"ב אות ב'.

מא) הכלבו (ה' פסח דף י"ג ע"ד דפוס לבוב) הביא וו"ל: והר"ש ז"ל כתב שצריך שיהיו שלשה כרי שיאמר האחד לשנים הדודו וכן מצינו במדרש שוחר טוב, הוא במזמור קי"ג אות ג'.

מב) ה"ר יצחק בן עראמה בעל עקדת יצחק (נולד בסוף המאה השניה לאלף השישי ה"א ר', בצפון ארץ שפאניען ולא נודע באיזה שנה הלך לעולמו וחיבר ספרו בשנת ר"ט עיין תולדותו בראש הספר), הביא את המדרש שוחר טוב (בראשית שער ב' דף י"ח ע"א דפוס פרעסבורג) גם הביא אותו במדרש תילים מזמור ק"ד. (פ' נה שער י"ב דף פ"ח ע"ב) במדרש שו"ט מזמור א' אשרי האיש אשר לא הלך זה נח כו'. (שם שער ט"ז ק"ט ע"ב) וכבר אמרו חז"ל שו"ט מזמור ק"ד מה רבו מעשיך ה' כגון אריה כלבא וקנקנתא כו'. (וירא שער י"א קכ"ב ע"ב) כדאיתא במדרש שו"ט מזמור ל'. (תולדות שער כ"ג קע"א ע"א) וכבר דרשו חז"ל שו"ט מזמור כ"ד מי יעלה בהר ה' זה יעקב. (תולדות שער כ"ד ק"ט ע"א) וכבר הסכימו חז"ל שו"ט מזמור ט"ז אין הקב"ה מיוחד שמו על הצדיקים בחייהם. (ויצא שער כ"ה קפ"ו ע"ב) במדרש שו"ט בשיר של פגעים מזמור צ"א ר' נחמיה אמר שלשה אבנים היו. (שם שם קצ"ה ע"ב) ובמדרש שו"ט מזמור כ"ד מי יעלה בהר ה' זה יעקב כו'. (וישלח שער כ"ו ר' ע"א) ובמו שביארו רז"ל שו"ט מזמור כ"ג יכול אפילו יושב ובטל כו'. (שם שם ר"ג ע"א) אמרו במדרש שו"ט מזמור י"ח ומלאך בא אל שאול רבי אומר מלאך מן השמים היה כו'. (ויגש שער ל"א רמ"ג ע"ב) אר"י ראוי היה יעקב לירד למצרים בשלשלת של ברזל כו', שו"ט מזמור ק"ה. (ויחי שער ל"ב רנ"ה ע"א) ובדברי חז"ל שו"ט מזמור מ"ט עשיר בתורה ואביון בתורה. (שמות שער ל"ה י"ד ע"א) כווננו בזה חז"ל כמה שאמרו במדרש שו"ט מזמור י"ט מנין היה משה יודע אימתי יום ואימתי לילה כו'. (וארא שער ל"ו כ"ה ע"ב) ובמדרש שו"ט מזמור ע"ב) נזרו את הילד החי אר"י בר אלעאי אלו הייתי שם פקדון [צ"ל פקדון] אני נתן על צוארו כו'. (בא שער ל"ו ל"ז ע"ב) ראוי היה יעקב לירד למצרים בשלשלת של ברזל שו"ט מזמור ק"ה. (כי תשא שער נ"ה קצ"א ע"א) במדרש שו"ט מזמור ס"ב ולך ה' חסד ר' נהוראי ור"ג אמרו כו'. (ויקהל שער נ"ה קצ"ה ע"ב) כמו שזכרו חז"ל שו"ט מזמור כ"ג יכול אפילו יושב ובטל כו'. (אמור שער ס"ז ק' ע"א) במדרש שו"ט מזמור ד' אמר דוד אקרא לאלהים עליון כו'. (שם שער ס"ח ק"ל ע"ב) וכן אמרו במדרש שו"ט מזמור ק"ג מה הקב"ה מלא את העולם כו'. (שם שם קל"א ע"א) במדרש שו"ט מזמור ק"ג מעשה באדם אחד כו'. (בחקותי שער ע"א קנ"ו ע"ב) ראיתי בדברי חז"ל שו"ט מזמור ק"ד מה רבו מעשיך ה' כגון אריה צערא דכלבא כו'. (שלח שער ע"ז מ"ט ע"ב) אמרו רז"ל שו"ט מזמור ג' שלא נתנו פרשיותיה של תורה על הסדר. (קרח שער ע"ח ס"א ע"ב) הפליגו חז"ל במדרש שו"ט אלמנה אחת היתה כו' הוא במזמור א'. (חקת שער פ' צ"ב ע"א) ובמדרש שו"ט מזמור י"ט השמים מספרים מה שאין לו ראש כו'. (ברכה שער ק"ה קנ"ב ע"ב) אמרו במדרש שו"ט מזמור א' אתה מוצא כי כשעמד אברהם אבינו וברך את יצחק כו' (ה).

ה"ר

(ח) לפעמים הוונים חוסם תכוונים כמו לדוגמה בראשית שער ח' דף י"ד פ"א ובמדרש ח"ר יומגן נשעה סהוקים נכנסים לפנך את הסנה מטוין פניו, וילקוץ סס"ו וכו' בשו"ט מזמור י"ט אות ז'. עוד שם פ"ב ובמדרש מה חתן נכנס גבור וילא חלש מטוין, וילקוץ סס"ו וכו' בשו"ט מזמור י"ט אות ז'. נפ' כעלם שער מ"ב דף פ' ע"ב אמרו ששדנר שמואל אל שאל אחיו מומו פ"י הנעלם חוב כו', מטוין, שו"ט ש"א כ"ח"י ימן כי מונח בילקוץ שמואל כמו קל"ע ובאמת הוא מתנחמתא אחור אות ד'. וכן בראשית שער התמימי מ"ב ע"א הניח מפורש בברוכה במדרש ומטוין, שו"ט קל"ע"ו ובאמת בעל הספקידה לא כוון למדרש שו"ט צפרע כי המדרש מן מזמור קי"ט וחי"ך לא הים לפניו, רק טוין לב"ר פ"ח אות ח'. וכן בפ' ג' שער ל"ח ובמדרש כשאמר יאושע

מנ) ה"ר מאיר עראמה (בנו של ה"ר יצחק בעל עקדה) בס' מנות הלוי על אסתר להר"ש אלקבץ ז"ל דף קי"ז ע"א וקל"ד ע"ב הביא בשמו מה שהביא בשם המדרש תהלים ע"ש.

מד) ה"ר אברהם סבע הספרדי. (נולד בליסבונה בתחלת המאה השלישית ובשנת ה"א רנ"ח בא בגלות פורטוגאל לאנדרינופול בטורקי עיין מה שכתבתי אודותיו במבוא להתנחומא הערה כ"ה), הביא בספרו צרור המור (סוף ס' בראשית) וז"ל: וכן אמרו במדרש תהלים על פסוק מגדול ישועות מלכו בתהלה מגדיל הולך וגדול ואח"כ מגדול זה מלך המשיח כו'. (ריש ס' שמות) כמאמרם ז"ל במדרש תהלים על פסוק על ה' ועל משיחו א"ר לוי ארורים הם הרשעים שהם מתעקשים בעצות על ישראל כו'. (פ' בלק מה שובו אהליך יעקב) אמרו במדרש תהלים קולי אל ה' אקרא א"ר ברכיה בזמן שבית המקדש קיים היית עונה אותנו ומנין כשהוא חרב, שנא' ויענני מהר קדשו סלה, הוא במזמור ג'.

מה) הרופא ה"ר אברהם משער אריה. (נולד בר"ח ניסן ה"א ש"ב ונפטר בכ"ט תמוז שע"ב והשלים ספרו שלטי הגבורים בשנת שס"ז) בהקדמתו בין שמות הספרים והסופרים הנזכרים בספרו הביא גם את מדרש תהלים, ובפרק שמיני הביא בפירושו את המדרש תהלים בענין הנבל.

מו) ה"ר יעקב לנדא בספרו אגור. (חיברו בשנת ה"א ר"מ) בה' ר"ח הביא וז"ל: בשוחר טוב כתב אין אומרים הלל אלא בשלשה והטעם דלמי אומר הודו רק לשנים והכי איתא בהגדת תילים עכ"ל הוא במזמור קי"ג אות ג', ומעה והשב כי מדרש שו"ט לחוד והגדת תלים לחוד.

מז) ה"ר אברהם זכות בעל היוחסין. (כתב ספרו בשנת ה"א רס"ב), הביא בספרו יוחסין השלם (דף ח' ע"ב) וז"ל: יש אומרים אליהו הוא מגד, וכן במדרש תלים, הוא במדרש ב"ר פע"א אות ט' ר' נהוראי אמר משל גר היה, ועיין בנמרא ב"מ קי"ד ע"ב ובתוס' שם ד"ה מהו. (שם דף י"ד ע"ב) ונראה לי כי במדרש תלים ראיתי כי נהרג יוסי בן יועזר בשמד היונים, הוא בסוף מזמור י"א. (דף קל"ט ע"ב) אבא הלפתא במדרש תהלים א"ר תלפתא בשם ר' איבו לדוד שפטני כו', הוא במזמור כ"ז. (דף קנ"ד ע"א) יוסי איש צייתור איש חסיד ונגלה רוח אחד שהיה שולט על המעין ועשקו במדרש תלים ישלח עורך סקודש, הוא במזמור כ'.

מח) הרב ר' יוסף קארו. (נולד בשנת ה"א רמ"ח ונפטר י"ג ניסן ה"א של"ה בן פ"ז שנה) הביא במגיד משנה (ה' מגילה והנוכה פ"ג הי"ב) וז"ל: מה שכתב רבינו הרמב"ם שעונני בכל החלל הללויה שהן קב"ג פעמים סימן להם שנותיו של אהרן, הסימן שנתן להם הכל מבואר במדרש תהלים עכ"ל, הוא במזמור כ"ב אות י"ט, וכ"ה גם בירושלמי שבת פ"ו ה"א (דף ט"ז ע"ג) ובמס' סופרים פט"ז הי"א.

מט) ה"ר שלמה הלוי בן אלקבץ בספרו מנות הלוי. (חברו בשנת ה"א רפ"ט) הביא (דף כ"ג ע"ב) וז"ל: ודע שפירושו זה מיוסד על גי' אחרת שהיה במדרש שוחר טוב ושם נאמר בדברי ר' ברכיה והקב"ה נמנה עם הצדיקים, שנא' הוא אלהינו. הוא במזמור ק"ה. (שם ס"ח ע"ב) ומעלה את השחר מתוך החושך כדאיתא במדרש שו"ט בפ' על אילת השחר, הוא מזמור כ"ב אות ה'. (ג' א') יעקב היה ראוי לירד למצרים בשלשלת על ברזל כדבריהם במדרש שו"ט, הוא במזמור ק"ה אות ה'. (קי"ו ע"א) ויש במדרש תהלים במזמור על אילת השחר אין את מוצא ימים קשים לישראל כו', הוא במזמור כ"ב אות ז'. (קכ"ז ע"ב) כתוב במדרש שו"ט ולבקש מלפניו על עמה כו', הוא במזמור כ"ב אות ה'. (קל"ג ע"ב) מתוך דברי המדרש שו"ט משמע ביאור אחר בזה, איתא התם ומי יודע אם לעת כזאת הגעת, מכאן את למד כו', הוא במזמור כ"ב אות ה'. (קל"ה ע"א) איתא במדרש שו"ט במזמור אילת השחר וצומו עלי וכי יש אדם צם ואוכל כו', הוא במזמור כ"ב אות ה'. (קל"ז ע"א) במדרש שו"ט נראה שלא התענוג' ימים לילה ויום כפשוטו של מקרא כו', הוא במזמור

שמש נבטעון דוס חמק לו סתמם ולי סתם אומר אדום כו', מלין ילקט יוסטפ כנו כ"ב, ונחמת המעין נאם כהנחומא אחרי אות י"ד.

במזמור כ"ב אות ה'. (קל"ח ע"א) למכה בכורי מצרים לא נאמר אלא בבכוריהם שהבכורות הרגו את אביהם כו' כדאיתא במדרש שו"ט, הוא במזמור קל"ו אות ו'. (ק"ס ע"ב) במדרש שו"ט אל תרחק ממני אימתי אמרה אסתר כו', הוא במזמור כ"ב אות כ"ד. (קמ"א ע"ב) במדרש שו"ט איתא למנצח על אילת השחר למי שהוא קופץ כאיל ומאיר לעולם בשעת חשכה כו', והביא שם מאמר גדול ומבארו, והוא במזמור כ"ב אות ד'. (קמ"ה ע"א) ובמדרש שו"ט א"ר תחליפא מצינו שאורך השרביט שתיים ושש אמה כו', הוא במזמור כ"ב אות כ"ו. (שם שם) במדרש שו"ט אמרו אימתי אמרה אסתר אל תרחק ממני כו', הוא במזמור כ"ב אות כ"ד. (קמ"ז ע"א) ובמדרש שו"ט ע' פרים אנו מקריבים בחג על שבעים אומות כו', הוא במזמור ק"ט אות ד'.

(ג) הרב דון יצחק אברבנאל. (נולד ה"א קצ"ז ונפטר ה"א רס"ח), הביא בפיו לנביאים ראשונים (ש"א ס"ו דף ק" ע"ג בדפוס משנת תמ"ו) וז"ל: וכבר בא הטעם הזה במדרש תהלים הוא במזמור ק' אות ב'. (שם שם ק"א ע"א) וכבר רמזו על זה חז"ל במדרש תהלים הוא במזמור כ"ז אות ב'. (שם י"ט ק"ח ע"ג) ועל כן דרשו עליה במדרש תהלים הוא במזמור נ"ט אות ב'. (שם כ"א קכ"א ע"ד) וכן אמרו חז"ל במדרש תהלים שהיה דואג האדומי אב"ד כו', הוא לקוח מרש"י ש"א כ"א ח'. (שם שם קכ"ב ע"ב) ובמדרש תהלים אמרו שהיתה אשתו ובתו משוגעות כו', הוא במזמור ל"ד אות א'. (שם שם קכ"ב ע"ד) אמרו חז"ל במדרש תהלים מהו ויגד לשאול אמר לו עשה אחימלך את דוד מלך בחיך כו', הוא במזמור נ"ב אות ז'. (שם שם) ומדרשו עשיתו מלך שאין נשאלין באורים ותומים אלא למלך ולאב"ד כו', הוא במזמור שם. (שם כ"ג קכ"ד ע"ג) ובמדרש רות אחז"ל נחפו ללכת זש"ה אני אמרתי בחפזי כל האדם כוזב כיון שראה דוד את עצמו מצומצם ביד שאול ואנשיו כו', צ"ל במדרש תהלים כמו שהעיר שם המגיה, והוא במזמור י"ח אות ז', ומובא בילקוט שמואל רמז קל"ג בשם המדרש, וכן המאמר שלאחריו שהביא הרב האברבנאל הוא בשו"ט שם. (שם כ"ד קכ"ה ע"ג) ובמדרש תהלים אמרו שידע שאול עימלך דוד כו', הוא במזמור נ"ז אות ג'. (שם כ"ז קל"ז ע"א) ואמרו חז"ל במדרש תהלים למה זכר ב' פעמים, הוא במזמור נ"ח אות א'. (שם ע"ב) ובמדרש תהלים אמרו מה יש לך לענות אבנר כו', הוא במזמור נ"ח אות א'. (ש"ב ה' קמ"ד ע"ד) אמרו חז"ל במדרש שמואל מה עשה יואב הלך והביא ברוש אחד רענן וקבעו בצד החומה כו', צ"ל במדרש תהלים והוא במזמור י"ח אות כ"ד וכן העיר שם המגיה שלא מצא במדרש שמואל. (שם ז' קמ"ז ע"ד) ובמדרש תהלים אמרו האתה תבנה אעפ"י ששלמה בנך יבנה הבית אינה נקראת אלא על שמך כו', הוא במזמור ס"ב אות ד'. (שם שם קמ"ט ע"א) וחז"ל סמכו במדרש תהלים מכאן שאין ישיבה בעזרה אלא למלכות בית דוד בלבד כו', הוא במזמור א' אות ב'. (שם שם) וחז"ל אמרו במדרש תהלים מי אנכי והלא מרות המואביה באתי כו', הוא במזמור א' אות ב'. (שם שם ע"ב) ובמדרש שמואל אמרו כתיב האדם המעלה, המעולה שבנביאים כו', צ"ל במדרש תהלים והוא במזמור א' אות ב'. (שם ט"ו קס"ג ע"ב) וחז"ל אמרו במדרש תהלים שבעלותו במעלה היותים אמר מזמור לדוד, הוא במזמור ג' אות נ'. (שם שם ע"ד) ובמדרש תהלים אמרו לא היה דוד אוהב אדם יותר מאחיותופל כו', הוא במזמור נ"ח אות א'. (שם י"ו קס"ד ע"ב) ובמדרש תהלים אמרו וילך דוד ואנשיו בדרך וכי באויר היה להם לילך כו', הוא במזמור ג' אות נ'. (שם שם קס"ד ע"ד) ובמדרש תהלים אמרו רבים כמו עלי רבים בקומה כו', הוא במזמור ג' אות ד'. (שם י"ט קס"ט ע"א) ובמדרש תהלים אמרו רשב"נ עלה מבבל לארץ ישראל לשאול שלשה דברים כו', הוא במזמור ג' אות ג'. (שם כ"ג קע"ד ע"ד) ובמדרש תהלים א"ר יצחק כשם שהיה דוד מתפלל שלא יפול שאול בידו כו', הוא במזמור ז'. (שם שם קע"ה ע"ב) במדרש תהלים רבנין אמרין כלפי שנפלו לפני דוד עשרה שונאיו כו', הוא במזמור י"ח. (שם שם) למה שאמר ר' יודן במדרש תהלים פרס המקרא ודרשהו וכו', הוא במזמור י"ח. (שם שם ע"ד) ובמדרש תהלים דרשו הפסוקים על הגליות כו', הוא שם שם. (שם כ"ב קע"ז ע"ד) דרשו חז"ל במדרש תהלים כו', הוא במזמור י"ח. (שם שם קע"ז ע"א) ובמדרש תהלים דרשו הפסוקים על פרעה, הוא שם שם. (שם שם ע"ג) ובמדרש תהלים דרשו הפסוקים על האבות, הוא שם שם. (שם קע"ח ע"א) ובמדרש תהלים דרשו הפסוקים על דוד ויואב, הוא שם שם. (שם שם) ובמדרש תהלים אמרו נוח לו לאדם לכונן קשת נחושה כו', הוא שם שם. (שם שם ע"ג) והוא מחז"ל במדרש תהלים

תהלים, הוא שם שם. (שם שם) והו"ל דרשו במדרש תהלים תפלטני מריבי עם כו', הוא שם שם. (שם קע"ט ע"א) אמרו תהלים אין צור כאלהינו הצייר הזה כו', הוא שם שם. (שם קפ"ד ע"ד) במדרש תהלים אמרו למה דוד דומה כו', הוא במזמור י"ז. (שם קפ"ז ע"א) במדרש תהלים ויתן ה' דבר בישראל בא וראה רחמיו כו', הוא במזמור י"ז. (מ"א ט' רל"ה ע"ב) וכן אמרו בתנחומא ארשב"ג עד שלא חרב בית המקדש היתה השכינה נתונה בהיכל כו', והעיר המגיה המאמר נמצא במדרש תהלים מזמור י"א, ואולי היה כתוב במ"ת והכוונה במדרש תהלים והמדרש הציג במדרש תנחומא ע"כ, אולם נעלם ממנו כי נמצא לנכון בתנחומא שמות אות י', והאברבנאל לקח דבריו מהילקוט מלכים רמו קצ"ה ומצוין בצד תנחומא, ונמצא גם בשמ"ר פ"ב אות ב', ורוב הציונים לקח האברבנאל מהילקוט עיין מבוא התנחומא הערה כ"ד.

נא) ספר ישועות משיחו מהנ"ל. (השלימו בשנת ה"א רנ"ח), הביא: (העיון השני פ"ה דף נ"ג ע"ב) את המדרש תהלים על פסוק נשקן בר. (שם פ"ה דף ג"ט ע"א) הביא ג"כ מדרש תהלים על ותתן לי מגן ישעך, וכתב כי המפקר זויף ההגדה. (שם פ"ט דף ג"ט ע"ב) הביא מדרש תהלים פסוק כי עמד מקור חיים, וגם שם זויף. (שם פ"ד ס"א ע"א) בפסוק גם בני אדם גם בני איש. (העיון הרביעי פ"א דף ס"ז ע"ב) מדרש תהלים ה' בעוד ישמח מלך זש"ה והיה ביום ההוא שורש ישי אשר עומד לנס עמים א"ר חנינא אין מלך המשיח בא אלא ליתן מצות לאו"ה כו', גם בכאן שנה ההגדה.

נב) ילקוט המכירי חברו ה"ר מכיר כ"ר אבא מרי ז"ל, ונשאר בכתב יד, והוא לקוטים על מדרש תהלים והביא לרוב את המדרש שו"ט והובר לפני גזרות ספרד, ומחזיק ערך שלש מאות עלים, התחלתו אשרי האיש פ' ערבי פסחים בעשרה דברים אמר ספר תהלים, ובסופו: אבל הקב"ה צורתו מקלסתו כל הנשמה תהלל יה הללויה, ומוכיח בכל הספר כל מדרש ומדרש בשמו, וכן שם הפרק מגמרא, ויש בו שינויים מגמרא ומדרש שבידנו, כן הביא הרה"ג החכם הכולל מהר"ם שטראשון ז"ל בהערות לס' קריה נאמנה דף ש"ד, באשר הכתב יד הזה היה בידו מאת ה"ר יוסף מוויאזין ז"ל. וכן נמצא כ"י המכירי באקספארד מספרי הר"ד אפפענהיים ז"ל, ועיין רשימת נייבויער סי' 167, וכאשר הביא בעל אוצר הספרים אות י' סי' 230 נמצא כתב יד אחד גם באמסטערדאם.

נג) ה"ר יעקב ן' חביב מעיר סמורה בספרד. (חי באמצע המאה השלישית בזמן גרוש ספרד) בספרו עין יעקב והוא אסיפת אגדות עם חרושי הידועים בשם: הכותב, הביא ברכות פ"א סי' נ' ז"ל: אמר הכותב במדרש תהלים כתוב מאמר זה בסגנון אחר ברכי נפשו את ה', ה' פעמים כתיב כאן ברכי נפשי כנגד ה' תומשי תורה כו' ע"ש, מה שהעיר בטוב טעם ודעת על הברלים שיש בסדור זה המאמר ובתוספת וחסרון בין שני המקומות האלה.

נד) בין הקדמונים אשר הביאו את המדרש תהלים יש לחשוב גם את הרב בעל הילקוט, ובפרק י' דברתי אודות דרכו בהשתמשו במדרש הזה וציונו ותכונת כתבי יד שהיו לפניו, גם בפרק י"ה תמצא רשימה מכל המקומות אשר הביא מאמרים מהמדרש הזה ואנה הם נמצאים בשו"ט באיזה מזמור ובאיזה אות, כי הוא רשם "מדרש" או "שו"ט" סתם ולא ציין מקומו, גם בהערות שלי להמדרש הזה העירותי במקומם בכל מאמר ומאמר אנה מובא בילקוט.

נה) ספר רקאנטי מר' מנתם מרקאנטי (חי בזמן הרשב"א עיין שה"ג) הביא בספרו (בראשית ד' י"ז ע"ד) במדרש תלים אשריהם הצדיקים שהן מדמין הנטיעות לנוטעה ואת הצורה ליוצרה, הוא במזמור א' אות ד'. (בראשית דף כ"א ע"ג) ובמדרש תלים בתורה ובנביאים ובכתובים מצינו שהקב"ה מחדד שמו על היוווג כו', הוא במזמור נ"ט אות ב'. (בראשית דף כ"ג ע"ד) ארו"ל במדרש תלים אמר לה הנחש מן העץ הזה אכל ובא העולם ואם אתם אוכלין אותו יכולין אתם לברוא העולם כמותו, שנאמר והייתם כאלהים כו', הוא במזמור א' אות ט'. (בראשית דף כ"ח ע"א) מדרש תלים אגולה בישועתך א"ר אברו זה אחד מחמש מקראות הקשים שישועתן של ישראל ישועתו של הקב"ה, ישועתנו אין בתיב כאן אלא ישועתך כו', הוא מזמור ט' אות י"ד.

מלבד הספרים שרשמתי יש עוד הרבה ספרים אשר הביאו את המדרש הזה אבל
 הספרים לא נמצאים ת"י, וכן יש ספרים אשר הביאו המדרש אבל כבר ה' לפניהם
 בדפוס לא רשמתי ברשימה (חוץ מס' מנות הלוי), כמו בעל מאור עינים, מנחת שי,
 ילקוט ראובני, מטה משה, ראשית חכמה, אות אמת, יפה מראה ויפה תואר (בב"ר
 פע"ד ד"ה אית דמפקין הביא שו"מ כתב יד) בעל מ"כ (בפעם אחת בפ' נשא פי"ב ד"ה ה"ג
 מתנגלגל בכד הביא מדרש תהלים כתיבת יד אבל כבר הראתי לדעת במכ"ע בית אוצר
 הספרות ח"א צד 88 כי לא ה' לפניו המדרש שו"מ בכ"י ע"ש) בעל לחם ושמלה מהרב
 ר' שלמה לבית הלוי, חיברו בשנת ה"א שכ"ב, בעל כתר כהונה, המעריך,
 ודומיהם הרבה.

יב) תכונת שמונה כתבי יד אשר היו לפני .

כאשר בכל הספרים אשר הוצאתי לאור השתדלתי בכל יכלתי להשיג מכל אחד
 ואחד כמה כתבי יד הנמצאים באוצרות הספרים, להשוות הנוסחאות, ולברר הגירסא
 הנכונה. מהפסיקתא דרב כהנא היו לפני ארבעה כ"י, מהמדרש לקח טוב שלשה כ"י,
 מהתנהומא תשעה כ"י, ממדרש אבא גריון ששה כ"י, מדרש לקח טוב על אסתר שני
 כ"י, ומן שבלי הלקט השלם שני כ"י, וכן גם עתה בהוצאתי לאור המדרש תהלים לא נחתי
 ולא שקמתי עד אשר השגתי בישיע אלוה שמונה כתבי יד יקרים, ואלה הם: א) כ"י
 מאוצר הספרים בפארמא, ב) מאוצר הספרים בפלארענץ, ג) מוואטיקאן ברומי, ד) ג"כ
 משם כ"י שני, ה) מאוצר הספרים של הר"א מערצבאכער ז"ל במינכען, ו) כ"י הרשוה"ה,
 ז) ד"ר גינצבורג מלאנדאן, ח) מאוצר הספרים בפאריו, ומלבד השמונה כ"י האלה, היה
 לפני הגהות הרב מהר"ר אברהם פרויניצאלי ז"ל, אשר הגיה המדרש עפ"י ששה כתבי
 יד (ודברתי אודותיו במבוא פרק י"ג). ואומר להציג לפני הקוראים הנכבדים תכונת שמונה
 כ"י, אבל במרם אדבר אודותם בפרט, אעיר עליהם בכלל ביחס שבין זה לזה, והנה מצאתי
 ראיתי כי שלשה מהדורות נמצאים מהמדרש זה, מהדורא א' הוא הקובץ א' (כ"י פארמא)
 והקובץ ו' (כ"י שוה"ה), שני כתבי יד אלה דומים זה לזה בנוסחאות וגירסאות, וכן כל
 הדוספות הנמצאות בקובץ ראשון נמצאים גם בקובץ השני, עיין להלן בפרק י"ד, וכמו
 שתמצא בכל מאמר ומאמר אשר העירותי עליהם בהערות שלי (א): מהדורא שניה, הוא
 הקובץ ב' (פלארענץ), קובץ ד' (רומי כ"י שני), קובץ ה' (מהר"א מערצבאכער), קובץ ו'
 לאנדאן

(א) גם תראה דבר פלא כי נשני כ"י האלה (כ"י א' וכ"י ו') מלאחי בהרבה מקומות אשר מובא המאמר
 בשם אומרו, אולם בכ"י האחרים ובנדפס מובא המאמר סתמי בלי שם האומר, או בשינויים בשמות האומרים.
 כמו (מזמור א' אות י"ז) ר' נתן בש"ר מני אמר כל המקיים, ובכ"י האחרים ובנדפס מובא זה בשם ר' יוסי בר
 אבין בשם ר' יוסע, ובכ"י א' וכ"י ו' מובא בשם ר' יוסי בר אבין המאמר שלפניו: (שם אות י"ח) א"ר חייא מה
 המים תכסין עכותו של ים, ובכ"י האחרים ובנדפס חסר שם האומר: (מזמור ג' אות ו') א"ר יצחק בר חמא,
 ובכ"י האחרים ובנדפס ליתא לתלות בר חמא: (מזמור ג' אות ג') א"ר יונתן כתיב ישעו עגל נחורב: (מזמור
 ד' אות ג') א"ר יוחנן ג' דברים היה דוד תלטר, ובכ"י האחרים ובנדפס הוא סתמי: (מזמור ד' אות ג') א"ר
 חלבו בש"ר אבא, ובכ"י האחרים ובנדפס תמלות בש"ר אבא ליתא: (מזמור י"ח אות י') רב אמר פנייא מן
 עקתא אגא: (שם אות ט"ו) אמר ר' אחא תשל למלך שבאו שבאין: (מזמור כ"ג אות א') א"ר שמאל סוכה
 היתה חגיגיל לדוד: (שם אות ג') א"ר יודא אמר הקב"ה בניהם בתי ע"ו: (מזמור כ"ד אות א') אמר ר' תאיר
 בש"ר יוסף קר היו ישראל: (שם אות ג') א"ר רובע' אמר דוד לפני הקב"ה: (שם שם) א"ר שמעון בן פזי אמר
 דוד: (מזמור ג"ה אות א') א"ר יודא בר יצחק לא היה לדוד אוהב: (שם שם) א"ר נחמן לא נחירא דוד
 מאדס אלא מחיתופל: (שם שם) מאו כערכי אריב"ל כסדרי: (שם אות ב') א"ר שמאל מכאן שאדס לריך
 להשפלל ג' תפלות ביום: (מזמור כ"ו אות א') א"ר פתח כן אמר דוד: (שם אות ג') א"ר נוראי בתקיס שנאמר
 אלהים הוא מדת הדין: (מזמור ס"א אות ג') עד הדין חייב אדם לעמוד בתפלה ר' יודא אמר עד שיתעטף:
 (מזמור ס"ד אות א') א"ר תמליפא הודיע הקב"ה לדוד: (מזמור ס"ה אות ג') א"ר רובע' אמר בשם רב שמאל בר
 שילא משמיה דרב אמר דוד רבש"ע אגרי למי שאחא מקרבו: (מזמור ס"ו אות א') א"ר יוחנן מהו עבודתו,
 בכל אלה המאמרים בכ"י האחרים ובנדפס חסר שם האומר: (מזמור ע"ח אות י"ח) ר' אלעזר ור' יוסי בר
 חנינא עניס אומרים כתוב אחד אומר ויעש משכן שילה כו', בכ"י ג' וכ"י ח' ובנדפס חסר שם האומר, ובכתיבי
 יד ב' ד' ה' ז' חסר כל המאמר: (מזמור ל' אות י"ג) ר' יוחנן אמר: (מזמור ל"א אות ח') א"ר לוי כל י"ב
 חודש: (שם שם) א"ר אבהו זה אחד מן המקראות: (מזמור ל"ב אות ב') ר' יודא בר סימון פתח: (מזמור ק"ד
 אות י"ז) א"ר חנינא בר פפא פוגאניס לערוף את ישראל: (מזמור ק"ו אות א') א"ר אחא נפלאחין: (מזמור ק"ח
 אות א') א"ר ראוון יקניס היו א"ה, כל המאמרים האלה בכ"י האחרים ובנדפס הם סתמי בלי שם האומר:

(לאנדאן). כלם דומים זה לזה, ונמצא בהם נוסחאות והוספות אשר אינם נמצאים בכ"י א' וב"י ו'. ומהדורא שלישיית הוא קובץ ג' (רומי). קובץ ה' פאריז. ומשונים מהקובצים הנ"ל, ולא נמצא בהם ההוספות הנמצאות בכ"י א' וכ"י ו', ולא ההוספות מקובץ ב' ד' ה' ז', ועפ"י נוסחת הכ"י ג' נדפס המדרש בראשונה בקאנשטאנטינא, ובדפוס וויניציא נוספו הוספות מכ"י ב' ד' ה' ז', ובפרק י"ד ופרק ט"ו הבאתי כל ההוספות הנמצאות בב' מהדורות הנ"ל היינו מהדורא א' ומהדורא ב'.

כתב יד א

הכתב יד הראשון הוא קובץ 1232 באוצר הספרים של די ראססי בפארמא, נכתב על נייר עב בתבנית שמינית מחזיק 220 דפים או 440 עמודים, ונכתב באותיות רש"י, בכל עמוד כ"ה שורות, מסופר אחד ובכתיבה אחת, ולא נרשם שם הסופר ולא שנת הכתיבה. הכתב יד הזה השגתי בהשתדלות המיניסטעריום אל האוניווערזיטעטס ביבליאטעהק דפה להשתמש בו כרצוני ועשיתי לי העתקה ממנו (ע"י מעתיק מופלא), ובתרתי בכ"י הוה לתרו לעיקר ולפנים הספר, והוספתי בו מאמרים שלמים ומלות רבות עפ"י כ"י האחרים, ואת אשר הוספתי הצנתי בין שני הצאי מרובע, ואשר היה מיותר הסגרתו בין שני הצאי עגולה, ותקנתי וצרפתי דברי הספר כצרוף כסף, כאשר יראה הקורא וישפוט מישרים.

כתב יד ב

הכ"י השני הוא קובץ מאוצר הספרים בפלארענץ Biblitheca Nationale Cod. 13 ונרשם ברשימה של ביסקיאני בסי' 204, ונשלח אלי ג"כ בהשתדלות המיניסטעריום להשתמש בו, וגם מהכ"י הוה נעשה בעדי העתקה, הכ"י נכתב על קלף מהודר בתבנית שמינית ומחזיק 167 דפים כתובים משני עבריהם דומות לכתב רש"י ונקל מאד לקריאה כי הדיו עוד שחור והקלף עוד לבן ברוב המקומות מלבד באיזה מקומות נתערב מיד הסופר כמה שורות בכתב ספרדי עברי, אשר לא רבים יבינו קרוא מעל ספר האותיות הספרדיות האלה, הכ"י מתחיל בדף ראשון עכ"י עש"ו (ר"ת עזרי מעם י"י עושה שמים וארץ), ובשורה השנית מתחיל המדרש תהלים, בסימני הקאפיטלען יש עירוב ולא נרשמו מאת הסופר כסדרן, ובהרבה מזמורים חסרים הציונים, ויען כי על מזמור כ"ד לדוד מזמור לה' הארץ שכח לרשום סי' כ"ד והציגו על מזמור שלאחריו לדוד אליך ה' נפשי אשא, מוה נסכה כי מזמור כ"ה הוא שם מזמור כ"ד וסובב הולך עד מזמור מ"א, מה שנרשם בכ"י סי' מ"א הוא באמת מזמור מ"ב, והנה על מזמור מ"ג חסר במדרש הדרשות ולא נמצא מאמרים כלל על המזמור הזה, ובמזמור שלאחריו מזמור מ"ד רשם מ"ב כסדר הציונים שלו, וסובב הולך כן עד מזמור ס"ג בטעות, היינו מה שהוא מציון מזמור ס"ג הוא באמת מזמור ס"ה, ועל מזמור ס"ז שכח לציין הסי' והציגו סי' ס"ד על מזמור ס"ז, וסובב כן עד מזמור צ"ה לכו נרננה, מציון בכ"י צ"א כי מוקדם בציונים בארבעה סימנים, ואחר הציון שלו צ"א (שהוא מזמור צ"ה) חסרים במדרש הדרשות על מזמור צ"ו צ"ז צ"ח צ"ט ומתחילים הדרשות מן מזמור ק', והסופר הוה ציין על המזמור זה סי' צ"ב, כי פתח במה שסיים, כי סיים במזמור שלפניו בציון צ"א, לכן ציין על המזמור שלאחריו צ"ב, ויש הפרש לפי זה בציונים בשמונה סימנים. מזמור קט"ז ומזמור קי"ז מחוברים שם, ומזמור קי"ח נפרד לשנים, וטן טן המצר קראתי יה מתחיל מזמור בפני עצמו, ונשלם המדרש בסוף מזמור קי"ח, וסיים וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו וצדקתו לבני בנים. ואתר תום המדרש, נמצא שמה הוספה מאת הסופר אשר לא נמצא בשום כ"י ומתחיל שיר המעלות כשישראל עולין אין עולין מעלה אחת אלא הרבה כו', והוא מן מדרש המאוחר הנוסף בנדפס על מזמור ק"ב קרוב להתחלה עד סוף המזמור הוה, ואח"כ מתחיל שיר המעלות אשא עיני אמר ישעיה' שלום שלום לרחוק כו', הוא לפנינו בנדפס מזמור קכ"א, ואח"כ מתחיל שיר המעלות הנה לא ינום ולא יישן וכי יש שינה למעלה, והוא המאמר לפנינו בנדפס קרוב להתחלה ממזמור קכ"א המתחיל גם שם הנה לא ינום ולא יישן, ואח"כ

ואח"כ מתחיל זכור ה' לבני אדום את יום ירושלים, וכי אדום הרגיבה והוא ג"כ במזמור קב"א, וזה הוסיף הסופר אשר לקח מהנדפס, ואחר סיום זה הוסיף עוד מאמרים מלוקטים, המאמר הראשון הוא: ת"ר עשיר ועני באין לדין אומרים לעני מפני מה לא עסקת בתורה כו', עד הלל מחייב העניים, ור' אלעזר בן חרסום העשירים, ויוסף הרשעים, וזה לקח מנמרא יומא ל"ה ע"ב, ואח"כ מתחיל שם מאמר אחר: כיצד היו פרוין ורביין בני ירושלים אמרו הכמים היה אחד משיא בנו קמן בן י"ב שנה לאשה כו', הוא לקוח ממדרש איכה פסוק העיר רבתי עם, עוד שם הביא מאמר אחד א"ר יהושע לכד גדול שהי' מונח בסילקי [צ"ל בסדקי] ולא הי' אדם יכול לשערו כו', הוא ממדרש איכה במאמר שלפניו, עוד שם אגריפס המלך בקש לעמוד במנין אכלוסי ישראל כו', הוא במדרש איכה שם, עוד שם הביא: לולא תורתך שעשועי א"ר אבא למה"ד למלך שנשא אשה וכתב לה כתובה מרובה כו', הוא ממדרש איכה פסוק זכור עני ומרודי, עוד שם היתה לי דמעתי לחם, ר' אחא ורבנן, ר' אחא אומר אמרה כ"י להקב"ה כו', הוא ממדרש איכה פסוק בכה תבכה, עוד שם אזכרה נגינתי בלילה, ר' יהודה אומר אמרה כ"י להקב"ה נזכרתי אני שירים שהייתי אומרה לך בלילות כו', הוא ממדרש איכה שם, עוד שם עם לבבי אשיחה, עם לבבי אני משתעי כו', הוא ממדרש איכה שם, עוד שם השכח חנות אל שהוא רחום ותנון כו', הוא ממדרש שם, עוד שם בתיב וצדקתך אלהים עד מרום ר' אמי שאל את ר' נחמן מהו וצדקתך אלהים עד מרום כו', עד שישראל עושין צדקה אלו עם אלו, הוא ממדרש איכה בפ' במרום שלה אש, וכל זה הוא הוספות הסופר שאסף איזה לקוטים הנדרשים על פסוקי דתהלים, ואחר סיום זה נמצא שמה הוספה, "מצאתי זה המזמור בפנים אחרים" ומתחיל תפלה לדוד שמעה ה' צדק הקשיבה רגתי האזינה תפלתי בלא שפתי מרמה, הה"ד זאת ליהודה שמע ה' קול יהודה, תמן תנינן הלל אומר מלא היון מים שאובין פוסלין המקח שחייב אדם לומר כלשון רבו כו', עד הסיום בא הבקוק והעמידן גם הוא על אחת, שנאמר וצדיק באמונתו יהיה, כל המאמר נדפס אח"כ בדפוס וויניציא במזמור י"ז תפלה לדוד שמעה ה' צדק ואח"כ נדפס בכל הדפוסים והמדפסים מוויניציא הוסיף זה כמו שמצא בכ"י מפלארענץ (ב) ולא נמצא בשום כ"י וולתו, ולא בדפוס ראשון, עיין במבוא פרק י"ז סימן ב', שמה דברתי מזה בהוצאה דפוס וויניציא, ובסוף הכ"י סיים הסופר:

„נשלם תלים תהלה לגבוה מעל גבוהים,
אדון האדונים, ברוך העוזר למשה עבדו“.

ונראה כי שם הסופר היה שמו משה, הקובץ הזה משונה מקובץ א' וקובץ ו' כי יש בו נוסחאות אחרות, גם לא נמצא בו הוספות הנמצאות בקובץ א' וקובץ ו', ולעומת זה נמצא בו הוספות אחרות אשר לא נמצאות בקובצי א' ו'. כאשר תראה במבוא פרק ט"ו. וכ"י הזה דומה אל כ"י ד' ה' ד'.

כתב יד ג

הכתב יד זה הוא השלישי, ונמצא ברומי בוואטיקאן קובץ 76 ונעתק למעני מאת המופלג הישיש מהר"ד מרדכי קאפרי ברומי, הקובץ מכיל 183 דפים בכל דף ב' עמודים, ובכל עמוד ל"ד שורות, כתוב על קלף בכתב פרובע, המדרש שו"ט הוא מדרש א' ע"ב עד דף צ"ט ומדרש ק' עד דף קי"ח הוא מדרש משלי, מדרש קי"ח עד קפ"ג הוא מדרש שיר השירים

(ב) בהוספה שהיא בכ"י מלאמי איזה פטויים מהנדפס, ואמנתי לתת להם מקום פס, נדפס במזמור י"ז בלשון רבו, בכ"י בלשון רבו, נדפס שם המקום בכ"י שם מקומן, נדפס שאין ב"ד סתם יטול לבעל דברי ב"ד חזירו אלא א"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין, בכ"י נוסף הים גדול ממנו בחכמה ולא במנין, נמנין ולא בחכמה אין יכול לבעל דברי חזירו, עד שיהיה גדול בחכמה ובמנין, נדפס ולסדר דכיוו על דברי תורה, בכ"י ולסדר דכיוו על דברי ראשונים ודברי תורה, נדפס שנחפלו עליו ועל שמו, בכ"י שנחפלו על שמו, נדפס אלא כפיין רנה שנחמרה למעלה, בכ"י שנחמרה בשלמה, נדפס שהלדיקים חוטים בהשכינה, בכ"י הלדיקים נוסין מהשכינה, נדפס שאלו חל בן ל' או ל', בכ"י בן ל' או בן ל', נדפס בא והעמידן על י"ג, בכ"י בא והעמידם על י"ז, (ובחמת ל"ג על י"א), נדפס למעלה במזמור י"ג, בכ"י נחמור למעלה, וסוף במזמור ע"ז ולא במזמור י"ג:

השירים וכתוב שם: נעתק זה הספר לר' שמואל יע"א ב'כ'צ'ח'ק'ת'ר'ע'ו' (והוא ר"ת בכ"ג
 הקת רע"ו ולא ציין החדש רק הפרשה והוא חודש תמוז) ואח"כ כתוב: "ר' רוד ריתבע
 הידוע בן עדה" הקובץ הוא משונה מקובץ א' ב' כי אין בו ההוספות הנמצאות בכ"א,
 ולא ההוספות הנמצאות בכ"ב, ועפ"י נוסח כתב יד זה נרפס דפוס ראשון בקנסטאנטינא
 בשנת רע"ב, ובגוף הכ"י חסרים איזה דפים במזמור מ' (אות י"א) אתרי המלות אקיים
 אני דברי רבותי עמוני ולא עמונית מאבי ולא מאבית: ויהי ה' משגב לדרך, אחר זה חסרים
 איזה דפים ומתחיל באמצע מזמור י' והמלך והמן ישבו לשתות א"ר יששכר מה אם יוסף
 שמחל לאחיו. גם במזמור י"ב (אות א') אחר הסיום הלך ר' יונתן לעיר לבית קרובו שאל
 עליו אמרה לו אשתו בשדה הוא המתין לו ולא בא ושאל, מכאן חסר עד אמצע מזמור י"ג,
 ומתחיל דורש כל אלמנה ויתום לא תענון. הציונים מהמזמורים אינם מצויינים כהוגן וזה
 בא מטעות הסופר כי ציין במעות סי' ה' באמצע מזמור ד' המתחיל למנצח בנגינות המזמור
 הזה נאמר בג' מיני שבה, וחשב שהוא התחלת מזמור חדש, ובאמת הוא ההמשך ממזמור
 ד', ובעבור כי הציג סי' ה' על זה ההמשך, הציונים הם במזמור אחד מאוחר, למשל
 בכ"י מציון מזמור י"ז והוא באמת מזמור י"ז, וכן כלם, ובהגיעו למזמור מ"ב למנצח משכיל
 לבני קרח ציין מ"ג במקום מ"ב בציון אחד מאוחר, ויען כי חסרים הדרשות על מזמור מ"ג
 שפמני אלהים ציין על מזמור שלאחריו למנצח לבני קרח מזמור מ"ד כמו שהוא באמת,
 והציונים נכונים עד מזמור ע"ח (רק מזמור ע' ומזמור ע"א מחוברים יחד ונשמט הציון ע"א),
 ובמזמור הזה טעה וציין באמצע על והוא רהים יכפר עון סי' ע"ט ולפי זה ציין על המזמור
 שלאחריו מזמור לאסף אלהים סי' פ' אשר הוא באמת מזמור ע"ט וסובב הולך כן עד מזמור
 צ"ה לכו נרננה, והסופר ציין עליו צ"ז, ויען כי על מזמור צ"ו צ"ז צ"ח צ"ט חסרים
 הדרשות, לכן ציין צ"ז על המזמור מזמור לתודה שהוא מזמור ק' וכמו כן במזמורים
 שלאחריו, ועל מזמור ק"ג לרוד ברכי נפשי ציין ק' ואח"כ על מזמור ק"ד ברכי נפשי את
 ה' היה לו לציון ק"א ושכח בהציון הזה ופסח עליו וציין במעות ק"ב והציונים הולכים כך
 עד מזמור ק"ד, ובכ"י מציון ק"ב ואח"כ שכח בציונים ק"ג ק"ד ולא ציין כלל, ובמזמור
 שלאחריו אהבתי כי ישמע שהוא מזמור קט"ז (כי על מזמור קט"ו חסרים הדרשות ולא נמצא
 כלל מאמרים עליו) ציין הוא קט"ו וחיבר למזמור זה גם את המזמור קי"ו הללו את ה' כל
 גוים ולא הפרידם ולא ציין עליו כלל, סי' קט"ז שכח ולא ציין כלל, רק במזמור הודו לה'
 ציין קי"ז שהוא באמת קי"ח, ובוה המזמור נשלם המדרש, לכן הציונים שלא נרשמו כהוגן
 הם טעות הסופר, ואתו הלך משוגתו.

כתב יד ד

כ"י הרביעי נמצא ג"כ ברומי בוואטיקאן קובץ 81 מכיל 244 דפים ובכל דף ודף
 ב' עמודים ובכל עמוד ועמוד כ"ד שורות כתוב בכתב רש"י על נייר ובאיזה דפים הנייר
 קרוע, ולא נמצא שנת הכתיבה ולא שם הסופר, ה"ר מרדכי קאפוי אשר העתיק למעני ברומי
 קובץ ג' היה מרשים הנוסחאות והשינויים מכתב יד זה בגליון ההעתקה מכתב יד ג'. הכ"י
 הזה נשלם באמצע מזמור קי"ז, וגם שם מתחיל מן מן המצר מזמור חדש ונשאר רק ב'
 שורות מן התחלת המזמור עד המלות אני אל שדי פרה ורבה קראהו, ומכאן ואילך עד
 סופו חסר. ומזמור אחד gio Paulo Enstachio השלים בחדש נאוועמבר שנת 1598 (ה"א
 שנ"ח) את הנחסר מן מזמור מן המצר עד סוף מזמור ק"ג ולא גלה מאין לקח ההשלמה
 וכאשר העתיק למעני המעתיק הנ"ל את כל ההוספה ההיא, ראיתי כי הוסיף המוסיף הנ"ל
 מן הילקוט הכל כאשר לכל כמו שנמצא בילקוט ולא הוסיף אף מלה אחת, ועוד זאת עשה
 והלך כעוד באפלה, כי הילקוט ברמו תתע"ו ד"ה זה השער לה' אלכסנדר מוקדון כי הוה
 שקיל הביא רק התחלת המאמר וציין בגליון "כתוב למעלה ברמו תתנ"ט" והמעתיק הוה
 אשר הוסיף ההוספה אל המדרש העתיק גם זאת וכתב "עין למעלה ברמו תתנ"ט" אף כי
 ברמו הוה לא נמצא מאומה ומי ידע אל איזה רמו כוון הילקוט ונשתבש הציון והמאמר
 שהביא הילקוט ההתחלה הוא מתמיד ל"ב ע"ב, עוד שם בילקוט על זמרו לה' כי גאות
 עשה א"ר אבין אין אנו יודעין כו', נרשם בגליון "כתיב ברמו תק"ה פסיקתא" במקום תק"ה
 צ"ל שם"ה ובציון פסיקתא כוון לפסקא שוש אשיש (קמ"ז ע"א), והמעתיק הוה אשר הוסיף
 ההוספה

ההוספה הביא בתוך ההוספה שלו במעות „כתוב ברסו תקי"ה פסיקתא", וציונים כאלה לא היה לו להביא באמצע העתקתו, ובאמת מהציון הג' ואילך לא רשם יותר הציונים.

גם הכתב יד הזה נלקח בחסר, בהתחלתו חסר דף אחד ומתחיל באמצע המאמר מן אשרי האיש למנצח משכיל מזמור לאסף (סוף אות ב'). גם במזמור י"ו (ריש אות ה') ד"א מלפניך משפטי יצא ר' לוי אמר כו' חסרים איזה דפים עד סוף מזמור י"ח (אות ל"ד) ומתחיל אצמיתם אחליטם במיתה משונה, במזמור פ"ד חסר באמצע אות א' עד סופו, וכל מזמור פ"ה פ"ו פ"ח פ"ט צ' והתחלת מזמור צ"א ומתחיל מן כיון שאמר לו ונתנו איש כופר נפשו. וכן במזמור ק"ד אות כ"א מן ואין מספר לגזירות חסר דף שלם עד אשריה לה' בחיי. וכן במזמור ק"ו הללויה הודו לה' כי טוב מן א"ר הונא הכהן בש"ר ירמי' (אות ב') חסר דף שלם עד ויגער בים סוף ויחרב. במזמור נ"א ועוד בהרבה מזמורים העלים קרועים, המזמור ע"א מחובר במעות למזמור ע' לכן נרשם ע"א במעות על מזמור ע"ב אלהים משפטך למלך תן, וסובב הולך עד מזמור פ"ג שיר מזמור לאסף אלהים אל דמי לך, במקום פ"ג מצוין שם פ"ב, ואח"כ על למנצח על הגתית מזמור פ"ד מצוין לנכון פ"ד (כי שכת בהציון פ"ג), על הרבה מזמורים לא ציין כלל, על המזמור ק"ו הללויה הודו לה' מצוין במעות ק"א וכמו כן עד סוף הספר הציונים בלתי נכונים. נוסחאות הקובץ הזה דומות לנוסחאות כ"י ב' ה' ז' וכל ההוספות הנמצאות שמה הם ג"כ בכ"י הזה, ומשונה מב"א' ו', וכ"י ג'.

כתב יד ה

הכתב יד החמישי הוא מאוצר הספרים של המנוח הרב הגביר הנכבד הר"א מערצבאכער ז"ל במינכען, ונשלח אלי מאת ידידי הרה"ג הבקי הנפלא ה"ר ר"ן ראבינאוויץ ז"ל, הכ"י הזה היה מלפנים בגנזי החכם הגדול מהר"ר אליקים כרכולי ז"ל כתוב על נייר חזק בתבניות שמיניות באותיות רש"י ומכיל צ"ד דפים כל דף משני עמודים וכל עמוד מחזיק כ"ו שורות, הכתב ישן נושן וחסר בראשו הרבה דפים ומתחיל מן אמצע מזמור י"ז במלות על השמים וישבע בחי העולם, ומסיים בסוף מזמור קי"ח, ובסופו כתב הסופר:

תם ונשלם ע"י הצעיר שבתבורת ר' יהודה עוזיאל חכם שלם ונכון: יוסף ו' עמרם שנת חמש (מאות) אלף ושלש מאות ושתיים ליצירת העולם והסימן ה'ב'ק"ד' לחדש א' לשנה שניה ביום ד' ז' ימים לחדש תשרי הבא עלינו לשלום, השם יוכני לכתוב ספרים הרבה להגות בו יומם ולילה בנל"ך יחלצית'ו בילא"ו.

הכ"י הזה שוה עם כתב יד ב' ד' ז'.

כתב יד ו

הכתב יד הששי השגתי מיד ידידי הרב הרכם הגדול רשזח"ה נ"י, והיה מלפנים בבית אוצר הספרים של הרב החוקר המהולל הרשד"ל ז"ל, כתוב על קלף בשנת מ"ב לאלף הששי, ומחזיק 87 דפים, כל דף כתוב משני צדדיו פנים ואחור, ועל כל צד שני עמודים, ובכל עמוד ועמוד מ"א שורות, א"כ כל דף בעל ד' עמודים וקס"ד שורות, הכתב הוא כתיבה תמה וישרה ונקיה, ומעורב מאותיות אשורית ומעשיטא, הקלף עודנו חדש ויפה כאילו לא עברו עליו הרבה שנים, סימני המזמורים נכתבו בצד כל מזמור ומזמור על הגליון הפנוי, בסוף כל ספר וספר יש סימן לסיום הספר מאת הכותב והמעתיק, בסוף מזמור מ"א כתוב „סליק ספרא קמא מ"א פרשיות", „ספר תיניין פרשתא מ"ב" בסוף מזמור ע"ב כתוב סליק ספר תיניין בשם אל אלוק' עושי אתחיל ספר שלישי פרשיות ל"ב, באמצע מזמור ע"ח כתוב: „פלגות פסוקיא דתהלים" בסוף מזמור פ"ט כתוב: סליק ספר תליתאי פרשיות י"ו, ספרא רביעאה פרשתא צ', בסוף מזמור ק"ז כתוב: סליק ספר רביעאה פרשיות י"ז ספר ה'. ובסוף כתוב: חסלת שותר טוב, ונמצא בקצת מקומות הערות קצרות ופתרוני מלות אחדות כתובים מידי סופר מאוחר בצד על הגליון

הגליון ועל אחת מהן התים „ועליקמן גינצבורג“ גם התומים שני אנשים פרטים בצד על הגליון. והוא בזמור י"ט, התום יצחק ליבש בהן מקראקא ובזמור צ' התום בעל ההוספות הנ"ל „אני ועליקמן גינצבורג מ"ק וראנבורג בלא"א בהר"ר משה שמילין זלה"ה איש איצמזען“ גם נקודים באמצע זמור כ"ד המלות „הר"י כתבנו המש"ל נכתוב המליצ"ה“ וגם בסוף זמור ס"ח נקוד על כל מלה ומלה בפרוטרוט מטעם להורות כי נוסף הוא מאת מעתיק מאוחר, כי באמת היא הוספה מאוחרת. הכ"י הזה דומה ממש מלה במלה בכל הנוסחאות וההוספות עם כ"י א' אשר שמתי לפני הספר.

כתב יד ז

הכתב יד השביעי השנתי מלאנדאן מהחכם ד"ר גינצבורג. כתוב על נייר לב עב וחזק ודיו שחור בכתב הנקרא רש"י ומכיל קל"ג דפים כל דף יש לו שני עמודים רחבים ושלמים ולא חלוקים לשתיים, עמוד אחד לפנים ועמוד אחד מאחוריו, כל עמוד יש לו ל"ה שורות, ובדף א' מתחיל זמור א' בראש העמוד וממלל לשורה הראשונה כתובים המלות בר"ת בינ"ז עמ"י עש"ז, ובסוף ד' ספרים רשם: נשלם ספר ראשון, נשלם ספר שני, נשלם ספר שלישי, נשלם ספר רביעי. באמצע זמור י"ה (דף מ' ע"א) מסיים באמצע העמוד במלת אחליטם ונשאר חצי עמוד א' וכל עמוד ב' וכן כל עמוד א' וב' מדף מ"א חלק והחל הסופר הכתיבה בריש עמוד מ"ב במלת אחליטם (פתח במה דסיים) ולא חסר כלום באמצע רק נשארו ג' וחצי עמודים נייר חלק, ואולי החל לכתוב מכ"י אחר. זמור ע' וע"א מחוברים יחד לכן ציין על זמור לשלמה אלהים זמור ע"א במקום ע"ב, וכמו כן מצויינים הזמורים שלאחריהם בציון אחד מוקדם, עד לכו נרננה שהוא זמור צ"ה מציון שם צ"ד, וידוע כי חסרים הדרשות על זמור צ"ז צ"ז צ"ה צ"ט לכן על זמור לתורה שהוא זמור ק' ציין צ"ה, (כי על לכו נרננה ציין צ"ד) ויש הפרש בחמשה סימנים, ועל זמור בצאת ישראל שהוא זמור קי"ד מציון ק"ט ועל זמור קט"ו חסרים הדרשות לכן ציין ק"י על זמור אהבתי, שהוא זמור קמ"ז, גם מחובר זמור קי"ז לזמור קט"ו ציין קי"א על זמור הודו לה' שהוא זמור קי"ה, ובכ"י מתחיל מן מן המצר זמור בפני עצמו ציין עליו קי"ב, בזה נשלם המדרש, היינו בסוף זמור קי"ה שלפנינו. אין בכל הקובץ שום רמז וסימן לזמן ולשנה שנכתב גם שם הסופר לא נמצא בו, נוסחאות הכתב יד הזה דומים לכתב יד ב' ד' ה', לכן תמצא בהערות שלי כאשר הבאתי שינוי נוסחא ציינתי המיד כ"י ב' ד' ה' ז' באשר הם מתאימים יחד.

כתב יד ח

כתב יד השמיני נשלח אלי מאוצר הספרים אשר בפאריז קובץ 152 בהשתדלות המיניסטעריום וגם מהכ"י הזה נעשה למעני העתקה, הקובץ הזה מכיל 333 דפים וכולל בקרבו חמשה ספרים שונים (ג) כתוב על נייר בתבנית שמינית בכתב רש"י ונכתב על כל דף ודף

(ג) החמשה ספרים הם: ספר הראשון בקובץ הזה הוא המדרש סו"ק מן דף ו' עד 118 (דף 119 עד 120 חס נייר חלק). הספר השני הוא פי' מס' אבות להחכם ר' יצחק ז"ל מן דף 121 פ"א עד דף 203 פ"א בתחלתו נמצא שמה הסקדמה עד דף 121 פ"ב וכפי דבני המחבר בהקדמתו עם חינוך אה פי' מס' אבות לפי שאובדו ומיודעו ביקשו ממנו לומר לפניהם בכל יום דכתי מורה כדי שיוכלו לומר קדיש אחר תפלת השמרים, וכן היה אלנו ההרגל מן פסח עד חג האסיף לבאר לפניהם בכל יום משנה אחת מתוך אבות, ואומר עם כי רוב דכתי לקט מפירות החכם הפילוסוף האלטי ס"ר ישראל אשר הסדיר פי' למסכתא זו בלשון ערב; ומדכתי המחבר ס"ר יצחק ס"ל נראה כי היה אז עוד לפני לימים ובימי בחורו חינוך הפי' הזה, ובפירושו הביא את ס"ר ישראל ז"ל ס"ל, ס"ר יונה ס"ב ס"ב רש"י רמב"ם רמ"ה רבינו משולם ר' שמואל רבינו סעדיה בבל הערוך, ולפעמים הביא גם כן רבינו, ולפעמים הביא דברים בשם הפילוסוף אפס, ולפעמים בשם אפלטון גאלינוס, ונעלם הפי' דף 203 והסופר סיים עם: „והמכתב משם נגלימו שכתבתי לעלמי וסיימתי ביום רביעי י"ז יום אחד אדר ראשון משנת ה'ל"ג ליזירה, השם וקיס כי מקרא שכתוב לא ימוש מפני ומפי זרעך וכו'“. והנה מחבר הפי' הזה הוא ס"ר יצחק ב"ר שלמה ב"ר יצחק ב"ר שלמה ב"ר ישראל הסופר, ומוצא מלונץ בספרו גא"ל כד 426, ופי' עלו מוצא במדרש שמואל על אבות לה"ר שמואל מאזיזיה, ובגמלת אבות, ובשער ס' החדש לה"ר שלמה ב"ר יעקב אלמוני, ונמצא בכתב יד באקספארד עיין רשימת הסופר ס"ל ג' ייבוער ס' 383, ונמצא בקובץ זה גם

ודף משני עבריו פנים ואחור, ובכל דף יש כ"ז עד כ"ז שורות כתובים על שרטוט, על הנייר נראה דמות הוקנה, וגם הדיו השתדל כבר נפסל צורתו השחורה, ונהפך לירוק צהוב, זמן הכתבו היה בשנת רצ"ב רצ"ג לאלף השישי (כמו שהביא הסופר בסוף כ"י האחרים הנמצאים בקובץ הזה) מן החמשה ספרים הנכללים בקובץ הזה הראשון הוא השו"ט בראש השורה מתחיל "מדרש תהלים" ואח"כ כתוב "הקדמה" ומתחיל ה' בתכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה כשברא הקב"ה את עולמו נתייעץ עם התורה כו'. והסיום: הקב"ה שאמר על כל מצוה ומצוה אנכי ה' על אהת כמה וכמה שאין קצבה [על מתן שכרה]. כל המאמר הזה לקח הסופר מן מדרש תנחומא הנרפס ככבר ריש בראשית אות א' והסופר יבנהו "הקדמה", ציוני המזמורים לא נרשמו על פני כל המדרש רק כל מזמור ומזמור מתחיל בשתיים או שלש מלות בכתב מרובע גדול, ובסוף ס' ראשון כתוב: "תם ספר ראשון" ובסוף ספר שני שלישי רביעי לא נמצא שום דבר לסימן סיום הספר, ונשלם במזמור קי"ח קרוב לסוף, במלות אורך כי עניתי ותדו לי לישועה, והסופר כתב "עד כאן מצאתי" ומיד סופר מאוחר נמצא עוד איזה שורות בכתב ספרדי, וגם הוא לא השלים את כל המזמור והחל בהמלות לאחד שהתקין אנפוריא, וכתב איזה שורות מן סוף הדרשה על אורך כי עניתי ונשאר עומד במלת "אבן" והוא ההתחלה מן אבן מאסו הבונים. ויותר לא העתיק, ולא נמצא שם הסופר ושנת הכתיבה כמו שנמצא בשאר ספרים הבאים בקובץ הזה, וכל הקובץ נכתב מיד סופר אחד. ואולי יען כי לא השלים עד סוף המדרש ובוודאי ה' חסר בכ"י שהי' לפניו או נאבד הדף האחרון. הכתב יד הזה הוא מלא מעותים ושיבושים כמעט בכל שורה ושורה השמיט המעתיק מלות ומאמרים שלמים, והחליף האותיות ולא ראיתי כהנה לרוע, וזה מפאת כי המעתיק הזה לא ידע ולא הבין את אשר העתיק וקלקל והשחית כל מאמר ומאמר עד אשר הוא כספר התתום, ולדעתי העתיק הסופר הזה מן דפוס קאנשטאנמינא (משנת רע"ב) והדוספות שהוסוף המדפים בדפוס ההוא אשר לא נמצאים בשום כ"י נמצא גם בכ"י הזה כמו לדוגמא מוצר י"ח את כ"ב והיה מסרב ואמר כו' שהוספתי בפנים, עיין הערה קס"ג.

את כל זה הויתי לערוך לפני הקוראים מתבונה שמונה כ"י אשר הו' לפני במלאכתי, והשויתי זה של זה, והוצאתי השינויים, והוספתי הוספות אשר לא נמצאים בכ"י

פ' על איוב, ופיין באלף רצפים אות פ' ס' 151, ומס' עמונה מס באלוף ס' בוספס בסי 152, גם חיבר פ' על מס' אבות" נשמש ממקומו ופיין לסי' 151, ומס' אפינה ס' י' יתקן כג"ל כי לקט מפ' סתם הפילוסוף ס' י' יתאל אשר חיבר פ' לאות בלשון ערבי, טא פ' י' יתאל מטאלעדא אשר פירושו נשפת ערבות נמלא באלוף הספרים באקספארד.

ספר השלישי בקובץ זה הוא מדרש משלי מתחיל בדף 204 ומסיים בדף 231 וגם מס סיים הסופר אני משנה גליבין [נגלימין] כתבתי זה הספר לעלמי וסיימתי ביום שני כ"א שבט משנת ב'ל'ר' ל'נירס, ומעבר סעי סיינו בדף 231 פ"ב כתב מאמר אחד הנקרא בשם "ענין" ונכתב בלשון הספר על ויסי נקטע הארון, כי בשנת הארד"ן (ס"א רנ"ז) אז ימלו עקבתא דמשיחא ר'ב'נ'ח'ה' רמז לכשמגיע שנת ס"א ומאמרים ומתמים ומתנוס בראשית השנה הזאת יבוא הנואל דק.

ספר הרביעי בקובץ הזה הוא בדף 234 פ"א ופ"א פ' על איוב תהחכם ס' י' יתקן פלופיאני ז"ל ונמלא שנת הקדמה עד דף 245 ואח"כ מתחיל הפירוש, ומביא את רש"י הרמב"ם וספרו מדרש גם הביא הסתגוס על איוב והרמב"ן וס' יוסף אבן מגש בפי' פ"ק דנמרא ופי' הספ"א גם הביא הפילוסופים היונים והביא נרנה פתרון מלות בלע"ז ובלשון ערבי, ומס' אפינה בסקדמתו, כמו שמואל בספר קהלת שמואל על היקוד הזה נראה בעליל כי חיבר גם פ' על קהלת וסיה אז בקובץ הזה כמו שנראה מדברי הסופר שכתב בסוף הספר: מדרש חסלים מדרש משלי פ' איוב פ' קהלת ומגלת אסתר פ' פרקי אבות מנאריס בראש הספר, מזה נראה כי סיה בתוך הקובץ גם פ' על קהלת ומאבד, וראה כי מלאכי באלוף הספרים אות פ' ס' 549 שהביא ז"ל פ' על קהלת ועל מדרש קהלת לה"ב יתקב ב"ר שלמה אלגיאטי כתב יד ר' אליעזר אשכנזי (אריענגע משנת תר"ע דף תרכ"ז) ואין אחי האריענגע לעיין בו. ובסוף פ' ס' זה כתב הסופר: נעלם על ידי אני משנה גלימט ביום רביעי שנתה ימיס לחדש ניסן משנת ה'ל"ג כתבתי לעלמי כו'.

ספר החמישי בקובץ הזה הוא פ' על אסתר ומתחיל מן דף 320 בהקדמתו הולך ומונה השתלשלות של מלכי פרס ומלכי מדי ובא"ז זמן סיה המקרה של מרדכי ואסתר בשנת ה'כיה, ומביא את הסתגוס ואת הסתג"ע וגם הביא סתם מלות בלע"ז ובלשון ערבי כמו שהביא בפי' איוב (ספר הרביעי בקובץ הזה) מזה נראה בעליל כי הוא הוא המחבר מפ' איוב וקהלת. וגם על פ' אסתר סיים הסופר: נעלם ביום חמישי ס' י' ימיס לחדש אדר ה'ל"ג לנירס ובספתי לי לעלמי אני משנה גליבין ב"ר עס עוב כ"ע וכו'.

בכ"י אשר נתתי לפני הספר ונמצאים באיזה כ"י אחרים, ועל כלם העירותי בהערות שלי, כאשר עני הקורא תחזינה מישרים.

(ג) הגהות ה"ר אברהם פרויניצאלי ז"ל עפ"י ששה כ"י, וקצת דברים אודותיו.

ה"ר אברהם בן ה"ר דוד פרויניצאלי ישב בפירדה ומנטובה ואחרי כן בקאסאלי מונפיראטו. (עיון צונץ בכ"ח ח"ה צד 157), הוא היה רופא ופילוסוף, רבו של הרב הרופא כמהר"ר אברהם שער אריה ממנטובה בעל שלטי הגבורים, כאשר כתב בחתימת ספרו שלטי הגבורים: במנטובה יצקתי מים ע"י כמהר"ר יהודה פרויניצאלי ז"ל ימים מה, אחרי שקטתי ונחתי על שכמי הגאון מפלג הדור סיני ועוקר הרים ריש מתיבתא המקובל הרופא והפלוסוף האלהי כמהר"ר אברהם יצ"ו, בן הגאון וראש לדרשני איטליאה שהי' בזמנו כמהר"ר דוד פרויניצאלי ז"ל. אורו (ר"ל של ה"ר אברהם) כהיום יאיר בקסאלי ממונפיראטו, וחיון מהעיר הזאת מנטובה, הגאון (ר"ל ה"ר אברהם הנ"ל) יברכהו ה' הנזכר לשבת, מלא כרסי מבשר ויון הגמרא כפי כחי וכו' ע"ש. והרב בעל מאור עינים הביאו בספרו צד קע"ד וכתב: כמו שהעיר לי און אלופי הראב"ד (ה"ר אברהם בן דוד) פרויניצאלי. ועוד שם צד תצ"ח קראוהו אוצר בלום הראב"ד פרויניצאלי. ואביו ה"ר דוד הי' אחד משלשה אחים אשר שמותם: ה"ר משה, וה"ר דוד, וה"ר יהודה. והרב בעל מאור עינים פ"ט צד קמ"ו כתב עליהם: האחים המחוכמים פרויניצאלי תופשי תורה במנטובה, וה"ר דוד זה (אביו של ה"ר אברהם הנ"ל) חיבר פי' על התורה הנקרא עיר דוד, כמו שהביא הרב בעל מאור עינים פרק מ"ז דף שצ"ח וז"ל: והחכם הכולל הר"ר דוד פרויניצאלי בפירושו לתורה המתואר עיר דוד ומעתיק שם מאמר אחד מתוכו. וגם חיבר פי' לשה"ש כאשר הביא ג"כ בעל מאור עינים פנ"א דף תכ"ח, וכן הביא בפנ"ו דף תנ"ז שחיבר ג"כ ספר דוד הפלגה, וז"ל שם: גם חיבר ה"ר דוד פרויניצאלי העומד לנס תורה בעיר מנטובה בין חבריו המחוכמים העלה על ספר קראו "דוד הפלגה" יתר מאלפים מלות עבריות המפורות קצתם בלשון רומי וקצתם ביוני ואמלקי וולתם. גם כתב השגות להגן בעד ידידיה מאלכסנדריא על מה שתפס עליו בעל מאור עינים כאשר הביא הרב בעל מאור עינים צד תק"ו, ועוד חיבר ס' מגדל דוד כאשר הביא בעל שפתי ישנים ובעל אוצר הספרים אות מ' סי' 369 ותולדות גדולי ישראל צד 82, וכן הגיה ס' עקדת יצחק דפוס וויניציא שנת שכ"ה.

ובנו ה"ר אברהם פרויניצאלי ז"ל העתיק במונדינא שנת ה"א שט"ו את ספר מורה המורה, וכתב הקדמה לס' ראשית חכמה נדפס בוויניציא שנת שנת' ונדפסת הקדמתו גם בדפוס אמסטערדאם, גם כתב שיר לס' אורה היים לה"ר אברהם סג"ל. ה"ר אברהם זה עשה הגהות למדרש תהלים, ונמצאים בכתב ידו בגליון וביני שימי של המדרש תהלים דפוס וויניציא. והגיהו והוסיף מאמרים עפ"י ששה כתבי יד שהיו לפניו, והמדרש הזה עם הגהות שלו נמצא בידי הרה"ח החוקר מהר"ר רפאל קירכהיים בפראנקפורט, והוא בטובו והסדו שלח אלי המדרש הזה עם ההגהות הנ"ל להשתמש בו, והעתקתי את ההגהות והוספות בגליון מדרש תהלים דפוס וויניציא, והרבה מהגהות שלו הבאתי בהערות שלי וקראתיים בשם: הגהות הרא"פ. בראש המדרש נמצא אשר כתב ה"ר אברהם בכתב ידו, תקנתי והגהתי מדרש תילים זה על פי ששה מופסים ישנים כתובים באצבע, ובררתי כל הטוב והמועיל. עוד שם כתב "אני הקטן אברהם פרויניצאלי בכמהר"ר דוד וצ"ל עשיתי הגהה למדרש תילים זה בפירארה מתוך ששה מופסים ישנים נושנים מכתובת יד ממקומות מתחלפים וגם את הטוב קבלתי מכלם עד מקום שידי מגעת". ואין קץ לכל העמל הרב אשר יגע החכם הגדול הזה להגיה המדרש, על כל מלה ומלה שת עינו והביא השינויים אשר מצא. הכתבי יד אשר היו לפניו היו שווים עם כ"י א' וכ"ו ו', ואם מצא בדפוס וויניציא מאמרים אשר אינם נמצאים בכתבי יד שהיו לפניו, מחק המאמר וכתב "אינו בכתובים" ר"ל אינם נמצאים בכתב יד, וכתבי יד האחרים אשר הם משונים בהרבה מקומות מכ"י א' ו' לא ראה ולא הביאם. ובמבוא פרק ט"ו הבאתי כל הכאמרים

המאמרים אשר המדרש מוויניציא הוסיף אל המדרש, שמה תמצא ג"כ המאמרים אשר הרא"פ רשם עליהם, אינו בכתובים". המדרש הזה עם הגהות שלו בכתב ידו אשר נמצא ביד החכם קירכהיים, היה ביד ידידי הרב החוקר הגדול מהר"א יעללינעק, אשר שאול חי' אתו מהחכם הנ"ל, והביא בבית המדרש ח"ה צד 70 עד 83 הרבה הוספות כפי אשר הוסיף הרא"פ (א) וההוספות נמצאים כלם בכ"י א' וכ"י ו'. (כ"י א' שמתו לפניו הספר), ובבית המדרש צד 83 עד 86 הביא רשימה מן המאמרים אשר רשם הרא"פ, "אינו בכתובים", גם שם צד 55 הביא מאמר אחד ממומר כ"ט אשר הוסיף הרא"פ, גם שם בלקומו מדרשים מן סי' כ"ב עד סי' ל"א הביא מדרשים אשר הוסיף הרא"פ מן מדרש תהלים כ"י שהי' לפניו, והנה הקורא ימצאם כלם במדרש תהלים שלפניו בכ"י א' אשר שמתו לפניו הספר, וגם בהערות שלי העירותי על כל מאמר ומאמר, ולא לבד אלה אשר הביא הרב החכם הכולל מהר"א יעללינעק, כי נמצאים עוד הרבה אשר הוסיף הרא"פ בגליון אשר מצא בכ"י שהי' לפניו, והחכם הגדול הזה מוהר"ר אברהם פרוינינצאלי ז"ל יגע הרבה ביגיעות רב ובשקידה עצומה להביא שינוי הנוסחאות וההוספות שמצא, וכאשר נראה מכל הכבוד אשר כבדהו הרב בעל שלמי הגבורים ויכנהו הגאון מופלא הדור סיני ועוקר הרים ריש מתיבתא המקובל הרופא והפלסוף האלהי, נוכל לשפוט בצדק כי היה חד מגאוני איטליא והרביץ שם תורה (ב), יהי שמו מבורך ולזכר עולם יהיה צדיק!.

המאמרים

(א) צניח המדרש שם יש לתקן איזה בגיאות. (ז' 71 שורה ז') שנאמר ואח הכנר, הליג סימן השאלה, ובכ"י כתוב את הכנר ואת הכנר, והמאמר קשה הכנר ובארמיו כהטרה עלי ע"ס. (שם שורה ו') מרדה נמישור, הליג גם פה סימן השאלה, ובכ"י הגי' ויכדה נמישור ואולי ל"ל ויכד נמישור. (שם שורה ז') אחר המלה נערכות חקרים המלות: לכן נאמר קולו לרוכז נערכות וכן לרוכז נעמי שמי קדם. (שם שורה י"ב) ואין מי שיעזור אותו, בכ"י שיפונק אותו. (שם שורה י"ג) אלהים יש על כסא קדשו, ל"ל אלהים ממעון קדשו. (שם שורה ט' מלמטה) עד די הוה, ל"ל עד די חזי. (ז' 72 שורה ח') הטיבו אשר דכנו, ל"ל כל אשר דכנו. (ז' 73 שורה ז') שכרה, ל"ל שכרנו. (שם שורה כ') שמועדים נמימיהם. הליג סימן השאלה, בכ"י נמומיהם פי' שבושחם, כמו שהיקן הרב החוקר הנ"ל בעלמו צד 204 והביא שם את אשר העירותי נפסיקהא פסקא נמודש השלישי. (שם שורה ט' מלמטה) עד מקום שי אסיפסיוס להשיב, היקן הרב יעללינעק ל"ל עד מקום שאין סופיסקוס יכול לחשוב, וסיים טיין פסיקהא דרב כהנא פכ"ב ל"ל פי"ב, ובכ"י עד מקום שיטול פסיפס לחשוב ובארמיו כהטרה עלי ע"ס. (שם שורה ו' למטה) יכדו שעינים, ל"ל שנינים. (ז' 74 שורה ח') האל לט למושעות, ל"ל אל למושעות. (שם שורה י"א) רללתי ראשי חנינים, ל"ל שגרת ראשי חנינים. (שם שורה י"ח) אחיו לאכלה, ל"ל אחיו לאכלה. (ז' 76 שורה ז') וכן ירמיה אחר, חקרים איזה מלות, הלכו אל תעמודי". (שם שורה ט') משי המו לו זכור אזכרנו עוד, ל"ל זכור אזכרנו עוד על כן המו משי לו. (ז' 77 שורה ה') אחרי המלות אל אנושה לעולם, חקר וכי לא נחבישו ישראל בעולם הזה שאמר דוד אל אנושה לעולם. (שם שורה י"ד) וכי חוקיה אומר קסא ה' (אלהי) אונך ושמע פקה [ס'] טיכך ונאה כ"ל. (שם שורה ט"ו) ובגביל שהמית אמרת, חקרים המלות שמעט והושעט לכן אמרת. (שם שם) שהתפלל על סנחריב, ל"ל אשר התפללתי אל סנחריב. (שם שורה ע"א) בשביל שהמית, ל"ל בשביל שהמית אוןך לכן נאמר, והמלות מן ושמע מהרה עד לכן נאמר מיומרות. (שורה כ"א) כל הנקרא, ל"ל אשר יקרא. (שורה כ"ב) מנעמי, ל"ל ה' אלהים מנעמי. (ז' 78 שורה ז' מלמטה) האירו בקריו, ל"ל בקריו. (ז' 79 שורה י"א) נקלה הארץ, ל"ל מקלה הארץ. (שם שורה ה' מלמטה) שפסית גליון, ל"ל בעשו גליון. (שם שורה ד' מלמטה) ויפרע מן מחריביו, ל"ל ליפרע ממחריביו. (ז' 80 שורה י"ז) אגל יקראו של שבע הלוי, ל"ל אגל בניו יקראו של שבע הלוי. (שם שורה ט' מלמטה) הם חמיד כיונה, ל"ל הם חמים כיונה. (שם שורה ז' מלמטה) קגלו עליהם, ל"ל וקגלו עליהם. (ז' 81 שורה ט') זהו סוף רעל, ל"ל מרו סוף רעל. (שם שורה י"ב) לכל אחד, ל"ל לכל אחד ואחד. (שם שורה ט' מלמטה) מה, ל"ל למת. (ז' 82 שורה ה') פעימי קשה אוכד בקש ענדך, פה חקר איזה שורות והוא לגנון בכ"י. (שם שורה י"ח) א"ר נרכי, ל"ל נשם ר' חנינא. (שם שורה י"ב מלמטה) אמר להם גיד הנשה, ל"ל אסר להם. (ז' 83 שורה ז') אשרי חמימי דרך, ל"ל ד"א אשרי חמימי דרך. ועוד הכנה מאמרים אשר מתוקנים בכ"י ח' וכ"י ו' כאשר חרטה בפנים המדרש.

(ב) בהאגרת אשר הדפיס כבוד אביו הרב ר' דוד ז"ל במנעונת ע"י ניסן עכ"ד ונשלחה אז בכל תפוצת ישראל לטוב ישיבה גדולה לתורה ולחכמה, ונדפס פניה בהלגנון שנה חמישית לשנת תרכ"ח גליון כ"ז כ"ח כ"ט, ודבריו מוכנים להנות את לתורה ולחכמה, ושם הביא גם את גט ה"ר אברהם ז"ל, וז"ל: ואמי יסיה בני הגדול ינ"ו המוסקך בפילוסופיאה ובפואזה אשר בהם הליג לו יד אחר קביעת הוסוד בתורת ה', וגם הוא יסיה לי מעיר לעצא מני ומנייה חסתייע וחסמיה מילתא, יש טוב אשר נאחרו בזה וגם מזה לא נניח ידנו, ונתעסק בתורה ובחכמות כו' כו', ובנו הרב ר' אברהם הנ"ל בא וימלא אחרי דבריו והאמר: ואנכי עפר ואפר בנו אברהם פרוינינצאלי רופא אוילים מלפס ליבושע על אופן הנ"ל (ר"ל האופנים אשר הביא כבוד אביו ז"ל) לעוב לכם ולנו גל היםים, ואין לי הפך להתעסק במלאת הרפואה אם יזכנו ה' להיות סניף למזוס רב ושלום.

יד) המאמרים הנמצאים בכ"י א' (אשר שמתו לפניו הספר) גם בכ"י ר', ואינם נמצאים בכ"י האחרים ובנדפס.

בכתב יד א' אשר שמתו לפניו הספר, השוה עם כ"י ר', נמצאים הרבה מאמרים אשר אינם בכ"י האחרים ובנדפס, ורובם מהם הוסיף גם ה"ר אברהם פרויוניצאלי ז"ל (מהרא"פ) בהגהות שלו בגליון המדרש אשר מצא גם בכ"י שהיו לפניו, ומהם נמצאים גם בילקוט, ועל כלם העירותי בהערות שלי במקומותם למושבותם. ואמרתי לתת רשימה מכל המאמרים ההם (*).

(מזמור א' אות ב') אמר להם הקב"ה א"כ תרד כל אומה ואומה ואלוה עמה לגיהנם ותדבק את עצמה וגם ישראל ילכו וידבקו את עצמם כו', עד ואנחנו נלך בשם ה' אלהינו לעולם ועד, וכן הוסיף הרא"פ בהגהות שלו עפ"י כ"י שהיו לפניו, וליתא בכ"י ב' ג' ד' ז' ה' (בכ"י ה' חסר ההתחלה) ובנדפס. (מזמור א' אות כ"א) על כן לא יקומו רשעים במשפט, זש"ה שפתי חכמים יורו דעת שפתי חכמים אלו ת"ה שהן מלמדים תורה לרבים ולב כסילים לא כן אלו המשופעים ביותר כו', עד קיש קיש קריא עיין שם בהערה רפ"ט. (מזמור ד' אות ב') א"ר זעירא אדם יש לו אוהב כו'. (מזמור ה' אות ב') שחייב לבטל סחורתו ולעסוק בתורה שהתורה קודמת לכל, ע"ש בהערה כ"א. (שם אות ד') וכה"א גם אני בכור אתנהו כו' עד נתל את המלכות ב' נחילות בעות"ז ולעה"ב. (שם אות ה') ו' דהנחילות ששה סדרי משנה כו'. (שם אות י') יפלו ממעצותיהם כו' עד ברוב פשעיהם. (שם אות י"א) וישמחו כל חוסי בך שעשיות נקמה בבבל כו' עד בגוג ומגוג. (מזמור ו' אות א') ד"א שבע ביום הללתיך כנגד ז' חתימות כו', גם ד"א כנגד ז' פעמים ששלח ציבור אומר קדיש בכל יום. (שם אות ב') ד"א על השמינית תרין אמוראין עד סוף אות ב'. (שם אות ט') ד"א יגעתו באנחתי דוד בעצמו אמר הכתוב הזה עליו. (מזמור ז' אות ב') שאול מפקיר נכסיו כו' עד ואת מרמה עצמך לשאול. (שם אות ג') כשם שבאת הכושיית פטרונתו של יוסף עליו בדברים כך בא שאול בן ימיני עלי בדברים. (שם אות ד') הה"ד וישיבו אותו מבור הסירה בור וסירה גרמו לאבנר ליהרג. (שם אות ח') א"ר פנחס ממה שאם חייבים לך כו'. (שם אות י"ח) אלא מה כושי משונה בעורו אף ישראל משונים מכל האומות כו', עד אלא שהיו במעשיו. (מזמור ט' אות ז') ודכוותה זעף ה' אשא כו' עד מאו"ה. (שם שם) ד"א שני גוים זה רבי ואנחנו, עד בימות הגשמים ואולי נוסף מנמרא ע"ז י"א ע"א. (שם שם) ולאום מלאום יאמץ לע"ל ורתו גבורך תימן (עובדו) פסוק ט') שלא תהא קימה למפלתן. (שם אות ח') ואתה כביכול כו' עד ביום ההוא יקראו לירושלים ככא ה'. (שם אות י"ב) דל כתיב טהר יקדמונו, עד משחרב בית המקדש אין לנו זבחים ועולות אלא משגב לערת בצרה. (שם אות ט"ז) המובחה לרבות את הכבש, עד הכפותין להן. (שם אות ט"ו) כל מקום שתמצא אדם במקרא כו' עד אדם שומה. (שם אות י"ז) ד"א על מות לבן על מיתת נבל כו' עד וכן אמר שלמה. (מזמור י' אות ג') מנשה גרם לשבטים לקרוע כו' עד ויקרע מרדכי את בגדיו. (שם אות ז') תכין לבם תקשיב אונך אריב"ל אם הניבו שפתיו של אדם בתפלה כו' עד שנאמר תכין לבם תקשיב אונך. (מזמור י"א

אות

(א) מזה תראה אם הקדמונים הביאו לפסמים תאמר בשם המדרש ש"ע ולא נמצא לפנינו נדפס, אולם הוא נכון בכ"י א' ובכ"י ו' שהיה לפניו, כמו לדוגמא בהשטוב, בהאטודרס, בהמנהיג, (כאם לפול פרק י"א) הביאו המאמר אמונים נולד ה' אלו ישראל כו', אומר בונה ירושלים ועדיין לא נבנית, הסוים אומר בונה ירושלים הוא בטוח בכ"י א' ובכ"י ו' וליתא בכ"י האחרים ובנדפס, וכן כ"י שהיו לפניו ע' הביאו ומכאן ברקנו וכשאתה מקרדו ומקלפו כו', הוא במזמור ל"ב אות ג' בטוח כ"י א' ו' ולא נמצא בכ"י האחרים ובנדפס. הדג בעל שבלי הלקט סי' י"ח והכוקה סי' ק"ח והגוסת מיימוניות ה' תפלה פ"ה סי' ח' והשב"ץ במגן אבות והילקוט דתו תשכ"ג הביאו המאמר משו"ע אני אשבתך בכל איבניי, בדאשי אני סופף וקודה בתפילתי כו', הוא במזמור ל"ה אות ב' בכ"י א' ובכ"י ו', ולא נמצא בכ"י האחרים ובנדפס, האור זרוע באלפא ביתא סי' י"ע הביאו וז"ל: דאמרינן בשו"ע דר קפחא אמר סי' א"ר חייא בר אבא לא אמר בר קפחא כו', והסוים מ"ל חייא בר אבא לא נמצא בנדפס רק בכ"י א' ו'. הכוקה ה' יולדת בשנת סי' ק"ח הביאו וז"ל: בשו"ע דרכי סנדיקיס לילדים הוא המאמר שהבאתי לעיל גם בשם שש"ל ונמצא במזמור ל"ה אות ב', בכ"י א' ו'. עוד בכוקה ה' ברכות סי' שס"א ובשו"ע מזמור ע' אומר חזקיהו בזמן שישאל ממכסיו בלית כו', הוא במזמור ז' אות י"ח וז"ל בכוקה מזמור ז' במקום מזמור ע', והוא בכ"י א' ו', ולא נמצא בכ"י האחרים ובנדפס ודומיהם.

אות ד') למי הוא בותן, לצדיקים, שיכולין לעמוד בנסיונותיו משל לאכר שיש לו פירות הרבה כו', עד מלומדה לחרוש. (שם שם) רשע זה ישמעאל ואוהב חמס זה עשו כו'. (שם אות ה') ז' מדורי גיהנם כתובים בפסוק כו' עד הרי כאן ז' מדורי גיהנם. (שם שם) ארבעה כוסות של פורעניות כו', עד לשון רבים. (שם אות ו') ד"א ישר יחזו יעשו פני הישר כמחזאות הללו המאירות לעולם. (שם שם) ר' לוי אמר דומה, זה חצר מות כו' עד לכך נאמר ישר יחזו פנימו, כל המאמר הוסיף גם הרא"פ בגליון ועפ"י הוספה שלו הדפיסו הרב הר"א יעללינעק בבית המדרש ה"ה צד 44 המתחיל דומה מדור ז' בניהגם, כי ה' לפני הרב החכם הנ"ל הגהות של מהרא"פ אשר כתב בגליון המדרש. (מומור י"ב אות ב') קשה לשון הרע שכבר בא דוד וכתרו ברות הקודש שנאמר יכרת ה' כל שפתי חלקות. (מומור י"ג אות א') לא תשקר בברית הכרות בינך ובין אבות העולם ולא תנחם על הטובות מלהביא עלינו. (מומור י"ד אות ו') כך הקב"ה מצפה לישועתו כו', ומי מעכב פרוסטגמא. (מומור ט"ו אות ד') לא רגל על לשונו דאמר ר"י עיקם שלש תיבות כו' כדכתיב לעיל. (שם אות ו') והיה הדיריגון שלו והספירה שלו של שלש עשרה ריבוא. (מומור ט"ז אות א') אית מרבנן דפתרין כו' עד מכאן אמרו חכמים. (שם אות ב') מן לפיכך יקום צדיק ולא יאמין כו' עד הרבית עצבונת לבני אדם. (שם אות ה') א"ר ברכי' הדא דאת אמר כגון ברכת הפירות וברכת המצות אבל בצלותיה כיון שהזכיר שם שמים יצא ידי חובתו. (שם אות ט') ואומר זה זכר וזה נקבה זה אמו צריכה לישב מ' יום וזה פ' יום וכל מלכי מורח ומערב יושבים בכבודם לפניו ולא הי' מתבייש. (שם אות י"א) לא תתן חסידך לראות שחת אפילו ריה גיהנם אינו מרית. (שם אות י"ב) ר' עזרי' אמר א"ל הקב"ה חיים את בעי צפה ליסורין מן מלת צפה עד צפה לתורה חסר בכ"י האחרים ובנדפס. (שם שם) ר' אבא אמר אמר ליה הקב"ה דוד אימולים אתה עשה ואכול שנאמר שמור מצותי וחי, ובכ"י האחרים ובנדפס נמצא רק ההתחלה רבא אמר [צ"ל ר' בא אמר] אמר דוד לפני הקב"ה. . . . תודיעני אורח חיים כו' ומה שבנתיים ליתא. (שם שם) אלו שבע כתות של צדיקים כו' עד נעימות בימינך נצח תרין אמוראין כו'. (מומור י"ז אות ב') ד"א מלפניך משפמי יצא אמר דוד לפני הקב"ה אין אחד יכול למחול עונות אלא אתה לפיכך כתיב מלפניך משפמי יצא. (שם אות ה') א"ר אבין זה לולב והדס וערבה שהן נעימות והן נוטלין בימין ואמרי רבנן לולב בימין ואתרוג בשמאל במי שנוטל לולב בימין ונוצה ובאין. (שם שם) כיון שהגיע יום הושענא רבה נוטלין ערבי נחל ומקיפין שבע הקפות כו'. (שם שם) מן ותמלוהו ביד ימין לכלסל בו להקב"ה, עד הריני מבשרך שנצחת לאו"ה. (שם שם) ד"א שובע שמחות אל תקרי שובע אלא שבע, עד ד"א השני. (שם שם) ולא עוד שאתה מסבר לי פנים, שנאמר את פניך נעימות בימינך בעוה"ז, נצח בעוה"ב. (שם אות ו') שמעה ה' צדק זו ק"ש כו'. (שם אות ה') ואיזהו זו מחילה וסליחה, שנאמר הסולח וגו'. (מומור י"ח אות ב') קילסו באזניו שנאמר אזנים כרית לי קילסו בכליותיו כו', בידיו כו', ברגליו במעיו כו'. (שם אות ד') וכן רבים שלא קראו עצמם עבד כו' עד ולא קראו הקב"ה עבד. (שם אות ז') ר' אבא אמר הקיפו כעמדה הו, גר' ינאי אומר כקולסים הוה שהוא נחפו ללכת. (שם אות ח') מניני כשם שאומרים מגן אברהם בתפלה כך אומרים מגן דוד אתר הפטרה. (שם אות י"א) ולמה אמר תמתי שהיו מתאמים עם הקב"ה ומסורין נפשותם על קדושת השם שכמה שמדות גזרו על ישראל והן עומדין בתמימתן, שראשי נמלא מל בימות המשיח כשיחיו המתים, שנאמר כי מל אורות טלך, קוצותיו רסיסי לילה מדמעתן של בני גליות שדומה ללילה, שנאמר בבכי יבואו ובתחנונים אובלים. (שם אות י"ד) חזר פרעה והיה מלבב [במיני בוקינים וקרנות ושופרות וסלפינים ואף הקב"ה] מלבב בקולו, זה אשר הוספתי חסר בכ"י האחרים ובנדפס. (שם אות כ"א) וחקותיו לא אסיר מני ודרשת והגידו לך את דבר המשפט. (שם שם) מ"ט בשביל ואשתמרה מעוני כו', עד ללבוש אורים ותומים. (שם אות כ"ב) והרבה תחנונים לפניו שנאמר ואתחנן וגו' מהו ואתחנן מלמד שהרבה תפלה כנגד מלאכי השרת כתיב הכא ואתחנן וכתוב התם ורגליהם רגל ישרה, ואתחנן גוממר' תקט"ו כמנין ישרה. (שם אות כ"ג) כי אתח עם עני תושיע אלו ישראל שהם עניים בגלות, ועינים רמות תשפיל, אלו אדום ומאב כו' עד שלא יהי' לי ספק. (שם אות כ"ה) כתיב לא תאכלו כל נבלה ובשר בשדת

מריפה לא תאכלו וחלב נבלה וחלב מריפה יעשה לכל מלאכה ואכול לא יאכלוהו אם אכלתם בעוה"ו מופכם ליתן את הדין. (שם שם) באברהם הכתוב מדבר שראה הקב"ה שמתגורר אחריו ובחר בו. (שם אות כ"ו) והנה אמרה אין קדוש כה' כי אין בלתיך מאי כי אין בלתיך אין לבלותך בשר ודם מעשה ידיו מבלין אותו כו'. (שם שם) הצייר הזה צורתו אינה אוכלת והוא אוכל, אבל הקב"ה צורתו אוכלת והוא אינו אוכל, ולא עוד אלא שמאכיל את הבריות, הצייר הזה הוא מת וצורתו קיימת, אבל הקב"ה צורתו חיה ומתה והוא חי וקיים לעולם ולעלמי עלמיה. (שם אות כ"ז) האל המאורני חיל כמו שנאמר כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל כו', עד יעמידני ויהוירני. (שם אות כ"ח) ותתן לי מגן ישעך זה גבורה כו' עד ששלישתן נמצאו ברוד. (שם שם) ורבנן אמרי אף בשביל הענוה שנאמר וענותך תרבני. (שם אות כ"ט) וממתנת עד שאכלו האורחים מכאן שגדול הכנסת אורחים מהקבלת פני השכינה, שנאמר אל נא תעבור מעל עבדך וכתוב יקה נא מעט מים. (שם אות ל') מן ד"א תרחיב צעדי תחתי אימתי בומן שנלחם עם ישבי בנוב, עד לכך נאמר תרחיב צעדי תחתי, נוסף מאמר גדול מאת המעתיק מגמרא סנהדרין צ"ה ע"א. (שם אות ל"ב) אחליטם במכה מתשת כו' וכל אות ל"ג עד סופו. (שם אות ל"ד) וכתוב מריבו עמי שלא ארד מגדולתי שיריינו עמי אותי. (שם שם וגם אות ל"ה) מן סרבנים הן, עד שנאמר ואמרת ביום ההוא הודו לה'. (מזמור י"ש אות כ') שאמר האל הגדול והנורא אוסיפו עליהן מטבעו של אברהם אבינו אל עליון קונה שמים וארץ. (שם שם) הגדול שעשה גדולות במצרים, הגבור שעשה גבורות על הים, והנורא שהוקם המשכן בימיו, שנאמר נורא אלהים ממקדשיך. (שם שם) ודיי הוא בקילום שקילמו משה רבינו. (שם אות ז') ומנין שהקב"ה עוסק במקרא ביום כו', עד פניו מאדימות. (שם שם) צדיק זה הקב"ה שכתוב בו צדיק וישר הוא, לכך נאמר יום ליום יביע אומר. (שם אות ט') שנאמר ביומו של יהושע וידם השמש והירח עמד וכתוב ביומה של דבורה מן שמים נלחמו וגו'. (שם שם) לילו של אברהם מתוה על לילה של גכת בכורות, ולילה של גכת בכורות מתוה על לילו של גדעון. (שם אות י"א) וכשבאין להכנס אינן יודעין היכן הולכין כו', עד ברק חניתך. (שם סוף אות י"ג) שעמדה לפניו לשיבתו לתחיית המתים, כמד"א והיה לך למשיב נפש. (שם אות ט"ז) ד"א בשמרם עקב רב ששמרם אברהם כו' עד גם האיש משה גדול. (מזמור כ' אות ב') ואם תאמר י"ט הם אמור לו ותפלת החול י"ט ברכות הווין עם מצמיח קרן ישועה. (שם אות ג') וחד אמר בצדקה שעשיתם עמי שקבלתם את התורה, שאם לא קבלתם היכן מלכותי. (שם אות ה') ד"א ישלח עורך מקדש בשכר קדושת שבתות וימים טובים וראשי חודשים, ומציון יסעודך שאתם מצוינין ראשי חדשים שלימין וחסירין כו', עד ד"א השני. (מזמור כ"א אות ב') זה משיח בן דוד הנחבה עד עת קץ. (מזמור כ"ב אות ג') אסתר [נקראת] שעמדה בסתרי סתרים על שהוצרכה להעיר את ישראל ויצאתה לחוץ. (שם אות ה') ד"א אילת השחר למי שקופץ כאיל ומאיר להן מתוך החשך וכה"א והנה אימה חשכה כו', עד ותקרא אסתר להתך. (שם שם) עת צרה היא ליעקב כו', עד תשועת עולמים. (שם שם) לך כנוס מכאן שעיקרו של צום באסיפה כו', עד הוצרך לומר אל תאכלו ואל תשתו. (שם אות ו') מן והמן אומר מנער ועד זקן עד ישימו אותו בתוך הבנק. (שם אות י"א) מן תורתה של אור עד ואינן בני אדם. (שם אות ט"ז) פרסיום ומדיים בקשו להרוג לדניאל כו', עד המן הרשע. (שם אות י"ח) מכאן סמכו חכמים, עד ד"א השני. (שם אות כ') כך בטחו אבותינו במצרים בטחו ותפלטמו מיד פרעה. (שם שם) מה תולעת מתעקרת את האילן, עד למורג חרוץ. (שם אות כ"ג) כי אתה גוחי כמד"א בגיחו מרחם יצא מבטחיו על שדי אמי אמרה אסתר כו' עד והיה אומן אותה. (שם אות כ"ה) אבירי בשן כתרוננו מכתרן לי, עד את הצדיק. (שם שם) למה נקרא מלקחיים כו', עד וחקך אוכל ישעם לו. (שם אות כ"ו) עשו לי כשפים שיעשו ידיו ורגליו כאורות כו'. (שם אות כ"ז) והיה בראות המלך אין כתיב כאן אלא והיה כראות. (שם אות כ"ח) ומנין ששילם לו נדרו שנאמר ויבן כמו רמים מקדשו, גם המאמר כיון שראה דוד את האריה נתיירא הימנו זימן הקב"ה צבי קפץ האריה אחריו. (שם אות כ"ט) ורבנן אמרי כו', גם הסיום כיוצא בדבר אתה אומר ישראל בטח בה' אלו ישראל, בית הלוי אלו הכהנים והלויים שהם מבית הלוי, יראי ה' אלו גרי הצדק. (מזמור כ"ג אות ה') ד"א שבטך ומשענתך זו משען ומשענה, משען זו תורה

תורה שבכתב, ומשענה זו תורה שבע"פ. (שם שם) יכול בעוה"ז כו', עד בעוה"ב. (שם אות ז') נפשי ושובב לעתיד לבוא ישובבני מן הגלויות כו' עד סוף המזמור. (מזמור כ"ד אות ז') שהסתכל ואין גר עומד ממנו שנאמר וירא כי אין איש. (שם שם) בא וראה, עד סוף אות ז'. (שם אות ט') וצדקה מאלהי ישעו, שנאמר וענתה בי צדקתי. (שם אות י') וכיון שראו כל ישראל כך עד ונתחמני בעוה"ב. (מזמור כ"ה אות א') לכך נאמר ה' נפשי אשא, עד ולא תבוא עליו השמש, כ"ה בכל כ"י רק נשמט בדפוס ראשון, וגם בדפוס וויניציא ואח"כ בכל הדפוסים, וזה ראי' למה שכתבתי כי דפוס וויניציא נדפס מן דפוס קאנשט'. (שם אות ב') ר' שמעון בש"ד סימון ר' אלכסנדרוי אומר ממה שאת מחדש אותנו כו', ובכל כ"י האחרים ובנדפס חסר מאמר שלב מן מאמר של ר' שמעון עד אמצע מאמר של ר' אלכסנדרוי. (שם אות י"ג) ואח"כ נותן לנביאים, שנאמר כי לא יעשה ה' אלהים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים. (שם אות י"ד) מן לפיכך שנאת חמס שנאוני עד סוף המזמור. (מזמור כ"ו אות ג') וכן אמר שלמה כו' עד תן לנו שכר טוב. (שם אות ה') ובמה היו מקיפין אותו בלולב והדס וערבה בימין ואתרוג בשמאל, שנאמר ולקחתם לכם. (שם שם) א"ר לוי מי שהוא נוטל לולב גזול למה הוא דומה כו' עד לשמיע בקול תורה. (שם אות ו') א"ר אבין יש הלל שיש בו לשעבר כו' עד סוף אות ו', ובכ"י האחרים ובנדפס המאמר קטוע. (שם אות ז') מן והשליכו אותו במותו פעם שניה עד ונכנס בתויו בכבודו לנן עדן. (שם שם) אבל אני בתומי אלך כו' עד סוף המזמור. (מזמור כ"ז אות ב') כיוצא בדבר כו' עד עמו אנכי בצרה, גם במאמר ר' ברכי' בכ"י א' ו' נוסחא אחרת מאשר הוא בכ"י האחרים ובנדפס. (שם אות ד') אורי בר"ה שהוא יום הדין שנאמר והוציא כאור צדק ומשפטך כצהרים, וישעו ביו"כ שיושיענו וימחול את כל עונותינו, ובכ"י האחרים ובנדפס איתא אורי בר"ה וישעו ביו"כ, לא זולת. (שם שם) א"ל הקב"ה אין לך רשות ליגע בהן אעפ"כ לך וראה במה הן עסוקין כו' עד מכאן ואילך. (שם שם) בתורה שנקראת זאת שנאמר ואת התורה. (שם אות ה') מהו ותפשתי ועזבתי שכן כל"י עווב אותו אפיסמון. (שם אות ו') אראב"כ שלש עבירות נעשה בעולתו של שמואל, כתיב והפשיט את העולה וטלה של שמואל הוא ועורו ומחוסר זמן, והתורה אמרה והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה, וטלה שלו לא היה בן שמונת ימים ולוי היה שמואל, אבל בכ"י האחרים ובנדפס המאמר קטוע ואיתא רק, הוא ועורו ומחוסר זמן ולוי היה. (שם אות ז') תני בש"ד יוסי למה נקוד על לולא עד ד"א לולא, הוא הוספה מאיזה מעתיק מגמרא ברכות ד' ע"א והובא אח"כ פנימה. (מזמור כ"ח אות ב') לפיכך עלו חיים מן התנור וירדו ליאור, שנאמר רק ביאור תשאננה. (שם שם) ועתיד ליפרע לנו שכר שלם על אחת כמה וכמה שאנו חייבים למסור נפשנו על קדושת השם. (שם אות ב') לכד כך נוכיר שמך מה לכד כך קומיך לכך נברכך ונוכיר שמך לברך ולא לאל אחר. (שם אות ה') והותמין בא"י יוצר המאורות. (שם שם) אלו המולדות כמה שנאמר ויעש אלהים את שני המאורות הגדולים, וכתיב עשה ירח למועדים, והם המינין שאין הושבין לא מועדים ולא תקופות. (מזמור כ"ט אות א') א"ל הקב"ה אני מעכב אותם כו'. (שם שם) אלא סובלין עול האומות בעבור קדושת שמו. (שם שם) ד"א בני אלים בניהון דתקיפוא, כד"א (ויקח את אילי הארץ). [ואת אילי הארץ לקח] (שם אות ב') הבו לה' בני אלים בני אברהם יצחק ויעקב אף אתם ברכו ברכה ראשונה אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב כו' עד סוף המזמור, ונוסף ג"כ בהגהות הרא"פ, ומן הוספה שלו הדפים הרב החכם החוקר מהר"א יעללינעק בבית המדרש ח"ה צד 55. (מזמור ל' אות ו') ארומך ה' מגלות בבל עד סוף המזמור. (מזמור ל"א אות ח') ואני אמרתי נגרותי אין נגרותי כו', עד ד"א אמונים נוצר ה' אלו ישראל. (שם אות ט') בין המאמין ולמי שאין מאמין, בין עובד אלהים לצורך אלהים, לאשר לא עבדו שלא לצורך אלהים. (שם שם) ומשלם על יתר עושה גאון אלו שאר תלמידיו כו'. (מזמור ל"ב אות ב') ר' אליעזר בן יעקב כו'. (שם שם) אלו העונות, ואנכי לא אשכתך אלו המצות. (שם שם) ד"א אשר אדם כו' כל אות ג'. (שם אות ד') הוהר שלא יחמאך עד סוף המזמור. (מזמור ל"ה אות ב') אני משבתך בכל איברי בראשי אני כופף וקודה בתפלותי כו' עד סוף המזמור, עיין בפרק זה הערה א', כי המאמר הוה הביאו הקדמונים. (מזמור ל"ו אות א') וכן דבורה אמרה קום ברק, וכי שביה של ברק היה שהוא אומר קום ברק ושבה שביך כו', וכן טובא זה בילקוט תהלים רמו תשכ"ד, וילקוט ברכה רמו

רמו תתקם"ג. (שם שם) וכשהיו הנשים משחקות ויוצאות לחול היו מענות ואומרות הבה שאל באלפיו ורוד ברבבותיו כו', עד שנאמר למנצה לעבד ה' לדוד. (שם אות ו') עובדא הוה בחד ההוה מדליק שרגא כו'. (מוזור ל"ט אות ב') מעשה היה במלך פרס שנמה למות כו'. (שם אות ג') אם שור למה פר ואם פר למה שור כו' עד לכך נאמר אשמרה דרכי מחטוא בלשוני. (שם אות ד') ד"א למנצה לידותון אלו כת של דיינין כו' עד אשמרה לפי מחסום. (שם שם) אשמרה לפי מחסום וכי יש מחסום לפי כו'. (שם שם) וכה"א אשמרה דרכי מחטוא בלשוני ואומר ודברת במ, במ תהא מדבר ולא בלשון הרע ולא בדברים בטלים. (שם שם) המלות "מאן בעי חיי אמרו לו לקנות חיים מי יכול אמר להם" ליתא בכ"י האחרים ובנדפס. (מוזור ס' אות א') מן קה אל ה' חוק ויאמץ לבך עד סוף אות א'. (שם אות ב') מן שהולכת לגיהנם עד לכך נאמר ויעלני מבור שאון. (שם שם) ואין סלע אלא מקום מרום וגבוה מאד, שנאמר הוא מרומים ישכון מצדות סלעים, לכך נאמר ויקם על סלע רגלי. (שם אות ג') אשרי הגבר עד סוף אות ג'. (שם אות ד') שנידונן בה הרשעים כו' עד א"ר ברכיה. (שם סוף אות ד') מן אין ערוך אליך עד סוף המזמור. (מוזור ס"א אות ב') שממלש יצר טוב מיצר הרע, ומ"ט דר' אסי שנאמר ה' ישמרהו ויחיהו. (שם שם) אשרי משכיל ונותן אל דל, מהו משכיל שמסתכל וחושב עליו היאך להחיותו. (שם שם) אם רצונך מול ממני כו'. (שם אות ז') פקח הוא דוד יודע הוא מה שהוא עושה. (שם שם) אוכל לחמי הגדיל עלי עקב אפילו תלמידיי מגדילים עלי בעקב כו', עד אמר דוד. (שם אות ח') והכתיב אל תאמר אשלמה רע כו'. (שם שם) בואת ידעתי כו'. (מוזור מ"ב אות ה') שמשם נחרמו האומות לפי שלא קיבלו את התורה ספרו בגוים כבודו כו'. (שם אות ד') והן יורדין עד שהיה מגיע רגליהם לשאול נגעו רגליהם לשאול מיד הן עלוין לכך נאמר מוריד שאול ויעל. (מוזור מ"ה אות ו') יפיפת מבני אדם אלו בני קרח. (מוזור מ"ו אות ב') יהיו דבוקים בכסא הכבוד תחת כנפי השכינה. (שם אות ג') והמו יחמרו מימיו כו', עד ה' צבאות עמנו אמרו בני קרח אל הצדיקים. (מוזור מ"ח אות א') מלאכי השרת אמרו כו', עד וכי אלהינו אינו גדול. (שם אות ד') והיכן המים עולים על תשע מאות רישאות. (מוזור מ"ט אות ג') אפתח בכנור הידתי, עד סוף המזמור. (מוזור נ' אות א') שאלו המינין כו', עד למה הזכיר כאן שמו של הקב"ה. (שם אות ג') פיד שלחת ברעה, עד סוף המזמור. (מוזור נ"ב אות ג') לא נתנו בדעתם על מה שכתוב בתורה כו' עד הוי לא שמו אלהים לנגדם סלה, ונמצא במזמור זה עוד מאמרים אשר אינם נמצאים בכ"י האחרים ובנדפס, עיין בהערות שלי. (מוזור נ"ה אות א') אמר לו לך שלח לי הקב"ה אין אדם מפיר עצתו של אחיתופל אלא אתה, סתיירא היה מעצתו שהיתה גדולה כו', עד כאשר ישאל איש בדבר האלהים. (שם אות ה') אשר אין חליפות למו זה אחיתופל וסייעתו כו' עד והמה פתיחות דבריו פתהין. (שם אות ו') השלך עליו שוענך והוא דרי בהדך, עד סוף המזמור. (מוזור נ"ז אות א') מן ותפשו בדיון כל המאמר עד ועתה ישמע. (שם שם) מן התורה מותר להרגך ותחום עליך צניעות שהיתה בך כו', עד שעשה עצמו כסוכה. (שם אות ב') חנני ה', כל אות ב' והתחלת אות ג' עד באלהים אהלל דבר. (שם אות ד') כי הצלת נפשי ממת, עד סוף המזמור, ומובא גם בילקוט רמו תשע"ה. (מוזור נ"ז אות א') ד"א חנני שלא יגרמו העונות ויחרב הבית תנני בגלות, כך חסיה נפשי במלכיות שלא יהיו מבלות אותנו. (שם אות ד') עורה כבודי עורה איתער איקרי מן קומי איקרי דבריי כו', עד סוף אות ד'. (מוזור נ"ח אות א') א"ר יצחק מה הוא אומנתו כו', עד ד"א האמנם וזה נוסף מן גמרא חולין פ"ט ע"א. (שם שם) אמש אמר דוד כו' עד כך צדיק אתה ממני. (שם אות ב') המס דיכם תפלוסן הידים נבראו לעשות טובה וצדקה כו'. (שם שם) כך הוא יעשה הקב"ה למלשינים כו', כל המאמר עד אמר הקב"ה אתם אמרתם לשון הרע. (שם אות ד') ד"א נפל אשת נופלין אתם כאישות כו', עד סוף המזמור. (מוזור נ"ט אות ה') לפי שבעולם הוה כו' עד סוף המזמור, וכן מובא בילקוט רמו תשע"ז. (מוזור ס' אות ב') מהו פצמתה דלתיה כו', והוא הוספה מאיזה מעתיק ע"ש בהערה. (שם אות ג') מן נתתה ליראיד נס להתנוסס עד סוף המזמור. (מוזור ס"א אות ג') מן ד"א עד סוף המזמור. (מוזור ס"ח אות ב') כל אדם אינו אוטר כו' עד כבשר בתשובה. (מוזור ס"ח אות ב') מן ד"א ואויבי ה' כיקר כרים א"ר אחא אינו הרשעים לכבוד הכרים כו', כל המאמר עד סוף המזמור מאמר גדול וכן הוסיף זה ג"כ הרא"פ בהגהות שלו ועפ"י

ועפ"י הגהות שלו העתיק ההוספה הרב החכם הנודע מהר"א יעללינעק בבית המדרש ח"ה דף ע' (מומור ס"ג אות ב') מבעתי ביון מצולה בגלות בבל כו', ומובא גם בבית המדרש שם דף ע"ה, גם נמצא שינויים רבים במומור הזה. (מומור ע"א אות ג') עד סוף המומור ומובא ג"כ בבית המדרש שם. (מומור ע"ב אות ג') ד"א משפטיך למלך תן אלו היסורים כו', עד ד"א משפטיך למלך, וכן מובא בילקוט רמו תת"ה. (שם אות ד') מן יששום עניי עם וישוע לבני אביון, עד סוף המומור. (מומור ע"ג אות א') וכה"א אך טוב לישראל אלהים כו', עד יסורים שהביא עליהם טובים הם. (שם שם) ד"א אין חרצובות אמר הקב"ה לא דיי להם כו', עד ד"א השני וזה הוספה מנמרא שבת ל"א ע"ב. (שם אות ב') ואין שית אלא מזיקים ובעלי חסם כמד"א שמיר ושית. (מומור ע"ה אות א') ואז נודה לך לעוה"ב שנאמר הודינו לך אלהים הודינו וקרוב שמך הודינו מטיב, הודינו מכה, בין מטיב בין מכה מרים אנחנו לך ושמך קרוב בפנינו. (שם שם) נמנים ארץ וכל יושביה בזמן שביקש הקב"ה ליתן תורה לישראל כו'. (שם אות ג') א"ר ברכיה בש"ר לוי מלכות זו משפיל ומלכות זו מרים נכנסו מלכות יון ופרס ויצאה מלכות בבל. (שם שם) ד"א זה ישפיל וזה ירים משפיל משפחה זו, ומרים משפחה זו. (שם אות ד') ארבעה כוסות שהן פורעניות לרשעים כו', בכ"י האחרים ובנדרפס חסרים הראיות מרכותבים. (מומור ע"ו אות ג') כדמתרגמינן והוא כהן לאל עליון והוא משמש קדם עילאה. (שם אות ד') עד סוף המומור. (מומור ע"ז אות א') עד שתודיעני כמה אתה נותן ארך אפים לרשעים בעוה"ז, וכן במאמר שלאחריו חייך אני עונה אותך ומודיעך א"ל אני נותן להם ארך אפים בעולם הזה כדי שיחזרו בתשובה לפני ויעשו וזונות כשגגות. (שם שם) כן כשהקב"ה מראה לצדיקים הצרות הבאות על ישראל כו'. (שם אות ג') מהו האפס לשון יון עזוב אפס, כ"ה גם בכ"י האחרים וחסר בדפוס ראשון, ואח"כ בכל הדפוסים. (שם אות ד') מן על כן אני אומר השכח חנות אל, עד סוף המומור. (מומור ע"ח אות ג') דק ככפור על הארץ מה כפור זה דק והארץ בולעתו, כך המן דק והאיברים בלעו אותו כו', עד שנעשו אכזרים וגבורים כמלאכים. (שם אות ח') בשאילת מן ושלו ומי באר ושאר נסיונות מה סוכיותו, (שם אות ט') שהתאו לשלמנותו, עוד שם שנאמר ורתיות תו, עוד שם ד"א התו לשון כעס וחרדה דמתרגמינן חרדה תוהא. (שם אות י') בתחלה היו המצרים וישראל ממלאין את חביותיהם מים כאתה, והיתה החבית של ישראל מלאה מים, וחבית של מצרים מלאה דם. (שם אות י"א) ומי הביאו, הנשר הביאו מן ערן כו', עד אלא הדוכיפת. (שם אות כ') מאה אמה כקרני הראם הזה, וי"א לאורכו מדרו, וי"א לעיגולו סדרו ויבן כמו רמים אל תקרי רמים אלא ראמים. (מומור פ' אות א') נמצא מאמר חסר בכ"י האחרים ובנדרפס וכך איתא שם: ר' יהושע הכהן ב"ר נחמי אמר בש"ר שמואל בר רב יצחק, "למה נקרא שמו פתואל שפתה לאל בתפלתו והוה שמואל הרמתי שנאמר ויקבצו המצפתה וישאבו מים, אמר ר' ירמי' בשם ר' יצחק" כו' ונשמע המאמר מר' יצחק א' עד ר' יצחק ב', ונמצא לנכון גם בילקוט ריש יואל. (מומור פ"א אות ד') א"ר אבהו שהקב"ה מסכים עמהם את החשבון, ד"א אשרי העם אלו סנהדריות כו'. (שם שם) א"ר יאשי' והלא או"ה כמה קרנות יש להם כמה בוקינינום יש להם כמה סלפידין יש להם, ובכ"י האחרים ובנדרפס הלשון משובש והלוא או"ה יש להם ספק ידים אלא ישראל הם יודעים לרצות להקב"ה בשופר. (שם שם) שהם קלים במשלחתה של תורה כאילה. (שם אות ו') כי חוק לישראל הוא כו' גם אות ד' עד סוף המומור. (מומור פ"ב אות א') באמצע הדינין יששום עד יבא דבר שניהם. (מומור פ"ג אות ג') כל המאמר מן אהלי אדום וישמעאלים עד סוף המומור. (מומור פ"ד אות ג') אריב"ל כל מי שהוא נכנס לבתי כנסיות ובתי מדרשות זוכה ונכנס בבתי כנסיות ובתי מדרשות לעוה"ב, שנאמר אשרי אשרי יושבי ביתך עוד יהללך מלה. (שם אות ד') ולבו מחיל אל חיל וכו', עד ד"א מחיל אל חיל. (שם שם) א"ר פנחס הכהן מכלל שאתרים מקמרגים, וכ"ה בילקוט תהלים שם. (מומור פ"ה אות ב') נשאת עון עמך, מי נושא עון, הארץ אשר הם יושבים עליה, שנאמר העם היושב בה. נושא עון, וכן מובא בילקוט שם. (מומור פ"ז אות ז') א"ר יצחק יפתח ה' לך את אוצרו הטוב, עד שזוא פותח עד שהוא נודד כביכול תודא ארך אפים. (מומור פ"ז אות ו') שנאמר ולציון יאמר איש ואיש יולד שם, אלו משיחי ה' משיח בן דוד ומשיח בן אפרים, ואין יולד אלא הרפת ראש, כמד"א במרם הרים

הרים וילדו. (שם שם) א"ר ברכי' הבחורים מרכיבין על הסוסים כו'. (שם שם) א"ר אלעזר וגם מהם אקח כו', כ"ה גם בכל כ"י רק נשמט בדפוס ראשון ואח"כ בכל הדפוסים. (מוזר צ' אות ג') ושמעון נמשל כשור לפי שהי' מזלו מזל שור ראובן מלה ושמעון שור. (שם אות ז') והוא מלבוש לצדקיהו שהוא רשע שנאמר ושינא את בגדי כלאו. (שם אות י') אברהם קרא לו מקום כו' עד הנה מקום אתי. (שם אות י"ב) ומה היתה התשובה כו', עד ומה זרמתם. (שם אות י"ג) נוסף מאמר גדול. (שם אות ט"ו) ימי שנותינו בהם שבעים שנה כשנותיו של דוד כו' בר קפרא אמר כו', עד א"ר חוננא בר יצחק. (שם אות י"ח) לבוש ומעוטף בציצית ודמותו כמלאך אלהים וגם כל כך למה עד שנאמר הוד והדר בצלאל כו'. (מוזר צ"א אות א') שנתלונן בצלו, ד"א מי אמר המזמר הזה כו', ד"א זה שנאמר ה' יתן אומר המבשרות צבא רב. (שם אות ח') מעשה בר' שמעון בן חלפתא כו', וכן מובא בילקוט תהלים רמז תתמ"ג. (שם אות ט') ואתה מרום לעולם ה' א"ר ברכי' כו' עד סוף אות ט'. (שם אות י"ג) מעשה באחד שהיה עושה דייתיקי כו', מובא גם בילקוט תהלים רמז תתמ"ו. (שם אות י"ד) מן שאילו שמעתי ולא אכלתי כו' עד ומעין הדעת טוב ורע. (מוזר צ"ג אות ז') לכך נאמר נשאו נהרות ה' כו' עד משל למלך. (שם אות ח') והגבהת קולן של רשעים הנבחה קולה של תורה וקילו של בית המקדש או השפלת קולן של רשעים. (מוזר צ"ד אות ב') כמה דמפרגל בר נש ית בריה ה' אלהיך מפרגל לך. (שם שם) תיסרנו יה קודם מייסרך ואח"כ מנחילך תורה וארץ ישראל וחיי עולם הבא. (מוזר צ"ה אות ב') מלך בשר ודם אם יאמרו לו הארץ שלך כו', עד מלך בשר ודם השני, ונמצא גם בילקוט תהלים רמז תתנ"ב. (שם סוף אות ג') מן לכך נאמר אשר נסוני אבותיכם עד סוף המזמר, וכל מוזר צ"ו צ"ז צ"ח והתחלת מוזר צ"ט, וכן הוסיף המאמרים בגליון המדרש ועל פי הוספה שלו נדפס בבית המדרש ה"ה צ"ד ע"ה, ומה שהוסיף הרא"פ כל מוזר צ"ט ונדפס גם בבית המדרש אך למחר הוא, כי רק ההתחלה חסר, ובכ"י האחרים ובנדפס נתחבר למוזר צ"ה, וזה נתורה כי נשמט דף אחד בכתב יד אשר ממנו העתיק המעתיק ונשאר עד היום נלקה בחסר. (מוזר צ"ט אות ד') ושמואל בקוראי שמו כו', עד סוף המוזר. (מוזר ק' סוף אות ב') כיון שראה משה כך, וסידר עליה מוזר לתורה, ונמצא גם בילקוט תהלים רמז תתנ"ד. (מוזר ק"א אות ג') ארבע כתות אינן רואות פני השכינה כו'. (מוזר ק"ג אות ב') מה שאין כן הציור יכול לעשות ולא הכסף כו', עד לעולמי עולמים. (שם אות ה') אמר דוד תבא הנפש כו', עד איזה מקומו. (שם אות י') אם יטול אדם חבית מלאה מים ויתן פיה למטה ישפוך מה שבתוכה. (שם אות י"א) ישב משה וחישב כו', עד ומשה היה רועה. (שם אות י"א) ארשב"ג הוי בר נש, עד ארשב"ג השני וכן הוא בילקוט. (שם אות י"ח) ז"ה בנימטריא שנים עשר כחדשי השנה. (שם שם) א"ר תנחום בר הנילאי ראית מימך משוי קשה לעשרה ונוח לאחד. (מוזר ק"ד אות ב') תאמר שהן נובעין שבתו כולו, לאו אלא כתיב זכר רב טובך יביעו, שהן נובעין כמעין המתנבר, וכן הוא בילקוט רמז תתס"ב. (שם אות ד') עד שלא יצאו ישראל ממצרים גדול היות, וכשיצאו ישראל ממצרים נתגדלת מאד, כ"ה גם בכ"י האחרים רק נשמט בדפוס ראשון ואח"כ בכל הדפוסים. (שם אות ו') המהלך על כנפי רוח, א"ר חוננא בר פפא בשר ודם רכובו מוענו אבל הקב"ה הוא שוען את רכובו, בשר ודם ע"י שיש ממש ברכובו רכובו מוענו, אבל הקב"ה המהלך על כנפי רוח, כ"ה גם בכ"י האחרים רק חסר בדפוס ראשון בשגת המדפיס, ואח"כ חסר גם בכל הדפוסים ונמצא לנכון גם בילקוט רמז תתס"ב. (שם אות ח') ר' יהודה זר' נחמי, ר' יהודה אומר כו' נוסחא אחרת בכ"י האחרים ובנדפס. (שם אות ט') המשלה מעיינים בנחלים אלו מקוואות שמובלין בהם בעלי נגעים הטמאים באהל המת. (שם אות י"א) ועשב לעבודת האדם זה פשתן ממנו מלאכת עבודה ללבוש האדם. (שם אות ט"ו) א"ר יוחנן לא היה העולם ראוי להשתמש כו', עד א"ר שילא כו'. (שם שם) א"ר ברכי' כו', כ"ה בכל כתבי יד וחסר בדפוס ראשון ואח"כ בכל הדפוסים. (שם אות י"ז) ולבקש מאל אכלם אלו ישראל כו', עד תורה השמש יאספון. (שם אות י"ח) א"ר אסי אלו בני אדם שמתעסקין בתורה מערב ועד בוקר שהן עתידין לקבל שכרן. (שם אות כ') זה היום גדול ורחב ידים, זה אוקיינוס, שם רמש ואין מספר אלו דגת וקשקשת. (מוזר ק"ה אות ג')

זפירושו מקום ששמו תקוע מעולה לשמן. (מוזר ק"ו אות ד') רב הונא ורב אחא אפי' מגעורי לא הוות, עד נמצא למד. (שם אות ה') ד"א ויקנאו למשה מלמד שכל אחד ואחד השקה לאשתו מי סוטה. (שם אות ח') א"ר ברכי' ידל להון מן צדקיהן, ור' שמואל אמר שנעשו דלים כו' עד כענני שנאמר, וכן מובא בילקוט רמו תתס"ה. (שם אות ט') בצר לך מתוך צרה, ומצאוך כל הדברים האלה מתוך תפלה, עד אשר נשבע להם זה הקץ. (מוזר ק"ז אות ה') עד סוף המוזר. (מוזר ק"י אות ה') מן ד"א נאום ה' א"ר שלום הלוי כו' עד סוף המוזר. (מוזר ק"ד אות ד') ולא גילו מסתורין כו', כל המאמר ליתא בכ"י האחרים ובנדפס. (שם שם) מי שאמר והיה העולם יעיד שאין בישראל אלא הוא. (מוזר קט"ז אות ג') ד"א חבלי מות, כמו חבלי נביאים, חבלי שאלו הם חבלי רשעים. (שם אות ה') ויש אומרים אף אדם נקרא יקר, שנאמר אוקיר אנוש וגו'. (מוזר ק"ח אות ט') נמצא בכ"י א' ו' גם בכ"י ד' ה' ח' מאמר החסר בכ"י ב' ג' ד' ובנדפס, וכן הוסיף זה הרא"פ בגליון.

גם נמצא בכ"י א' וכ"י ו' התחלת מוזר ק"ט כמו שתראה בפנים הספר, וליתא בכ"י האחרים ובנדפס.

מו) ההוספות שהוספתי הנמצאים בכתבי יד האחרים ומהם גם בנדפס.

בפרק הקודם ערכתי רשימה מכל המאמרים הנמצאים בכ"י א' (אשר שמתי לפנים הספר) וככ"י ו' (הדומה לכ"י א') וחסרים בכ"י האחרים ובנדפס. ועתה אתן לפני הקוראים רשימה מכל המאמרים הנמצאים בכ"י האחרים ואינם נמצאים בכ"י א' ו', אשר הוספתים בפנים הספר בשני חצאי מרובע, ומהם אשר הבאתים בהערות שלי, (מלבד מאמרים קטנים אין מספר אשר הוספתי), ויען כי הכתבי יד אשר היו לפני אינם דומים, ולפעמים נמצאים המאמרים באיזה כ"י ואינם נמצאים בכ"י האחרים, לכן ארשים אצל כל מאמר ומאמר אשר הוספתי באיזה כ"י נמצא ההוספה ההיא, גם אם נמצא ההוספה בשו"ט הנדפס מכבר או לא. כי לא כל ההוספות הנמצאות בכתבי יד נוספו בנדפס, ונמצא מאמרים אשר הוסיף המדפיס מוויניציא (ונדפסו אח"כ בכל הדפוסים) עפ"י כ"י ב' ד' ה' ו'. ולא נמצאים בכ"י ג' (אשר עפ"י נוסח הכ"י הזה נדפס דפוס ראשון), גם אינם נמצאים בכ"י א' ו', והמדפיס מוויניציא לא הוסיף על כל המדרש רק עד מוזר ל"ז סוף אות ג', (עיין סבא פרק י"ז אות א' ואות ב'). והרב החכם מוה"ר אברהם פראוויניציאלי (הרא"פ) בהגהות שלו, כאשר ראה בדפוס וויניציא איזה מאמר אשר לא נמצא בכ"י שהי' לפניו רשם בצדו „אינו בכתובים" ר"ל לא נמצא בכתבי יד שלו, (עיין בפרק י"ג), והרב החוקר והחכם הגדול מוה"ר ד"ר יעללינעק בבית המדרש ח"ה צד 83—86 עשה רשימה מן המאמרים אשר הרא"פ כתב עליהם „אינו בכתובים". אולם הרא"פ לא שם עינו לציין את כל ההוספות, ומה שרשם על מוזר צ"א וצ"ב והביאם בבית המדרש שם נמצאים גם בדפוס ראשון, ולא הוסיפם המו"ל מוויניציא, ולקוחים ההוספות מפרד"א עיין פרק ד' סימן 9. גם בפרק הזה ברשימה ממוזרים הנ"ל, וברשימה אשר אני נותן בזה ימצא הקורא כל ההוספות אשר נוספו, אחת לא נעדר, ואשר הוספתים בגוף הספר.

(מוזר א' אות ב') אשרי האיש עד ודוד בירך את ישראל באשרי, הוספתי כמו שהוא בכ"י ב' ג' ד' ו' (בכ"י ה' חסרים הרבה דפים בהתחלה עיין פרק י"ב), וגם בנדפס עי' הערה ל'. (שם אות ג') כיוצא בדבר עד מכל המוזרים, הוספתי כמו שהוא בכ"י ד' ו' ונוסף בדפוס וויניציא ואח"כ בכל הדפוסים, ולא נמצא בכ"י א' ב' ג' ו' ח' ולא בדפוס ראשון, וההוספה נוסף בדפוס וויניציא שלא במקום הראוי עיין הערה מ'. (שם אות ד') ד"א כי שמש ומגן עד אלא עומדין, הוספתי כמו שהוא בכ"י ב' ג' ד' ו' גם בדפוס ראשון ובדפוס וויניציא והרא"פ רשם בגליון המדרש „אינו בכתובים" עי' הערה נ"ח. (שם אות ה') עמד יצחק עד ויברך אותו, הוספתי כמו שהוא בכל כ"י (מלבד כ"י ו') ובנדפס עי' הערה ע"ז. (שם אות י') שלש מתנות טובות עד חוטבי עצים, הוספתי כמו שהוא בכ"י ב' ד' ו' ונוסף גם בדפוס וויניציא ואח"כ בכל הדפוסים, וחסר בכ"י א' ג' ו' ח' ובדפוס ראשון ובילקוט תהלים שם ונוסף מאיזה מעתיק שהוסיף מן מוזר י"ז ונובע מירושלמי קידושין פ"ד ה"א

דף ס"ה ע"ג עי' הערה קל"ב. (שם אות י"ג) נחלקו לג' כתות עד היא תבואנו, היספתי כמו שהוא בכ"י ב' ד' ז' וחסר בכ"י א' ג' ו' ח' ובדפוס ראשון, ונוסף בדפוס וויניציא ואח"כ בכל הדפוסים, ולקוח מגמרא סנהדרין ק"ט ע"א עי' הערה קע"ב. (שם אות י"ד) מן ואת מוצא שנשתייר אלעזר עד שננזרה גזירה, הוספתי עפ"י כ"י ב' ד' ז', וחסר בכ"י א' ג' ו' ח' ובילקוט ובכל הדפוסים עי' הערה קצ"ה. (שם אות י"ה) הוספתי מן הה"ד מורישה קהלת יעקב עד אל כל קהלכם, כמו שנמצא בכ"י ב' ד' ז', ונוסף גם בדפוס וויניציא ולא נמצא בכ"י א' ג' ו' ח' ולא בדפוס ראשון עי' הערה רמ"ב. (שם אות כ') בכ"י א' ובכ"י ו' נמצא נוסחא אחרת מאשר הוא בכ"י ב' ג' ד' ז' ח' ובנדפס, והוא המאמר אמר להם הקב"ה אם כן תרד כל אומה כו' ע"ש בהערה רע"ז. (מוטור ב' אות כ') מן ד"א למה רגשו גוים זש"ה היושב על חוג, עד ודוד רואה ואמר להם למה רגשו גוים, הוספתי כמו שהוא בכ"י ב' ג' ד' ז' ובנדפס וגם הרא"פ רשם בצד המדרש, אינו בכתובים, וחסר בכ"י א' ו' עי' הערה ה'. (שם אות ג') מן יבוא הגובאי עד והוא אומר, חסר עורה שלימה והוספתי כמו שנמצא לנכון בכ"י האחרים ונשמט גם בדפוס ראשון ובדפוס וויניציא ואח"כ בכל הדפוסים עי' הערה ט"ז. (שם אות י"ב) מן נשקו בר זש"ה חסד ואמת נפגשו עד וישק לו, הוספתי כמו שנמצא בכ"י ב' ד' ז', וחסר בכ"י א' ג' ו' ח' ובנדפס, והרא"פ לא העיר מאומה על זה עי' הערה פ"ה. (מוטור ג' אות ג') מן והיו בו מאה ועשרים וחמשה קנטרין עד ומנך לא מנעת מפיחם, הוספתי כמו שנמצא בכ"י ב' ד' ז', וחסר בכ"י א' ג' ו' ח' ובנדפס, והרא"פ לא העיר על זה מאומה עי' הערה נ"ד. (מוטור ד' אות ג') א"ר אושע' תפשו למושה, כ"ה בכ"י ב' ד' ז', וחסר בכ"י האחרים ובנדפס וליתא בירושלמי, עי' הערה י"ד. (שם שם) שנא' וחוג שמים יתהלך כו', הוספתי וכ"ה בכ"י ב' ד' ז', וחסר בכ"י א' ג' ו' ח' ובנדפס ובירושלמי שם, ובכ"י ח' חסר הרבה עי' הערה ל"ז. (שם אות ח') מן ע"י נתן הנביא עד ע"י השני נשמט, וחסר בכל כ"י ובנדפס, והוספתי ע"ש בהערה ס"א. (שם אות ט') אחרי המלות כדי להבריה את המויקין מן הבית נמצא בכ"י ב' ד' ז' הוספה לקוח מן תנחומא קדושים אות ו' והבאתיה שם בהערה ע"ג, וחסר בכ"י א' ג' ו' ח'. (שם שם) היכף לסמיכה שהיטה, הוספתי כמו שהוא בכ"י ב' ד' ז' ובירושלמי ברכות שם וחסר בכ"י א' ג' ו' ח' עיין בהערה ע"י. (מוטור ה' אות א') ד"א ומדבר מתנה, הוספתי כמו שהוא בכ"י ד' ז' וחסר בכ"י א' ב' ג' ו' ח' ובנדפס, עי' הערה י"א. (שם אות ו') ומבקש שיתפללו הבריות, הוספתי כמ"ש בכ"י ב' ד' ז' וחסר בכ"י א' ג' ו' ח' ובנדפס, עי' הערה מ'. (שם אות ח') בשעה שהגלה נבוכדנצר, הוספתי כמו שהוא בכ"י ב' ד' ז', וחסר בכ"י האחרים ובנדפס, עי' הערה נ'. (מוטור ו' אות א') חביבה המילה עד שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה, הוספתי כמ"ש בכ"י ב' ד' ז' ונוסף גם בדפוס וויניציא ואח"כ בכל הדפוסים, וליתא בכ"י א' ג' ו' ח' ובדפוס ראשון, והיא הוספה מאוחרת, ונוסף שלא במקומו ואני הוספתי בפנים בסוף המאמר, עי' הערה ז'. (מוטור ז' אות ג') א"ל הקב"ה אלו היה מזלו כו', הוספתי כמו שהוא בכ"י ב' ד' ז' וחסר בכ"י האחרים ובנדפס, עי' הערה כ"ד. (שם שם) לשון שבועה כיוצא בדבר, הוספתי כמ"ש בכ"י ב' ד' ז' וחסר בכ"י א' ג' ו' ח' ובנדפס, עי' הערה כ"ח. (שם אות ו') אמר לו הקב"ה למשה כו' עד אשר נשבעת להם כך, הוספתי כמו שהוא בכ"י ב' ד' ז' וחסר בכ"י האחרים ובנדפס, וכן ליתא בילקוט שמואל רמז תרל"ז, וילקוט עקב רמז תתנ"ג והוסף זה מן מדרש קה"ר, עי' הערה ל"ז. (שם שם) ועל אותה שעה הוא אומר ושבתי אני את המתים כו' עד והאש ירדה, הוספתי כמו שנמצא בכ"י ב' ד' ז', וחסר בכ"י האחרים וכן בדפוס ראשון, ונוסף בדפוס וויניציא ואח"כ בכל הדפוסים והרא"פ רשם בגליון המדרש, אינו בכתובים, ונוסף מן מדרש קה"ר פ"ד פ' וטוב משניהם, עי' הערה ל"ח. (שם אות ז') נמצא בכ"י ב' ד' ז' הוספה א"ר יוחנן תלמיד היה לו לר' מאיר וסמיכום שמו שהיה אומר על דבר ודבר של שומאה מ"ח מעמי שומאה כו', ולא נמצא בכ"י א' ג' ו' ח' ולא בנדפס, והיא הוספה מאוחרת מן גמרא עירובין י"ג ע"ש ולא הוספתי בפנים רק הבאתיה בהערה מ"ט. (שם אות י"ח) על ה' הטאות נהרג שאול כו', עד ועל אשר לא שמע לשמואל, נמצא בכ"י ב' ד' ז', ונוסף אח"כ בדפוס וויניציא, ולא נמצא בכ"י א' ג' ו' ח' ולא בדפוס ראשון, וההוספה ההיא נוסף באמצע המאמר, כי הובאה מחוץ פנימה ולקוח מן וי"ר פכ"ז אות ז', עיין הערה ע"ו. (מוטור ח' אות כ') ועשה הקב"ה חסדו עד שאין להם מענה ותשובה, הוספתי כמו שהוא בכ"י

ד' ז', ונוסף בדפוס וויניציא ואח"כ בכל הדפוסים, וליתא בכ"י א' ב' ג' ו' ח' ובדפוס ראשון, והוסיף מעתיק אחד באמצע, ונובע מפסיקתא רבתי פסקא כ"ה, עיין הערה כ'. (שם אות ז') מה אנוש כי תזכרנו א"ר ברכיה עד אמרו לו מה אנוש, הוספתי כמו שהוא בכ"י ב' ג' ד' ז' ח' ובנדפס, אולם בנדפס נשמט המאמר ממקומו ומובא לפני המאמר מריב"ל, עיין הערה מ"ב, וגם הרא"פ רשם אינו בכתובים. (מוזר ט' אות ג') לכך לא גילה להן הקב"ה לישראל שכר מצותיה כו' עד נעו מעגלותיה לא תדע, הוספתי כמו שהוא בכ"י ב' ג' ד' ז' ח' וכן בנדפס, וליתא גם בכ"י ו', עי' הערה כ"ד. (שם אות ה') וז"ה טוב ילד מסכן, הוספתי כמו שהוא בכ"י ב' ד' ז', ונוסף גם בדפוס וויניציא, וחסר בכ"י א' ג' ו' ח' ובדפוס ראשון, עיין הערה ל"ה. (שם אות ז') שעבר על חמשה עבירות כו' עד וכלן מגזירה שוה, הוספתי כמו שהוא בכ"י ב' ד' ז', ונוסף בדפוס וויניציא ואח"כ בכל הדפוסים, וחסר בכ"י א' ג' ו' ח' ובדפוס ראשון, והוא הוספה מהמעתיק מנמרא ב"ב ט"ו ע"ב, עיין הערה מ"ב. (שם שם) זה אחד מ"ג שנולדו מהולים כו' עד מך תם, הוספתי עפ"י כ"י ב' ד' ז' ונוסף בדפוס וויניציא ואח"כ בכל הדפוסים, ולא נמצא בכ"י א' ג' ו' ח' ולא בדפוס ראשון, עי' הערה נ"ח. (שם אות י') שלא יאמרו אילן זה של עמלק, נמצא בכ"י ב' ד' ז' הוספה ולא נמצא בכ"י א' ג' ו' ח' ולא בנדפס, וגם המדפיס מוויניציא שכח להוסיף זה אל גוף המדרש, והבאתי ההוספה בהערה ע"ד, ונובע מן מכילתא בשלח פ' ויבא עמלק פרישה א' ע"ט. (שם אות י"א) והיא ישפוט תבל כל השביעים חביבין כו' עד וכתוב והוא ישפוט תבל בצדק, הוספתי כמו שהוא בכ"י ב' ד' ז' וחסר בכ"י האחרים ובנדפס, ולקוח מן פסיקתא דר"כ או מן וי"ר פכ"ט אות י"א ע"ש בהערה פ"ה. (שם אות י"ז) נוסף בכ"י ב' ד' ז' מאמר אחר אם למסין אם לארנונות עד ובתנוריק ובמשארותיק, וכן הוסיף המדפיס מוויניציא ואח"כ בכל הדפוסים, ולא נמצא בכ"י א' ג' ו' ח' ולא בדפוס ראשון, ולא הוספתי בפנים כי מיותר הוא, והוספת הסופר הוא, עיין בהערה קי"ב. (מוזר י' אות א') הוספתי אמר להם הקב"ה כו' עד המעט מכל העמים, כמו שהוא בכ"י ב' ד' ז' וחסר בכ"י האחרים וגם בנדפס, והמדפיס מוויניציא לא הוסיף זה אף כי דרכו להוסיף ההוספות הנמצאות בכ"י ב' ד' ז', עיין הערה ב'. (מוזר י"א אות ה') אמר הקב"ה כו' עד ואוציא אש מתוכך, הוספתי כמו שהוא בכ"י ב' ד' ז', ונוסף גם בדפוס וויניציא ואח"כ בכל הדפוסים וליתא בכ"י א' ג' ו' ח' ולא בדפוס ראשון, וגם הרא"פ רשם, אינו בכתובים" ונוסף מן סופר אחר מן וי"ר ספ"ו, עי' הערה כ"ח. (מוזר י"ב אות כ') כביכול צווח על מספרי לשון הרע כו' עד חנית וחצים, הוספתי כמו שהוא בכ"י ב' ד' ז', ונוסף גם בדפוס וויניציא ואח"כ בכל הדפוסים, וליתא בכ"י א' ג' ו' ח' ולא בדפוס ראשון, והרא"פ רשם אינו בכתובים, וההוספה נמצאת באמצע המאמר, ואני הוספתיה בסוף, עיין שם בהערה י"ט. (שם שם) אחרי המלות ושאלו שקבלו, נמצא בכ"י ב' ד' ז' הוספה, שנא' עמד [נא] עלי ומותתני, עד הכה לפי הרב, ולא נמצאת בכ"י א' ג' ו' ח' (בכ"י ג' חסרים איזה דפים), ולא נמצאת בכ"י האחרים ולא בדפוס ראשון ובדפוס וויניציא, והבאתי ההוספה בהערה כ"ד. (שם שם) ואין אתה מוחה, נמצא בכ"י ב' ד' ז' הוספה תהא נתפס בההוא עון כו', והבאתי ההוספה בהערה ל', ולא נמצאת בכ"י א' ג' ו' ח'. (מוזר ט"ו אות א') ד"א וסלעי אלו אבריו ממגור זה מחיצתו, הוספתי כמו שהוא בכ"י ב' ג' ד' ז' ח' ובנדפס וחסר בכ"י א' ו', עי' הערה ד'. (שם אות ו') ד"א נשבע להרע כו' עד אם אקה, הוספתי כמו שהוא בכ"י ג' ח' ובנדפס, ובילקוט רמז תרס"ה, וחסר בכ"י א' ו', עיין הערה כ"ח. (מוזר ט"ז אות ו') על ששמחתי בחלקי כו' עד שפרו עלי, הוספתי כמו שהוא בכ"י ב' ג' ד' ז' ח' ובנדפס ובילקוט, וחסר בכ"י א' ו', שנשמט ע"י המעתיק, עי' הערה כ"ז. (מוזר י"ז אות ג') ואמר לו אני אמרתי לא ימד ולא יספר ואתה השלכת עליהם מנין, הוספתי כמו שנמצא בכ"י ב' ג' ד' ז' ח' ובנדפס, וגם הרא"פ רשם בגליון אינו בכתובים, וחסר בכ"י א' ו', עי' הערה ט"ו. (שם אות א') ורבנן אמרי פראמא נתונה לפני עיניהם, הוספתי בהערה מאמר אחר הנמצא בכ"י ב' ד' ז' (בכ"י ד' חסרים איזה דפים), ולא נמצא בכ"י א' ג' ו' ח' ולא בנדפס, ויען כי ההוספה איננה מענינה לא הוספתיה בפנים רק בהערה נ"ה. (שם שם) א"ר יוחנן גדולה תורה כו', הוספתי כמו שהוא בכ"י ב' ד' ז' ובכ"י ג' ובנדפס נמצאת ההוספה היא שלא במקומה רק באמצע המאמר אחרי המלות גרי בידך כי נר מצוה ותורה אור, וזה בא מטעם איזה סופר שראה המאמר בגליון והכניסו מחוץ

סחוף פנימה שלא במקומו הראוי, וליתא בכ"י א' ו' וגם הרא"פ רשם אינו בכתובים, עיין הערה
 ס"ז. (מזמור י"ז) אחר שנשלם המזמור הוה נמצא בדפוס וויניציא ואח"כ בכל הדפוסים מאמר גדול
 המתחיל ד"א תפלה לדוד הה"ד וזאת ליהודה כו' עד סוף המזמור, וזה לא נמצא בשום כ"י,
 וגם לא בדפוס ראשון רק בכ"י פלארענץ (הוא כ"י ב') בסוף המדרש כתוב: "מצאתי זה
 המזמור בפנים אחרים" ומתחיל תפלה לדוד שמעה ה' צדק וגו' הה"ד וזאת ליהודה ויאמר
 שמע ה' קול יהודה תמן חנינן הלל אומר מלא הין מים שאובים כו', כל המאמר כמו
 שנדפס בדפוס וויניציא עד סופו וצדיק באמנתו יחיה, והמאמרים בלתי מסודרים ואין להם
 שייכות כלל למזמור הזה, לכן לא הוספתים בפנים, עי' הערה צ"ב. (מזמור י"ח אות י"א)
 ולפי שבטלו את ישראל, הוספתי עפ"י כ"י ב' ה' ז' (ובכ"י ד' חסרים איזה דפים) וההוספה
 לא נמצאת בכ"י א' ג' ו' וגם המדפוס מוויניציא לא הוסיף, עי' הערה מ"ו. (שם אות י"ד)
 ויהומם הממם ערבם כו', הוספתי כמ"ש בכ"י ב' ה' ז', וכן הוסיף המדפוס בדפוס וויניציא,
 וליתא בכ"י א' ג' ו' ה' ולא בדפוס ראשון, והרא"פ כתב בגליון "אינו בכתובים", עי' הערה
 ע"ז. (שם שם) נמצא בכ"י ב' ה' ז' הוספה ואח"כ הוסיף כן בדפוס וויניציא ואח"כ בכל
 הדפוסים, והוא מן ד"א וידא על כנפי רוח א"ר תנחומא כו', וההוספה לא נמצאת בכ"י
 א' ג' ו' ה' ח' ולא בדפוס ראשון וגם הרא"פ רשם אינו בכתובים. ויען כי ניכר שההוספה
 היא נוסף מאת סופר אחד שהוסיף על דברי המדרש לא הצגתיה בגוף המדרש, רק
 הבאתיה בהערה פ"ה. (שם אות ט"ז) שנאמר אשר יולו שחקים, הוספתי כמו שהוא בכ"ר
 וקה"ר וחמר בכל כ"י ובנדפס, עי' הערה צ"ד. (שם שם) אחרי המלות שוחקים אלו באלו,
 נמצא בכ"י ב' ה' ז' (בכ"י ד' חסרים איזה דפים) הוספה, ואח"כ הן יורדין כו', ויען כי איננה
 מענינה ואין לה שייכות כלל אל המאמר לא הוספתיה בפנים רק בהערה, ולא נמצאת
 בכ"י א' ג' ו' ח' ולא בדפוס ראשון וגם המדפוס מוויניציא לא הוסיף זה, עי' הערה צ"ז.
 (שם אות י"ז) אחר הסיום באותה שעה עביו עברו, נמצאת בכ"י ב' ה' הוספה (בכ"י ז' ליתא
 ובכ"י ד' חסרים איזה דפים) וההוספה הוסיף סופר אחד ממכילתא בשלח מסכתא ב' פ"ב
 בפ' התיצבו וראו והבאתיה בהערה ק"ט, ולא נמצאת בכ"י א' ג' ו' ח' ובנדפס. (שם אות
 כ"ב) והיה מסרב ואמר כו' עד עלילה שעשה לב"י, הוספתי ולא נמצא בשום כ"י, רק נוסף
 בדפוס ראשון ואח"כ בכל הדפוסים, ונמצא גם בכ"י ח' שהוא העתקה מן דפוס ראשון
 כאשר העירותי איזה פעמים, עי' הערה קמ"ג. (שם אות כ"ה) מגני וקרן ישעי אמר דוד
 לפני הקב"ה, עד הה"ד ותתן לי מגן ישעך, הוספתי כמו שהוא בכ"י ב' ה' ז', וכן הוסיף
 המדפוס מוויניציא ואח"כ בכל הדפוסים, וליתא בכ"י א' ג' ו' ח' ולא בדפוס ראשון, עי'
 הערה קע"ז. (שם סוף אות כ"ט) וכתוב ואצא אל הבקעה והנה שם כבוד ה' עומד, נוסף
 בכ"י ב' ה' (ובכ"י ז' חסרים איזה שורות) "וכן באברהם הוא אומר וירא את המקום מרחוק
 שראה שכונה ממתנת לו שם" וזה ליתא בכ"י האחרים ובנדפס, עי' הערה ר"ט. (מזמור י"ט
 ריש אות ז') נמצא בכ"י ב' ד' ה' ז' הוספה וליתא בכ"י א' ג' ו' ח' ובנדפס ובאמת אין
 שייכות כלל לגוף הענין והבאתיה בהערה מ"ה. (שם אות ח') כל המאמר מאות ח' הוספתי
 כ"ש בכ"י ב' ד' ה' ז', וליתא בכ"י א' ג' ו' ח' ובנדפס, עי' הערה נ"ד. (שם אות י"א) וכספינה
 שהיא באה כו' מה שהחמה מהלכת כו', הוספתי כמו בכ"י ב' ד' ה' ז', וליתא בכ"י א' ג' ו'
 ח' ובנדפס, רק בדפוס וויניציא הוסיף המדפוס התחלת המאמר "וכספינה שהיא באה
 מאלכסנדריא שיש בה שנ"ד חבלים כנגד ימות החמה" והמאמר מה שהחמה מהלכת לא
 הוסיף, עי' הערה ע"א. (שם אות י"ג) אחרי המלות ואעפ"כ אין נסתר מחמתו נמצא בכ"י
 ב' ד' ה' ז' הוספה: ז' רקיעין הם וכו', וליתא בכ"י א' ג' ו' ח' ובנדפס, וזה הוסיף מעתיק
 אחד באמצע המאמר מגמרא חגיגה י"ב ע"ב ויען כי איננו מענינו לכן לא הוספתי בפנים,
 עי' הערה פ"ח. (שם אות י"ד) תורת ה' תמימה ר' ירמיה ורבנן כו', הוספתי כמו שהיא
 בילקוט תהלים רמז הרע"ד וחמר גם בכ"י ו', ובכ"י האחרים ובנדפס נמצא רק מחצי
 השנית מן וחרינא אמר, וגם הרא"פ הוסיף זה, עי' הערה צ'. (שם אות י"ז) אחרי המלות
 יהי לרצון אמרי פי, נמצא בכ"י ב' ד' ה' ז' הוספה יהי לרצון אמרי פי שיאמרו אותם
 בבתי כנסיות ובבתי תפלות כו', והבאתיה בהערה ק"ז, וליתא בכ"י א' ג' ו' ח' ובנדפס,
 וגם המדפוס מוויניציא לא הוסיף זה. (מזמור כ' אות ג') אחרי המלות וישראל אומרים עי'
 דוד יענך ה' ביום צרה, נמצאת בכ"י ב' ד' ה' ז' הוספה: ד"א יענך ה' ביום צרה אימתי
 עתיד

עתיד הקב"ה לענות אותי כו', וכל המאמר הוספתי בהערה י"א, ולא נמצא בכ"י א' ג'
 ו' ח' ולא בנדפס, וגם הרא"פ לא הוסיף. (שם אות ה') אחרי המלות כך כתיב ביעקב
 לאל העונה אותי ביום צרתי, נמצאת בכ"י ב' ד' ה' ז' הוספה בוא וראה שכה גדול היה לו
 ליעקב כו', והוספתיה בהערה כ"ג, ולא נמצאת בכ"י א' ג' ו' ח' ולא בנדפס ולא בילקוט
 ישעיהו רמז שס"ז, ויען כי ההוספה איננה מענין המאמר לא הוספתיה בפנים. (מזמור כ"א
 אות ב') אחרי המלות, וירושלים נקרא בשמו שנאמר ושם העיר מיום ה' שמה, ובין הסיום
 א"ר לוי טב למדינתא נמצאת בכ"י ב' ד' ה' ז' הוספה: „וישראל לובשים לבושו של הקב"ה
 שנאמר בו עוון התאזר, ונתנו לישראל, שנאמר עורי עורי לבשי עווד" וכן הוסיף זח
 המדפים מוויניציא ולא נמצאת בכ"י א' ג' ו' ח' ולא בדפוס ראשון ולא הוספתיה כי היא
 הוספה מאת הסופר שרצה להוסיף על המאמר שלפניו מלך בשר ודם אין לובשין פורפריא
 שלו, ועל זה הביא ג' אחרת מן מדרש תנחומא וארא סי' ז' ושמ"ר פ"ח, והוסיף זה
 בגליון והובא אח"כ פנימה שלא במקומו רק באמצע מאמר אחר אשר אין ענינו שמה
 כלל, כאשר העירותי בהערה י'. (מזמור כ"ב אות ב') אחרי המלות וליהטא אותו ואכלוסיו
 נמצא בכ"י ב' ד' ה' ז' ותחת כבודו יקר יקוד ששרפתה אותו מבפנים כו', והבאתי
 ההוספה שם בהערה ט', וליתא בכ"י א' ג' ו' ח' ולא בנדפס. (שם אות ה') יכול יהא
 צמים לילה ויום, לפני זה נמצא בכ"י ב' ד' ה' ז' נוסף: ד"א אל תאכלו מצות ואל תשרו
 ארבע כוסות, וזה ליתא בכ"י א' ג' ו' ח' ובנדפס, והבאתי בהערה כ"ז. (שם שם) בכ"י ב'
 ד' ה' ז' נמצא הוספה: וכה"א ביום השלישי וישא אברהם את עינו כו' עד בית ה',
 והוספתיה בפנים, וליתא בכ"י א' ג' ו' ח' ולא בנדפס, עי' הערה ל'. (שם אות ז') ומתוך
 נפילתן כו' עד מדרכי ויוסף, הוספתי כמו שהוא בכ"י ב' ד' ה' ז', וליתא בכ"י א' ג'
 ו' ח' ובנדפס, עי' הערה ל"ה, (שם שם) וזה אומר אני אמול את קדשיה, הוספתי כמ"ש
 בכל כ"י (מלבד כ"י א' ו') וכן בנדפס, וגם הרא"פ רשם בגליון אינו בכתובים, עי' הערה
 מ'. (שם אות י"א) אחרי המלות את הקוצים ואת הברקנים, נוסף בכ"י ב' ד' ה' ז' המלות:
 והיה העשן עולה ומתמר וכל העולם היה מתבסס מן הריח שהוא מוציא, וליתא בכ"י א'
 ג' ו' ח' ובנדפס ובילקוט, והבאתי ההוספה בהערה נ"ו. (שם אות כ') נמצא בכ"י ב' ד'
 ה' ז' הוספה משני מאמרים גדולים כשהקב"ה נותן גדולה לצדיקים כו', וכן ד"א מה
 תולעת הואת אינה מכה את הארזים כו' עד שנאמר ובקשתם משם, וזה הוסיף גם
 המדפים מוויניציא אל המדרש, ולא נמצא בכ"י א' ג' ו' ח' ולא בדפוס ראשון עיין
 מה שהעירותי שם בהערה צ"ט, מאמר הראשון הוסיף מנמרא חולין פ"ט ע"א (ויש
 קצת שינויים בראיות איוה פטוקים), ומאמר השני הוסיף מתנחומא הנדפס מכבר בשלח
 אות ט' או מהילמדנו, וכ"ה בכל כ"י ובנדפס, עי' הערה צ"ט. (שם אות ל"ב) ושולשתן
 נאמרו בפסוק אחד כו' עד בית המקדש, הוספתי וכ"ה בכל כ"י ובנדפס, ונשמט בכ"י
 א' שלפנינו גם בכ"י ו' ע"י שגת המעתיק, ובוודאי הי' חסר גם בכ"י שהי' לפניהם, עי'
 הערה קנ"ט. (שם שם) הוספתי מאמר שלם מן ר' יוחנן אמר עד סופו, כמ"ש בכ"י ב' ד'
 ה' ז' וליתא בכ"י א' ג' ו' ח' ובדפוס ראשון, אולם המדפים מוויניציא הוסיף זה, ורא"פ
 רשם בגליון „אינו בכתובים" עי' הערה קס"ב. (מזמור כ"ד אות ב') ד"א לה' הארץ, הוספתי
 כמו שהוא בכ"י ב' ד' ה' ז', וליתא בכ"י א' ג' ו' ח' ובנדפס, עי' הערה י"א. (שם אות
 ג') וכן ותחי רוח יעקב כו', הוספתי כמו שהוא בכ"י הנ"ל, וליתא בכ"י האחרים
 ובנדפס, עי' הערה י"ד. (שם אות ה') בשביל ארבעה דברים חזר הקב"ה כו', הוספתי
 עפ"י כ"י ב' ד' ה' ז' וליתא בכ"י האחרים ובנדפס, עי' הערה כ'. (מזמור כ"ה אות ו')
 אחרי המלות באותה שעה מצא משה רבינו את ידו, נמצא הוספה בכ"י ב' ד' ה' ז'
 ונוסף בדפוס וויניציא ואח"כ בכל הדפוסים, והבאתיה בהערה כ"ד, וליתא בכ"י א' ג'
 ו' ח' ולא בדפוס ראשון והרא"פ רשם בגליון „אינו בכתובים". (שם אות י"א) מבקר חולים,
 לפני זה נמצא בכ"י ב' ד' ה' ז' הוספה: א"ר הושע' משני מקראות כו', והבאתי
 ההוספה בהערה מ', וליתא בכ"י א' ג' ו' ח' ובנדפס, והמדפים מוויניציא לא הוסיף זה.
 (שם אות י"ב) אחרי המלות שנאמר התהלך לפני והיה תמים, נוסף בכ"י ב' ד' ה' ז'
 הוספה: „קודם שיעשה מילה חסר מאיבריו וכאשר עשה המילה נעשה תמים אברהם
 בנימריא רמ"ח", וזה ליתא בכ"י א' ג' ו' ח' ובנדפס, עי' הערה מ"ב. (מזמור כ"ז אות ב')

ד"א וש"ה אוהב מוסר אוהב דעת ארבעה הן שלקו בו, נמצא בכ"י הנ"ל נוסחא אחרת
 וגם נוסף מאמר שלם ר' נתן אומר אף לוקה ובוועט בו, והבאתי כלו בהערה ב' וליתא
 בכ"י א' ג' ו' ח' ובדפוס ראשון, וההוספה מן ר' נתן אומר הוסיף המדפיס מוויניציא
 ואח"כ נדפס בכל הדפוסים, והרא"פ כתב בגליון "אינו בכתובים". (שם אות ג') אהרי
 המלות צרפתיני בל תמצא, נמצא בכ"י ב' ד' ה' ז' הוספה, ונוסף גם בדפוס וויניציא
 ואח"כ בכל הדפוסים, אעפ"כ לא נשא לו הקב"ה פנים בדיון אלא נכתבה עליו שכן
 הפסוק אומר אשר עשה דוד [את] הישר בעיני ה' [וגו'] רק בדבר אוריה החתי, וזה ליתא
 בכ"י א' ג' ו' ח' ובדפוס ראשון, וגם הרא"פ רשם אינו בכתובים, וליתא בילקוט, עי'
 הערה ה'. (שם סוף אות ה') לפני הדרשה על לשמיע בקול תודה, נמצא הוספה בכ"י
 ב' ד' ה' ז', ונוסף גם בדפוס וויניציא ואח"כ בכל הדפוסים, ונוסף שלא במקום הראוי
 ומתחיל: ה' אהבתי זה שקול כנגד בריאת עולמך בו, וליתא בכ"י א' ג' ו' ח' ובדפוס
 ראשון, והבאתי ההוספה שם בהערה כ"ט. (שם אות ז') אל תאסוף עם חמאים אלו
 הנסקלים והנשרפים, ועם אנשי דמים חיי אלו הנהרגים והנחנקים, הוספתי כמו שהוא
 בכ"י ב' ד' ה' ז' ונוסף גם בדפוס וויניציא ואח"כ בכל הדפוסים, וליתא בכ"י א' ג' ו' ח'
 גם לא בדפוס ראשון, ונוסף זה מירושלמי סנהדרין פ"ז הי"ב דף כ"ג סע"ד עי' הערה ל'.
 (מזמור כ"ז אות א') אבל הקב"ה אינו כן בין המלות אינו כן ובין המלות ברא את האור
 נמצא הוספה בכ"י ב' ד' ה' ז' ונוסף גם בדפוס וויניציא: אלא והיה אור ישראל בני
 יראה ושונא לא יראה בו, עד ולכן נאמר דוגמא לעתיד, וליתא בכ"י א' ג' ו' ח' ולא
 בדפוס ראשון ובילקוט תהלים שם, וכל ההוספה אין לה שחר עי' הערה ג'. (שם אות ב')
 אימתי אמר דוד פסוק זה כשהיה מהלך לעמק רפאים, לפני המלות כשהיה מהלך נוסף
 בכ"י ב' ד' ה' ז' וכן בדפוס וויניציא כשהי' מהלך בגדוד עמלק בו, וליתא בכ"י א' ג'
 ו' ח' ולא בדפוס ראשון, והרא"פ לא העיר על זה עי' הערה י"ז. (שם אות ו') אחר
 הסיום ובדברך עשיתי את כל הדברים האלה, נמצא הוספה בכ"י ב' ד' ה' ז' שיחזרו
 ישראל בתשובה ויודו להם גשמים" וזה נוסף גם בדפוס וויניציא, וליתא בכ"י האחרים
 ובדפוס ראשון, וגם הרא"פ כתב אינו בכתובים עי' הערה נ"א. (סוף מזמור כ"ט) הוספתי
 המאמר: ד"א כנגד י"ח אוכרות בו עד סוף המזמור, כמו שהוא בכ"י ב' ד' ה' ז',
 וליתא בכ"י האחרים ובנדפס, והמדפיס בדפוס וויניציא לא הוסיף עיין הערה י'. (מזמור
 ל' אות ב') כל המאמר מאות ב' הוספתי כמ"ש בכ"י ב' ד' ה' ז', וכן נוסף בדפוס
 וויניציא ואח"כ בכל הדפוסים, וחסר בכ"י א' ג' ו' ח' גם בדפוס ראשון, והרא"פ כתב
 בגליון "אינו בכתובים" ובדפוס וויניציא נוסף באמצע "מי עשה צדקה ולא נתתי לו קודם
 הדינרים" וזה ליתא בכ"י הנ"ל, עי' הערה ג'. (שם סוף אות ד') הוספתי: מכאן לכל מי
 שמצטער בו עד סוף אות ד' כמ"ש בכ"י ב' ד' ה' ז' וגם נוסף בדפוס וויניציא, וליתא
 בכ"י האחרים ובדפוס ראשון, והרא"פ רשם בגליון "אינו בכתובים" עי' הערה ט"ז.
 (מזמור ל"א אות א') אחרי המלות אבל עכשיו, נוסף בכ"י ב' ד' ה' ז' מפני עונותינו
 נאספו ממנו שנאמר מפני הרעה נאסף הצדיק ואומר כי פסו אמונים מבני אדם ואין לנו
 על מה להשען, ונוסף גם בדפוס וויניציא, וליתא בכ"י א' ג' ו' ח' וגם לא בדפוס
 ראשון, והרא"פ רשם בגליון "אינו בכתובים" עי' הערה ג'. (מזמור ל"ד אות א') א"ר תנחומא
 בעונתו ברא הקב"ה את העולם עד פירות קרים נאכלים בימות החמה, הוספתי כמו
 שנוסף בכ"י ב' ד' ה' ז', וכן נוסף בדפוס וויניציא, וליתא בכ"י האחרים ולא בדפוס
 ראשון, והרא"פ כתב בגליון "אינו בכתובים" עי' הערה א'. (מזמור ל"ו אות ו') אחרי המלות
 ונשתעבדו במצרים עמד משה וגאלם, הוספתי בהערה י"ד כמו שהוא בכ"י הנ"ל חזרו
 בימי סיסרא וגאלם ברק ודבורה במדינים ע"י גדעון וכן ע"י שמגר בן ענת וכן ע"י
 השופטים עמדו וגאלום, וליתא בכ"י האחרים ובנדפס. (מזמור ל"ז אות א') בכ"י ב' ד' ה'
 ז' אחרי המלות כשאמר למלכי צדק, נוסף שהיה שם בן נח ועל שהקריב קרבן נקרא
 כהן לאל עליון, וזה ליתא בכ"י האחרים ובנדפס עי' הערה ג'. (שם שם) נותנים היינו
 לפני זה ולפני זה כל הלילה, בכ"י האחרים ובנדפס גם בדפוס ראשון נוסף: פעם אחת
 אחרנו את עצמנו ויצא אבי משובר, והרא"פ כתב אינו בכתובים עי' הערה ד'. (שם
 שם) יימר י"ל אחת כמה וכמה, הוספתי כמו שהוא בכל כ"י (חוץ מכ"י ו') ובנדפס גם

כדפוס ראשון ע"י הערה י'. (שם סוף אות ג') הוספתי: ר' אלעזר אומר כו', כמו שהוא בכ"י ב' ד' ה' ו', וכן נוסף בדפוס וויניציא (א) ואח"כ בכל הדפוסים, וליתא בכ"י א' ג' ו' ח' ו', וגם ליתא בדפוס ראשון, והרא"פ כתב בגליון "אינו בכתובים", ע"י הערה י"א. (מוזמור מ"א אות א') לפני המלות א"ר יוחנן, נוסף בכ"י ב' ד' ה' ו' אלמלא כתוב אי אפשר לאמרו כתוב אחד אומר מלוה ה' תונן דל, וכתוב אחד אומר ועבד ליה לאיש מלוה היאך עושה לו כל חפצו, וליתא בכ"י א' ג' ו' ח' ולא בנדפס, והבאתי ההוספה שם בהערה ח'. (מוזמור מ"ב אות ה') הוספתי המאמר תהום אל תהום קורא עד וצדקה תצמיח יחד, כמ"ש בכ"י ד' ה' ו' וליתא בכ"י האחרים ולא בנדפס, גם ליתא בדפוס וויניציא, ולפלא כי חסר גם בכ"י ב' השוה תמיד עם כ"י ד' ה' ו', ע"י הערה ט"ז. (מוזמור מ"ד סוף אות א') הוספתי המאמר וכשיצאו ממצרים, עד רצית ה' ארצך, כמו שהוא בכ"י ב' ד' ה' ו' וליתא בכ"י האחרים ובנדפס, ע"י הערה ו'. (מוזמור מ"ז אות א') הוספתי המאמר מן שבט מושלים מכה עמים עד הוא לבדו, כמו שהוא בכ"י ב' ד' ה' ו', וליתא בכ"י האחרים ובנדפס, ע"י הערה ז'. (מוזמור מ"ח אות ד') אחרי המלות א"ר נחמן מה שהיה הוא שיהיה נמצא הוספה בכ"י ב' ד' ה' ו' והוספתיה בהערה י"ג, וליתא בכ"י א' ג' ו' ח' ובנדפס, גם ליתא בילקוט. (מוזמור ג' אות א') אחרי המלות וכה"א כי יוצר הכל הוא, נמצא בכ"י ב' ד' ה' ו' הוספה והוספתיה בהערה ז', וליתא בכ"י א' ג' ו' ח' ולא בנדפס ולא בילקוט. (שם סוף אות ג') זוכת תורה עד סוף המוזמור, הוספתי בפנים כמו שהוא בכ"י הנ"ל וליתא בכ"י האחרים ובנדפס, ע"י הערה י"ז. (מוזמור נ"א אות ב') אחרי המלות ומעבירה כנגד עיניו הקב"ה מבקשה ממנו, נוסף הוספה בכ"י ב' ד' ה' ו' והבאתיה בהערה ו' וליתא בכ"י האחרים ובנדפס ולקוח מן וי"ר פ"ז אות ב' והובא פנימה באמצע המאמר עיין הערה י'. (מוזמור נ"ב אות ו') לפני המלות ד"א חסר אל כל היום זו התורה שנאמר ותורת חסד על לשונה, נמצאת הוספה בכ"י ב' ד' ה' ו' גדולה לגיטה שהרחיקה שתי משפחות מישראל שנאמר לא יבוא עמוני ומואבי כו' עד ושגנתה עולה זרון מיהונתן שאלמלא הלוחו יהונתן לדוד ככרות שתים לא נהרנה נוב עיר הבהנים, ולא נטרד דואג האדומי ולא מת שאול ושלשת בניו, וכל המאמר אין לו שייכות כלל לכאן, ולא נמצא בכ"י א' ג' ו' ח' ובנדפס והוסף מעתיק אחד מנמרא סנהדרין ק"ג ע"ב ולא הוספתי בפנים רק בהערה ל"א. (מוזמור נ"ג אות א') אחרי המלות זש"ה מצא אישה מצא טוב נמצאת בכ"י ב' ד' ה' ו' הוספה כשהכתוב מגנה את האשה אין קץ לגנותה, וכשמשבח אותה אין קץ לשבחה, שנאמר אשת חיל מי ימצא וגו' פסוקא, וטרוב שבחה הנהיג הפסוקה על אלפא ביתא, וליתא בכ"י האחרים ובנדפס, והוספתיה בהערה ב'. (שם אות ב') ד"א (הכל) [כלו] סג אלו אנשי סדום כו', הוספתי כל המאמר ונמצא בכל כ"י (מלבד כ"י א' ו') וגם בנדפס, והרא"פ כתב "אינו בכתובים", ע"י הערה י"ח. (מוזמור נ"ה אות א') זש"ה הולך תמים נמצא בכ"י ב' ד' ה' ו' הוספה זש"ה הולך תמים זה נח כו', והוספתיה בהערה א', ולא נמצאת בכ"י א' ג' ו' ח' ובנדפס. (מוזמור נ"ו אות א') נמצאת בכ"י הנ"ל הוספה ונוסחא אחרת על התחלת המוזמור ושם מתחיל זש"ה הנך יפה דעיתי הנה יפה עיניך יונים אלו סנהדרין כו', והוספתי כל הנוסחא בהערה א', ולא נמצא בכ"י א' ג' ו' ח' ולא בנדפס. (שם סוף אות ג') אתר הסיום בה' אהלל דבר ובין התחלת אות ד' נמצא בכ"י ב' ד' ה' ו' הוספה וכן הוא אומר שיר חדש אשירה לך למה שעשית חדשה כו', כמו שהבאתי שם בהערה ט' וחסר בכ"י האחרים ובנדפס. (מוזמור נ"ז אות ב') אחרי המלות המעשר והתרומה, נמצא בכ"י ב' ד' ה' ו' הוספה הוצאתם מעשרותיכם כראוי שוב אמר כו', והבאתיה בהערה ט' וליתא בכ"י האחרים ובנדפס. (שם אות ג') אחרי המלות תמלוך בעולם הזה נמצאת בכ"י הנ"ל הוספה באותה שעה קרא הקב"ה למלאכי השרת ואמר להם כו', והבאתיה בהערה י"ג, וליתא בכ"י האחרים ובנדפס.

מוזמור

(א) כנאן סוף הוספה סתמונה אשך נוסף בדפוס וויניציא טפ"י כחכ יד אחד מכ"י ב' ד' ה' ו' ז', ומנאן ואיך חלל סמניה לכוסיף וכניח כמו סהא בדפוס ראשון, רק במוזמור קי"ז אות ב' לפני המלות ד"א סללו את ס' כל גויס שאל ר' שמעון, נוסף כמו סהא בכ"י ב' ד' ו' (וככ"י ס' חסרים איזס דפיס) וכן במוזמור סג"ל סוף אות ג' נמלא בכ"י ב' ד' ה' ו' ח' הוספה והנאסיס בספרס וכדפוס וויניציא נוסף סוף המאמר מהוספס סהא לא זולס.

(מזמור נ"ט אות א') אחרי המלות זכות שניהם עומדות ומצילות אותם, נוסף בכ"י האחרים גם בכ"י ג' וכן בדפוס ראשון שנאמר ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה (יומי ג' י"ד) שבשביל שנים המשפחה ניצלת, והרא"פ רשם, אינו בכתובים" עי' הערה ג'. (שם אות ד') נמצא בכ"י ב' ד' ה' ז' הוספה: כל הנותן מקום לשעה השעה נופלת בידו כו' והבאתיה בהערה כ"ד, וליתא בכ"י א' ג' ו' ה' ובנדפס. (שם שם) אני אהרנ אותך בכ"י האחרים ובנדפס גם בדפוס ראשון הגי' אני מתיו את ראשך בסיוף ומיד נצטנן דמי ונתפתתי והברחתיו, ונוסף עוד שם וטרוב המורא נתחלחלתי, כענין שנאמר ותתחלחל המלכה מאד (אמתי ד' ד') מלמד שפרסה נדה, ללמדך שהחרדה מביאה את הדמים, עי' הערה כ"ח. (מזמור ס' אות ב') אמר הקב"ה אני זנרתי אתכם, הוספתי כמו שהוא בכ"י האחרים ובנדפס גם בדפוס ראשון, וחסר בכ"י א' ו', עי' הערה ז'. (מזמור ס"ג אות א') נמצא בכ"י ב' ד' ה' ז' הוספה: תנו רבנן את משפטי תעשו כו', והוספתי בהערה א' וליתא בכ"י א' ג' ו' ח' גם לא בנדפס, והיא הוספה מאוחרת מאת מעתיק אחד, והתחלת המאמר מן ת"ר עד ת"ל אני ה' אלהיכם לקוח מגמרא יומא ס"ז ע"ב ע"ש. (מזמור ס"ד ריש אות א') נמצא בכ"י ב' ד' ה' ז' הוספה, ומתחיל זש"ה מפרי פי איש תשבע בטנו א"ר שמלאי כו' עד ולא קם עוד נביא כמשה, והבאתיה בהערה א', וליתא בכ"י האחרים ובנדפס, ונוסף מן מדרש שמואל פ"ט, ואין שייכות כלל למזמור הזה. (שם שם) היו דוממים כל היום, אחר זה נמצאת בכ"י ב' ד' ה' ז' הוספה וליתא בכ"י האחרים ובנדפס והבאתיה בהערה ד'. (שם שם) יבא אריה ויציל אריה מפי אריה, נמצאת בכ"י הנ"ל הוספה והבאתיה בהערה ו' וליתא בכ"י האחרים ובנדפס. (מזמור ס"ה אות ב') סכות בענין לך מעבור תפלה נמצאת בכ"י הנ"ל הוספה והבאתיה בהערה ז' ולקוח מן ספרי נשא פיסקא מ"ב ולא נמצאת בכ"י האחרים ובנדפס. (מזמור ע"ד אות ב') אחרי המלות ואעפ"כ אינן מחויקין לך טובה נמצאת בכ"י האחרים (מלבד בכ"י א' ו') ובנדפס גם בדפוס ראשון הוספה, וכך איתא שם: ואעפ"כ אינן מחויקין לו טובה ואומרים ידינו רמה ולא ה' פעל כל זאת (דברים ל"ב כ"ז) שאם היו יכולים לחתור את הרקיע ולעלות למעלה היו עושים, והרא"פ רשם, אינו בכתובים" עי' הערה י'. (מזמור ע"ה אות א') אחרי המלות אימתי אנו מספרים, נמצאת בכ"י ב' ד' ה' ז' הוספה והבאתיה בהערה ד' וליתא בכ"י האחרים ובנדפס. (שם שם) נטונים ארץ וכל יושביה אנכי תכנתו עמודיה סלה, אני העמדתי העולם, במה, שאמרתי נעשה ונשמע, וכן הקב"ה אומר לישעיה' ואשים דברי בפוך, למה, לנטוע שמים וליסוד ארץ, הוי אנכי תכנתו עמודיה, כ"ה בכל כ"י ובנדפס, וליתא בכ"י א' ו' עי' הערה ה'. (מזמור ע"ו אות ב') זה אומר אני ארד תחלה יש בכ"י האחרים גם בכ"י ג' ובנדפס הוספה: בין כך רצה שבט בנימין כו', הבאתיה בהערה י"א. (שם אות ג') כיון שגרם החטא הוספתי כמ"ש בכ"י האחרים ובנדפס וליתא בכ"י א' ו' ובילקוט עי' הערה י"ד. (שם שם) אחרי המלות שנאמר ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה, נמצאת הוספה בכ"י האחרים (מלבד כ"י א' ו') מה ה' יראה אמר אברהם כו' עי' הערה י"ט. (מזמור ע"ח אות א') ואף הנביאים תורה, נמצאת אחר זה בכ"י ב' ד' ה' ז' הוספה ודבריהם תורה וכן עורא אמר כו', והבאתיה בהערה ג' וליתא בכ"י א' ג' ו' ה' ובנדפס. (שם אות ו') ומנן אתה אומר שהראוהו הקב"ה ליעקב כו', הוספתי כמ"ש בכל כ"י ובנדפס וגם בדפוס ראשון ולא נמצא בכ"י א' ו', והרא"פ רשם, אינו בכתובים", והיא הוספה מן המעתיק הראשון מספרי קרח פיסקא קי"ט עי' הערה ל"ה. (שם אות י"א) אחרי המלות אמר הקב"ה לפתעה, נמצאת בכ"י ב' ד' ה' ז' הוספה והבאתיה בהערה ס"ג ועיין שמ"ר פ"ה אות י"ד. (שם אות כ"א) אחרי המלות אמר הקב"ה הואיל ויודע לרעות צאן הוא ירעה צאנו, נוסף בכ"י ב' ד' ה' ז' וכן הוי משה עומד בשעה שהיה רועה את צאן יתרו כמו שדוד עושה אמר הקב"ה הואיל ויודע לרעות צאן ירעה צאנו אלו ישראל, וליתא בכ"י א' ו' ה' ובנדפס ובילקוט, והוספתי בהערה קנ"ב. (מזמור ס' אות א') אחרי המלות הטיבו מעשיכם כשושנה הווי נוסף בכ"י ב' ד' ה' ז' הוספה: ואמר סוגה בשושנים כו', והבאתיה בהערה א' וליתא בכ"י א' ג' ו' ה' ובנדפס. (שם אות ג') חמשה דברים ישנים הם בעולם, לפני זה נמצאת בכ"י הנ"ל הוספה: בחמשה בני אדם נקראו ישראל כו', והבאתיה בהערה ט"ז, וליתא בכ"י האחרים ובנדפס. (מזמור ס"ה אות א') אחרי המלות וכה"א אז תרצה הארץ את שבתותיה, נמצאת בכ"י ב' ד' ה' ז' הוספה ומפני

כן ישראל נגאלין מיד שכה"א למלאות דבר ה' בפי ירמי' עד רצתה הארץ את שבתותיה ואמר העיר ה' את רוח כורש לכך רצית ה' ארצך, וזה ליתא בכ"י א' ג' ו' ח' ובנדפס והוספתיה בהערה ג'. (מזמור פ"ו אות א') אחרי המלות וזאת ליהודה ויאמר שמע ה' קול יהודה, נמצאת בכ"י ב' ד' ה' ו' הוספה: לפי שאין מלכותו קיימת בו, והבאתיה בהערה ג' וליתא בכ"י א' ג' ו' ח' ובנדפס. (שם אות ז') הוספתו עפ"י כ"י ב' ד' ה' ו' אלהים ודים קמו עליו ועדת ערצים בקשו נפשו זה דואג ואהיתופל לא שמך לנגדם לא נזכרת מה שאמרת לשמואל קים משחתו כי זה הוא, וכ"ה גם בילקוט רמז תתל"ו וליתא בכ"י האחרים ובנדפס עי' הערה כ"ג. (מזמור פ"ז אות א') אחרי המלות אוהב ה' שערי ציון נמצאת בכ"י ב' ד' ה' ו' הוספה: עד שלא נבחרה ארץ ישראל בו, והבאתיה בהערה א', וליתא בכ"י א' ג' ו' ח' ובנדפס. (שם אות ו') אחרי המלות שנאמר והביאו את כל אחיהם וגו', נוסף בכ"י ב' ד' ה' ו' (בכ"י ד' חסרים איזה דפים) פלשת וצור עם כוש זה יולד שם באים מבלל בו, והוספתיה בהערה ל"ו, וליתא בכ"י האחרים ובנדפס. (מזמור צ' אות ו') ר' ברכי' ור' הלבו בו, הוספתי כמו שהוא בכל כ"י ובנדפס ובילקוט, וחסר רק בכ"י א' ו' עיין הערה מ"א. (שם אות ח') אחרי המלות הרגני גא הרוג, נמצאת בכ"י האחרים ובנדפס הוספה: מהו הרוג הרוג נא את ההרוג בו, והבאתיה בהערה ג' ו' ולא נמצאת בכ"י א' ו', והרא"פ כתב בגליון, אינו בכתובים". (שם אות י') ד"א למה נקרא שמו מקום שכל מקום שהצדיקים עומדים בו, הוספתי בפנים כמו שהוא בכ"י האחרים ובנדפס וליתא בכ"י א' וכ"י ו', וכן הרא"פ כתב, אינו בכתובים", ולקוח מפרד"א פל"ה עיין הערה ס'. (שם אות י"ז) אחרי המלות שנאמר מלא שבוע זאת, נמצאת בכ"י ב' ה' ו' (בכ"י ד' חסרים איזה דפים) הוספה: ד"א יוכו של הקב"ה אלף שנה בו, והבאתי הוספה בהערה צ"ה, ולא נמצאת בכ"י א' ג' ו' ח' ובנדפס. (שם אות י"ח) אחרי המלות שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה, נוסף בכ"י ב' ג' ו' ח' ובנדפס גם בדפוס ראשון בשעה שעקרו על גבי המזבח והעריך את העצים ואת האש ונתן רגלו עליו בדרך שאדם עושה בשעה ששוחט את הבהמה, וזה ליתא בכ"י א' ו', והרא"פ כתב, אינו בכתובים", והוא לקוח מן פדר"א פל"א, והבאתי את הוספה שם בהערה צ"ז. (שם שם) ד"א והדרך זה תכלת שבציצית שישראל מתכסין בו שנקראו בנים למקום ומפני מה תכלת מכל גוון, כ"ה בכל כ"י ובנדפס, ולא נמצאת בכ"י א' ו', וגם הרא"פ רשם אינו בכתובים עיין הערה ק'. (מזמור צ"א אות א') ואימתי אמרו בשעה שראה כל המלאכה בו עד בצל שדי יתלונן, היא הוספה בכל כ"י ובנדפס, וליתא בכ"י א' ו' וכן הרא"פ כתב אינו בכתובים, והבאתיה בהערה ד'. (שם סוף אות א') נוסף בכ"י ב' ד' ה' ו' ז' יתלונן לינות הרבה בו, הבאתי הוספה בהערה י"ג, וליתא בכ"י א' ג' ו' ח' ובנדפס. (שם אות ב') אלהי אבטח בו, אחר זה נוסף בכ"י האחרים ובנדפס ולא אמרת לי ועשו לי מקדש ושכנתי (שמות כ"ח) ואם עשיתי בן אלהי אבטח בו, וזה לא נמצא בכ"י א' ו', והרא"פ רשם, אינו בכתובים", וכן ליתא שם המלות: "משיבה רוח הקודש ואומרת לו" וגם את זה מחק הרא"פ וכתב אינו בכתובים עי' הערה פ"ז, (שם אות ג') מדבר באופל יהלך מקטב ישוד צהרים, נוסף בכ"י ב' ד' ה' ו' ז', כמה שדים כמה רוחות ופגעים רעים עוברים בלילה ואינך ירא הה"ד אליך לא יגש, וזה ליתא בכ"י א' ג' ו' ח' ובנדפס עי' הערה כ"ג. (שם אות ד') יפול מצדך אלף, נוסף בכ"י ב' ד' ה' ו' ז' יפול מצדך אלף שמשלימין לו, כענין שנאמר וכמנשה נפלו על דוד (דה"א י"ב י"ט) וכתובי ובלכתו אל צקלג נפלו עליו ממנה (שם שם כ'), וליתא בכ"י א' ג' ו' ח' ובנדפס עי' הערה ל"ה. (שם אות ו') אחרי המלות הה"ד על כפים ישאונך, נמצאת בכ"י ב' ד' ה' ו' ז' הוספה: מכאן שהצדיקים גדולים מן המלאכים בו, והבאתיה בהערה מ"ד וליתא בכ"י א' ג' ו' ח' ובנדפס, וההוספה היא לקוחה מן תנחומא הנדפס מכבר וישלה אות ח'. (שם אות ז') ורבנן אומרים מיעוט אבנים שנים והשכים יעקב ומצאן אחת בו עד סוף אות ז', הוספתי בפנים כמו שהוא בכל כ"י ובנדפס גם בדפוס ראשון, וליתא בכ"י א' ו', והרא"פ מחק זה וכתב, אינו בכתובים" וזה נוסף מפרד"א פל"ה, עי' הערה מ"ט. (שם סוף אות ז') אחרי המלות ויגל את האבן נמצאת בכ"י ב' ד' ה' ו' ז' הוספה: וכן וישר אל מלאך ויוכל בו' והוספתיה בהערה נ"ט, ולא נמצאת בכ"י א' ג' ו' ח' ובנדפס. (מזמור צ"ב אות א') לפני המלות

המלות מהו ראו, נמצא בכ"י ב' ד' ה' ו' הוספה: גדולה שבת כו' והבאתיה בהערה א', וליתא בכ"י האחרים ובנדפס. (שם סוף אות ב') נמצא בכל כתבי יד גם בנדפס הוספה המתחלת הרי שבעה לפי שברא יום שביעי, עד סוף אות ב', כל המאמר ליתא בכ"י א' ו' וכן הרא"פ מחק זה ורשם, "אינו בכתובים", וזה נוסף מן פדר"א פי"ה, עי' הערה ח'. (שם אות ג') אחרי המלות המכשרות צבא רב, נמצאת בכ"י ב' ד' ה' ו' הוספה, א"ר הונא זו מאמרה של תורה שיש בה צבא רב אבות, וזה ליתא בכ"י א' ג' ו' ח' ובנדפס עי' הערה כ"ה. (שם שם) אחרי המלות שנאמר מומר שיר ליום השבת נמצא בכל כ"י האחרים ובנדפס, "בשש שעות בערב שבת, זכנס אדם בנן ערן והיו מלאכי השרת מקלסין לפניו ומכניסים אותו" וליתא בכ"י א' ו', וכן הרא"פ רשם, "אינו בכתובים" עי' הערה ל"ד. (שם סוף אות ג') אחרי המלות ופינהו משם נמצאת בכ"י ב' ד' ה' ו' הוספה: ונמל דימוס התחיל לקלם לשבת כו', והבאתיה בהערה ל"ח, וליתא בכ"י א' ג' ו' ח' ובנדפס. (שם שם) אחרי המלות ופינהו משם, נמצאת בכל כ"י גם בנדפס ובדפוס ראשון הוספה והיו מלאכי השרת כו' עד כחה של שבת והוספתיה בפנים וליתא בכ"י א' ו', והרא"פ מחק מן הנדפס וכתב, "אינו בכתובים" והוספה לקוחה מן פדר"א פי"ט עי' הערה ל"ח. (סוף אות ג') אחרי המלות הוי טוב להודות לה', נמצאת בכ"י ב' ד' ה' ו' הוספה א"ר יהודה בן פדיה כו', והבאתי הוספה בהערה מ"ה ונובע מן הנהומא שמיני אות י"ג. (שם אות ד') אחרי המלות שנאמר אך חשך ישופני ולילה אור בעדני נמצא בכל כ"י ובנדפס גם בדפוס ראשון מאמר אחד, והיה יושב ומתהדר בלבו שמא יבא הנחש כו', והבאתי בהערה מ"ז ונובע מן פדר"א פ"ב, וליתא בכ"י א' ו', והרא"פ רשם אינו בכתובים. (שם אות ו') גירש אדם כל אות ו' הוספתי בפנים כמו שהוא בכל כ"י ובנדפס וגם בדפוס ראשון וזה נוסף מן פדר"א ריש פ"ב, וליתא בכ"י א' ו' והרא"פ כתב בגליון, "אינו בכתובים" עיין הערה נ'. (סוף אות ז') אחר הסיום שנאמר ויעש ה' אלהים תג' נמצאת בכ"י ב' ד' ה' ו' הוספה ר' אליעזר ור' אמי כו', והבאתיה בהערה נ"ו, ונוסף מן קה"ר פ"ג ע"ש. (שם אות ז') הוספתי בפנים כמו שהוא בכל כ"י ובנדפס וגם בדפוס ראשון וליתא בכ"י א' ו', ונוסף מן פדר"א פי"ט, והרא"פ רשם אינו בכתובים עי' הערה נ"ז. (שם שם) אחרי המלות והצילנו מדינה של גיהנם, נמצא בכ"י ב' ד' ה' ו' הוספה: ד"א מכאן תקנו חכמים אמת ואמונה בלילה כו', עד ואמת ואמונה ערבית לא יצא, ולא נמצאת בכ"י האחרים ובנדפס, וזה הוסיף מעתיק אחד מגמרא ברכות י"ב ע"א וסדברי רש"י שם, עיין מ"ש בהערה נ"ח. (שם אות י') כי שמחתי ה' בפעליך, נמצאת בכל כ"י ובנדפס הוספה והוספתי בפנים כל אות י', וליתא בכ"י א' ו', והרא"פ מחק וכתב בגליון אינו בכתובים, והוא לקוח מן פדר"א פי"ט עי' הערה פ'. (שם אות י"א) מן ומה הארו שבלבנון שרשיו מרובין, עד ולא עלתה בו הוספתי בפנים כמו שהוא בכל כ"י ובנדפס ובדפוס ראשון וליתא בכ"י א' ו', ולקוח מפדר"א פי"ט עי' הערה ק"ה. (מזמור צ"ג אות א') נמצאת בכ"י ב' ד' ה' ו' הוספה, וליתא בכ"י האחרים ובנדפס, והוספתיה בהערה א'. (שם אות ח') אחרי המלות כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף נמצאת בכל כ"י גם בנדפס ובדפוס ראשון הוספה, כשהיה הדבור יוצא כו', והוספתיה בפנים, וליתא בכ"י א' ו', והרא"פ מחק ורשם אינו בכתובים, והוא לקוח מפדר"א פ"ה, עיין הערה י"ז. (מזמור צ"ה אות ב') אחרי המלות שנאמר היתה לי נחלתי כאריה ביער על כן שנאתיה, נוסף בכ"י ב' ד' ה' ו', וכה"א ויסע כצאן עמו וינהגם כעדר במדבר אבל לעתיד לבא אינו כן אלא אני ארעה צאני ואני ארביצם, וזה ליתא בכ"י א' ג' ו' ח' ולא בנדפס עי' הערה ד'. (שם אות ג') נמצא בכל כ"י ובנדפס הוספה ועשר נסיונות נתנסה אברהם אבינו ואלו הן באור כשדים כו' עד שנאמר במדבר בערבה, והיא הוספה מאוחרת, והובא מהו"ץ פנימה באמצע המאמר כמו שהעירו בהערה ו' וליתא בכ"י א' ו', וכן הרא"פ כתב אינו בכתובים. (סוף מזמור צ"ט) נמצאת בכ"י ב' ד' ה' ו' הוספה: א"ר ברכי' בש"ד תנחום ה"ו שהרי משה שימש את ישראל מ' שנה כו', כל המאמר הבאתי בהערה י"ב ולא נמצא בכ"י האחרים ובנדפס. (מזמור ק"ב אות א') בהערה א' הוספתי: ד"א זבח רשעים תועבה [תועבת ה'] מדבר בבלעם ובבלק כו' עד שנאמר תפלה למשה, כמו שהוא בכ"י האחרים ובנדפס וליתא בכ"י א' ו', וזה היא הוספה מן מזמור צ' אות

אות א'. (שם אות ב') אחרי המלות שנאמר ויצא יצחק לשוב בשדה, נמצאת בכ"י ב' ד' ה' ז' הוספה: לכך נאמר תפלה לעני כי יעטוף כו', והבאתיה בהערה י', וליתא בכ"י האחרים ובנדפס. (מוזור ק"ג אות ב') לפני המלות ד"א מלך ב"ו, נמצאת בכ"י האחרים ובנדפס הוספה: ד"א הצייר הזה אינו צר בבת אחת כו', והוספתיה בהערה ח', ולא נמצאת בכ"י א' ו' והרא"פ רשם על זה „אינו בכתובים". (שם אות ב') אחרי המלות לכך דוד מקלם ברכי נפשי, נמצאת בכ"י ב' ד' ה' ז' הוספה: בשר ודם משבת את צורתו כו', והבאתיה בהערה י', ולא נמצאת בכ"י האחרים ובנדפס. (שם אות י') יודיע דרכיו למשה, נמצאת בכ"י ב' ד' ה' ז' הוספה והבאתיה בהערה מ"ב. (מוזור ק"ד אות א') מלך בשר ודם אין לובשין את לבושו, עד זש"ה לך ה' הגדולה, נמצאת בכ"י האחרים ובנדפס הוספה וליתא בכ"י א' ו' ובילקוש תהלים רמו תתס"א והבאתיה בהערה א'. (שם אות ה') שנאמר והלוחות מעשה אלהים המה אחר הסיום הזה נמצאת בכ"י ב' ד' ה' ז' הוספה ועל מה היתה כתובה כו', והבאתיה בהערה כ"ה. (שם אות ט') גבול שמת בל יעבורון, נמצאת אחר זה בכ"י ב' ד' ה' ז' הוספה: כגון בשר ודם כו', והבאתיה בהערה ל"ב, ולא נמצאת בכ"י האחרים ובנדפס ובילקוש. (שם אות י"א) מצמיח הציר לבהמה נמצאת בכ"י ב' ד' ה' ז' הוספה: ר' יעקב אומר כו', הבאתיה בהערה ל"ט ולא נמצאת בכ"י האחרים ובנדפס ובילקוש. (שם אות כ') אחרי המלות היו מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית נמצאת בכ"י ב' ד' ה' ז' הוספה: ד"א בא וראה כו', הבאתיה בהערה ס"ו, וליתא בכ"י האחרים ובנדפס. (שם אות כ"א) אחרי המלות ושולמות בכל העולם כלו נמצאת בכ"י ב' ד' ה' ז' הוספה: ואינן חוזרין ממה שנעשה בראשונים כו', הבאתיה בהערה ס"ז וליתא בכ"י האחרים ובנדפס. (שם אות כ"ה) אחרי המלות למה כי קמה על בבל מחשבת ה', נמצאת בכ"י ב' ד' ה' ז' הוספה א"ר סימן במצרים כתיב כו', הבאתיה בהערה פ"ז, וליתא בכ"י האחרים ובנדפס. (שם בסוף המוזור) אחרי הסיום ומ"ט באבוד רשעים רנה, נמצאת בכ"י ב' ד' ה' ז' הוספה והבאתיה בהערה צ"ג. (מוזור ק' אות ב') נוסף ודוד הוא הקטן הוא בקטנותו מתחילתו כו', הבאתיה בהערה ה', וכ"ה בכ"י ב' ד' ה' ז', וליתא בכ"י האחרים ובנדפס. (שם אות ג') ומאברדם ועד משה ששה דורות, נמצאת בכ"י הנ"ל הוספה וזהו כי לעולם חסדו עשירים וששה פעמים כו', והבאתיה בהערה ט', וליתא בכ"י האחרים ובנדפס, (שם אות ח') שמו במ דברי אותותיו א"ר יודן בר סימון, נמצאת בכ"י ב' ד' ה' ז' הוספה: שהיו המכות חקוקות על המטה בלשון נוטריקון כו', והבאתיה בהערה ל"א וליתא בכ"י האחרים ובנדפס. (מוזור ק"ז אות ו') וימירו את כבודם, אחר זה נמצאת בכ"י ב' ד' ה' ז' הוספה: כבודי היה לו לומר אלא זה שכינה הכתוב כו', והבאתיה בהערה כ"ב, וליתא בכ"י האחרים ובנדפס. (שם בסוף) נוסף בכ"י הנ"ל הוספה: כל מי שעונה אמן בעוה"ז זוכה לתחיית המתים כו', והבאתיה בהערה ל"ו, וליתא בכ"י האחרים ובנדפס. (מוזור ק"ז אות ג') אחרי המלות אלא מאמרו של הקב"ה מעשה, נמצאת הוספה בכ"י ב' ד' ה' ז', והבאתיה בהערה י"ב וההוספה מתחלת ד"א תעו במדבר מבאן להולכי מדבריות שצריכין להתודות כו', וליתא בכ"י האחרים ובנדפס. (מוזור ק"ט אות ג') וילחמוני חנם, נוסף בכל כ"י ובנדפס אם עשו שונא ליעקב, שלקח ממנו הבכורה לברבריה ולשתותיה מה עשה, וליתא בכ"י א' ו' ע"י הערה ב'. (שם אות ד') שבעים פרים כו', הוספתי בפנים כמו שהוא בכל כ"י האחרים גם בנדפס, וליתא בכ"י א' ו' ע"י הערה ג'. (מוזור ק"ב אות ב') אחרי המלות חפץ לעשות מצוה בוריות הוספתי וכשנולד יצחק כו', כמו שהוא בכל כ"י ובנדפס והמאמר לקוח מן פדר"א פכ"ט ע"י הערה ו'. (מוזור ק"ג אות ג') אחרי המלות הרי כאן שלשה, נמצאת בכ"י האחרים ובנדפס גם בדפוס ראשון הוספה, וכ"ה א כי שם הי אקרא כו', הבאתיה בהערה ט', וליתא בכ"י א' ו'. (מוזור ק"ד אות ז') נמצאת בכ"י האחרים ובנדפס הוספה: ועשה הקב"ה להם עשרה נסים כו', והוספתיה בפנים וליתא בכ"י א' ו', והרא"פ כתב „אינו בכתובים" ע"י הערה ל"ד. (שם אות ח') והי בנימין אומר אני ארד תחלה, נמצאת בכ"י האחרים ובנדפס הוספה: ומה עשה נחשון כו', ולקוח מפדר"א פמ"ב, ע"י בהערה ל"ט, וליתא בכ"י א' ו', והרא"פ רשם בגליון אינו בכתובים. (שם אות ט') אחרי המלות שנאמר בושו צידון כי אמר ים, נמצאת בכ"י האחרים ובנדפס הוספה

הוספה: אמר הים אני שאין לי אלא מעוז הים כו', והבאתיה בהערה מ"ד, וליתא בכ"י א' ו', וגם הרא"פ רשם "אינו בכתובים". (מוזמר קי"ז אות ב') לפני המלות ד"א הללו את ה' כל גוים שאל ר' שמעון כו', נמצאת הוספה בכ"י ב' ד' ז' (ובכ"י ה' חסר דף שלם), וכן נוסף בדפוס וויניציא ואח"כ בכל הדפוסים, וליתא בכ"י א' ג' ו' ולא בדפוס ראשון (הנדפס עפ"י כ"י ג'), והרא"פ כתב בגליון "אינו בכתובים", וההוספה הבאתי בהערה ו'. (שם סוף אות ג') נמצאת בכ"י ב' ד' ה' ז' הוספה, וליתא בכ"י א' ג' ו' ח', ולא בדפוס ראשון, וכך איתא שם: ואמת ה' לעולם הללויה יהי שמו של הקב"ה מבורך כו', והבאתיה בהערה ו', ובדפוס וויניציא ואח"כ בכל הדפוסים נוסף רק סוף המאמר מההוספה ההיא, והרא"פ כתב בגליון אינו בכתובים. (מוזמר קי"ח סוף אות ה') נמצאת בכ"י האחרים הוספה, והבאתיה בהערה י"ג, ובכ"י ב' ד' ה' ז' וגם בדפוס וויניציא נמצאת הוספה שניה, והבאתיה בהערה שם, והרא"פ כתב "אינו בכתובים". (שם אות י') אחרי המלות הלוא הוא אביך קנך נמצאת בכ"י האחרים ובנדפס הוספה: וכה"א ומי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים שמוכה אותנו בדין, כד"א ישראל מקוראי, והבאתיה בהערה כ', וליתא בכ"י א' ו'. (שם אות כ"א) ד"א מאת ה' מדבר בדוד כו' נמצאת בכ"י האחרים וליתא בכ"י ג' ולא בדפוס ראשון ולא בכ"י א' ו' והמדפוס מוויניציא הוסיף אל גוף המדרש, והבאתיה בהערה מ':

מזן ה"ר מתתיהו ב"ר משה היצחרי אשר חיבר פי' לתמניא אפי',
ונדפס בשו"מ בדפוסים הראשונים.

כאשר כתבתי בפרק י"ז נדפס המדרש שו"מ בפעם ראשון בקאנשט' בשנת ה"א רע"ב (1512), עד סוף מוזמר קי"ח, ואח"כ בשנת רע"ה (1515) הדפיסו בשאלוניקי ההוספה המאוחרת מן מוזמר קי"ט עד סוף הספר, ואחר תום ההוספה הדפיסו שם את פי' ה"ר מתתיהו היצחרי (א) על מוזמר קי"ט (ב), ואח"כ נדפס הפי' הזה בדפוס וויניציא פראג אממטרדם ורשום פירוש האלפא ביתא לה"ר מתתיהו היצחרי תנצב"ה (ג), הפירוש שלו למוזמר קי"ט נעתק ללשון רומי ע"י Ph. d'Aguiue בביאורו ל"ס תהלים (פאריו 1622), ויען כי פירושו זה נדפס ביהוד עם המדרש תהלים אמרתי לדבר איזה דברים אודותיו.

ביוחסין השלם (צד 225) הביא וו"ל: ובוה הזמן (ערך ה"א ק"כ 1360) היה ה"ר מתתיהו שעשה פירוש לפרקי אבות עכ"ל, וכונן בוה אל ה"ר מתתיהו היצחרי, כמו שמובא בפירוש ביוחסין דפוס קראקוי (דף קל"ג ע"ב) וו"ל: ובוה הזמן היה ה"ר מתתיהו היצחרי שעשה ספרים ודרשות עכ"ל, וכן הביא כן בעל קורא הדורות והוסיף: והוא פי' האלפא ביתא (מוזמר קי"ט) ונדפס בסוף מדרש תהלים עכ"ל.

באחרית שנת קע"ב (1412) שלח הפאפסט בענעדיקטוס הי"ג מטעם המלך דון פערנאנדא (Don Fernondo) מלך ארזאגאניא, לאוסף אליו את חכמי הרבנים לעיר טורטווא (Tortosa), להתווכח עם המומר יהושע לורקי, ובין הנבחרים היה גם ה"ר מתתיהו היצחרי מסארזאגווא (Saragossa), עיין קורות היהודים להרוקר גראמץ ח"ח צד 124 ועיין בס' Diz. II p 44 מהרכס די ראסי שהביא ג"כ ויכוח אחד מר' מתתיהו ב"ר משה. והנה מלבד פי' האלפא ביתא היבר ס' דרשות על התורה ונמצא בפארמא באוצר הספרים של די ראסי

(א) נס' פולדות גדולי ישראל מהכ"ס ניונגדי ז"ל אות ט' סי' י"א הביא וו"ל: ה"ר שמואל האיקריעי כנ קדמון, נמדרש שו"מ נדפס פירושו על תזמור קי"ט, ועטף נמח"ל והחליף את ה"ר מתתיהו היצחרי עם ר' שמואל האיקריעי: (ב) ההכס פירסם נבינליאטעקא שלו ח"ב נד 90 טעה כמה שכתב שחיבר מדרש תמניא אפי', או מדרש אלפא ביתא וכן ענה בעל אולר הספרים אות מ' סי' 649 שהביא וו"ל: מדרש שו"מ נוספו מדרש האלפא ביתא פי' על תזמור קי"ט נסתלים עד אות ל' לר' מתתיהו היצחרי, יס לתקן וכו"ל ונסופו פי' האלפא ביתא וואו פי' על תזמור קי"ט נסתלים עד אות ט': (ג) הפירוש הזה נתלח רק עד התחלת אות ט' ושאל חסר, בפירושו אות ג' וואו ט' מזכיר את ה"ר נסיס ז"ל, נסתמל פירושו מזכיר את ספר המורה, ונאות ה' מזכיר את המנצ"ס באגרתו לה"ר יונתן הכהן, ונאות ט' וואו ל' מזכיר את הכאנ"ס, ונאות ח' את סד"ק, ונאות מ' וואו ל' את סדמנ"ן, נאות ח' המדרש וי"ר, נאות כ' הביא את הדרשות שלו לטענות, וס' גלי ספק נספנו דרשות על המורה:

ראסי קובץ 1417, וכאשר כתב אלי ההכם המלומד פשרא פעררעא מכיל הקובץ ר' דפוס בכתב רש"י וכולל ב' ספרים ספר הראשון הוא ס' ארון העדות מר' יהודה ב"ר יוסף אלכרסאני (עין אודותיו באוצר הספרים אות א' סי' 963), וכתב ספרו בבית האסורים בשנת 1365 (ה"א קכ"ה), וחסר דף הראשון ואיזה דפוס נשתתים, בדף 132 נמצא שם הסופר ר' חננאל ונכתב בשנת ה"א רס"ה ליצירה (1505), וס' השני הוא „פרשיות על התורה לרבינו הגדול ההכם ר' מתת' היציהרי וצ"ל", ומתחיל בראשית ברא שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה, הפסוק הזה אסרו ישעיה הנביא באותה נחמה שבא לנחם את ישראל כו'. ומה שהביא „פרשיות על התורה" אין ספק אצלי כי אות ד' נראה כאלו היא פ' בכתב היא ויש לקרוא דרשיות על התורה, וספרו זה נמצא בכ"י גם בבית אוצר הספרים של הרה"ג סהר"ם שטראשון ז"ל בוויילנא, והוא רק על בראשית ושמות, ושאלתי את המפלאג מהר"ר בנימין עזריאל ראם בוויילנא להגיד לי פשר דבר אודות הכ"י הזה, ולשלוח לי דוגמאות, וקבלתי תשובתו כי הכ"י הזה הוא מלא טעותים ונלקה בחסר ויתו עד שלפעמים לא נוכל לירד לסוף דעתו של המחבר, והוא הולך על דרך הפילוסופיא, ומביא הרבה פעמים את ספר אריסטו אבן רשד וכדומה, ובאיזה מקומות מביא את הרמב"ם והשגות הראב"ד, וכמעט בכל פסוק מביא את הרמב"ן והראב"ע, גם מזכיר את ה"ר חסדאי קרשקש, בשער הספר כתוב בכתב אשכנזי מאת סופר מאוחר: זה הספר יסרו וגם הכינו חקרו וגם הכינו חברו על התורה בדרשות אופנים מן הש"ס ומדרשים בכמה פנים לתורה נדרש בדרושה ותקירה ככרכת ה' אשר הננו הלא הוא עשהו ויכוננו הרב החריף בקי בגנוי תורה וחדרים בדעתו ימלא הגאון הגדול רבן של כל בני הגולה עדני העצני מו"ר מו"ה מתת' היציהרי חד מרבנן קשישאי, ומנו לא נודע לנו עפ"י כל ספרי הדורות, אך מכותלי ספרו ניכר שחכם גדול וגאון גדול היה בדורו, עד כעת לא נמצא חיבור כזה על התורה בבקאות ולפי הנראה ספרדי היה גם מההעתקה אשר הועתקה בכתב ספרדי, כעת הועתק ע"י הרבני המופלא ותיק מוה' אש"פ במו"ה מ"פ מ"ל יצ"ו כל זה כתוב על השער בכתב אחד שלא מן המעתיק בכתב משיטא אשכנזית, ובסוף הספר צד 220 כתב המעתיק הספר בכתב ספרדי בזה הלשון: ת"ם ת"ם ונשלם שבה לאל בורא עולם ע"י תלמיד הצעיר אני אברהם ן' הבקי בישיבת מרנא ורבנא ההכם השלם ר' יצחק בסודו במתא ליאון ששה ימים לחדש אייר שנת בא יבא ב'ר'נ'ה' אמן אמן הסופר לא יזיק לעולם עד שיעלה חמור בסולם שיעקב אבינו חלם תם תם (ובזה נשלם פ' פקודי לא יותר), בדף כ"ח ע"ב בפסוק ברוך אברהם לאל עליון כתוב שנתחדש היום המשה אלפים ומאה ושישים ושנים כמו שאנו מונין כו', וא"כ כתב את ספרו בשנת ה"א קס"ב ובמעות הביא בעל אוצר הספרים אות א' סי' 504 אור ה' ה"ר מתת' היציהרי פי' על התורה נכתב בשנת ה"א ק"מ. ועוד הביא באות ד' סי' 559 בשם צונץ שכתב בספרו גא"ל דף תס"א וז"ל דרשות ה"ר מתת' ב"ר משה, דרשה אחת מהנה לשבועות מזכיר במדרש אלפא ביתא הוא פירושו על מזמור קי"ט בתהלים ואולי הם פירושו עה"ת אשר בכ"י די ראסי 1417 עכ"ל.

גם חיבר פי' על פרקי אבות, והביאו הרב דון יצחק האברבנאל בספרו נחלת אבות, וכן ה"ר שמואל מאוידה בספרו מדרש שמואל על אבות הביא הרבה פעמים את פירושו. ועוד חיבר באור על פי' הראב"ע על התורה ונמצא באקספארד עין רשימת גייבויער סי' 236.

(ז) כל הוצאות מהמדרש תהלים.

(א) נרפס בפעם ראשונה בקושטאנמינא בשנת ה"א רע"ב (א) (1512) בתבנית פאליא, והוא יקר במציאות, ונרפס רק עד סוף מזמור קי"ח, על נייר עב וחזק באותיות רש"י, על פני השער כתובים אך השתי מלות „מדרש תהלים" ותו לא מירי, ובעמוד

(א) נפל סדר הדקות בשמות הספרים אות מ' ה"א וז"ל: מדרש סו"ט וכו' מדרשים ומלמני חז"ל פ': פסוקי חכמים ושמאל ומשני, ועס פי' המלות כג"מ ילחק ב"ר שמשון רע"ב ע"כ. ופעם נזכר כי בשנת רע"ב נרפס בקאנטע' חבל לא עס פי' מה"ג כ' ילחק ב"ר שמשון נרפס נפעס נאקונה נפלאג ע"ג.

השני מתחיל המדרש, ומכיל נ"ב דפים בעלי ד' עמודים, הדפים אינם מצויינים בו, ובסוף מומור קי"ח כתב המדפיס אלה הדברים:

„ותשלם המלאכה בעישרים וחמשה לחדש אדר שנת כי קולך
עיר'ב' פה קושטנדינא רבתי אשר היא תחת ממשלת אדונינו
המלך שולטן ביוזם ירום הודו בימיו ובימינו תושע יהודה
וישראל ישכון לבטח אמן אמן סלה“.

ואחר הסיום הזה נדפס בשאלוניקי בשנת רע"ה (1515) באותיות אחרות משונים מאותיות רש"י שלנו, מן מומור קי"ט (אשרי תמימי דרך) עד סוף מומור ק"ג, ואח"כ נדפס פי' האלפא ביתא לה"ד מתתיה היצהרי (עיין אודותיו במבוא אות ט"ז) עד סוף אות ש', ועל אות ת' חסר ולא נשלם (ב) ולא נרשם מקום הדפוס ההיא מההוספה מן מומור קי"ט, וכנראה הם אותיות שאלוניקי אשר נוספו שמה אל המדרש. בדפוס הזה הדפים אינם מצויינים, והסימנים מהמומרים מסומנים באיזה מקומות בטעות באשר המדפיס לא שם עינו לצייןם כסדר מומרי תהלים, והסיבה לזה, כי על מומור מ"ג שפגנו אלהים חסרים הדרשות, היינו על המומור הזה לא נדרש כלל, ולכן היה לו לציין על המומור שלאחריו למנצח לבני קרח משכיל סי' מד, והוא לא עשה כן רק ציין על המומור הזה סי' מג, ובעבור זה נשתבשו הציונים על מומור מד מה מו מז, כי היה ראוי לציין עליהם מה מו מז מח, את הציון מח השמיט ולא הציגו כלל, והציג לנכון על מומור למנצח לבני קרח הציון מט, וגם על מומור עא חסר הדרשה, והמדפיס הזה הציג הציון עא על מומור לשלמה אלהים שהוא מומור עב ובאמת היה לו לציין על המומור הזה עב, ולהשמיט הציון עא כי לא נמצא כלל הדרשות על המומור הזה, ובעבור זה מצוין בטעות עב עג עד עה עז במקום עג עד עה עז עח, ובראותו כי הסימנים בלתי נכונים הציג באמצע מומור עז גם הציון עח ובאמת אין כאן הפסק כלל, ומומור אחד הוא. מן מומור עט סובב הולך לנכון, על מומור פו חסר הציון, גם שכח לציין סי' צג ורשם בטעות צד במקום צג ובעבור זה רשם בטעות צה על מומור אל נקמות שהוא מומור צד, ורשם צו על מומור לכו נרננה שהוא מומור צה, ויען כי חסרים הדרשות על מומורי צו צז צח צט רשם על מומור ק שהוא מומור לתודה סי' צז, ועל מומור קג רשם ק ועל קד רשם קא ועל מומור קה רשם קב, וכמו כן זה אחר זה הציונים הם בטעות, ועל מומור קיד בצאת ישראל לא רשם כלל, ועל מומור קטו לא לנו חסר הדרשה ומתחיל על אהבתי ורשם קיב, וכמו כן לא נמצא על מומור קיז ומתחיל על הודו לה' שהוא מומור קיה והוא רשם קיג והפריד המומור ועל מן המצר רשם קיד ובאמת מומור אחד הוא.

ההוצאה הזאת נדפסת עפ"י נוסחת כ"י ג' והוא כ"י רומי או עפ"י העתקה אחרת הדומה לקובץ הזה, והנוסחאות וההוספות הנמצאות בכ"י א' ו' או הנוסחאות וההוספות הנמצאות בכ"י ב' ד' ה' ז' לא נמצאים כלל בדפוס הזה כי כ"י ג' משונה קצת מכ"י האחרים, ראה בפרק י"ב מה שהעירותי אודות כ"י ג'.

(ב) סמך פירוש בניבולאטעקא שלו ה"ב ז' 90 עשה כמה שכתב שה"ר מתת' כיצרי חינר מדרש האלפא ביתא, או מדרש תמימי דרך, ובאמת לא חינר רק פירוש למומור הזה, גם עשה בעל אולר הספרים אות מ' סי' 649 שכתב וז"ל: מדרש שו"ע בקופו מדרש האלפא ביתא פי' על מומור קי"ט בתהלים עד אות ל' לר' מתתיה כיצרי, ותשובת עשר שאלות לר"ס גאון בענין תחיית המתים קושט' פ"ל"ג", ויותר נראה כי דפוס קאנשט' הוא רק שו"ע תהלים לבד ושו"ע שמואל ע"כ, ובאמת אינו כן, כי מדרש האלפא ביתא היינו מומור קי"ט הוא לחוד ופי' שלו על תמימי דרך, גם הוא עד אות ש' (ועד כבלג) ולא עד אות ל', גם אינו דפוס קאנשט', כי מן מומור קי"ט עד סופו הוא דפוס אחר כמו שכתבתי, ויש לתקן בדבריו ובקופו פי' מדרש האלפא ביתא והוא מומור קי"ט בתהלים עד אות ט' לר' מתתיה כיצרי. גם תשובת עשר שאלות לר"ס ג' לא נדפסו במדרש תהלים משנת ר"ע"ב' רק נדפסו במדרש שמואל, ונדפסו לפני עצמו בקושטאנטינא בשנת ע'ז"ר"ה' (הוא שנת ה"א רע"ז או רפ"ב) וסהולאס ה"ה נשלח אלי מתוקים, וכמו שם: נדפס בראשונה (ר"ל בפעם הזה בראשונה) בקושטאנטינא ונשלח יום ח' לחדש אדר שנת ע'ז"ר"ה' בלחוד ממלך מאלד והנטון כ"ר אפינדא וירוקי, והנטון כ"ר יודוס בן אלטריב חתמו ידי המדפיסים והיו למצר ולהועיל, ובסופו נמלאו עשר שאלות לר"ס ג' בענין תחיית המתים נפתקים חס' האמונת מאתך ז'.

(ב) נדפס פעם שניה בוויניציא שנת ה"א ש"ו (1546) בתבנית פאליא ועל השער כתוב:

„מדרש תהלים רבתי עם מדרש שמואל רבתי (ג) מונהים עם העיון האפשר כיד ה' הטובה עלינו, נדפס בבית דניאל בומבירני בשנת ר'נ"ו' פה וויניציאה".

ובסוף הספר כתוב:

„תם ונשלם שבה לאל בורא עולם, ידינו לא אסורות, רק קלות כאילות, למצוא דברי חפץ אוהבי התורה והמושכלות, ובהדפיסנו מדרש תהלים ה' מובאים לפנינו מדפוס ומקולמוס (ר"ל כתבי יד) כלם חסדים בסופם מדרשי התהלות, רק אחד אנה האלהים מדפוס ישן תוגרמה, נמצאו בו תשלום קצת חסרונות, ובפרט מדרש האלפא ביתות עם פירושם יפה ונחמד מאד, וכן הדפסנו אותו ובעיון הנהתו האפשרות עם היותו משובש מאד, התהלה לנורא עלילות תהלה לאל אשר עזרנו להשלים זה הספר, כן יעזרנו תמיד להשלים ספרים אחרים, כן מתפלל ומתחנן לה' קורנליי"ו אדי"ל קינ"ד העומד על המלאכה והמסדר ומגיה אותה".

ההדפסה היא מהודרת מאד באותיות מרובעות, ומחזיק ס"ז דפים ובכל דף ד' עמודים, ונדפס גם מן מזמור קי"ט עד סופו ופי' תמניא אפי מה"ר מתתיה היצהרי, ונדפס כולו עפ"י דפוס ראשון דפוס קאנשטאנמינא, ומה שחסר בדפוס הראשון חסר גם בדפוס ההוא, ולפעמים חסר בדפוס ראשון איזה מאמר משגגת המדפיס, ונמצא לנכון בכ"י ג' אשר עפ"י כ"י ההוא נדפס דפוס ראשון, חסר גם בדפוס וויניציא, וכן נמצא בדפוס ראשון לפעמים איזה הוספה אשר לא נמצאת בשום כתב יד, תמצאנה גם בדפוס וויניציא, כמו מזמור א' אות י"ג אמר דוד רבש"ע לא אמרו לך ישראל שירה, נמצא לפני זה בדפוס ראשון: אמר הקב"ה לדוד דוד שירה אתה אומר לפני על פפלתו של שאול אלמלי אתה שאול והוא דוד אבדתי כמה דוד מפניו וזה שגיון לדוד, וזה הדפוס גם המדפיס מוויניציא, והרא"פ העיר בגליון „אינו בכתובים", וכן במזמור י"ח אות ז' אחרי המלות: שנאמר הפוצה את דוד עבדו מחרב רעה נמצא בדפוס ראשון הוספה: שלא הרג לשאול שנאמר מי שלח ידו במשיח ה' ונקח, וזה לא נמצא בשום כ"י, וכן נדפס בדפוס וויניציא, עוד שם במזמור י"ח אות כ"ב והיה מסרב כו' עד עלילה שעשה לבני ישראל, וזה הוא הוספה בדפוס ראשון ואח"כ נדפס כן בדפוס וויניציא ואח"כ בכל הדפוסים, ולא נמצא בכ"י האחרים (רק בכ"י ח' הנעתק מדפוס ראשון) וכן נמצא בדפוס ראשון באור איזה מלות זרות ולא נמצאים בשום כ"י, ונדפסים ג"כ בדפוס וויניציא כמו מזמור א' אות ה' זה קבורה ודייתיקי שטר ירושה, המלות „שטר ירושה" הוסיף לפרש מלת דייתיקי. שם מזמור א' אות ו' מבקשת לומר המנון למלך שבתו של מלך, המלות „שבתו של מלך" הוא הפי' על המנון וכ"ה בדפוס ראשון, ולא נמצא בכ"י, ונדפס כן גם בדפוס וויניציא, עוד שם מזמור א' אות ו' אביינו בן אביינו גדול בן גדול, המלות „גדול בן גדול" נוסף בדפוס ראשון לפרש מלת אביינו, ובאמת המלה משובשת וצ"ל אבגינוס, ואח"כ נדפס כן בדפוס וויניציא. מזמור י"ח אות י"ז מלך ב"ו כשהוא הולך לטייל למיומם שלו נוטל כל לגיונותיו לתשמישו, המלה „לטייל" נוסף בדפוס ראשון לפרש מלת למיומם, ולא נמצא בשום כ"י, ואח"כ נדפס כן בדפוס וויניציא. מזמור כ"ג אות ג' יעשה שמן פטומה, מלת „שמן" נוסף בדפוס ראשון לפרש מלת פטומה, וליתא בכל כ"י, ונדפס אח"כ גם בדפוס וויניציא.

ולפני

(ג) מדעת משלי נדפס כמה נשנת ש"ו ונשנס נחדס אדק עני.

ולפני המדפיס או המגיה בוויניציא הי' גם כתבי יד מהמדרש, והוסיף איהו מאמרים הנמצאים בכ"י ב' ד' ה' ז' ואשר אינם נמצאים בדפוס ראשון, וגם לא בכ"י ג' (אשר דפוס ראשון נדפס עפ"י כ"י הוה), ולא בכ"י ח' (הדומה לדפוס ראשון), גם אינם נמצאים בכ"י א' (אשר שמתי לפניו הספר), ולא בכ"י ו' (השוה לכ"י א'), ובמהות הרא"פ שהגיה את המדרש דפוס וויניציא וכתב הגהותיו על הגליון, בראותו ההוספות ההן ולא מצאן בכ"י שהיו לפניו (כי הכ"י שהיו לפניו הם היו דומים עם כ"י א' וכ"י ו') רשם בצדו „אינו בכתובים" ר"ל אינם בכ"י שבידו, והעביר בקולמס על כל המאמר. ובמבוא פרק ט"ו רשמתי כל ההוספות שהוספתי בתוך המדרש או אשר הבאתים בהערות שלי עפ"י כתבי יד האחרים, שמה תמצא נרשמים גם כל המאמרים ההם אשר הוסיף המדפיס או המגיה מוויניציא, ואך למותר לפרטם פה עוד הפעם. ודע קורא נעים כי לא כל ההוספות הנמצאות בכ"י ב' ד' ה' ז' אשר הבאתי שמה, הוסיף המדפיס או המגיה הוה, כי לא שם עינו לחפש היטב אחר כל מאמר ומאמר למצוא אשר נוסף בכתב יד. וגם ההוספות ההן אשר הוסיף אל תוך המדרש לא נמשכו רק עד מזמור ל"ז סוף אות ג' ר' אליעזר אומר מתוך שלותן כו', היא ההוספה האחרונה שהוסיף, ומכאן ואילך לא הוסיף יותר המאמרים אשר נמצאים בכתב יד, רק במזמור קי"ז אות ב' לפני המלות ד"א הללו את ה' כל גוים שאל ר' שמעון, נמצא הוספה אשר לקח מכ"י אחד מן הכ"י ב' ד' ה' ז'. ולא נמצא בכ"י א' ג' ו' ולא בדפוס ראשון, וכן עוד שם סוף אות ג' נמצא בכ"י ב' ד' ה' ז' הוספה והמדפיס מוויניציא הביא סוף המאמר מההוספה, עיין שם בהערה שלי. גם במזמור קי"ח סוף אות ה' נמצא בדפוס וויניציא הוספה כמו שהוא בכ"י הנ"ל, המתחלת ד"א יאמרו נא יראי ה' זה פנתם ע"ש בהערה שלי. וכן עוד שם באות כ"א הוסיף עפ"י כ"י ב' ז' ולותא בכ"י ג' ולא בדפוס ראשון ולא בכ"י א' ו' ע"ש בהערה. גם בסוף מזמור י"ז (אות ד') אחר שגשלים המזמור נמצא הוספה גדולה ונדפס אח"כ בכל הדפוסים, ולא נמצאת בשום כ"י ולא בדפוס ראשון. והוא המתחיל ד"א תפלה לדוד הה"ד וזאת ליהודה כו' עד סוף המזמור, ומצאתי כל המאמר בכ"י פלארענץ (הוא כ"י ב') בסוף המדרש כתוב: „מצאתי זה המזמור בפנים אחרים" והביא שם כל המאמר עד וצדיק באמונתו יתיה ומשם הוסיף המדפיס או המגיה מוויניציא, ובאמת אין שום קשור מכל ההוספה אל המזמור הוה, וגם הרא"פ רשם בגליון „אינו בכתובים", והרב מהרא"ם בפ"י למדרש תהלים בס"י ע"ד כתב וז"ל: כל הדרשות עד סוף המזמור לא יכולתי לכוון מה שסמך הדורש על מזמור דהכא עכ"ל. כאשר הבאתי לעיל נוסף בדפוס וויניציא איהו מאמרים מכ"י ב' ד' ה' ז', הקובצים האלה דומים הם זה לזה, ונמצא בהם איהו הוספות, אבל לפעמים נוספו המאמרים שלא במקומם הראוי, כי המעתיק הראשון הוסיפם בגליון, ומעתיק השני לא ידע אל איהו מקום שייך ההוספה והציגה בפנים שלא במקומה, ואח"כ נעתק כן מהמעתיקים האחרים, ובדפוס וויניציא נוספו נ"כ כן כאשר מצא בכ"י שלפניו, ועפ"י דפוס וויניציא נדפס כן בכל הדפוסים, כמו (מזמור א' אות ג') כיוצא בדבר כו'. עיין הערה מ'. (מזמור א' סוף אות י"ח) הה"ד מורשה קהלת יעקב כו' אין שייכות כלל אל הכתוב לפניו, גם חסר ראש המאמר, ומקומו במאמר שלאחריו, אחרי המלות התורה פרושה לכל החיים ואפילו הגרים. (מזמור ו' אות א') נוסף באמצע המאמר מר' מאיר „חביבה המילה כו" מעתיק אחד הוסיף בגליון דברים בענין מילה, ומובא בטעות פנימה באמצע המאמר מר' מאיר, ומאמר של ר' מאיר מקורו בירושלמי ושם הוא לנכון, עיין הערה ז'. (מזמור ז' אות י"ח) נוסף באמצע המאמר על ה' חטאות נהרג שאל, עיין הערה ע"ז. (מזמור ח' אות ב') ועשה הקב"ה חסדו כו', נוסף מפסיקתא רבתי פסקא כ"ה עיין הערה כ'. (מזמור י"ב אות ב') כביכול צוח על מספרי לשון הרע כו', עד ואומר שניהם תנית וחצים, נמצא הוספה באמצע המאמר בין המלות מי ארון לנו ובין המלות ללשננו כתיב, כמו שהוא גם בכתבי יד הנ"ל, עיין הערה י"ט. (מזמור כ"א אות ב') וישראל לובשין לבושו כו', עיין הערה י'. (מזמור כ"ז אות ה') לשמיע בקול תודה לפני זה נמצא הוספה, ולקחה מכ"י ב' ד' ה' ז', וההוספה מובא מתיך פנימה שלא במקומה כי מקום ההוספה היא אחר הדרשה על לשמיע בקול תודה ולפני אל תאסוף, וההוספות ההן אינם נמצאים בדפוס ראשון וגם בכ"י האחרים, וזלת ד' כתבי יד שהוכרתי:

ג) נדפס פעם שלישיה בפראג בשנת שע"ג (1613), ונדפס ביהוד עם מדרש משלי ושמאל, ומחזיק כולו פ"ז דפים, ונדפס עם פי' קצר מאת הרב הגאון ר' יצחק ב"ר שמעון כ"ץ ז"ל (ד) ודבריו נדפסו בתוך המדרש באמצע המאמרים בין שני הצאי עגולה, וחסר פירושו על מזמור א' ומתחיל מן מזמור ב' והתקנים שתקן בעל אות אמת אשר רובם הם עפ"י הילקוש הציג המפרש הזה בגוף המדרש, ומחק הנוסחאות הישנות מהספר, וכו' לא יעשה: על שער הספר כתוב:

מדרש

(ד) הגאון הזה היה חתן הגאון רבי יהודה ליווא ב"ר זללאל ז"ל הנקרא בשם מהר"ל מפראג (נפטר ח"י אלול פ"א ע"ט, ומלכתו נעמקה בגל עד ס' ח') הוא נתן לר' יצחק הנ"ל את כחו לאה לאשה ומתה בלא בנים בכיותו רב במפרש, והא"כ נשא אמוה פיגלא (ומלכתה נעמקה בגל עד ס' ז"א) וסוליד עמה שני בנים, עס האחד היה הגאון מוהר"ר מייס כהן עסי' אב"ד ור"מ בק"ק ניקלשבורג והמדינה, והא"כ נתקבל לר"מ בפראג והא"כ בק"ק פראנקפורט דמיין, והא"כ בק"ק פוזנא והגליל, ועס נתבקש בישיבה של מעלה. ובנו השני הי' הגאון מוהר"ר כפמלי ב"ץ, עסיס דרשן בק"ק פראג ונתקבל לאב"ד בפרוקטיץ, והא"כ בק"ק ניקלשבורג ומדינת מפעכון ומשם לק"ק פינקק דליטס, ומשם לק"ק לובלין והגליל, ונפטר עס, כן מונח במגילת יוחסין של מהר"ל מפראג. ואחמס היה רכניית מרת חיה אשה הגאון מוהר"ר עמואל ב"ר יצחק בכרך ז"ל דרשן בפראג, ואב"ד ור"מ בק"ק בומקלא והגליל, והא"כ נתקבל לאב"ד ור"מ לק"ק ווירמיוא, ועס נאסף אל עמיו, ובנו של ה"ר עמואל הי' הגאון ר' שמשון והי' ג"כ דרשן בפראג ונתקבל אח"כ לישיב על כסא אביו בוירמיוא, ובנו הי' הגאון מוהר"ר יאיר מייס בעל תשובת חומ יאיר ותשובת חוב השני, ועיין הקדמה תשובת חות יאיר מדבר מאמו זקנתו מרת חיה הנ"ל באריות. הגאון ה"ר יצחק כ"ץ הנ"ל כתב הקדמה לשו"ת מהר"ס מרוענבורג ונדפס פראג ע"ס"ח, כמו שהביא נכדו בעל חות יאיר, ועיין עס הגדולים ח"א אות י' ס' 375 שהעיר ערמו בהקדמה עלמה, וראשי פרקים שלה הם מינית אלו: אכני תולעת ולא חיש מרפה אדם וצויו עס יצחק ב"ר שמשון הכהן ז"ל חתן הגאון הגדול מוהר"ר לוי עס אהרות עלו פראג ע"ס"ח באשר הביא בעל חות יאיר, וידידי הרב המופלג והטעון מוהר"ר עקוואל לוריא ממאהליב העיריני במכתבו אלי, וני הוא אשר מונח ממנו דברים נפלאים מוסברים בתוך ס' פענה רזא, מלחמי שהוא מרומי בר"מ בהקדמה הנדפס לפני החבור האקטערדאס ענה ג' ח' א' [נדפס נראשונה בפראג ע"ס"י] המתחלת אלופי נשיאי ישראל בו' ר"מ כל ההקדמה הוא: „אני הקטן והדל באלפי ועעיר בחכמה יצחק ב"ר שמשון הכהן זללה"ס חתן הגאון הגדול זישראל עמו מוהר"ר יהודה ליווא נרו מפראג נפיתי למלאכה זו יום ממימי ל"ג בעומר ע"ס"י אלף הששי ליורס, חזק ואמץ אמץ", וראיתי שכבר העיר ג"כ על זה החכם השלם בעל ההערות ל"ג על עד, גם השלים הגאון ה"ר יצחק איזס קדרות בס' חתן דמים מה"ר שלמה זלמן הנקיל פעמים קדר התורה ונדפס פראג ע"ס"י, וכן הביא בעל אונר הספרים סוף אות ח', וכן בס' החיים שחיבר ה"ר מייס ב"ר זללאל (אחיו של מהר"ל מפראג) דפוס פראג ע"פ"א נמלא הקדמתו ומספר בשבחי, עיין עס הגדולים ח"ב אות ו' ס' 12, גם נמלא חמוס בתשובת חוב השני ע"ס"י ל"ב בהסכם על פסק המחבר חוב השני, ובס' אכן העזר מה"ר אליעזר ב"ר נתן (הראב"ן) נדפס פראג בשנת ע"ט ע"פ נמלא חמוס יחד עס בגאונים הלבוש ומרש"א ובעל עוללת אפרים, בהסכתמס עכתו נועד פוזנא בשנת ע"ט ע"פ, גם הונח לדפוס ע"י הרב ר' יצחק הנ"ל דרוש מהר"ל מפראג שדרש פוזנא בחג השבועות נדפס בפראג שנת ע"ב, ועל פחה השער כחובים הדברים האלה: המניאו למלאכת הדפוס והגיוה חתן בו' כ"מ יצחק בר"ש כ"ץ ז"ל ועוד הוסיף נופך משלו להליב ליונים בו' מ"מ בו', ומעבר לדף נמלא שיריו באלה משולב עמו וצגים האחרונים עס אמתו הגאון מהר"ל ז"ל, גם בא בהסכתה עס חותנו על ס' להס רב ליקועי דינים שנשמע מש"ע שחיבר הג"מ עמואל ב"ר יוסף אב"ד דזומקלא נדפס ע"ס"ע, וכן חמוס על ס' תפארת ישראל מהגאון מהר"ל, נדפס על ידו פראג ע"ג, עוד נדפס בפראג שנת ע"ח חומש עס פעמים מגמרא ומדרשים בלשון אשכנז על ידו, באשר הביא בעל שפתי יגינס אות ס' ס' 63, קדר הדורות עמות הספרים אות ח', אונר הספרים אות ח' 278.

הפי' הקצר על מדרש תהלים משלי ושמאל נדפס בחייו בפראג בשנת שע"ג ובעלם בשנת שפ"ב, ובסוף מדרש עמואל נמלא שגזר אומר עלה להדפוס המדרשים עד שנת שפ"ה וחמס עלמו, דברי הקטן יצחק בר שמשון כ"ץ ז"ל, וראיתי בשם הגדולים אות מ' ס' י"ז עכתב מהר"ס מלובלין חתנו של הגאון מהר"ר יצחק הכהן, חתן הגאון מהר"ל מפראג, עעה במה"כ כי חותן של מהר"ס מלובלין לא הי' ר' יצחק זה רק ר' יצחק הכהן ב"ר דוד שפירא אב"ד בקראקא עיין בהגהות והערות החכם ה"ר יצחק אייזיק בן יעקב ז"ל בסוף ש"ג ס' מ"ו ובעיר סאדק ז' 15 בתולדות ה"ר יצחק שפירא גם בהוספת לקריה נאמנה ז' 268, וראיתי בהקדמת מהר"ס פאדווא למדרש תהלים הביא בשם בנו הערה אודות ה"ר יצחק ב"ר שמשון ז"ל, וכל דבריו עס על אדני האמת אינס הסנשו, א) מה עכתב וכן העיר מהר"מ עטראשון נוספת לקריה נאמנה, ובאמת המה דברי הרב החוקר רש"י פ ין בעלמנו בז' 268, ב) גם מה עכתב והעירו זיה על בעל קד"ה אשר חשב לשנים את פי' המדרש מייחס לר' יצחק ב"ר שמשון, והגהת פענה רזא וחמן דמים לה"ר יצחק חתן מהר"ל, ובאמת לא העירו כלל, ובעל קד"ה לא חשב לשנים כלל, ג) לא ידע ואשם באשר כתב כי בעל קדר הדורות בערך ספרים אומר מפורש מדרש ש"ס סג"מ יצחק בר"ש נדפס רע"ב ואין יוכל להיות חתנו של מהר"ל אשר היה בשנת שג"ב, וה"ר יצחק זה הוליא לאור ספר פענה רזא וחמן דמים בשנת ע"ט ע"ס"י ועולה על פי זה בין המדרש להספרים האלה כמאה שנים, ובעלם ממנו כי בשנת רע"ב נדפס המדרש תהלים בקונטראמינא בלי פי' כלל, והמדרש עס פי' ה"ר יצחק כ"ץ נדפס ראשונה בפראג בחייו בשנת שע"ג עד שנת שפ"ב, ובעה אחריו בעל קד"ה, לכן דבריו בטלים ומזוטלים

„מדרש שוחר טוב, מדרש תהלים ומשלי רבתא עם מדרש שמואל רבתא, מוגהים עם עיון רב כיד ה' הטובה עלינו מפי ספרים וסופרים, אם ספרים כאות אמת וילקוט וזולתן ספר גויל כתוב ישן נושן, אם ספרים ה"ה הגאון מהר"ר יצחק ב"ר שמעון כ"ץ ז"ל הוא שם עין שכלו הודך עליו, איון חיקר ותיקן את כל, גם לפעמים במלות קצרות ייעד פירוש או זולת זה באיזה דבר מחודש להבין אמרי בינה משל ומליצות המדרש על איזה תיבה או ענין באופן שהספר היקר הזה לא יחסר כל בו, נוסף על הדרו והודו בעצמו ובכבודו לא יערכנו זהב וחוכמת וזה לו ס"ז שנה שלא נדפס, על כן לקנותו ירוצו ולא ייגעו ילכו ולא ייעפו כי הרוה נפש עיפה לדעת לעות את יעוף דבר" נדפס פה פראג ע"י מדעקק ה"ר יעקב ב"ר גרשון ז"ל איש ב"ק שנת זכו נזירה מ'ש'ל'ג' לפ"ק נדפס פ'ה' פ'ר'ג'ה' לפ"ק. (הוא שנת שע"ג, 1613).

ובסוף סיים המדפיס:

„ידינו לא אסורות רק קלות כאילות למצוא דבר חפץ, אוהבי התורה והמושכלות, ובהדפיסנו מדרשי התהלות ה' מובאים לפנינו מדפוס ומקולמוס כלם חסרים בסופם מדרשי התהלות, ורק אחד אנה ה' האלהים מדפוס ישן תוגרמה נמצא בו תשלום קצת חסרונות ובפרט מדרש האלפא ביתא עם פירושים יפה ונחמד מאד, ובן הדפסנו אותו ובעיון הגהתו האפשרית עם היותו משובש מאד, התהלה לנורא עלילות“.

והנה הסיום הזה לקוח מלה במלה מדפוס וויניציא, ואחר מדרש משלי ושמואל

סיים המדפיס:

„והיתה השלמת מדרשים האלו ביום ג' ה' לחדש טבת בפרשת ובשנת לא יסור שבט מ'י'ה'ו'ד'ה' ו'מ'ח'ו'ק'ק' מ'ב'י'ן רגליו לפ"ק, הוא שנת שפ"ב (1622)“ (ה).

וא"כ נמשך ההדפסה ערך שמונה שנים ואולי רק מדרשי משלי ושמואל נדפסו אז. ובסוף מדרשי משלי ושמואל נמצא דברי הגאון ה"ר יצחק כ"ץ המפרש שכתב וז"ל: אחר גמר הספר הנכבד הזה הוטל חובה עלינו לידע להודיע ולהתודיע לרחוק ולקרוב שנעשה חרם גדול והוק שלא להדפיסו עוד שום אדם בעולם עד ראש השנה שפ"ה הבע"ל, לכן יזהר כל אדם מלהלכד חלילה במצודת הרמזים, דברי הקטן יצחק ב"ר שמעון כ"ץ ז"ל.

ד) נדפס פעם רביעית באמסטערדאם בשנת ת"צ (1730) (ו) ונדפס ע"פ דפוס פראג, מחזיק פ"א דפים ביחד עם מדרשי משלי ושמואל ונוספו שם מראה מקומות מהפסוקים ע"י ה"ר יעקב קאפיל ב"ר נפתלי הירש פאס, גם סידר פי' הר"י כ"ץ לנמה בשולי כל דף ודף (כי בדפוס פראג נדפס באמצע בין מאמרי המדרש). השער הוא כמו בדפוס פראג, והוסיף וכתב: „המדרש הנ"ל עברו זמנים טובא שלא נדפס יותר מן מאה והמשים שנה (לאו דוקא!) ואינם בנמצאים אפילו אחד בעיר ושנים במשפחה, ועכשיו קם ונתעורר ה"ה

לא שריזין ולא קיימין, וסתמנך מן הפי' הזה על המדרש הוא ר' יצחק ב"ר שמעון חסן מהכ"ל מפראג, ונפטר י"ג סיון ה"א שפ"ד ומלכתו נסתקת נכ' גל עד סי' פ"ד. (ה) באונז' הספרים אות מ' סי' 650 טעה נמה שחשב שנדפס בפראג בשנת שע"ג ועוד הפעם טס שפ"ב ובאמת היא סולאס אחת. (ו) ובטעות הביא פירסג בקפנו ביבליאטעקא מ"ג ז' 145 שנדפס באמסטערדאם 1750 יס למקן ע"ל 1730.

ה"ה האלוף המרום כהר"ר יעקב קאפיל בן האלוף פרנס ומנהיג ה"ר נפתלי הירש פאם ז"ל להביא את המדרש הלז על מזבח הדפוס לזכות בו את הרבים.

ולמען לא יחסר כל בו נתחדשו בו דברים מה שלא הי' בדפוס ראשון (ר"ל בדפוס פראג שהוא דפוס שלישי) מראה מקומות מכל הפסוקים מה שהביא במדרש הלז, ונעשה ציון שני חצי לבנה ובניהם המבוקש באיזה מקום ימצא הפסוק ההוא, וגם להפירוש מהגאון מוהר"ר יצחק כ"ץ ז"ל הנ"ל נעשה מדור בפני עצמו למטה בשולי הדף כדי שיהיה נקל להמעין להמצא, על כן לקנותו ירוצו ולא יגעו ולכו ולא ייעפו, כי הרוה נפש עיפה לדעת לעות את יעוף דבר, (הוא לשון המדפים מפראג) נדפס באמסטרדאם בבית ובדפוס של הדיין מוהר"ר משה פראנקפורט בשנת שוחר טוב יב"ק'ש' רצ"ן לפ"ק.

ונמצא שמה ב' הסכמות מרבני אמסטרדאם משנת ת"צ, על הסכמה הראשונה התומים ה"ר דוד ישראל עמיאם, וה"ר יצחק חיים בן דנא די ברישו, ועל הסכמה שניה התומים ה"ר יוסף ב"ר שמעון עקיבה בער ז"ל, וה"ר שמואל ב"ר קאפיל ז"ל, וה"ר משה ב"ר שמעון פראנקפורט ז"ל (הוא בעל הדפוס), את הפירוש על מזמור קי"ט לה"ר מתתיה היצהרי ז"ל השמיט המדפים, וכמו בדפוס פראג כן הדפים גם הוא הגהות בעל אות אמת אשר תיקן במדרש עפ"י הילקוט, והציג בגוף הספר ומתק הנוסחאות הישנות.

ה) ההוצאה החמישית היא דפוס פולנאה בדפוס מוהר"ר שניאור במוהר"ר בצלאל מגזע שור בשנת ת'ה"ל'ה לד'ו'ד' ארומ'מ'ך' אלהי המלך (הוא שנת תקנ"ד 1794), ובסופו נדפס פי' אלפא ביתא לה"ר מתתיה היצהרי ז"ל.

ו) ההוצאה הששית היא דפוס זאלקווא 4° בשנת ישרי"ם (תק"ם 1800), ועל השער כתוב:

„מדרש שוחר טוב על תהלים לעם ה' השרידים לסגולי דור היחידים המהלכים האלה בין העומדים מתוקן בדרושים נעימים ונכבדים, מפי תנאים ואמוראים, התנא האלקי רבינו אושע'י רבה בעל המדרש רבות, ולתשוקת התרדים לדברי הז"ל הובא לבית הדפוס ע"י הרבני מוהר"ר יעקב במוהר"ר נפתלי הירץ ז"ל מבראדי, מוגה ומסוקל מכל טעות ושגיאה שהי' בראשונים כאשר עיני הקורא לנוכה יביטו, נדפס בדפוס מוהר"ר מרדכי רובינשטיין שנת פקודי ה' י'ש'ר'י'ם' משמחי לב.".

נמצא שמה ב' הסכמות מאת ה"ר שמעון אשכנזי אב"ד בק"ק דאברמיל משנת תקנ"ח, ומאת ה"ר ישראל ב"ר שבתאי מגיד משרים דק"ק קאוניץ. ההוצאה הזו נדפסה עפ"י דפוס וויניציא, והמו"ל לא הוסיף מאומה גם לא הציג מ"ם הפסוקים (ז) ולא הדפיס את פי' מה"ר מתתיה היצהרי על מזמור קי"ט.

ז) ההוצאה השביעית. היא דפוס לבוב בשנת תר"י 8° עם איזה הערות קצרות, ראה מה שכתב הרב החכם מוהר"י בעהמער ז"ל על הוצאה הלזו בכרם חמד חלק ח'.
ח) פעם שמיני נדפס בלבוב בשנת תר"א 4° עם פי' יבקש רצון מהרב ר' אפרים הלוי הרוויץ ונדפס רק עד מזמור מ"א.

ט) נדפס פעם תשיעי. בשמעטין בשנת תרכ"א.

י) נדפס פעם עשירי בווארשוי בשנת תרכ"ה עם באור הרב המופלג מוהר"ר רא"ם פאדווא, ותוספת באורים מאת הרב הגאון מוהר"ר מרדכי נימפל אב"ד דק"ק ראוינאי.
יא) נדפס בווארשוי בשנת תרל"ג ותרל"ה עם פי' ה"ר יצחק כ"ץ והמדפים יכנהו „פי' מהר"י כ"י".

י"מ

(ז) ומעט בעל אולץ הספנים שכתב אות מ' סי' 652 מדכס שו"ט על ק' ספלים עם פי' קלז לס"ר יעקב ב"ר נפתלי היץ מנכאדי, נדפס זאלקווא ישרי"ם, ובאמת כ"ל לא עשה פי' קלז על מדכס ספלים, דק על שמואל ומשלי, ומדכס ספלים נדפס בלא פי' כלל.

(יח) רשימה מכל המקומות אשר בעל הילקוט מביא מאמרים בשם שר"מ או בשם מדרש סתם ואנה הם נמצאים במדרש לפנינו .

רמז	המתחיל	נמצא במזמור	אות	רמז	המתחיל	נמצא במזמור	אות
	בראשית				ונתת מהודך עליו		
ו	ובין המים	א	כא	תשעו	מסעי		ד
ט	נח			תשפו	ויסעו מרעמסס		ד
י	שנים שנים באו אל נח	ז	יא	תתח	דברים		ג
יז	לך			תתכו	כי ה' אלהיך (ג)		ג
יח	תרח היה רואה במזלות	ק	יא	תתכו	ואתחנן		ד
יט	וישב			תתכה	ואתכם לקח ה'		ו
קמ	מה הגסן הזו בוצרין אותה	ס	ה	עקב	או הנסה		ו
קסב	ויחי			לא בצדקתך			א
קסג	אית דאמרי יהודה הרג	יח	לב	תתנב	לך רד שנו רבותינו		ז
קסד	וארא			תתנג	כי יגורתי ארשב"ג כשעלה		ו
קסו	ומה פרע להם הקב"ה	כח	ב	תתנה	משה (ד)		ה
קסז	בתי השישובתי הפסחי' (ה)	עח	יא	רבנן אמרי שני דקיעין	הן לה'		ה
קסח	בא			הן (ה)			ב
קסח	קומו צאו	ק	ב	תתקיש	שופטים		י
קסח	אמר ר' אליעזר אמרו	א	יז	תתקלו	תצא		א
קסח	ישראל			תתקנא	ביומו תתן שכרו זש"ה		א
קסח	בשלה			"	לדוד וגו'		ד
קסח	ראו כי נתן לכם	צב	א	תתקנא	ד"א וזאת הברכה א"ר לוי		ד
קסח	פקודי			"	י"ב מזמורים (ו)		ה
קסח	כי עננה' על המשכן יומם (ג)	קה	יב	תתקסג	ד"א איש האלהים		ה
קסח	שמיני			לא	אשריך ישראל		א
קסח	וירא העם	לג	א	שופטים	יהושע		א
קסח	במדבר			מב	אל אלהים ה'		ג
קסח	כל הכלים	כד	יא	מט	שופטים		כ
קסח	בהעלותך			ס	ר' ברכי' אומר		כ
קסח	ואם ככה	כג	ג	עז	חדלו פרזון		ג
קסח	מי יתן כל עם ה'	יד	ו	"	ויעשו בני ישראל		ו
קסח	קרה			עז	שמואל		ו
קסח	זש"ה אשרי איש	א	טו	"	בן ירוחם (ז)		ד
קסח	חקת			עח	כתיב היתה לי דמעתי		ד
קסח	וכשנו קצה	עח	ד	עח	ועלי הכהן		ב
קסח	על כן יאמר	לה	א				
קסח	וממתנה נחליאל ר' יהודה	ה	א				
קסח	אומר						
קסח	פנחס						
קסח	ויהיו לכם כיון שנבלעו קרה	א	טו				

(6) חסר הליון והתאמר שלפניו מקסודרין כ"ז ע"כ [צ"ל ס"ז ע"כ] הוא עד להתאמר הוא בתי כשי"ס .
 (7) הליון נשמע ממקומו ושייך על כי ענין ה' על המשכן . (2) נכנס בלדו מדרג וצ"ל גומר טוב . (7) מן
 ארעב"כ כשפסקה משם למרום הוא מצוי"ע . (8) הליון בתאמר שלפניו מוסב גם על זה . (9) חסר הליון והתאמר
 הוא מן א"כ לוי הוא מצוי"ע , ומן דכתיב [צ"ל כתיב] לכן יתכה ה' לתאכסם הוא מפסיקתא דר"כ פסקא וזאת
 סברתה . (10) לא נמצא בשו"ע וצ"ל פסיקתא רבתי ואם כפמ"ג פסקא כי פקד ומן התאמר אפסתי ריב"ל אמר

רמז	המתחיל	נמצא במזמור	אות	רמז	המתחיל	נמצא במזמור	אות
קב	ותכבד (ח)	עח	יא	קס	מנוגה נגדו	יח	יז
קכז	זש"ה נאם פשע	לו	ב	קסא	ויראו אפיקי ים	"	יט
קכט	ותורד מיכל	נפ	ד	"	כי אתה תאיר נרי	"	כג
קלא	ויקם דוד	לד	א	קסב	א"ר יודן	"	כט
"	ולמה נקרא שמו אדומי (ט)	פב	ד	"	תרחיב צעדי תחתי	"	ל
קלב	ויהי הוא נחפו ללכת (י)	יה	ז	קסג	ואויבי נתת לי עורף	"	לב
"	ויכרות את כנף המעיל	ז	ד	קסד	מגדול ישועות מלכו (כ)	"	לו
קלד	ישמע נא אדוני (יא)	ט	א	קסה	אלה דברי דוד (כא)	"	ה
"	א"ל שאול ידעתי כי מלך תמלוך	נו	ג	"	נעים זמירות ישראל	א	ו
"	ושבע שאול לדוד	נה	א	"	וכאור בקר יזרה שמש (כג)	"	
"	(אל) [לא] ישים אדוני	נג	א	קסו	מלכים	ב	ט
"	(אל) [את] לבו			קעה	ואתו ילדה אתרי אבשלום	ב	ט
"	ויהי כעשרת ימים א"ר חנינא (יב)	ז	ז	רכב	אז תבאנה שתיים	עב	ב
קלה	זש"ה מצא אשה מצא טוב	נג	א	רלב	ואיש משך בקשת ויועק יהושפט	עח	יא
קלו	ויקם וילך אל מדבר דף (יג*)	נה	א	רמז	ר' אלעזר אומר בעליית ויאמר הוקיהו מארץ רחוקה באו (כג)	ד	ג
קלח	ר' יהודה בש"ר לוי אמר	ז	ב	"	ישעיה	ד	ג
קמב	ויהי בשמעך את קול	כז	ב	רסב	ד"א אמרו צדיק (כד)	קיה	א
קמו	וימדרם בחבל ריב"ל אמר (יג)	ז	ד	רפג	העם ההולכים בחשך	כב	טו
קמז	ד"א וישב יואב (יד)	ס	א	רפד	והיה אור ישראל	כב	ב
קמה	גם ה' העביר חמאתך	ד	ב	שט	יבש חציר	א	כ
קנא	ודוד עולה במעלה הזתיש	ג	ג	שיא	ד"א מי העיר ממורה א"ר ראובן (כט)	קי	ב
"	ויהי ברד (טו)	"	"	שלה	ד"א מי בכם ירא ה'	לא	א
"	משכב אלו פולוסיקא (טז)	א	"	שמא	מה המים	א	יח
"	וילך דוד ואנשיו	"	"	שנ	וכן אתה מוצא שכל מי שנזדווג	ב	א
קנו	מילתא דר' אושע' רבה (יז)	יה	ל	שסג	א"ר נחמן	מח	ד
קפ	ביום הציל ה' אותו (יח)	"	ו	שסז	אני מדבר בצדקה	כ	ג
קנה	ותגעש ותרעש הארץ	ש	יב	"	ר' שמואל בתני בש"ר ירמ'	ס	ב
קס	אתה מוצא	"	יד	"			
"	א"ר יודגן (יט)	"	טז	"			

הוא מן מדרש שמואל פ"א. (ח) הליון שו"ע נשמט ממקומו ומוקב על המאמר וזה אחד מהדבנים, ומשכב גם בילקוט מלכים רמז רכ"ב נשט שו"ע, והמאמר על ותכבד יד ה' אל האשדודים הוא מן אגדה שמואל פ"י. (ט) נרשם בלדו מדרש וז"ל שו"ע. (י) נרשם בלדו מדרש וז"ל שו"ע. (יא) גם ככה נרשם מדרש וז"ל שו"ע, וזה הביא ג' תלמידי יחד, עד למה אני לך הוה מן מזמור ל"ו אות א', ומן א"ל שאול ידעתי כי מלך תמלוך וזה תמלוך לעוה"כ הוא ממזמור ל"ו אות ג', ומן וישבע שאול עד שמט להם שאול הוא ממזמור ל"ח אות א', ומן וימט שמואל ויקבלו כל ישראל הוא ממדרש שמואל פכ"ג. (יב) חסר הליון. (יג) נרשם בלדו "מדרש" וז"ל שו"ע. ומן המאמר א"ס ה' הסיקני כי הוא מגמרת ברכות ס"ב פ"ג וחסר הליון. (יד) מן ריב"ל אמר עד סוף הרמז הוא משו"ע ולא מסנהדרין הכתוב שם. (יז) וחסר הליון והוא עד כמובן אחד אומר. (טו) הליון מהתחלת הרמז מוקב גם על זס. (טז) נרשם מדרש וז"ל שו"ע. (יז) הכיוס א"ל יעני עניס על אחד עד קמלין לך הוא משו"ע וחסר הליון. (יח) מן א"ל לורי הוא משו"ע שם אות ה', ומן עשרה לשונות הוא מספרי בהעלותך פ"קא כ"ו. (יט) הליון מרשם הרמז מוקב גם על זס. (כ) הליון מרמז שלפניו מוקב גם על זס. (כא) נרשם בלדו מדרש וז"ל שו"ע. (כב) נרשם בעטות שו"ע וז"ל מדרש וסוף במדרש שמואל סוף פכ"ט עד כי נדית שולם שם לי. (כג) נרשם שם שו"ע ולא תלמידי המאמר שו"ע. (כד) חסר הליון. (כט) חסר הליון והליון סנהדרין

אות	נמצא במזמור	המתחיל	רמז	אות	נמצא במזמור	המתחיל	רמז
		זכריה				נדרשתי ללא שאלתי	שפה
א	לח	מה המכות	תקפא	ב	י	ירמיה	רפה
ה	יב	מה המכות האלה בין ידיך (נג)	"	א	צג	מי לא יראך מלך הגוים	רפו
		מלאכי		כא	א	ר' שמואל בר נחמני (כו)	רצו
ט	ט	כי תאמר אדום רששונו	תקפז	א	יד	אני ה' חוקר לב	שיא
ט	לא	ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע (לד)	תקצא	ז	כב	עת צרה שגו רבותינו מתוך כעס רצון	שיב
טז	א	ר' אבא אומר אם חפצת בתורה	תקצה	ב	עז	כי אעלה ארוכה לך (כו)	שטו
א	מג	אמרו ישראל	"	ד	עג	על בן הצו מעי לו נקבה תסובב גבר	"
		תהלים				יחזקאל	שמא
		הלויים תמלא כסוף כסומים משלי		ג	כב	ובשוב צדיק מצדקתו הושע	תקלג
יט	א	דרכיה א"ר יודן למה נמשלה	תתקלד	ג	מה	אהיה כטל לישראל יואל	"
ג	ח	ד"א אם ערבת בת"ח הכתוב מדבר (לה)	תתקלח	א	ס	דבר ה' (כה)	תקלו
		ד"א אני חכמה	תתקמ	ו	ו	ואכלתם אכול ושבעו עמוס	
ז	קיש	שותר טוב (לו)	תתקמו	יא	יה	ד"א מפני הארי זה בבל (כט)	תקמה
א	א	שפתי חכמים יורו דעת (לז)	תתקנג			מיכה	תקנא
כא	א	ר"י בש"ר דצינא לפי שבלעם אמר (לח)	"	כ	א	כי כל העמים ר' ראובן (ל)	תקנב
א	א	טובה היתה אביגיל (לט)	תתקנו	"	"	ד"א אל השמחי אויבתי לי (לא)	תקנח
ב	כט	ד"א א"ר יוחנן בן גוריון (מ)	"	ז	כב	על משמתי אעמודה	תקסב
ג	כט	מעשה בבנו של ר"ע (מא)	תתקנח			תפלה לחבקוק הנביא (כג)	תקסג
		ד"א ביבא בר אבינא משל לאורח (מב)	תתקנט	ז	ז	אלהים ה' חילי	תקסו
א		יבפה אף ושמחה לצדיק עשות משפט (מג)	"	ב	צ		
	ג			א	כב		

ק"ח מוסב על המאמר שלאחריו א"ל עס רבה . (כו) הליון שו"ע מוסב על המחלת רמז רפ"ו ונשמע ממקומו . (כז) ליון שו"ע ויש לתקן "מדרש" והכוונה למדרש שמואל פ"ע . (כח) חקר הליון שו"ע . (כט) הליון שו"ע נשמע ממקומו , ומן כאשר יעס מפני הארי הוא ממדרש פנים אחרים על אסתר אשר הוצאתי לאור . (ל) הליון מסוף רמז , שלפניו מוסב גם על זה . (לא) חקר הליון ומובא לנכון בילקוט עקב רמז תתל"ב , וירמיה רמז שי"א בשם שו"ע . (לב) בילקוט יש הוספה בחמט המהחיל שראה חנניה מישאל ועזרי' , עד על בגיוטה , וכוה טקף משו"ע עס אות ז' , גם נשמע עס מאמר עלם כמו שסעיכותי בהערות שלי . (לג) פה ערב ב' מאמרים יחד , המאמר הראשון מי שאינו יודע להטות הוא במזמור ל"ח אות ב' , ומן מה המכות האלה בין ידיך אשר הוכתי הוא מן מזמור י"ב אות ה' . (לד) המלה וכתבי היא מיוחדת . (לה) המחלת המאמר הוא מן ב"ר ויגס והסגר הליון , ומן המאמר ד"א תקעם לזר כפיך טענדת ענדת אליהם תידון גביהנס הוא מן מדרש משלי פ"ו . (לו) ומן ד"א ודורם רעה הוא ממדרש משלי פי"א . (לז) בעטות נרשס בלדו "תחומא מדרש שו"ע" הליון תחומא מוסב על המאמר שלפניו ד"א חס נתפס ללשון הרע והוא בתחומא מלורע אות ד' , ומן שפתי חכמים הוא משו"ע . (לח) בעטות נרשס תחומא ולא נחלא בתחומא ול"ל שומר טוב . (לט) הליון נשמע ממקומו . (מ) פה ערב ב' מאמרים ממקומות שונים יחד , המאמר הראשון הוא ממזמור כ"ג והמאמר השני הוא ממזמור כ"ט . (מא) הליון מרמז שלפניו מוסב גם על זה . (מב) מליון "שו"ע" ולא נחלא במדרש הזה , רק ביו"ד פ"ד אות ג' ואות ד' , וקה"ל פי"ב פ' כי חס כל מעשה , ובשו"ע ממזמור ק"ג נחלא רק עשרה דברים יש בלדס , אבל כאשר הביא בילקוט עשרה דברים משמשין חס הגוף לקוח מן וי"ר עס . (מג) מליון מדרש ול"ל שו"ע .

רמז	המתחיל	נמצא במזמור	אות	רמז	המתחיל	נמצא במזמור	אות
ג	מכסה שנאה תני ר"ח (מד)	נב	ג	א	הולך חמים (מס)	נה	א
	תקסב	איוב					
ב	הן בקדושי	טז	ב	ב	אל אלוה אל תרשיעני	כו	ב
	תתצח						
ב	עמו עז ותושיה	ז	ג	ב	ומשך אכזרים בכחו (מז)	טז	ב
	תתקה						
א	התדע על מפלשי עב	קיש	א	א	כד	א	א
	תתקו						
	תתקב						
	דניאל						
ז	כל קבול ר' יוחנן אמר	כו	ז	ז	בשני מקומות (מח)	כו	ז
	אלף ס						
ב	ענו שדרך (מט)	כח	ב	א	ומלין לצד עילאה ימלל	כח	ב
	אלף טו						
	אסתר						
ה	וצמו עלי וכי יש אדם	כב	ה	ה	צם (כ)	כב	ה
	אלף נו						
	שה"ש						
א	אני חבצלת	א	כ	א	השמיעני את קולך אריב"ל	א	כ
	תתקפה						
א	ב"ר שלום	קיש	א	א	דודי לי	קיש	א
	תתקפו						
א	אם תמצאו את דודי	כג	א	ז	מי זאת הנשקפה	כג	א
	תתקפו						
ז	קהלת	ט	ז	יא		ט	ז
	תתקעא						
א	ד"א טובים השנים מן האחד (נא)	נ	א	א	טוב ילד מסכן זה יצר	נ	א
	תתקעא						
א	טוב (נג)	נב	א	א	ר"א אל תתן את פיך	נב	א
	תתקעא						
ה	גם במדעך מלך (נד)	ז	ה	א	בקש קהלת וגו' בקש	ז	ה
	תתקעא						
ט	בקש קהלת וגו' בקש	ט	ב	ב		ט	ב
	תתקעא						

(מד) חסר הליון . (מס) המתלם המתאר הוא תש"ע , אבל מן עובד אדמתו ישבנו לחם הוא ממדעך אחר . (מז) מליון מדרש וז"ל שומר טוב , וכן הביא המתאר הזה ברמז תת"ח בשם ש"ע . (מח) חסר הליון ובמתאר שלפניו מליון תנחומא והוא כפ' מקץ אות ד' , והמתאר מתחומא הוא עד ר' יוחנן אמר , ומן ר' יוחנן אמר הוא מן ש"ע מזמור כ"ו , וכן בילקוט תהלים רמז תש"ה מובא ג"כ המתאר הזה וחסר שם הליון מדרש , כי הליון מוספתא סנהדרין הוא בשמות כאשר הציודי בהערות שלי . (מט) מליון מדרש וז"ל ש"ע . (נ) חסר הליון . (נא) חסר הליון והוא עד ד"א טובים שנים שהם עוסקים בחורס . (נב) חסר ג"כ הליון ומן ר' מאיר כד חזי הוא מקס"ר . (נג) חסר הליון . (נד) הוא עד אל תקלל , ומן א"ר אבין הוא מוי"ר פל"ג אות ב' וחסר הליון וי"ר . (נז) חסר הליון . (נו) בילקוט תהלים נקטם תמיד בגליון "מדרש" והטווס מדרש שומר טוב . (נז) הליון בראש ברמז מוסב גם על זה . (נח) בכל המקומות אשר חסר הליון הלגתי סימן כוכב כזה * למען לא ילך להפסיד בכל פעם "חסר הליון" ומה שנקטם שם בלדו יושלמי נשמע ממקומו ותייך על תני פץ חיים . (נט) הליון מרמז שלפניו מוסב גם על זה , (ס) מן ד"א הסימוי הוא מן מדרש שמואל פ"ע וחסר הליון . (סא) עד אמר לו הקב"ה הוא מן ש"ע .

אות	נמצא במזמור	המתחיל	רמז	אות	נמצא במזמור	המתחיל	רמז
א	יב	*למנצח על השמינית	ו	א	ה	למנצח אל הנחילות	תרכה
ב	ו	ר'הושע אומר מצינו שהרג	ו	ב	ו	*ד"א למנצח אל הנחילות זש"ה	תרכט
ב	ו	לשוננו כתיב (ט)	ו	ד	ו	*ד"א למנצח א"ר שמואל בר נחמני	ו
ג	ו	*אמר ר' יודן	תרנו	ג	ו	*אמר ר' שמואל	תרל
ד	ו	*כסף צדוף א"ר תנחום	תרכה	ו	ו	*אמרו האזינה ה'	ו
א	יג	למנצח מזמור לדוד	תרנט	ח	ו	לא יתיצבו הוללים	ו
ב	ו	*עד אנה ה' תשכחני	תרס	י	ו	*האשימם אלהים	תרלב
ד	ו	*ד"א ואני בהסרך	תרסא	יא	ו	*כי אתה תברך צדיק (סג)	ו
ב	יד	*ד"א אמר נבל כלבו זה עשו	תרסב	ב	ו	*ד"א למנצח על השמינית	תרלג
ד	ו	ר' יוחנן פותרה	ו	ב	ו	ר"א על ארבעה מלכיות	תרלד
ה	ו	*שם פחדו פחד (ע)	תרסג	ג	ו	*ה' אל באפך	תרלה
א	טו	מזמור לדוד ה' מי יגור	תרסד	ו	ו	יבושו ויבהלו מאד	ו
ד	ו	*לא עשה לרעהו	תרסה	ח	ו	*יגעתי באנחתי	תרלו
א	טז	*אמרו חכמים	תרסו	א	ז	*שגיון לדוד	תרלז
ג	ו	*רבו עצבותם	ו	דה	ו	*ה' אלהי בך חסיתי	ו
ז	ו	*אברך את ה'	ו	וז	ו	*ועורה אלי משפט צוית	ו
ח	ו	*אמר רב צריך אדם לומר	תרכה	א	ח	ולו הכין כלי מות	תרלח
ט	ו	כי מימיני	ו	ב	ו	*למנצח על הגתית	תרלט
יא	ו	הקב"ה נקרא הסיד	תרסט	ה	ו	*רבי יהודה	תרמ
יב	ו	*אמר רב אמר דוד	תרע	ו	ו	*רבי ור' יוסי	ו
ה	יז	*ר"א ארת חיים	ו	ו	ו	א"ר ברכיה	תרמא
כה	ו	שמעה ה' ד"א מה ראה דוד	ו	א	ט	למנצח על מות לבן (סג)	תרמב
ה	ו	*א"ר חייא (עא)	תרעא	ג	י	ד"א לפי שהם עושים (סד)	תרמו
יא	ו	*קדמה פניו	ו	ג	ו	*בגאות רשע זה לוט (סה)	תרמו
		ד"א ממתים ידך מה גבורים (עב)	ו	ג	ו	*א"ר יודן	תרמח
ג	יח	למנצח לעבד	ו	ה	ו	ידכה ישות	תרנ
א	יט	השמים מספרים	תרעב	ו	ו	*על מה נאץ רשע (סז)	תרנא
ג	ו	אמר ישעיה	ו	ו	ו	*רומוס ורמילוס	תרנב
וזט	ו	*השמים מספרים א"ר	ו	א	יא	ד"א מהו הרכס צפור (סז)	ו
		יעקב בר זבדי	ו	ב	ו	*מה אם השיתין (סה)	תרנג
י	ו	בכל הארץ יצא קום (עג)	תרעג	ג	ו	*ה' בהיכל קדשו	ו
יד	א	*תורת ה' תמימה ר' ירמיה	תרעד	ו	ו	ישר יחוו פנימו	תרנו

(סג) מן ד"א כי אתה סגך לדיק הוא מתחומא חיי אום א' ומקל הליון . (סג) מן האויב תמו חרנות הוא משו"ע
 שם אום ח' , ומן וסוא ישפט תבל בלדק א"ר לוי הוא מפסיקה רבמי פ"מ פסקא בחדש השביעי עד והזכות
 זכות אטום , ומן וויהי ס' משגב לךך א"ר יוחנן הוא משו"ע שם אום ב' , (סד) הליון מדרש בגליון הוא בעשות
 וז"ל מתחומא וסוא כפ' וארל אום ע"ז . (סד) התחלת סרמז הוא מפסיקה רבמי פל"א . (סז) המתמר הראשון דרש רבא הוא מפסיקה רבמי פל"א . (סז) המתמר
 סלפניו מזיון ב"ר , והוא נפע"ס עד מה אם השיתין . (סע) המתמר א"ר יוחנן הוא מתחלה ערכין ע"ו ע"ב
 ומקל הליון , ומן לשוננו כתיב הוא משו"ע , והליון "מדרש" המתמר סלפניו מוסב גם על זס . (ע) שם מן א"ר
 יוחנן סקב"ס עומד ואומר הוא מפסיקה רבמי פת"א עד את מולא ומסס ואילך הוא משו"ע מזמור י"ד אום ו' .
 (עא) התחלת סרמז הוא מן מתחומא קדושים אום ו' . (עב) מזיון בלדו מדרש וז"ל וי"ר והוא פ"ב אום ו' ,
 ואח"כ על המתמר אני בלדק מזיון וי"ר ז"ל ב"ב דף י' ע"א . (עג) וסוף סרמז ל' יוסט נט"ר ילחק כרבי

רמז	המתחיל	נמצא במזמור	אות	רמז	המתחיל	נמצא במזמור	אות
	ורבנן (עד)						
תרעו	*יראת ה' שהורה א"ר לוי	יט	טו	תרצו	ד"א לה' הארץ	כד	ה
תרעו	שגיאות מי יבין	"	יו	"	ד"א מי יעלה בהר ה'	"	ז
תרעה	יהיו לרצון אמרי פי	א	ח	תרעט	וי"א השער היה קטן	"	י
"	ה' צורי וגואלי	יט	יז	תש	*ד"א מי הוא זה מלך	"	יא
תרעט	יענך ה'	כ	א	תשא	הכבוד (עמ)		
תרפ	*ד"א יענך באיזה יום	"	גד	תשב	*לרוד אליך ה' נפשי אשא	כה	א
"	ומציון יסעדך (עמ)	"	ו	"	*ד"א אליך	"	ב
"	*יזכור כל מנהותיך	"	ח	"	*אלהי בך בטחתי	"	הז
תרפא	*ד"א ובשם אלהינו	"	י	"	*חטאת נעורי	"	פ
	נדבול (עו)			"	ד"א טוב וישר למה	"	י
תרפב	*למנצח מזמור לרוד	כא	א ב	תשב	טוב (עט)		
תרפג	כי תקדמנו ברכות טוב	"	ד	"	*לרוד ששטני	כו	א
תרפד	*כי תשיתמו	"	ה	"	*בחנני	"	ג
תרפה	ד"א למנצח	כב	ד	"	*שנאתי קהל מרעים	"	ד
"	ר' חייא בר אבא (עו)	"	יג	"	*ד"א ארהץ בנקיון במקח	"	ה
"	*א"ר יהודה בר סימון	"	יד	תשה	ולא בגזל		
"	ד"א יום ראשון	"	ו	תשו	*ד"א אל תאסוף (פ)	"	ז
"	ד"א אלי כים	"	טז	"	לרוד ה' אורי וישעי	כז	א
"	אקרא יומם	"	ו	"	כתיב נר לרגלי	"	ב
"	ר' שמואל בר הגינא	"	יט כ	"	*א"ר אבא בר כהנא	"	ה
תרפו	*ד"א ואנכי תולעת	"	כ	תשה	מלכות שאל		
"	גול אל ה'	"	כב	"	לרוד אליך ה' אקרא (פא)	כח	א
תרפז	אל תרחק ממני	"	כג	תשט	כי לא יבינו	"	ה
תרפח	הושיעני מפי אריה	"	כד	תשיג	*מזמור לרוד	כט	א
"	יראי ה' הללוהו	"	כז	"	מזמור שיר הנוכת	ל	א
"	אגריפס המלך	"	לא	"	ר' נחמיה אומר	"	ד
"	יאכלו ענוים	"	לב	"	*א"ר הונא אמר דוד (פג)	"	"
תרצ	*דודי לי	כג	א	תשיר	מזמור לרוד	לא	א
תרצא	*בנאות דשא	"	ד	תשיר	א"ר יוהנן לעתיד לבא (פג)	"	ג
תרצב	ה' רועי	"	דה	"	מה רב טובך משר		
"	ר' אליעזר המודעי אומר	א	כ	תשיר	לאדם (פד)		
תרצד	ד"א בנאות	כג	ו	"	*א"ר דימי דמן חיפה	"	ו
תרצה	*לרוד מזמור	כד	א	"	*אהבו ה' כל חסידיו	"	ח
				"	*שנאתי השומרים	"	ח

זכירה הוא תן וי"כ פל"א אות ט'. (עד) על המאמר שלפניו מליון ירושלמי פאה אין עומדין ל"ל ירושלמי דנרבות פ"ה (ה"ג דף ט' ע"ג). (עמ) תן א"כ ברכיה הוא מתנחומא קדושים אות ט'. (עו) התחלת הכתוב הוא נחומא נמדכר אות י' והסר הליון. (עז) מליון שם ירושלמי ברכות פ"א, והילקוט הניח בלשון המדכר. (עח) מליון מדכר בטעות ול"ל הנחומא והוא כפ' וא"כ אות ז'. (עט) המאמר שאלו להכמה הוסף הילקוט מן פסיקתא קדומה דף קל"ח ע"ב והסר הליון, ומן ד"א שנתן לרלמיון הוא מן ע"ט. (פ) בטעות מליון שם מוספתא קנהדרין כי הליון הזה מוסב על סוף רמז תש"ד אל האסוף הניח שני קבוצות והוא נוספתא קנהדרין פ"ע והליון שם קנהדרין דף מ"ו הוא בטעות. (פא) הליון נשמע ממקומו, והליון בקוף רמז תש"ז "מדכר" מקומו בהתחלת רמז תש"ח, והמאמר קוה אל ה' א"כ חמא הוא מנכרות ל"ב ע"ב. (פב) בטעות נרשם בלדו ירושלמי פאה פ"א, כי הליון ירושלמי מוסב על המאמר וכן הוא אומר מחמס אחיך יעקב, ומן א"כ הונא הוא מליון, וכן המאמר ד"א מזמור סיר הוא תש"ט. (פג) במדכר סגלים הוא קלם בלשון אהר. (פד) מליון בלדו "מדכר" ולא תלמי

א אות	נמצא במזמור	המתחיל	רמז	א אות	נמצא במזמור	המתחיל	רמז
א	מג	כי אתה אלהי מעוזי	תשמה	א	לב	*לדוד משכיל	תשיח
"	מד	*למנצח לבני קרח	תשמו	"	"	ד"א אשרי נשוי פשע (פס)	"
ב	מד	כי שחה לעפר נפשנו	"	"	לג	רגנו צדיקים	תזכ
א	מה	*למנצח על שושנים	תשמו	"	לש	נצור לשונך	תשכא
ג	יח	*כל העושה תשובה	"	"	לה	לדוד ריבה ה'	תשכב
ב	מה	*בג' דברים	"	ב	"	*כל עצמותי תאמרנה (פס)	תשכג
ג	"	*ד"א זש"ה אהיה כשל	תשמה	א	לו	למנצח לעבד ה'	תשכד
ד	"	*רחש לבי	תשמש	ב	"	*נאם פשע	תשכה
"	"	*אומר אני	"	ג	"	כי החליק	תשכו
זו	א	ד"א והדרך	תשנ	ו	"	באורך נראה אור	תשכז
בסוף	מה	*א"ר אבהו הרא תרנגולא	"	ז	"	משוך הסדך	"
א	מו	למנצח לבני קרח	תשנא			שם נשלו פועלי און (פס)	תשכח
א	"	*ויקר פדיון נפשם	תשנב	א	לו	*לדוד אל תתחר	"
ב	"	*על כן לא נירא	תשנג	ב	"	*כי כחציר	תשכט
א	מו	*למנצח לבני קרה	תשנר			ד"א והתחולל (פס)	תשל
"	מח	מזמור לבני קרח (ג)	תשנה	ב	סח	ואויבי ה' כיקר כרים (פס)	"
ב	"	*אלהים בארמנותיה	"	א	לח	מזמור לדוד להזכיר	תשלג
		כשמך אלהים בן תהלתך (ג)	"	ב	"	*אין מתום בבשרי	תשלד
ד	"	סובו ציון	תשנו	ג	ג	ד"א זה שמעי (ג)	"
ה	"	*שיתו לבכם לחילה (ג)	תשנו	א	ט	למנצח לדוד מזמור	תשלו
א	מז	*למנצח לבני קרח	"	א	מא	אשרי משכיל	תשמ
"	"	אלהים הופיע (ג)	תשנט	ד	"	*א"ל הקב"ה אין לך יום	"
ב	"	*לא על זבחך (ג)	תשס			רעה (ג)	"
א	נא	בבוא אליו נתן הנביא	תשסד	"	"	*ד"א ביום רעה	תשמא
"		הצילני מדמים אלהים (ג)	תשסה	ה	"	אויבי יאמרו רע לי	"
"	גב	למנצח משכיל	תשסז	א	מב	למנצח משכיל	"
ב	"	*מות וחיים אכל וברך חיים	"	ב	"	צמאה נפשי לאלהים (ג)	"
		ביד הלשון	"	ג	"	היתה לי דמצתי	תשמב
ז	"	אהבת רע מסוב	"	ה	"	*אלהי עלי נפשי	תשמג
א	גג	*למנצח על מחלת	תשסט	ו	"	אומיה לאל סלעי	תשמח

בש"ט ואולי נשמע הליון ממקומו ושייך להתחלת רמז מש"י. (פס) מן ח"ר שמעון בן לוי עד ח"ר יוסי הוא מן פסיקתא רבתי פמ"ט, ומן ח"ר יוסי ברבי יודוס הוא משו"ט. (פז) המאמר שהביא הוא בכ"י וליהא בנדפס, ומן מיל עמי הוא מפסיקתא רבתי פ"ט. (פח) בעטות נרשם שם מדרש, וז"ל מנחומא וזוה"כ וי"ל אות י', וברמז טחפ"ח ד"ס סומך ה' מובא לכוון בשם המנחומא. (פח) מליון בלדו מדרש ולא מלאמי בשו"ט. (פט) נרשם שם גם ב"ר פפ"ד, הליון ב"ר מוסב על לא יבשו במאמר שלפניו וז"ל ב"ר פפ"ד. (ס) הליון מדרש על למנצח לידמותו נשמע ממקומו ושייך על ד"א זה שמעי, והליון ברכות דף ה' ע"ה על רמז חש"ה נשמע ממקומו ושייך על למנצח לידמותו. (סא) המאמר שלפניו הוא מו"ר פנ"ד, ומן ח"ר הקב"ה הוא משו"ט. (סב) נרשם בלדו פסיקתא רבתי. אולם הליון נשמע ממקומו ומוסב על ד"א לאלהים כשמעשה דין, אבל המאמר נמאס נפשי לאלהים ממה אם נמאס הוא משו"ט. (סג) מן ד"א יפה טוף היפס בענפים הוא מפסיקתא רבתי פמ"א והסך הליון. (סד) מליון מדרש בעטות וז"ל מנחומא וזוה"כ בפ' שמות אות א'. (סה) הליון מנחומא במאמר שלפניו הוא במנחומא במדרש אות כ' הוא עד שיתו לבכס לחילה והמאמר על שיתו לבכס לחילה הוא משו"ט. (סז) המאמר שלפניו הוא מקפני ברכה פיקסא שמ"ג ומן אלהים הופיע הוא משו"ט. (סז) על שמעס עמי מליון מכילתא הוא במכילתא משפטים פרשה כ' ד"ה שלם פעמים בשנה, והמאמר שלחתינו ד"ה שמעס עמי ח"ר יוסי הוא ממנחומא וזוה"כ אות א' והסך הליון, ומן לא על זמחך הוא משו"ט. (סח) מליון בלדו מדרש וז"ל מדרש שמואל

אות	נמצא במוזמר	המתחיל	רמז	אות	נמצא במוזמר	המתחיל	רמז
א	כו	א"ר ברכיה (קה)	תשצב	ב	נג	*כלו סג	תש"ג
א	"	אר"א יכול שהגוים	"	א ב ג	נד	*למנצח בנגינות מוזמר	תשעא
א	סח	אומרים (קט)	תשצג	א	נה	*למנצח בנגינות משכיל	"
		למנצח לדוד	תשצה			לדוד	
		מנין שבות הים גדול מבוח		א	ע	מהו ואתה אנוש כערכי	"
		מצרים (קי)					
א	סז	למנצח על שושנים	תתא	ג ד	"	אריב"ל מהו פדה בשלום	תשעב
א	ע	למנצח לדוד להזכיר	תתב	ד	"	ד"א פדה על רחל	"
א	"	יבושו ויחפרו	"			נאמר (נט)	
א	עא	בך ה' חסיתי	תתג	ב	"	*חלקו מהמאות פיו (ק)	תשעג
ב ג	עב	לשלמה אלהים	תתה	ד	נו	עלי אלהים נדריך	תשעד
ה	"	ורב שלום	תתו	ד	"	כי הצלת נפשי ממות (קה)	תשעה
א	עג	מוזמר לאסף	תתז	א	נו	*חנני אלהים חנני (קג)	"
א	"	ד"א מהו כי אין חרצובות	תתח	א	נח	למנצח אל תשחת (קד)	תשעו
		כי הנה רחוקי יאבדו (קיז)	תתט	ב	"	ואף בלב עולות תפעלון	"
א	עד	משכיל לאסף	"	ב	"	חמת למו כדמות חמת נחש	"
ב	"	*אריב"ל מאי דכתיב	"	א ד ה	נט	למנצח אל תשחת	תשעז
ב	"	ועתה פתוחה יחד	תתי	א	ס	*למנצח על שושן עדות(קד)	"
א	עה	למנצח אל תשחת	"	א ב	"	*מהו כהצותו	"
ג	"	*כי לא ממוצא וממערב(קיז)	תתיב	א	סא	למנצח על נגינת לדוד	תשפ
ד	"	*יודן ור"ח בר	תתיג	א ב	סב	למנצח על ידותון (קה)	תשפב
		חנינא (קיג)		ד	"	ולך ה' חסד	תשפד
א ג	עו	למנצח בנגינות	"	ד	ל	ד"א לך ה' חסד ר"א אומר	"
א	עז	ד"א איסתי נודע (קיד)	תתיד	ד	סב	ר' נחמיה אומר	"
א	עה	משכיל לאסף	תתיט	א	סג	מוזמר לדוד (קי)	תשפה
ב	"	*וכיון שהבה משה את	"	ד	"	צמאה לך נפשי (קי)	"
		הסלע (קסו)		א	סד	למנצח מוזמר לדוד	תשפז
ג	"	*א"ר אבא בר כהנא	"	א	סה	למנצח לדוד מוזמר	תשפח
		בש"ר לוי		ג	"	אשרי תבחר ותקרב	"
ה ו ז	"	ראו ענוים וישמחו	"	א	סז	למנצח בנגינות מוזמר	תשצא

והוא כפ"ס. (נט) מנין ב"ר פט"ד בטעות ול"ל תדע, ובתדע ב"ר פט"ג אות ג' הוא כסגנון אחר פ"ט, (ק) הנין ב"ר פט"ח ול"ל פת"ח אות ח' ומוסב על שלח ידיו בשלומיו. (קה) הנין מסוף רמז שלפניו מוסב גם על זס. (קג) המתאר על למנצח אל תשחת הוא מנ"ר פנ"א אות ז' וחסר הנין ומן חנני הוא משו"ט. (קד) מנין ב"ר בטעות ול"ל תדע והוא כשו"ט שס. (קד) הנין ב"ר פט"ד נשמע ממקומו ושייך על כשהלך דוד לארס נכרים והוא שס ב"ר פט"ד אות ט"ו, ועל המתאר למנצח על שושן עדות חסר הנין תדע, והוא כשו"ט שששמי. (קה) על המתאר שלאחריו אך אל אלהים דומים: נפשי מנין ספרי והוא ג"כ כשו"ט שס. (קי) הוא עד מלת השחקך, ומן ד"א אלהים אלי אתה הוא מפסיקתא רבתי פט"ז פסקא אחרי ועת עד מלת ויבכנס, ומן למלא לך נפשי הוא משו"ט שס אות ד'. (קז) ובטעות הספירו המדפיסים והליגו על הכנייס והאבוייס רמז הדש משפ"ו רק הוא קיום למתאר שלפניו משו"ט, ויש להטיב התחלת הרמז על ר' אליעזר ב"ר יוסי נר זמרא פתר קריא. (קה) הנין מרמז שלפניו מוסב גם על זס. (קט) הנין אלס הדברים רכס נשמע ממקומו ומוסב על אמר הקב"ה לישראל והוא דב"ר פ"ח אות ט', והמתאר א"ר אלעזר הוא משו"ט. (קי) מנין תדע בטעות, ול"ל מילתא והוא נפ' בה תסכתא דפסקא קוף פרטס י"ג. (קיז) מנין תדע ולא מלאתי בשו"ט. (קיב) מנין מתחומא ול"ל תדע והנין מתחומא מוסב למתאר שלאחריו ד"א כי לא מתחיל והוא במתחומא מקום אות ט'. (קיג) במתאר שלפניו ניין ב"ר והוא כפ"ס ומן ר' יודן הוא משו"ט וחסר הנין. (קיד) הנין בסוף רמז שלפניו מוסב גם על רמז תתי"ד. (קמו) במתאר שלפניו מנין מתחומא והוא במתחומא חקק אות כ"ט, ומן וכיון

א"ת	נמצא במזמור	המתחיל	רמז	א"ת	נמצא במזמור	המתחיל	רמז
ג	א	כי שמש ומגן	תחלג			מצינו כשהיו ישראל עומדים (קצו)	תחכ
א	פה	למנצח לבני קרח	#			*והוא רחום יכפר עון	#
ג	"	*אספת כל עברתך (קצו)	תתלד	ה"י י"ב סו	עח	ר' יהושע בן לוי אומר	תתכא
א	פו	תפלה לדוד המה ה'	"	יו	"	*ויתן לשבי עונו	תתכב
ב	פה	הנני ה' (קכס)	תתלה	יח	"	*כהניו כחרב נפלו (קיו)	"
ה	פו	הורני ה' דרכך	תתלו	"	"	*ויברר את שבט יהודה	תתכג
ו	"	אודך ה' (קכו)	"	יש	"	ויבחר ברוד	"
ח	"	עשה עמי אות לטובה (קצו)	"	כא	"	*מזמור לאסף	תתכד
א	פו	ד"א אוהב ה' שערי ציון (קכת)	"	ג	עט	*אלהים באו גוים	תתכה
ד	"	אוהב ה' שערי ציון בכל מדינה	"	ד ה	"	שפכו דמם כמים	תתכו
ה	"	נכבדות מדובר כך (קכע)	תתלו	ז	כב	למנצח על שושנים	תתכו
ו	"	*אזכיר רחב ובבל	תתלה	ב	פ	*לפני אפרים (קית)	תתכה
"	"	*אמר ר' אלעזר	תתלט	ג	"	ותשקמו בדמעות שלישי	"
א	פח	שיר מזמור לבני קרח	"	ד	"	*גפן ממצרים	תתכט
ב	"	*ד"א שמואל בר נחמני המלאך	תתמ	ה	"	*יכרסמנה חזיר מיער (קיע)	תתל
א	פט	משביל לאיתן	"	ו	"	למנצח על הגתית	"
		אשרי העם יודעי תרועה (קל)	"	א	פא	*ד"א משל למה"ד	תתלא
ד	ה	אף אני בכור אתגהו	"	ב	"	*בהרש שופר רבנן	"
"	פט	ברוך ה' לעולם (קלא)	"	ה	"	אמרין (קכ)	"
א	צ	*תפלה למושה	תתמא			מזמור לאסף כשנגלה הקב"ה (קכא)	"
ה	"	*אחד עשר מזמורים	"	א	פב	*מזמור לאסף זש"ה לא תכירו	"
ה	"	*איש האלהים	"			היה ר' סמאי א"ג כל בריות (קכב)	"
ז	"	*תפלה למושה	"			שיר מזמור לאסף	תתלב
י	"	*ד"א יצחק אין אנו יודעים (קלג)	"	א	פג	למנצח על הגתית	תתלג
יב	"	*זרמתם שנה יהיו	"	ב	פד	אשרי אדם עו לו כך	"
יד	"	*שחה עונותינו לנגדך	"	ד	"	א"ד יונה אין בהתרוח (קכג)	"

הוא תשו"ט . (קצו) בעשות נרשם מדרש וז"ל מכילתא והוא גמכילתא משפטים פ"ג . (קיו) המאמר ויתן לבני הוא תשו"ט כמו שרשמהי ומן אבא חנין אומר הוא מפסיקתא פסקא אחרי , ומן כהניו נחכך נפלו הוא תשו"ט . (קיח) הליון ספרי במאמר שלפניו מוסב על ראש הרמז והוא בספרי פסקא שמי"ג , ומן לפני אפרים הוא תשו"ט . (קיע) הוא עד כך שמו כל ארבעים שנה , ומן המאמר הזה הוא מב"ר ריש פס"ה והילקוט הכיב ב' מאמרים יחד . (קכ) על המאמר סני ר' אושע' מליון פסיקתא והוא בפסקא החדש , ועל המאמר שלאחריו ד"א בכסא מליון פסיקתא רבתי הוא בפל"ט ומן ד"ה בשופר אני מכסה שוטמיכם הוא מפסיקתא פס , ומן בחדש שופר רבניו אמרין הוא תשו"ט מזמור פ"א אות ה' וחכר הליון . (קכא) מליון מדרש בעשות וז"ל הנחומא והוא בפ' ואלה אות ד' ואולי הליון מדרש נשמע מתקומו ושייך למטה על מזמור לאסף זש"ה לא תכירו שהוא תשו"ט מזמור פ"ב אות א' . (קכב) מליון מדרש ולא מלאחי מדרש ש"ע והקיום שם ר' אליעזר בנו של ריה"ג נמלא ג"כ בשמ"ר פמ"א אות ז' . (קכג) הליון ברבות דף פ' [ג"ל דף ס"ד] הוא עד אמר ר' יונה . (קכד) מן א"ר הנחומא בר חילאי הוא מנמרה תענית ז' ע"ב וחכר הליון . (קכה) מן גבוה שבשולס הוא מב"ר פ"ז אות א' , ומן מלך בשך ודם הוא מב"ר פ"ב אות י"ב וחכר הליון . (קכו) מן ואתה ה' אל רחום הוא מפסיקתא דר"ב פסקא טובה . (קכז) מן ד"ה עזרתני במלחמות עד אל יעקב הוא מב"ר ריש פ"ג . (קכח) השמיט מאמר גדול והתחיל מן אמרו בני קרח באות ג' . (קכט) הליון מרמו שלפניו מוסב גם על זה הרמז ועל רמז סת"ל"ח תתל"ט . (קל) מליון בלדו מדרש בעשות וז"ל וי"ר או פסיקתא והוא בוי"ר פ"ל ופסיקתא פסקא ר"ה דף קל"א ע"ב , ומן מדבר בקנהדקין עד כי תפארת עזמו הוא תשו"ט מזמור פ"א אות ד' . (קלא) הליון מדרש מוסב על בכוך ה' , ומן א"ר יכודס הוא מהנחומא ט אות ט' וחכר הליון . (קלב) מן א"ר יודן הוא מב"ר פס"ח אות

רמז	הסתחיל	נמצא במזמור	אות	רמז	הסתחיל	נמצא במזמור	אות
	יוחנן (קלח)				יראה אל עבדיך חזקיה	צ	יח
תתנב	כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר (קלט)	צט	ד	תתנב	אוסר (קלג)		
תתנר	*מזמור לתורה (קמ)	ק	א	תתנר	ישב בסתר עליון	צא	א
תתנה	*לדוד מזמור	קא	א ב	תתנה	החץ יעוף יומם	"	ג
"	לבקרים אצמית	"	ד	"	יפול מצרך אלף	"	ד
"	תפלה לעני	קב	א	"	כי אתה ה' מסמי	"	ה
"	*מנה אל תפלת הערער	"	ג	"	לא תאונה אליך	"	ה
תתנו	לדוד ברכי נפשי	קג	א	תתנו	על שחל ופתן כי בי השק	"	ה
"	הנפש סוכלה את הגוף	"	ד	"	*עמו אנכי בצרה (קלד)	כ	א
תתנח	המשיביע בסוב עדיך (קמא)	"	ח	תתנח	*אורך ימים אשביעהו	צא	ח
תתנט	*לבני ישראל עלילותיו	"	י	תתנט	מזמור שיר ליום השבת	צב	א
"	כרחוק טורה ממערב	"	יג	"	א"ר לוי בש"ר גיורא (קלב)	"	ה
"	כרחם אב על בנים	"	יד	"	*כי שמחתני ה'	"	ח
"	כי רוח עברה בו	"	טו	"	*ד"א שתולים בבית ה'	"	יב
"	*ולזוכרי פקודיו	"	טז	"	אלו התינוקות (קלו)	"	יג
תתס	*בשמים הבין כסאו	"	טז	תתס	עוד ינוכון בשיבה	"	יג
"	ד"א מלאכיו אלו הנביאים (קמג)			"	להגיד כי ישר ה'	"	יד
תתסא	ברכי נפשי	קד	א	"	א"ר יוחנן	"	טז
תתסב	ד"א לכל לראש (קמג)	"	ב	תתסא	ה' סלך גאות לבש	צג	א
"	א"ר אליעזר	"	ד	תתסב	*א"ר איבי למה"ר	"	כ
"	הוד והדר לבשת (קמד)	"	ה	"	*נשאו נהרות	"	ד
"	השם עבים רכובו (קמה)	"	ה	"	*מעשה באדרינוס	"	ו
"	עוף השמים ישכון	"	ט	"	*ד"א נשאו נהרות	"	ז
"	*מצמית חציר לבהמה	"	יט	"	עדותך נאמנו מאד	"	ה
"	*יה הים גדול	"	כא	"	*דשב"א אומר	צד	ב
"	יתמו הטאים א"ר שמואל	"	כז	"	כי לא ימוש ה'	"	ג
"	ב"ר יצחק	"	כז	"	לכו נרננה	צה	א
"	הודו לה' (קמו)	קה	א	"	הוא אליהו (קלז)	"	ב
"				"	אל תקשו לבבכם	"	ג
"				"	*ה' בציון גדול א"ר	צט	א

ע' . (קלג) מן יראה אל עבדיך הוא מהנחמתא מולדות אות ז' וחסר הליון, והליון מדרש מוסב על חזקיה אומר . (קלד) הליון מהנחמתא הוא בעטות וז"ל מדרש, והוא בש"ע . (קלס) על א"ר לוי המזמור הזה הליון ב"ר והוא בפכ"ב, ומן ר"ש אומר הוא מפרד"א פ"ט וחסר הליון ומן א"ר לוי בש"ר' נזירא הוא משו"ע . (קלו) על הסחלת המאמר שחולים הליון ב"ר והוא בפכ"ו, ומן ד"א שחולים זה אברהם הוא מב"ר פכ"א, ומן ד"א שחולים אלו התינוקות הוא משו"ע . (קלז) מן רבי אומר אם עושים ישראל תשובה הוא ממדרש פ"ט פ"ט פ' אפי' ישנה ונוכח מירושלמי הטמיה פ"א סוף ס"א (דף ס"ד ע"א) . (קלח) הליונים שם נשמעו ממקומם, הליון ב"ר פ"ט מוסב על המזמור שירי לה' שיר חדש, הליון ר"ה דף כ"ו [ז"ל כ"ז ע"א] מוסב על בחטאות וקול שופר, הליון מכילתא מוסב על ה' תלך ירגזו עמים והוא במכילתא בשלח מס' דשירתא פ"ט בפ' שמעו עמים ירגזון, ומן ה' הליון גדול א"ר יוחנן הוא משו"ע וחסר הליון . (קלט) בילקוט שם הליון על קוראים אל ה' ,פסיקתא מדרש" וז"ל להיפך מדרש פסיקתא, הליון מדרש הוא על המאמר כל ארבעים שנה, והליון פסיקתא הוא על קוראים אל ה' והוא בפסיקתא פסקא פרס . (קמ) מן מכסה פשעיו הוא מפסיקתא פסקא טובה, ומן כתוב אחד אומר הוא משו"ע . (קמא) הליון בלדו ב"ר וז"ל מדרש והוא בשו"ע מזמור ק"ג אות ח', ובמאמר שלפניו הליון ירושלמי והלשון שהביא הוא בלשון השו"ע, ובירושלמי ברכות פ"ב הוא בקנטון אחר . (קמב) בעטות הליון מדרש וז"ל מהנחמתא והוא מהנחמתא ריש ויקרא והוסף באתלג גם מאתרים מריש וי"ר . (קמג) הליון מרמז שלפניו מוסב גם על זה : (קמד) מן המקרה גמים עליוטיו הוא מן ב"ר ריש פ"ד . (קמה) מן יסד ארץ על מטובה הוא בב"ר פ"ב וחסר הליון ובלדו נרשם "בישעיה" הטונה לילקוט ישעיה נרשם פכ"ב . (קמו) מן א"ר

רמז	המתחיל	נמצא במזמור	אות	רמז	המתחיל	נמצא במזמור	אות
תתסג	*בהיותכם מתי מספר	קה	ד	תתעג	עומד (קנד)		
"	*ויקרא רעב על הארץ (קמו)	"	ה	תתעד	*ד"א ראה חים את ישראל (קנס)	קיד	ט
"	*עד עת בא דברו	"	ו	"	ישראל אוהבים להקב"ה	קיו	א
"	שרץ ארצם צפרדעים	"	ט	"	כי הפה אזנו לי	"	ב
"	*ויך כל בכור א"ר	"	"	"	חבלי מות	"	"
"	אחא (קמת)	"	"	תתעה	יקר בעיני ה' (קט)	"	"
"	ויתן להם ארצות גוים	"	יג	"	הללו את ה' כל גוים	קיו	"
תתסד	אר"א בן פדת ראה מה כתיב (קמע)	קו	א	"	הודו לה' כי טוב	קיה	ג
"	זכרני ה' ברצון עמך	"	ד	"	כי לעולם חסדו	"	דהי
"	*ד"ש בן ינאי אומר (קנ)	"	ה	"	יאמר נא ישראל	"	ט
"	*ויאמר להשמידם	"	ו	"	מן המצר	"	"
תתסה	אר"ר הונא בשם רשב"ג במעשה של פעור (קנא)	"	ז	"	ד"א מדבר ברוד	יא	א
"	כי המרו את רותו	"	"	"	ה' לי בעוורי משל כל גוים סבבוני	קיה	יב
"	וירא בצר להם	"	ט	תתעו	מאת ה' היתה זאת אנשי ירושלים	"	כא
"	ברוך ה' אלהים	"	ט	"	אשרי תמימי דרך	קיס	כב
תתסו	*הודו לה'	קז	א	"	ד"א בכל מקום צוה הקב"ה על התורה	"	ג
תתסז	שיר מזמור לדוד	קח	"	"	זכרתי משפטך לכל תלכה ראיתי קץ לכל יש סיקוסין (קנו)	ג	ג
תתסה	למנצח לדוד מזמור (קנז)	קט	"	תתעה	צדופה אמרתך מאד א"ר	"	"
תתסח	לדוד מזמור	קי	"	"	אבין (קנח)	"	"
"	אר"י בש"ר אחא לעתיד יושב הקב"ה	יח	כט	"	השיבה ה' לכל שיר הסעלות רבת צררוני (קנע)	ד	ה
"	*ידון בגוים לע"ל נהרות יורדים	קיב	א	תתעט	השיבה ה' לכל שיר הסעלות רבת צררוני (קנע)	"	"
תתע	*הללויה אודה ה'	"	"	תתפא	לעושה נפלאות גדולות לברו	קו	א
תתעא	הללויה אשרי איש	קיג	"	"			
תתעב	הללויה הללו עבדי ה'	קיג	"	תתפב			
תתעג	יהי שם ה' מבורך (קנד)	"	ד				
"	מה לך הים התחיל הים	"	"				

יומנו בשם ר' שלום הוא מב"ג פנ"ג אום י"ב וחכר הליון . (קמו) הליון ב"ר נשמע ממקומו ומוסק על המאמר שלאמריו ברזל גאה נפשו עד לא הביע בה והוא בנ"ל סוף פפ"ז, ועל ויקרא רעב חסר הליון מדרש . (קמת) מליון ברזל מכלתא , אולם הליון נשמע ממקומו ומוסק על המאמר שלפניו ויך כל כבוד בתלמידי כתיב , והוא במכלתא בא פ' י"ב , ומן ויך כל כבוד ה"ר אחא הוא משו"ע . (קמע) הליון מדרש נשמע ממקומו , כי המאמר וכי יש לך חסד הוא מפדר"ה ריש פ"ג והספר הליון והליון מדרש מוסב על א"ר אלעזר . (קנ) על המאמר שלפניו ויקנאו למטה מליון מנחומא והוא בפ' קנח אות כ"ה ומן ר"ש בן ינאי אומר הוא משו"ע וחכר הליון . (קנא) בילקוט שם הליונים משוכסים , על התחלת הרמז מליון ב"ר והוא ברית פפ"ז ומוסק על לולי משה במיחו , ועל המאמר וישא ידו כשברא הקב"ה את עולמו מליון מדרש בטעות וז"ל ספרי והוא בספרי האזינו פיסקא ט"ל , והליון מדרש מוסב על המאמר ה"ר הונא בשם רשב"ג במעשה של פעור , והליון מנחומא מוסב על המאמר וי"א במעשה מרגלים , והוא במנחומא שלח אות כ"א . (קנב) הליון מדרש מוסב על התחלת הרמז , ומן הפקד עליו דשע הוא מן וי"ל פנ"ד וחכר הליון . (קנז) הליון מרמז שלפניו מוסב גם על הרמז הזה . (קנד) מליון ברזל מדרש בטעות כי לא נמלא בשו"ע במזמור קיד"ד וז"ל מכלתא והוא בפ' שלח מסכתא ב' פרשה ד' פרשה ד' וי"א משה את ידו . (קנה) הליון אלה הדברים רבה במאמר שלפניו שהוא בפ' עקב פ"ג אות ח' הוא רק עד ד"ה ראש הים . (קנו) גם ההתחלה על פתחם למוסרי הוא משו"ע , ומן דרש רבא הוא מגמרא יבמות דף פ"ו , והסיוס לך אונא זנה תודה הודייה אני מייב לך הוא משו"ע . (קנז) מליון מדרש בטעות וז"ל ב"ר והוא בפ"י אות א' . (קנח) מליון שם מדרש בטעות וז"ל פסיקתא והוא בפסקא בחדש השלישי דף ק"ב ע"ב . (קנע) מליון

רמז	המתחיל	נמצא במוזמר	אות	רמז	המתחיל	נמצא במוזמר	אות
תתפח	ותשת עלי כפיך כיון ששקעה החמה (קס)			"	הפלתי וגו' לרוד ברוך ה' צורי	ז	יג
"	ועל ספרך כלם יכתבו הראה לו כל הדורות (קסא)			"	אלופינו מסובלים ד"א אלופינו (קסד)		
"	למנצח מוזמר לרוד א"ר יוסי בר בון (קסב)			"	רצון יראיו יעשה כגון ר' רבינא בן		
"	עמל שפתימו יכסמו אלו ראשי סנהדרין (קסג)			תתפט	דוסא (קסה) כבוד ה' יאספך א"ר הייא	ל	ג
"	מוזמר לרוד ה' שמע	כו	א		הגדול		

מדרש בטעות וז"ל ספרא וואו צפ' במקומי . (קס) מזוין מדרש בטעות וז"ל צ"ר וואו צפ"א אום צ' ופי"ב
 אום ו' . (קסא) מזוין מדרש בטעות וז"ל מנחומא וואו צפ' בראשית אום כ"ח . (קסב) לא מלאמי עוד , ואולי
 גם פה הליון מדרש בטעות ועיין פסיקתא דר"ב פסקא אחרימא לקוטת דף קפ"ו ובהערה י"ח מה שהעירותי
 שם . (קסג) לא מלאמי עוד . (קסד) מזוין מדרש ז"ל מדרש רומ וואו נפסקו האיש אלימלך . (קסה) מזוין
 מדרש בטעות וז"ל ירושלמי וואו בנרבת פ"ס ס"א דף ע' ע"א .